SARI ESİRLER

PEARL S.BUCK

çeviren
İBRAHİM HOYİ

REMZİ KİTABEVİ

SARI ESİRLER pearl s.buck

SARI ESİRLER

İbrahim Hoyi'nin
Pearl S. Buck'tan çevirileri

Sarı Esirler
Hak Yolcusu
Vatan Sevgisi
Pekin'den Mektup
Canavar Tohumu

Kapak resmi: **Turhan Selçuk**

PEARL S. BUCK

SARI ESİRLER

(THE GOOD EARTH)

Çeviren:
İBRAHİM HOYİ

4. Baskı

REMZİ KİTABEVİ
ANKARA CADDESİ, 93 İSTANBUL

Bu eser, 1932'de Pulitzer ödülünü,

1933'te Beş yıl içinde yazılmış olan en güzel Amerikan romanına verilen Howels madalyasını,

ve nihayet 1938'de de NOBEL Edebiyat Ödülünü kazanmıştır.

YÜKSELEN MATBAACILIK LİMİTED ŞİRKETİ
CAĞALOĞLU — ISTANBUL
1971

PEARL S. BUCK ve SARI ESİRLER

Bugün seksen yaşına bastığı halde hâlâ sanat yaşamını aynı güçle sürdüren Amerikalı kadın yazar *Pearl S. Buck,* 1938 yılında Sarı Esirler adıyle dilimize çevirmiş olduğum ve içeriği bakımından daha ziyade «bereketli» ya da «insana yar» toprak anlamına gelen **The Good Earth** (1931) romanıyle Nobel edebiyat ödülünü kazanıyordu. Bu yapıtı, daha önce, basıldığı yıl, Amerikan «Pulitzer en güzel roman» ödülünü de almıştı.

Pearl S. Buck arı, sade ve akıcı üslubuyle renklendirdiği **Sarı Esirler'**de, konu olarak Çin'i ve simgesi Çin halkını insancıl bir açıdan ne de iyi ve başarılı bir gözlemci yeteneğiyle işlediği içindir ki, eseri pek çabuk ilgi çekti ve ünü Anglosakson edebiyat sınırlarından öteye aşarak hemen hemen bütün dillere çevrildi. Dünyanın dört bucağındaki aydın okuyucu yıllardır bekleyip özlemini duydukları yepyeni çeşnili, öyküsünü bir masal havası içinde anlatan bir romana kavuşmuş oluyordu. Nitekim Sarı **Esirler** yayınlandığı 1931 yılı içinde altı kez basılacak, ve on yedinci baskısı 1938'de yapılacak; bunu öteki baskılar izleyecekti.

Tüm neşe, umut ve üzüntüsünün mihraklaştığı ana toprağa bağlı, tipik Çin köylüsünün en derin ıztırabını tevekkül dolu bir gülümsemeyle gizlediği belirtilen bu romanda, sade fakat asil içgüdülü «Çinli ananın» özveriliği; insan denilen yaratığın doğal olaylar karşısında güçsüzlüğü, buna rağmen can kaygısıyle neler yapabileceği yalın fakat dokunaklı bir deyişle resimleniyor.

Neden ve nasıl **Sarı Esirler** adıyle çevirdim The Good Earth'i? O tarihlerde Hollywood'un tanınmış sanatçılarından Fransız aktörü Paul Muni ile karakter oyuncusu Luiz Rainer'in başarıyle çevirmiş oldukları filmini, dostum yazar Fikret Adil'in teşvikiyle gördükten sonra, etkili ve o oranda büyülü havasına kapılarak eseri aynı isimle bir solukta dilimize aktarmıştım.

Sarı Esirler'in yaratıcısı *Pearl S. Buck* 26 haziran 1892'de Batı Virginia'da Hillsboro'da doğdu. Kırk yıl Çin'de kalan bir misyonerin kızıydı. Çocukluğu ve gençliği bu ülkede geçecek, ilk öğrenimini Şanghay'da yapacak; 1914'te de Amerika'da Virginia'da Randolph-Macon kız kolejini bitirdikten sonra tekrar Çin'e dönecek, orada bir misyonerle evlenecek, on yıl süreyle Nanking üniversitesinde öğretmenlik yapacaktı.

Pearl S. Buck, Sarı Esirler'iyle milletlerarası bir şöhrete ulaşmadan önce **East Wind and West Wind** (Şark Rüzgâr ve Garp Rüzgârı, 1939) romanını yayınlayacaktı. 1934'te tekrar Amerika'ya dönüp misyoner kocasından boşanan ve 1935'te yayıncısı Richard J. Walsh'la evlenen güçlü yazar, toprağı ve özgüvenliği için savaşan bir Çin köylüsüyle karısının destanını masal diliyle ebedîleştirdiği **Sarı Esirler**'den sonra hikâye ve çeşitli denemeleriyle edebiyat dünyasında adını duyuracak ve durmadan eserler verecekti Sons (Oğullar, 1932), **A House Divided** (Bir Ev Bölündü, 1935) ile Sarı Esirler triyolojisini tamamlayacak; 1933'te hikâyelerini **The First Wife and The Other Stories** adı altında toplayacak; **The Mother**'ı (Ana'yı, 1934); tarafımızdan çevrilen ve babasının biyografisi niteliğindeki **The Fighting Angel** (Hak Yolcusu) ile annesinin biyografisi **The Exile**'i (Gurbetteki Kadın) 1936'da okuyucularına armağan edecekti. Yaratma gücü gittikçe gelişen yazar 1938'de **This Proud Heart**'ı (Bu Mağrur Kalp) 1939'da; kendi çevirimiz **The Patriot**'u (Vatan Sevgisi), arkasından **My Several Worlds** (1934); **A Bridge for Passing** (Geçiş Köprüsü) adlı biyografilerini kaleme alacaktı. Sarı Esirler'in yanı sıra, **Other Gods** (Bir Aşkın Romanı); Türkçeye aktardığım **Dragon Seed** (Canavar Tohumu) ve **Pekin'den Mektup**, *Pearl S. Buck*'ın şimdiye dek yazmış olduğu otuzu aşkın romanı arasında en çok beğenilenlerdendir.

Ayrıca *John Sedges* takma adıyle, daha belirgin olarak, Amerikan yaşamını yansıtan hikâye, romanlar da meydana getiren *Pearl S. Buck,* hiç kuşkusuz, çağdaş Anglosakson edebiyatının önde gelen ve bize bambaşka bir dünyanın insanları ve sorunlarını; toprağa bağlı fakat vatan sevgisi bilincine henüz varmamış bir ülkenin gençlik eylemlerini, despotlarının baskı ve zulümlerini; kısaca, ülkenin sosyal ve toplumsal görüntülerini etrafıyle inceleyip, öylesi derinine bir duygusallık ve realizm karışımı bir ifade ile hikâye eden halkçı ve insancıl bir yazardır.

Mayıs, 1971

İbrahim HOYİ

1

O gün Vang Lung'un günüydü. Yatağının etrafını kuşatan perdelerin yarattığı loşlukta gözlerini açınca şafağın diğer günlerden neden başka türlü göründüğünü ilkin anlayamadı. Orta odanın öbür ucunda, kendi odasının bitişiğinde yatan ihtiyar babasının cansız, hırıldayan öksürüklerinden ayrı, evde başka bir ses duyulmuyordu. Her sabah ilk işitilen ses, ihtiyarın öksürükleri olurdu. Vang Lung, daima yattığı yerden bu sesleri dinler, ancak gittikçe yakınlaştığı ve babasının oda kapısının tahta menteşeleri üzerinde dönerken gıcırdadığını duyduğu zaman kalkardı.

Fakat Vang Lung, bu sabah beklemedi. Yataktan fırladı ve yatağının perdelerini çekti. Koyu kızıl bir şafak söküyor, yırtık pırtık kâğıtların uçuştuğu küçük bir pencerenin dörtköşemsi deliğinden de tunca çalar bir gök ışıldıyordu. Vang Lung deliğe yaklaştı ve kâğıtları kopardı.

— Bahar geldi, artık bunlara lüzum yok!.. diye mırıldandı.

Böyle bir günde evin temiz ve derli toplu olmasını istediğini yüksek sesle söylemeye utanıyordu. Delik, ancak eli sığabilecek kadardı. Havayı anlamak için elini dışarıya çıkardı. Doğudan hafif bir rüzgâr nazlı nazlı esiyordu. Bu, yağmur dolu, mırıltılı ılık bir rüzgârdı. Ve iyi bir haber müjdeliyordu. Tarlaların yeşermesi için yağmura ihtiyaçları vardı. Bugün yağmur yağmazdı. Ama rüzgâr böyle devam ederse, suya kavuşacaklardı. İşte bu iyiydi. Dün babasına: «Bu kavurucu, yakıcı, pırıl pırıl yanan güneş devam ederse, başaklar dolmaz!..» demişti. Şimdi sanki, gök kendisine iyilik dilemek için bugünü seçmişti. Toprak ürün, yemiş verecekti.

Yürüye yürüye, lâcivert pantolonunu dizlerine çekerek, yine lâcivert pamuklu kuşağını da beline sararak orta odaya seğirtti. Yıkanmak için suyu ısınıncaya kadar da yarı beline kadar soyundu. Evin dışarısına doğru çıkan, bir sundurmaya gir-

di. Burası mutfaktı. Mutfağın dışarısında, loşlukta bir öküz vardı. Hayvan, delikanlıyı görünce başını ona doğru kıvırdı ve eğdi. Mutfak da, ev gibi kerpiç tuğlalarından yapılmıştı. Kendi tarlalarından kazdıkları dörtköşe balçık parçalarını, kendi buğdaylarının samanlarıyle karıştırarak burayı kurmuşlardı. Yine kendi topraklarından büyükbabası, gençliğinde yıllarca içinde yemek pişirmekten kararmış ve pişmiş olan ocağı yapmıştı. Bu toprak ocağın üstünde büyük ve yuvarlak bir kazan vardı.

Delikanlı, yakında duran yarım bir toprak testiden kazana su boşalttı.

Su, çok kıymetli bir şey olduğu için de özenle, dikkatle hareket etti. Sonra, arkasından, birden testiyi kaldırdı. İçindeki bütün suyu kazana boca etti. Bugün bütün vücudunu yıkayacaktı. Annesinin dizlerinde oturduğu günden beri, çocukluğundan beri hiç kimse onun vücudunu görmüş değildi. Bugün ise, birisi görecekti, o da, onun için vücudunun temiz olmasını istiyordu.

Ocağın etrafından dolaşarak arkalara doğru gitti ve mutfağın bir kenarında duran kuru ot ve çalı çırpıdan bir tutam alarak, hiç bir ot parçasını boş harcamaksızın ocağın içine özenle yerleştirdi. Sonra, bir demir parçasını çakmağa sürttü ve bir alev çıkardı. Samana tuttu. Otlar parladı.

Artık ateş yakacağı son sabahtı. Annesi öleli altı senedir her sabah ateşi o yakmıştı. Ateşi yakmış, suyu kaynatmış, bir çanağa dökerek, yatağına oturmuş, öksürerek yerde pabuçlarını arayan babasının odasına götürmüştü. Bu altı yılın her günü de ihtiyar adam, öksürüğünü bir parçacık olsun yatıştıracak olan kaynamış suyu oğlundan beklemişti. Şimdi baba-oğul dinlenebilirlerdi. Eve bir kadın geliyordu. Artık Vang Lung ateş yakmak için bir daha, yaz-kış şafak vakti asla kalkmayacaktı. Yatağında yatar, bekleyebilirdi. Artık ona da bir çanak su getireceklerdi. Ve toprak ürünlü olunca da bu suya çay yaprakları atılacaktı. Bazı seneler, —o da ayda yılda bir kere— suya çay yaprağı atılırdı.

Ve eğer kadın bu işten yorulacak olursa, ateşi yakacak çocukları, Vang Lung'a doğuracağı birçok çocukları meydana gelecekti. Vang Lung, üç odada bir içeri bir dışarı koşuşan çocukların hayaliyle birden yıkanmayı unuttu. Bu üç oda ken-

disine çok gelmekteydi. Annesinin ölümünden beri de âdeta yarı boş gibi kalmıştı. Daima, daha fazla kalabalık olan akrabalarından sayısız çocuk dölüyle meşhur amcasının kendilerini kandırmaya çalışmasına karşı koymuşlardı. Amcası:

— İki bekâr adam bu kadar çok odayı ne yapacak!.. Baba ile oğul bir yatakta yatamazlar mı sanki? Gencin sıcaklığı, ihtiyarın öksürüklerini yatıştırır, demişti.

Babası daima şu cevabı vermişti:

— Ben yatağımı torunuma saklıyorum. O, ihtiyarlığımda benim kemiklerimi ısıtacak...

Artık, torunlar üstüste peydahlanacaklardı. O zaman, yatakları duvarların kenarına ve odanın ortasına yerleştirmek zorunda kalacaklardı. Ev yatakla dolacaktı. Vang Lung, yarı boş evde kurulacak olan bütün yatakları düşüne dururken, ocaktaki ateş söndü ve kazandaki su da soğumaya başladı. Eşikte, ihtiyar adamın gölgesi belirdi, düğmelemediği entarisini düşmesin diye elleriyle tutuyordu. Öksürüp tıksırarak, halsiz halsiz söylendi:

— Ciğerlerimi ısıtmak için sıcak su nerede kaldı?..

Vang Lung, apıştı kaldı. Sonra kendisine geldi ve utandı. Ocağın arkasından seslendi:

— Odun ıslak, rüzgâr da nemli!..

İhtiyar adam durmaksızın öksürmeye başladı. Ve su kaynayıncaya kadar da dur durak bilmedi. Vang Lung çanağa biraz su döktü ve birkaç saniye sonra da, ocağın kenarında duran sırlı bir kavanozu açtı, içinden 12 tane kadarı kıvrık, kuru yapraklardan aldı ve suya serpiştirdi. İhtiyar adamın gözleri iştahla, oburcasına açıldı. Arkasından da yakınmaya başladı:

— Neden müsriflik ediyorsun?.. Çay içmek, tıpkı gümüş para yemeğe benzer.

Vang Lung kısa, kesik bir gülüşle karşılık verdi:

— Bugün olağanüstü bir gündür... Ve ve rahat et!..

İhtiyar adam bir şeyler mırıldandı, homurdana homurdana bumburuşuk, kemikli parmaklarıyle çanağı yakaladı. Bu kıymetli şeyi içmeye kıyamıyarak yaprakların açılışını, yayılışını, genişleyişini ve suyun üstünde dağılışını seyretti.

— Soğuyacak!.. dedi Vang Lung.

İhtiyar adam:

— Doğru, doğru!.. diye kederle söylendi ve sıcak çayı höpürdete höpürdete içmeye başladı. Hayvanca bir memnuniyet duyuyordu. Tıpkı yemeğine gözünü dikmiş bir çocuğu andırıyordu. Ama Vang Lung'un hiç acımadan, kayıtsızca kazandaki suyu tahta bir banyoya boşalttığını görmeyecek kadar kendinden geçmemişti. Başını kaldırdı ve oğluna gözlerini dikti, birden:

— Ekimi olgunlaştıracak kadar su var burada!.. diye söylendi.

Vang Lung suyu son damlasına kadar boşaltmaya devam etti. Cevap vermedi.

Babası, hızla bağırdı:

— Ne!.. Ne oluyor?..

Vang Lung, hafif bir sesle karşılık verdi:

— Yeni seneden beri bütün vücudumu yıkamadım... dedi.

Bir kadın görecek diye vücudunun temiz olmasını istediğini babasına söylemeye utandı. Hemen dışarıya fırladı ve banyoyu odasına götürdü. Kapı iğreti duruyor, iyice kapanmıyordu. İhtiyar, orta odaya kadar geldi, aralığına ağzını dayayarak, yüksek sesle:

— Kadını böyle alıştırırsak, fena!.. Sabahları çay ve yıkanmalar, arınmalar...

Vang Lung bağırdı:

— Yalnız bir gün için...

Ve ekledi:

— Yıkandıktan sonra suyu, toprağa dökeceğim. O zaman da hiç bir şey boşa gitmiş olmaz!..

Yaşlı adam, bu söze karşı ses çıkarmadı. Vang Lung kuşağını çözdü. Elbiselerini soyundu. Delikten sızan, dörtköşe bir aydınlıkta buhar tüten suda, küçük bir havluyu ıslattı, sıktı ve esmer, ince, narin vücudunu şiddetle, hızla ovmaya başladı. Havanın sıcak olduğunu sanmakla birlikte, vücudu ıslanınca, üşüdü ve bunun üzerine daha çabuk hareketlerle, havluyu bütün vücudundan ince bir buhar dumanı tütünceye kadar, suya daldırdı, çıkardı. Sonra, annesinin sandığına gitti ve gıcır gıcır, temiz pamuktan yapılma, lâcivert bir takım çıkardı.

Bugün kışlık, yünlü giysilerini giymediği için, belki üşüyecekti ama, tertemiz tenine yine onları giymek istemiyor, buna dayanamıyordu. Bu elbiseler, pejmürdeleşmişti. Kirli, pa-

saklıydı ve yırtık yerlerinden tel tel olmuş iplikler sarkıyordu.

Kadının, kendisinin daha ilk görüşte böyle perişan kılıkta görmesini istemiyordu. Sonraları elbette, kadın bu giysileri yıkayacak, örecek, onaracaktı. Fakat ilk günden yapmazdı şüphesiz bunu... Lâcivert pamuklu ceketiyle pantolonun üzerine, yalnız bayramlarda senede topu topu 10 gün giydiği uzun bir entari, geçirdi. Sonra parmaklarının çevik hareketleriyle, sırtına kadar inen, uzun saçlarını sıvazladı. Üstü karmakarışık duran, küçük masanın çekmesinden tahta bir tarak alarak, saçlarını taramaya koyuldu.

Babası yine yaklaştı, ağzını aralığa yapıştırarak, seslendi:

— Bugün yine yemek yemiyecek miyim?.. diye sızlandı. Ben yaşta olanların kemikleri, sabahları gıda alıncaya kadar tirit kesilirler.

Vang Lung, hızlı hızlı, fakat yumuşak hareketleriyle saçlarını tarayıp ve örgüsünün ucuna siyah püsküllü ipek bir kurdele bağlayarak, karşılık verdi:

— Geliyorum.

Bir süre sonra, uzun entarisini çıkardı. Örgüsünü başına doladı, içinde su bulunan banyoyu kaldırarak dışarıya çıktı. Kahvaltıyı tamamiyle unutmuş gibiydi. Bulgurun içine biraz su katarak babasına verebilirdi. Kendisine gelince, yemiyecekti. Canı istemiyordu. Elinde banyo, kapıya doğru ilerledi ve suyu en yakın yere, toprağa boşalttı. Bunu yaparken de kazandaki bütün suyu kullandığını, ocağı da yeniden yakması gerektiğini ansıladı. Kendisini bir hiddet kasırgası kapladı. Babasına kızdı, ocağın içine doğru mırıldandı:

— Moruk, kendi boğazından, içkisinden başka bir şey düşünmüyor, dedi. Ama açıktan açığa bir şey söylemedi. İhtiyara yemek pişireceği son sabahtı bu... Kapının yanındaki kuyudan bakraçla su alarak, kazana gayet az döktü. Sıvı hemen kaynadı. İçine attığı bulguru karıştırarak yaşlı adama götürdü.

— Baba, bu gece pirinç yiyeceğiz, şimdi de bulgur... dedi.

Yaşlı adam, orta odadaki masaya yerleşip, koyu sarı lapayı elindeki değneklerle karıştırarak:

— Sepette azıcık pirinç kalmış, dedi.

Vang Lung:

— Bahar şenliğinde biraz daha az pirinç yeriz, öyleyse...

dedi, ama yaşlı adam işitmedi. Gürültülü bir sesle çanağından atıştırmaktaydı.

Vang Lung, sonra odasına gitti. Uzun mavi giysiyi giydi ve saç örgüsünü aşağıya bıraktı. Elini tıraşlı alnında, yanaklarında gezdirdi. Yeniden tıraş olsaydı iyi ederdi belki... Daha henüz güneş doğmak üzereydi. Berberler sokağından geçer ve kadının kendisini beklediği eve gitmeden önce tıraş olabilirdi. Parası olsaydı, hemen yapardı bunu...

Kuşağından küçük, yağlı ve kül renkli bezden bir kese çıkardı ve içindeki paraları saymaya başladı. Altı gümüş dolarla iki avuç dolusu kadar bakır mangırı vardı.

O gece arkadaşlarını yemeğe çağırmış olduğunu babasına daha söylememişti. Yeğenini, yani amcasının oğlunu, babasının hatırı için amcasını, köyde birlikte yaşadığı komşu çiftçilerden de üç kişiyi çağırmıştı. O sabah kasabadan dönüşte; domuz, küçük bir tatlısu balığı ve birazcık da kestane alıp getirmeyi tasarlamıştı. Güney ürünü birkaç tane bambu filizi ve bahçesinde kendi eliyle yetiştirdiği lahana ile pişirilmek üzere de bir parça sığır eti de satın alabilirdi. Ama bunu, fasulye ezmesi ve fasulye salçasını alıp da parası artarsa yapabilecekti. Başını tıraş ettirdiği zaman, belki ete para yetişmeyecekti. Ama birden karar verdi, başını tıraş ettirecekti.

Konuşmadan yaşlı adamdan ayrıldı ve seher aydınlığına çıktı. Koyu kırmızı şafağa rağmen güneş, ufuktaki bulutların üstünde yükseliyor, büyüyen arpa ve yulaflardaki çiğdemlerin üzerinde ışıldıyordu.

Vang Lung'un benliğindeki çiftçi (kişiliği) bir an depreşti ve delikanlı, tomurcuklanan başakları incelemek için durdu. Daha, içerileri boştu ve yağmuru bekliyorlardı. Vang Lung, havayı kokladı ve merakla göğe baktı. Kararmış bulutlarda, ağırlaşmış rüzgârda yağmur vardı. Bir ödağacı satın alarak, küçük tapınaktaki toprak tanrısına adayacaktı. Böyle bir günde bunu yapmalıydı.

Tarlalar arasından dar yola saptı. Yakın bir mesafede kül renkli surlar yükseliyordu. Geçeceği sur kapısının iç tarafında, çocukluğundan beri tutsak olarak bulunan kadının yaşadığı büyük ev, Hvang'ın evi vardı.

«Bir büyük evde tutsak bir kadınla evlenmekten ise, be-

kâr kalmak daha iyidir!..» diyenler bulunmuştu. Ama Vang Lung, babasına:

— Ben hiç bir kadın almayacak mıyım?.. dediği zaman, babası:

«Düğünlerin bu kadar masraflı olduğu ve her kadının bir erkekle evlenmeden, altın yüzükler, ipek kumaşlar istediği böyle uğursuz, fena günlerde, yoksullara ancak tutsaklar kalıyor!..» diye cevap vermişti.

Bunun üzerine babası, harekete geçmiş ve Hvang'ın evine giderek, elden çıkarabilecekleri bir tutsak kızları olup olmadığını sormuştu.

Hvang: «Çok genç ve hepsi bir yana, güzel bir tutsağım yok.» demişti.

Vang Lung, kadın güzel olmadığı için üzülmüştü. İnsanın güzel karısı olmak ve diğer erkekler tarafından böyle güzel bir yaratığa sahip bulunduğu için kutlanmak ne iyiydi...

Babası, onun isyan dolu yüzünü görünce, şöyle bağırmıştı:

— Güzel kadını ne yapacaksın sanki!.. Bize, eve bakacak. tarlada çalışarak çocuk yetiştirecek bir kadın gerek!.. Güzel bir kadın, bunları yapar, böyle şeylere katlanır mı? Güzel kadın, daima yüzüne uygun giysileri düşünecek... Hayır!.. Bizim evimize güzel kadın olamaz! Biz çiftçiyiz. Hem üstelik, bir zengin evinde güzel bir esir kızın bakire kaldığını kim duymuş?.. Kim görmüş?.. Bütün genç efendiler, ondan yararlanmışlar, zevklerini tatmin etmişlerdir!.. Güzel bir kadının yüzüncü erkeği olmaktansa, çirkin bir kadının ilki olmak elbette yeğdir... Sanıyor musun ki, güzel bir kadın, senin çiftçi ellerini, bir zengin oğlunun yumuşak ellerinden daha hoş bulacak; senin güneşten kararmış yüzünü başkalarını zevkleri için yıprattıkları altınımsı tenleri kadar güzel görecek?..

Vang Lung, babasının çok doğru konuştuğunu biliyor, anlıyordu. Bununla birlikte, cevap vermeden önce, şehvetiyle savaşmak zorunda kaldı. Sonra hırsla cevap verdi:

— Ama ben de, çiçek bozuğu, üst dudağı yarık bir kadını isteyemem ya! dedi.

Babası: «Gereğine bakarız!..» diye karşılık verdi.

Vang Lung şu kadarını biliyordu ki, alacağı kadının ne üst dudağı yarıktı; ne de yüzü çiçek bozuğuydu. Başka hiç bir şeyden haberi yoktu. Babasıyle birlikte altınsuyuna batmış iki

gümüş yüzükle, gümüş küpeler almışlar, o da bunları kadının efendisine nişan armağanları olarak, götürüp vermişti. Vang Lung bugün gidip alabileceğinden başka, kendisinin olacağı bu kadınla ilgili bundan başka hiç bir bilgisi yoktu.

Şehir kapısının serin loşluğuna doğru yürüdü. El arabaları, su fıçılarıyle dolu olan sucular, her gün yukarı, aşağı buradan geçerler, fıçılardan da sular taşlara dökülürdü.

Toprak ve çamurdan yapılmış olan kalın duvarların altındaki kapının aralığı daima serin —bir yaz gününde bile— ıslak olurdu, öyle ki, kavuncular, mallarını taşlara yayarlardı. Kavunlar da ıslak serinlikten içebilmek için çatlayarak açılırlardı. Mevsim daha çok erken olduğu için, kavuncular daha görünmüyor ve duvar boylarında ham ve yeşil şeftalilerle dolu sepetler, sıralanmış duruyordu. Satıcılar:

— Baharın turfanda şeftalileri!.. Turfanda şeftalileri!.. Alınız, yiyiniz ve bağırsaklarınızdan kışın zehirlerini defediniz!.. diye bağırıyorlardı.

Vang Lung, kendi kendine: «Eğer severse, ona dönüşte bir avuç dolusu alırım...» dedi. Dönüşte kapıdan geçerken arkasından bir kadının yürüyeceğini aklı almıyordu.

Kapının içinden sağa döndü, biraz sonra da berberler sokağına girmiş bulunuyordu. Önünde böyle erken vakit yola düzülmüş olan birkaç kişi daha vardı. Bunlar da bir gece önceden ürünlerini şehre getirip, sebzelerini şafak vaktindeki pazarda satarak, tarlalarında gündüzki işlerine dönmek isteyen çiftçilerdi. Ayaklarının dibinde bomboş duran sepetlerinin üzerine abanarak ve titreye titreye, uyumuş, sabahlamışlardı.

Vang Lung, içlerinden bazıları, kendisini tanır korkusuyla onlardan uzaklaştı. Çünkü böyle bir günde hiç birisinin alayıyla karşılaşmak istemiyordu. Bütün sokak boyunca, berberler uzun bir sıra halinde, küçük peykelerinin ardında ayakta bekliyorlardı.

Vang Lung en diptekine gitti, iskemleye oturdu ve komşusuyle durmuş gevezelik eden berbere işaret etti. Berber, hemen geldi. Kömür mangalının üzerinde duran bir güğümden. pirinç leğene sıcak su boşaltmaya başladı.

Profesyonel bir tavırla da:

— Bütün tıraş mı?.. diye sordu.

Vang Lung karşılık verdi:

Hayır... Başımı ve yüzümü tıraş et!..

Kulak ve burun delikleri temizlenecek mi?

Vang Lung çekinerek sordu:

Kaç para fazla vereceğiz o zaman?..

Berber, sıcak suya siyah bir bez sokup çıkararak:

Dört pena, dedi.

Vang Lung:

— İki pena veririm, dedi.

Berber hemen atıldı:

— O zaman ben de, bir kulağını, bir burun deliğini temizlerim. Hangi tarafını temizleyeyim?.. dedi ve konuşurken de bitişik berbere bir işaret yaptı. Komşusu, katıla katıla gülmeye başladı. Vang Lung bir muzibin, alaycının eline düştüğünü anladı ve bu kasabalılara karşı, ister berber ve insanların en aşağısı da olsalar bile, anlaşılmayacak bir nedenden ötürü kendisini pek küçük hissederek, telâşla söylendi:

Nasıl istersen öyle olsun!.. Nasıl istersen, dedi.

Ve kendisini berberin sabunlamasına, ovmasına ve tıraş etmesine bıraktı.

Kendisine göre, cömert ve iyi adam olan berber, fazla para istemeden Vang Lung'un kulunçlarını ovdu. Damarlarını gevşetti. Delikanlının başının ön tarafını tıraş ederken de:

— Saçlarını bütün tıraş ederse, hiç de çirkin bir çiftçi olmayacak!.. Şimdiki modada örgü yok, dedi. Ve usturayı Vang Lung'un tepesindeki saçların o kadar yakınında dolaştırmaya başladı ki, Vang Lung:

Babama sormadan kestiremem!.. diye haykırdı. Berber de güldü ve yuvarlak saç kâkülüne dokunmadı.

Tıraş bitip, paralar berberin bumburuşuk ıslak eline sayılınca Vang Lung, bir süre korku içinde kaldı. Bu kadar para verilir miydi? Ama, tıraşlı kafasına rüzgâr değe değe sokaktan aşağıya inerken, kendi kendine söylendi:

— Canım, bu bir kereciktir...

Vang Lung oradan pazara gitti. Yarım kilo domuz eti aldı. Kasabın eti, kuru bir nilüfer yaprağına sarışını seyretti. Sonra duraklayarak, yüz gram sığır eti kestirdi. Hatta, yaprağında pelte gibi titreyen taze fasulye ezmeleri kalıplarına varıncaya kadar her şeyi satın aldıktan sonra Vang Lung, bir mumcunun dükkânına giderek, iki tane ödağacı satın aldı. Son-

ra, Hvang'ın evine doğru büyük bir utançla adımlarını çevirdi.

Evin kapısına varınca bir korkuya tutuldu. Tek başına nasıl gelebilmişti buraya?..

Birlikte gelmeleri için babasını, amcasını, hatta en yakın komşusu Çing'i çağırabilirdi, çağırmalıydı da. Bu ana kadar büyük bir eve asla gitmiş değildi. Kolunun altında düğün hediyeleri olduğu halde nasıl içeriye girecek ve «Bir kadın için buraya geldim!..» diyecekti?..

Uzun süre bakınarak kapıda bekledi. Kapı sımsıkı kapalıydı. Demirle beslenmiş ve sağlamlaştırılmış siyah boyalı iki büyük tahta kanat, birbirinin üstüne bağdaşmıştı. Her iki yanında taştan yapılmış iki aslan nöbet bekliyordu. Görünürde başka kimseler yoktu. Vang Lung, geri döndü. Olanaksızdı. Yapamayacaktı.

Birden acıktığını, içinin ezildiğini hissetti. İlk önce gidecek, yiyecek bir şeyler alacaktı. Hiç bir şey yememişti. Yemeği de unutmuştu. Küçük bir aşçı dükkânına girdi, masaya iki pena koyarak oturdu. Garsonluk eden siyah önlüğü pırıl pırıl parlayan kirli, pis bir çocuk yaklaştı.

Vang Lung, ona:

— İki tas aş! diye seslendi.

Ismarladığı yemek gelince de bambu çöpleriyle ağzına tıkarak oburcasına yedi. Bu sırada çocuk durmuş, kapkara başparmağı ile işaret parmağı arasındaki mangırlarla oynuyordu.

Çocuk, kayıtsızca sordu:

— Daha ister misin?..

Vang Lung başını salladı. Doğruldu ve çevresine bakındı. Bu masalarla dolu kalabalık loş ve küçük odada kimseyi tanımıyordu. Yalnız birkaç adam oturmuş, yiyor veya çay içiyorlardı. Burası, yoksullara özgü bir yerdi ve bunların arasında kendisi temiz ve şık, hatta âdeta zengin gibi görünüyordu. Öyle ki, bir dilenci yanından geçerken, sızlandı:

— İyi kalpli hocam... bana biraz para ver... açım... dedi.

Vang Lung ömründe bir dilencinin kendisinden dilendiğini görmemiş. Ona «hoca» diyen birisini duymamıştı. Dilencinin bu sözlerinden hoşlandı ve çanağına bir peninin beşte biri değerinde olan iki mangır fırlattı. Dilenci bir siyah pen-

çeyi andıran elini hızla geri çekti, mangırları kaptığı gibi yırtık paçavralarının arasına sakladı!..

Vang Lung oturuyordu. Güneş de yukarıya, göğe doğru süzülüyor, çıkıyordu. Çocuk garson sabırsızlıkla oraya buraya seğirtiyordu. Sonunda, aşırı derecede bir küstahlıkla:

— Eğer başka bir şey yemiyeceksen, iskemle kirası vereceksin!.. dedi.

Vang Lung bu küstahlığa karşı fena halde kızdı. İçerledi. Kalkacaktı. Ama Hvang'ın evine gitmeyi ve oradan bir kadını sormayı aklına getirince, sanki tarlada çalışıyormuş gibi bütün vücudunu ter kapladı.

Çocuğa belirsiz bir sesle:

— Çay getir!.. dedi.

Daha başını çevirmeden, çayı geldi ve küçük çocuk, acar bir sesle:

— Mangırı tosla!.. diye çıkıştı.

Vang Lung, kuşağından bir pena daha çıkarmaktan başka yapılacak bir şey olmadığını ürkerek anladı. İstemeyerek:

— Bu, soygunculuk yahu!.. diye mırıldandı. Derken, şölene çağırdığı komşusunun dükkândan içeriye girdiğini gördü. Hemen mangırı masaya bıraktı ve bir yudumda çayını içerek yan kapıdan hızla dışarıya, sokağa çıktı. Kendi kendine:

— Artık her şey olup bitmeli!.. diye perişan perişan söylendi ve ağır ağır büyük kapının yolunu tuttu.

Bu sefer, vakit öğleyi epeyce geçtiği için, kapılar aralanmıştı ve kapıcı, yemeğini yemiş, bir bambu çöpü ile dişlerini karıştırarak eşikte oyalanıyordu. Sol yanağında büyücek bir et beni olan uzun boylu bir adamdı bu kapıcı... O büyük beninden de üç tane ve makas yüzü görmemiş kıl sarkıyordu. Vang Lung'u görünce, elindeki sepetten onun bir şey satmaya gelmiş olduğunu sanarak, bağırdı:

— Ne istiyorsun?..

Vang Lung büyük bir güçlükle cevap verdi:

— Ben, çiftçi Vang Lung'um!..

Hanımı ile beyinin zengin dostlarından başka hiç kimseye nazik davranmayan kapıcı, terslendi:

— Anladık!.. Vang Lungsun... çiftçisin... ne olacak?..

Vang Lung kekeledi.

— Ben... ben... buraya geldim...

Kapıcı, kurumlu bir sabırla ve benindeki kılları bura bura:

— Onu da çaktık!.. dedi.

Vang Lung bütün isteğine rağmen, sesi fısıldarmış gibi çıkarak:

— Bir kadın varmış!.. dedi. Terden yüzü sırılsıklam olmuştu.

Kapıcı bol bir kahkaha attı:

— Demek sensin ha!.. diye böğürdü. Bana bir damadı beklememi söylemişlerdi. Ama kolunda bir sepetle seni tanıyamadım doğrusu!..

Vang Lung, kapıcının kendisini içeriye almasını bekleyerek:

— Bir şey değil, öteberidir!.. dedi.

Ama kapıcı, kımıldamadı. Sonunda Vang Lung, kaygıyla sordu:

— Tek başıma mı gireyim?..

Kapıcı korkudan sıçramış gibi yaptı:

— İhtiyar efendi seni öldürür!.. dedi. Sonra Vang Lung'un çok toy olduğunu görünce de:

— Bir küçük gümüş sikke iyi bir anahtardır!.. diye gülümsedi.

Vang Lung, sonunda adamın kendisinden para istediğini anlayabildi. Yalvardı:

— Ben fakirim...

Kapıcı:

— Kuşağında bakalım neler var?.. dedi.

Vang Lung'un gayet derin bir saflıkla, sepeti taşların üzerine koyup, entarisini kaldırarak kuşağından küçücük keseyi çıkardığını ve alış-verişten geri kalan parasını avucuna boca ettiğini görünce, sırıttı. Delikanlının bir gümüş sikkesiyle 14 bakır mangırı kalmıştı.

Kapıcı istifini bozmadan:

— Gümüş sikkeyi alacağım!.. dedi ve Vang Lung'a daha itiraz etmeye meydan vermeden, gümüş parayı kolunun yenine kaydırdı ve kapıdan içeriye girdi, yüksek sesle:

— Damat!.. Damat!.. diye bağırarak yürümeye koyuldu.

Vang Lung, biraz önce olan bitenden dolayı hiddetlenmiş olmasına ve adamın böyle bangır bangır bağırarak, geldiğini bildirmesinden doğan korkusuna rağmen, herifi izlemekten baş-

ka yapacak bir şey olmadığını gördü ve sepetini koluna takarak, sağına soluna bakmadan adamın arkasından yürüdü.

Büyük bir ailenin evine ilk defa ayak basmasına rağmen, sonraları ne olduğunu hatırlayamıyordu. Başı önde, yüzünden alev fışkırarak önünden giden adamın kükreyen sesini duyup ve her taraftan kahkaha çınlayışları işiterek avlulardan geçti. Âdeta yüzlerce avludan geçmiş gibi sandığı bir sırada kapıcı, birden sustu ve onu küçük bir bekleme odasına itti. Adam daha içerilere gidip, bir süre sonra dönünceye kadar Vang Lung orada bekledi.

Kapıcı:

— İhtiyar hanım, huzura çıkmanı istiyor! dedi.

Vang Lung ileriye doğru bir adım attı. Kapıcı nefretle bağırarak onu tuttu:

— Yahu!.. Büyük bir hanımın huzuruna, içinde domuz eti ve fasulye ezmesi bulunan bir sepetle çıkılmaz!.. Hanımın önünde nasıl eğileceksin böyle?.. dedi.

Vang Lung heyecanla cevap verdi:

— Doğru!.. Doğru!..

Yine de, içinden bir şeyler çalınır korkusuyle sepeti yere bırakamıyordu. Hiç kimsenin böyle yarım kilo domuz etine, bir parça sığır etiyle bir balığa tamah etmeyeceğine aklı yatmıyordu.

Kapıcı, onun korkusunu anladı ve hiddetle bağırdı:

— Böyle bir evde biz bunları, köpeklere yediririz!.. dedi ve sepeti yakaladığı gibi kapının arkasına attı ve Vang Lung'u önü sıra itmeye başladı.

Tavanları zarif, işlemeli desteklerle payandalanmış dar ve uzun avludan aşağıya indiler. Oradan da Vang Lung'un ömründe asla görmediği bir salona girdiler. Kendi evi gibi on tanesini bir araya getirseler, bu salona koysalar, bana mısın demez, içinde kaybolurlardı. O kadar büyüktü. Tavanı o kadar yüksekti...

Vang Lung oymalı ve boyalı uzun tavanlık tahtalarını seyretmek için hayretle başını kaldırınca, ayağı kapının yüksek eşiğine takıldı, düşecekken kendisini kolundan tutan kapıcı, yine bağırdı:

— İhtiyar hanımın da önünde böyle yere yuvarlanacak kadar nazik olursun, değil mi?..

Derin bir utangaçlıkla kendisini toplayan Vang Lung, ileriye baktı ve odanın ortasında, taht gibi yüksek bir koltuğa oturmuş; ince, hafif vücudu parlak incilerle bezenmiş, güzel renkli ipekli ile örtülü, çok yaşlı bir kadın gördü. Yanındaki alçak masada da küçük lambasının üstünde tütmekte olan bir afyon çubuğu duruyordu. Kadın, ona ince ve bumburuşuk yüzünün içine, maymun gözleri gibi batmış olan küçük, keskin, işleyici siyah gözleriyle baktı. Çubuğun başını tutan elinin derisi, bir heykelin üzerindeki yaldız gibi yumuşacık kemiklerini sarmaktaydı. Vang Lung dizüstü çöktü ve başını çini döşeli yere değdirdi.

İhtiyar kadın, kapıcıya sertçe seslendi:

— Kaldır onu!.. Bu riyakârlığa hiç de lüzum yok... Kadın için mi gelmiş?..

Kapıcı karşılık verdi:

— Evet, Büyükhanım!..

İhtiyar kadın sordu:

— Niye kendisi söylemiyor, konuşmuyor?..

Kapıcı, beninin kıllarını burarak:

— Çünkü, dedi, bir aptaldır da onun için, ey... Büyükhanım!..

Bu sözler Vang Lung'u kızdırdı. Ve kapıcıya hiddetle bakarak:

— Ben, sadece basit, kaba bir insanım, büyük ve ihtiyar hanımım!.. Böyle bir huzurda ne gibi sözler söylenecektir, bilemem!.. dedi.

İhtiyar kadın, dikkatle ve bütün ciddîyetiyle ona baktı, sanki bir şey söyleyecek oldu... Ama bir esirin hazırlamakta olduğu çubuğu tutan eli, çubuğun başını kavradı ve lâhzada delikanlıyı unutmuş göründü. Eğildi ve bir müddet afyon çubuğunu oburcasına iştihayla emdi, içti ve gözlerindeki keskinlik kayboldu, yerine de bir unutma perdesi gerildi. Vang Lung, kadının gözleri ona tesadüfen ilişinceye kadar orada bekledi.

İhtiyar kadın birdenbire öfkeyle sordu:

— Bu adamın burada işi ne?

Kadın sanki her şeyi unutmuş gibiydi. Kapıcının yüzünde en ufak bir kımıldama bile yoktu. Ağzını bile açmadı adam.

Vang Lung, engin bir hayretle:

— Büyükhanım... kadını bekliyorum!.. dedi.

İhtiyar kadın:

— Kadın mı? Hangi kadın?.. diye söylenmeye başladı ki, yanında bulunan esir kız eğildi, ona bir şeyler fısıldadı ve kadın, kendisini topladı:

— Ha!.. Evet... Unutmuşum. —Küçük bir iş—. O-lan ismindeki esir için gelmiştin... Onu bir çiftçiyle evlendirmeyi vadettiğimizi hatırlıyorum. O çiftçi sen misin?..

Vang Lung cevap verdi:

— Benim...

İhtiyar kadın, esirine:

— Çabuk O-lan'ı çağırın! dedi.

Sanki, bütün bu işleri bitirip büyük odanın sessizliği içinde afyon çubuğuyle başbaşa kalmak için sabırsızlanmıştı ihtiyar kadın.

Çabucak esir, oldukça uzun boylu, temiz mavi pamuk ceket ve pantolon giymiş, irice birini elinden tuttuğu halde göründü. Vang Lung kalbi çarparak bir kere göz attı. Sonra başka tarafa baktı. İşte kadını buydu.

İhtiyar kadın, yavaşça konuştu:

— Buraya gel cariye!.. Bu adam seni almaya gelmiş.

Kadın, ihtiyarın önüne doğru ilerledi. Ellerini kenetleyip, başını eğerek bekledi.

Hanımı sordu:

— Hazır mısın?..

Kadın, yavaşça ve yankılarmış gibi karşılık verdi:

— Hazırım.

Vang Lung, önünde duran kadının sesini ilk defa işitince, arkasından baktı. Bu, oldukça hoş, basit, ne hızlı, ne yumuşak, ne de aksi bir sesti. Kadının saçları derli toplu ve düzgündü. Elbiseleri de temizdi. Vang Lung bir hayal kırıklığı anı içinde kadının ayaklarının bağlı olmadığını gördü. Ama bunu düşünecek zamanı olmadı. Zira ihtiyar kadın, kapıcıya şöyle diyordu:

— Kızın sandığını kapının dışarısına kadar götür ve bırak gitsinler. Sonra Vang Lung'a seslendi:

— Ben konuşurken kadının yanında dur!..

Vang Lung, kadının yanına gelince, büyükhanım ona seslendi:

— Bu kadın bizim evimize 10 yaşında bir çocukken gel-

di ve bugüne kadar, yirmi yaşına basıncaya kadar burada yaşadı. Onu, bir kıtlık yılında, yiyecek bir şeyleri kalmadığı için güneye gelen ailesinden satın almıştım. Yeniden oraya döndüler. Ondan sonra ne oldular, bilmem?.. Cinsinin gereği, ablak yanakları var. Güçlü kuvvetli, sağlam yapılı olduğunu görüyorsun. Tarlada ve işlediğiniz diğer işlerde, kuyuda su çekmek hususunda işinize çok yarayacak. Güzel değil. Fakat senin de buna ihtiyacın yok. Yalnız aylâk insanlar, kendilerini eğlendirecek güzel kadın isterler. Bu kadın, zeki de değildir. Ama kendisine söylenen, tarif edilen işi pek güzel yapar ve gayet de iyi tabiatı vardır. Bildiğim kadar da bakiredir. Mutfağa girmemiş, orada çalışmamış olmasına rağmen, oğullarımı ve torunlarımı tahrik edecek, kandıracak kadar güzelliği yok. Olsa olsa uşaklardan birisi ona bir şey yapmıştır. Fakat avlularda serbestçe dolaşan sayısız ve güzel esirler dururken, birisinin çıkıp da buna bakacağını sanmıyorum. Her ne hal ise, onu al ve iyi kullan... Bir parça ağır ve aptal ise de, iyi bir tutsaktır. Ve dünyaya daha fazla yaratık getirecek, gelecekteki varlığım için tapınaktan daha fazla beğeni, takdir kazanmak istemeseydim, onu yanımda alıkoyardım. Zira, mutfakta işe yarardı. Fakat herhangi bir kimse isteyecek olursa, ben tutsaklarımı evlendiririm, efendilerin de onlarda gözleri yoktur.

Sonra kıza döndü:

— Onun sözünü dinle ve döl yetiştir, çok çocuk doğur. İlk çocuğunu getir göreyim!.. dedi.

Kadın saygıyla karşılık verdi:

— Peki ihtiyar sahibem...

Tereddüt içinde bekleşiyorlardı. Vang Lung şaşkınlığından ne yapacağını bilmiyor, bir şeyler söylemek gerekip gerekmediğini kestiremiyordu.

İhtiyar kadın hışımla:

— Peki, gitsenize, ne duruyorsunuz?.. diye çıkışınca, Vang Lung telâşla eğildi, geri döndü ve odadan dışarıya çıktı. Arkasından kadın, onun ardından da kapıcı, omuzunda sandığı taşıyarak izlediler. Herif sandığı Vang Lung'un gittiği ve sepetini bulduğu odada yere attı ve fazla taşımak istemedi, hatta bir kelime bile söylemeden de ortalıktan kayboldu.

Vang Lung, kadına döndü, ilk defa olarak ona baktı. Kadının ablak, fakat temiz bir yüzü, kocaman siyah delikleri olan

kısa ve yassı bir burnu vardı. Ağzı genişti. Yüzünde bir yara gibi duruyordu. Gözleri ufaktı. Renkleri donuk siyahtı. Bu gözler apaçık anlatılınayan bir kederle doluydu. Bu, sanki sessizliği, konuşmamayı âdet edinmiş ve sanki istese de konuşamayacak olan bir yüzdü. Kadın, Vang Lung'un bakışlarını, sabırla, şaşırmadan, hatta karşılık vermeden karşıladı. Delikanlı onu iyice seyredinceye kadar bekledi.

Vang Lung, kadının yüzünde; kararmış, sabırlı, basit yüzünde hiç bir güzellik olmadığına hak verdi. Ama, kadının esmer teninde ne çiçek bozukları vardı, ne de dudağı yarıktı. Kulaklarında kendi halkalarının, altın suyuna batmış halkalarının sallandığını gördü. Kızın parmaklarında da, verdiği yüzükler vardı. Gizli bir sevinçle yüzünü çevirdi. İşte en sonunda kadına sahip olmuştu.

Kaba, kaba:

— İşte sandık ile sepet burada, dedi.

Kadın bir kelime söylemeden eğildi ve sandığı bir ucundan tutarak, sırtladı. Ağırlığından sallanarak, doğrulmaya çalıştı.

Vang Lung bunu seyretti, birden:

— Sandığı ben taşırım, sen sepeti al, dedi. Ve en iyi elbiselerini giymiş olduğunu umursamayarak sandığı kendi sırtına aşırdı. Kadın da hâlâ dilini kendi yutmuşcasına konuşmaksızın, sepetin kulpuna yapıştı. Vang Lung, içinden geçtiği yüzlerce avluyu ve yükü altında hantallaşmış olan kıyafetini düşündü.

— Ah, bir yan kapısı olsaydı!.. diye söylendi.

Kadın, sanki onun ne söylediğini pek çabuk anlamamış gibi, bir süre düşündükten sonra başını salladı. Sonra sarmaşıklarla sarılmış, havuzu kurumuş ve işlenmeyen küçük bir avludan yol gösterdi. Bu avlunun dibinde, eğrilmiş bir çam ağacının altındaki eski yuvarlak bir kapıyı çekti açtı ve sokağa çıktılar.

Vang Lung, bir iki defa arkaya dönerek karısına baktı. Kadın, sanki bütün ömrünce bu sokaklarda dolaşmış gibi geniş yüzünde hiç bir anlam belirmeksizin büyük ayaklarını sürüye sürüye ilerliyordu.

Vang Lung, sur kapısında kararsızca durdu. Bir eliyle sandığı sımsıkı omuzunda tutup, öteki elini kuşağına sokarak geri

kalan parasını araştırdı. İki peni çıkardı ve altı tane küçük ham şeftali satın aldı.

Gene sertçe:

— Al bunları ye!.. dedi.

Kadın bir çocuk gibi yemişleri hırsla kaptı. Tek bir kelime söylemeden avucunda sakladı. Buğday tarlalarının kenarı boyunca ilerlerken, Vang Lung arkasına dönüp de baktığı zaman, kadının bir şeftaliyi zevkle kemirmekte olduğunu gördü. Fakat kadın, onun kendisine baktığını farkeder etmez, yemişi gene sakladı ve çenesini oynatmadı.

Böylelikle toprak tapınağının bulunduğu batı çiftliğine kadar yürüdüler. Bu tapınak, küçük bir yapıydı. Bir insanın omuz boyundan fazla yüksek değildi. Kül rengi balçık tuğlasından yapılmış ve kiremitlerle örtülmüştü. Şimdi Vang Lung'un yaşadığı tarlaları almış olan büyükbabası, tuğlaları kendi tekerlekli el arabasında kasabadan taşıyarak bu tapınağı yaptırmıştı. Duvarları badanalanmıştı. İyi senelerin birinde de tutulan bir köy ressamı, duvarlara tepe ve bambu resimleri yapmıştı. Fakat zamanın yağmurları bugüne değin bu resimlerin üzerine yağmış, şimdi ise bambuların yalnız hayal meyal şekilleri kalmış, tepeler ise âdeta silinmiş, gitmişti.

Tapınakta, tavanın altında iyice saklı bir halde ve oturmuş durumda topraktan yapılma iki tane küçük ve vakur heykel vardı. Bu heykeller, tapınağın dolayındaki tarlaların toprağından yapılmıştı. Bunlar, tanrı ile karısıydı. Üzerlerinde kırmızı yaldızlı kâğıttan biçilmiş giysiler vardı. Tanrının gerçek kıldan seyrek ve düşük bıyıkları görünüyordu. Her yılbaşında Vang Lung'un babası, kırmızı kâğıtlar satın alarak bu çifte yeni giysiler hazırlardı. Ve her sene de yağmur ve kar, tapınağın içine dolar, yaz güneşi ise içerisini ışıldatarak onların giysilerini soldurur, harabederdi.

Bununla birlikte, yılın daha başlangıcı olduğu için, giysiler yıpranmamıştı. Vang Lung da tanrıların bu şık ve temiz kıyafetlerinden gurur duyuyordu hani...

Kadının kolundan sepeti aldı ve domuz eti paketinin altında duran ödağaçlarını dikkatle aradı. Bunların kırılmış olmasından, böylelikle «uğur» getirmemelerinden korkuyordu.

Ödağaçlarına hiç bir şey olmamıştı. Bunlur bulmaz, hemen çıkardı, diğer ödağaçlarının küllerinin içine yanyana dikti. Zi-

ra, bütün esirler bu iki küçük heykele taparlardı. Sonra, demirle çakmağını aradı ve ateşlediği kuru bir yaprak ile ödağaçlarını tutuşturdu.

Kadınla erkek, bir arada, tarlalarının tanrılarının önünde duruyorlardı. Kadın, ağaçların diplerinin kızarışını, sonra kararararak külrengi oluşlarını seyretti. Kül fazlalaşınca, eğildi ve parmağının ucuyle, külü fiskeledi. Sonra yaptığından ürkmüş gibi, telâşla ve yan gözle Vang Lung'a baktı. Delikanlı, kadının bu hareketinde hoşa gider bir şey bulmuştu. Kadın, sanki bu ödağacının her ikisinin de malı olduğunu hissetmişti. Bu, bir düğün anıydı. Burada, ödağaçları kül olurken onlar, büyük bir sessizlik içinde yanyana duruyorlardı. Sonra, güneş batmak üzere bulunduğundan, Vang Lung sandığı sırtladı ve yuvalarına düzüldüler.

Yaşlı adam, güneşin son ışınlarını vücudunda dinlendirmek için evin kapısında duruyordu. Vang Lung, kadınla birlikte yaklaşırken, hiç bir harekette bulunmadı. Onu farketmemiş görünmek, bayağı kaçardı. Bunun yerine, sanki bulutlarla ilgileniyormuşcasına seslendi:

— Yeni ayın sol boynuzuna takılmış olan şu bulut, yağmurdan haber veriyor. Yarın geceye kalmaz, yağacak, dedi. Kadından sepeti almakta olan Vang Lung'u görünce de yeniden bağırdı:

— Para harcadın mı?

Vang Lung sepeti masaya yerleştirdi. Kısaca:

— Bu gece misafirler gelecek!.. dedi. Sandığı, uyuduğu odaya götürerek, kendi giysilerinin bulunduğu sandığın yanına koydu.

Vang Lung garipseyerek bu sandığa bakmaya başladı. Yaşlı adam kapıya geldi ve hiddetle söylendi:

— Bu evde harcanan paranın hesabı yok!..

İhtiyar, oğlunun misafir çağırdığına içten içe seviniyordu. Ama, bu duygusunu ortaya, açığa vurmayı doğru bulmuyor ve oğlu daha başlangıçta müsriflikten kendisini çeksin diye gelininin önünde böyle yakınıyor, dırlanıyordu. Vang Lung bir şey söylemedi. Dışarı çıktı, sepeti mutfağa götürdü. Kadın da arkasından gitti. Vang Lung, yiyecekleri birer birer sepetten

çıkardı. Sönmüş bulunan ocağın kenarına yerleştirdikten sonra, kadına döndü:

— İşte, domuz, sığır eti ve balık... Yedi konuk var. Yemek pişirebilir misin?.. dedi.

Yakışık almaz diye, konuşurken kadına bakmıyordu. Kadın basit sesiyle cevap verdi:

— Hvang'ın evine girdiğim günden beri mutfak tutsaklığı yaptım, dışarıya adım atamadım. Her yemekte et bulunurdu.

Vang Lung başını salladı, ayrıldı. Obur, aç, kurnaz ve neşeli amcası, 15 yaşlarındaki küstah oğlu ve utançtan sırıtan hantal çiftçilerden ibaret konuklar kalabalığı evi basıncaya kadar da kadını görmedi. Konuklardan ikisi Vang Lung'un harman zamanında amele ve tohum değiş-tokuşu yaptığı kasaba çiftçilerinden, biri de kapı komşusu olan, zorlanmadıkça asla konuşmak istemeyen, ufak tefek, sakin tavırlı Çing'ti.

Konuklar salt incelik gereği istemeye istemeye ve itiraz ederek orta odada yerleştikten sonra, Vang Lung, kadına yemeği vermesini emretmek için mutfağa gitti.

Kadın, ona:

— Kâseleri sana uzatırım. Sen de masaya yerleştirirsin, olmaz mı? Zira, erkeklere çıkmak istemiyorum... deyince bu, Vang Lung'un hoşuna gitti. Vang Lung bu kadının kendi malı olduğunu ve kendisine çıkmaktan korkmadığını, fakat diğer erkeklere de görünmek istemediğini hissedince, büyük bir gurur, övünme duydu. Mutfak kapısından kadının uzattığı kâseleri alarak, orta odadaki masaya yerleştirdi ve yüksek sesle seslendi:

— Yiyiniz amcam ve kardeşlerim!.. dedi.

Şakadan hoşlanan amcası, güveye:

— Gelini görmeyecek miyiz?.. diye takılınca Vang Lung, kesin bir tavırla karşılık verdi:

— Daha birvücut olmadık... Birleşmedik. Düğün yapılmadan, onu diğer erkeklerin görmesi doğru değildir!..

Sonra onlara, yemeleri için teşvik ve ısrarda bulundu. Davetliler de iştiha ile ve sessizlik içinde yediler. Biri, balığın salçasını, ötekisi iyi pişirilmiş domuzu övdü. Vang Lung da:

— Yok canım, hiç de iyi pişirilmemiş... İyi olmamış, dedi durdu.

Fakat içinden, yemeklerden çok memnun kalmıştı. Zira

kadın, etleri; şeker, sirke, bir parça şarap ve fasulye salçasıyle yaptığı bir salça ile karıştırarak pişirmiş ve et yemeğinin bütün kuvvet ve lezzetini meydana çıkarmıştı. Öyle ki, Vang Lung bile, arkadaşlarının evinde böyle bir yemeğe asla raslamamıştı.

O gece konuklar çay içmelerini epeyce uzattıktan ve şakalarını, alaylarını tükettikten uzun bir süre sonra bile de kadın ocağın arkasından ayrılmadı.

Vang Lung son konuklarını uğurlayıp da içeri girince, kadını öküzün yanında, saman yığınının üstünde iki büklüm büzülmüş, uyuyor buldu. Onu uyandırdığı zaman, kadının saçlarında samanlar vardı. Delikanlı, seslenince kadın sanki kendisini bir darbeden korumak istermiş gibi hemen kolunu kaldırdı. Sonunda, gözlerini açtı ve o dilsiz, garip bakışlarıyle erkeğine baktı. Vang Lung, bir çocukla karşılaşmış gibi oldu. Onu elinden tuttu. Ve o sabah sırf onun için yıkanmış olduğu odaya götürdü. Masadaki kırmızı kandili yaktı. Aydınlıkta, kendisini bir kadınla yapayalnız bulunca birden utandı ve kendi kendini:

— Bu benim karımdır. Görev görülmelidir! diye düşünmeye zorladı.

Ve azimle soyunmaya başladı. Kadına gelince o, perdenin bir köşesine süründü ve hiç bir ses çıkarmadan yatağı yapmaya başladı. Vang Lung, kabaca söylendi:

— Yattığım zaman ilk önce ışığı söndür!..

Sonra yatağa girdi ve kalın yorganı omuzlarına çekerek uyur gibi yaptı. Fakat uyumuyordu. Etinin her siniri, adalesi uyanık, gergin bir halde, yattığı yerde tir tir titriyordu. Uzun bir süre sonra, oda karanlık kesilip de, yanındaki kadının, sessizce ve ağır ağır yanaşma hareketlerini hissedince, Vang Lung, bütün vücudu sanki uçacakmış gibi bir heyecan duydu. Karanlıkta kaba bir kahkaha fırlattı ve kadını yakaladı.

2

İşte buna, tantanalı yaşamak derlerdi. Vang Lung ertesi sabah, yatağına uzanarak, şimdi büsbütün kendisinin olan kadını seyretti. Karısı, kalkarak sıyrılmış, buruşmuş olan enta-

risini çekti, düzeltti. Vücuduna göre kıvırarak, sıkıp büzerek beliyle boynundan iliştirdi. Sonra, kumaş terliklerini ayağına geçirdi, arkasındaki dilden çekerek de ökçelerini kaldırdı. Delikten sızan aydınlık, bir çizgi halinde kadının üzerinde nakışlanıyor, Vang Lung da, karısının yüzünü hayal meyal görüyordu. Kadının yüzünde hiç bir değişiklik yoktu. Vang Lung bunu hayretle karşıladı. Gecenin kendisini değiştirmiş olacağını sanıyordu. Bu kadın ise yatağından, her günkü gibi kalkmıştı. Dışarda, loş şafakta yaşlı adamın öksürükleri hırçın hırçın yükseldi. Vang Lung, karısına:

— Babama, ciğerleri için ilk önce bir tas sıcak su götür! dedi.

Kadın, bir gün önce konuştuğu aynı sesle sordu:

— İçinde çay yaprakları olacak mı?

Bu basit sual, Vang Lung'u üzdü. Delikanlı:

— Elbette içine çay yaprakları atılacak... Bizi dilenci mi sandın? demek isterdi. Kadının bu evde çay yapraklarından başka bir şey kullanılmadığını sanmasını dilerdi. Hvang'ın evinde, her tas suyun, çay yapraklarıyle yemyeşil olduğu belliydi. Orada belki bir köle bile sade su içmezdi. Fakat daha ilk günden kadın, babasına su yerine çay verecek olursa, ihtiyarın kızacağını biliyordu. Üstelik gerçekten de zengin değillerdi. Onun için, önem vermezcesine cevap verdi:

— Çay mı?.. Hayır... hayır... Öksürüğünü azdırıyor.

Kadın mutfakta ateşi tutuşturur, yelpazeler ve suyu kaynatırken, Vang Lung memnun ve ısınmış bir halde yatağında kaldı.

Ah bir uyuyabilseydi. Şu anda bunu yapabilecek bir durumdayken, bunca yıldır erken kalkmaya alıştırdığı vücudu, bir türlü gevşemek bilmedi, onun içinde kafasında ve vücudunda avareliğin haşmetini tadıp duyarak, uzun yatmaya devam etti.

Vang Lung hâlâ bu kadının kendisine ait olduğunu düşünmekten âdeta yarı utanır gibiydi. Bir süre tarlalarını, buğdaylarını, arpalarını, yağmur yağsa ürünün nasıl olacağını ve fiyatta uyuşurlarsa komşusu Çing'den satın alacağı beyaz turp tohumlarını düşündü. Fakat her gün aklından geçirdiği bu düşüncelerin yanıbaşında, bibirine dolanıp, çapraşıklaşan yeni bir tanesi koşuşuyordu. Bu da, yeni hayatı nasıl şeydi, nasıl ola-

caktı? fikriydi. Birden gece aklına geldi. Acaba kadın, kendisinden hoşlanmış mıydı? Bu, yepyeni bir meraktı. O sadece, kendisinin kadını beğenip beğenmeyeceğini ve karısının da evinde ve yatağında kendisini memnun edip etmeyeceğini araştırmıştı. Her ne kadar kadının yüzü basit ve ellerinin derisi kaba idiyse de, cüsseli vücudunun eti yumuşak ve ellenmemişti.

Bunu aklından geçirince, bir gece önce karanlıkta güldüğü gibi, kısa ve kaba bir kahkaha daha kopardı. Demek ki, genç efendileri, mutfak esirinin çirkin yüzünden başka bir yerini görmemişlerdi. Kadının vücudu güzeldi. Hantal, ham, iri kemikli olmakla beraber, yumuk yumuktu. Birden, kadının kendisini kocası olarak beğenmesini, sevmesini arzuladı. Sonra da utandı.

Kapı açıldı. Kadın o sessiz tavrıyla içeriye girdi. İki eliyle tuttuğu ve içinden dumanlar tüten bir kâseyi kendisine getirdi. Vang Lung yatağında doğrularak kâseyi aldı. Suyun üstünde çay yaprakları yüzüyordu. Birden karısının yüzüne baktı. Kadın aniden korkarak:

— İhtiyar adama çay götürmedim. Dediğin gibi yaptım... Fakat sana... dedi.

Vang Lung, kadının kendisinden ürktüğünü, korktuğunu anladı. Memnun oldu. Onun sözünü bitirmesine meydan vermeden:

— Ben çay severim... Severim... dedi ve çayını zevkle höpürdeterek içti. Ruhunda kendi kendisine bile söylemekten utandığı yeni bir zafer coşuyordu:

«Karım benden epeyce hoşlanıyor!»

Bunu izleyen aylarda kadını seyretmekten başka bir iş yapmamış gibi geldi ona. Gerçekte ise her zamanki gibi çalışmıştı. Çapasını omuzuna vurarak küçük tarlasına gitti. Buğday çukurlarını belledi, çapaladı. Öküze boyunduruğu takarak, soğan ve sarmısak ekmek üzere batı tarlasını sürdü. Fakat bu işi artık bir lüks halini almıştı. Zira güneş, yükselip de göğün tam ortasına gelince, evine gidebilirdi. Yuvasında yeme-

ğini hazır bulurdu. Masanın tozu alınmış, üzerine de çanaklar ve değnekler düzenli bir biçimde konmuş olurdu. Evlendiği güne kadar, yaşlı babası vaktinden önce acıkıp, ya bir sarmısak sapına sarılmış yassı ve mayalanmamış ekmeği kızartmaz, yahut da alelâde bir şeyi kaynatmazsa, Vang Lung eve dönünce, yorgun olsa bile de, yemekleri kendisi hazırlamak zorunda kalırdı.

Şimdi ise, her şeyi hazırdı ve önüne geliyordu. Masanın yanındaki sıraya oturup, derhal, Allah ne verdiyse yiyebiliyordu. Toprak yer süpürülmüş ve yakacak yığını yeniden kümelenmişti. Kendisi sabahleyin evden çıktığı zaman, kadın, bambudan bir faraş ve bir ip parçası alarak sokağa çıkıyor, kırları, bayırları dolaşarak biraz kuru ot, öteden bir dal koparıp veya bir avuç kuru ot toplayarak, öğle vakti yemeğini pişirecek kadar yakacak ile eve dönüyordu.

Adam, artık yakacak satın almaya muhtaç olmayacaklarından dolayı, memnundu.

Öğleden sonraları, bir çapa ile bir sepeti omuzuna vuran kadın, katırların, eşeklerin şuraya buraya yük taşıdıkları ve şehre doğru uzanan ana caddeye çıkıyor, hayvan gübrelerini topluyor, eve getiriyor, tarlaları şerbetlemek için kapının aracığına yığıyordu.

Kadın bütün bunları, tek bir kelime söylemeden ve kendisine emredilmeden yapıyordu. Gün bitince de, öküze, mutfakta yem vermeden, hayvanın ağzına istediği kadar içebilmesi için tutacağı suyu, kuyudan çekmeden gönlü rahat etmiyor, odasına gidip dinlenmiyordu.

Üstelik onların yırtık pırtık giysilerini alıp, bir pamuk yumağından, bambu çıkrıkta bizzat eğirdiği iplik ile bu giysileri yamıyor, kışlık giysilerindeki delikleri, yırtıkları dikiyordu. Döşeklerini alıp kapı eşiğinde güneşleniyor, yorgan yüzlerini sökerek yıkıyor, kurumaları için bir bambuya asıyor; yıllardan beri dura dura sertleşmiş ve rengini atmış olan pamukları çıkarıp gizli kıvrımlarında gelişen bitleri öldürerek bütün eşyayı güneşlendiriyordu. Kadın böylece, üç oda tamamıyle temiz, derli toplu oluncaya ve âdeta refahlı bir görünüm gösterinceye dek her gün çalıştı. Yaşlı adamın öksürükleri kesildi ve evin güney duvarının yanında daima yarı uyur, memnun ve ısınmış bir halde, güneşte oturduğu görüldü.

Fakat bu kadın, hayatın kısa ihtiyaç ve gereklerinden başka hiç konuşmuyordu. Onun hantal ayaklarıyle ağır ağır ve durmaksızın odalarda dolaşışını, düz ve durgun yüzünü, gözlerinin yarı korkak, anlamsız bakışlarını gizliden gizliye seyreden Vang Lung, kadınını bir türlü anlayamıyordu. Geceleri onun vücudunun yumuşaklığını duyardı. Fakat gündüzleri onun alelâde mavi pamuk ceketi ile pantolondan ibaret giysileri bildiği, tanıdığı her şeyini örter, gizlerdi; ve kadın, düpedüz sadık ve dilsiz bir beslemeden farksız olurdu. İşte o kadar.

Bundan ötürü de ona, «Hiç konuşmuyorsun!..» demek doğru değildi. Görevini yapıyordu ya, yeterdi.

Bazı kereler, tarlada kerpiçlerle uğraşırken, Vang Lung onu düşünmeye dalardı. O yüzlerce avluda neler görmüştü acaba?.. Acaba nasıl yaşamıştı ki, bunu kendisine anlatmak istemiyordu? Buna bir anlam veremiyordu!.. Birden bu merakından ve kadınına karşı duyduğu ilgiden utandı. O, nihayet bir kadındı:

Büyük bir evde esir olan ve şafağın erken vaktinden gece yarılarına kadar çalışmış bulunan bir kadını üç oda ve günde iki kere yemek ile uğraşmak meşgul edemezdi. Gittikçe artan ürüne bakmaya yetişemeyen ve Tanrının günü tarlasını belleyerek yorgunluktan sırtı ağrıyan Vang Lung, günün birinde, bir sapan yoluna eğildiği sırada, oraya kadının gölgesinin düştüğünü gördü. Başını kaldırdı. Karısı, omuzunda bir çapa yanı başında dikilmiş, duruyordu.

Kadın kısaca:

— Sular kararıncaya kadar evde yapılacak iş yok, dedi.

Ve başka bir tek kelime söylemeksizin sapan yolunun soluna geçti, gayretle çapalamaya koyuldu.

Güneş üzerlerine vuruyordu. Zira, yaz başlangıcıydı. Çok geçmeden de kadının yüzünden terler damlamaya başladı. Vang Lung ceketini çıkarmıştı. Vücudu yarı beline kadar açıktı. Kadın ise omuzlarını örten ince elbisesiyle çalışıyor ve bu elbise de gitgide ıslanarak vücuduna deri gibi yapışıyordu.

Hiç konuşmadan, yetkin bir tempo ile ve uyumlu bir biçimde karısıyle birlikte çalışan Vang Lung, saatlerce didinmesinin acısını unutturacak bir şekilde onunla bağdaştı. Vang Lung, hiç bir şeyini kişisel olarak düşünmüyordu. Ortada yalnız şuurlu bir hareket birliği, barışıklığı, kendi topraklarını

habire kazıp güneşe sermek ereği vardı. O topraklar ki, yuvalarını meydana getirmiş, vücutlarını beslemiş ve tanrılarını yaratmıştı. Toprak, zengin ve kapkara bir halde önlerinde uzanıyor ve çapalarının uçlarının değmesiyle hafifçe dağılıyordu. Kazarken, bazen de bir tuğla, veya odun parçası çıkarıyorlardı. Bu, bir şey değildi. Bir vakitler, buralarda erkek ve kadın cesetleri gömülmüştü, evler yükselmiş, yıkılmış ve yeniden tekrar toprağa kaybolmuştu. Bir zaman sonra da, kendi evleri, kendi vücutları toprağa karışacaktı. Bu toprakta herkes nöbetini savmalıydı. Karı-koca birlikte hareket edip, bu toprağın yemişini birlikte çıkararak, konuşmadan çalıştılar.

Güneş batınca, Vang Lung, ağır ağır doğruldu ve kadına baktı. Kadının yüzü ıslaktı ve toprakla bulanmış, toprak kadar kararmıştı; koyu renkli ıslak elbiseleri vücuduna yapışmıştı. Son bir sapan yolunu yavaş yavaş düzeltti. Sonra, her zamanki sade tavrıyle ve sesi, akşamın durgun havasında her zamankinden daha basit bir şekilde yankılanarak konuştu:

— Gebeyim!..

Vang Lung sesini çıkarmadı. Böyle bir şeye ne denebilirdi?.. Kadın, eğilerek kırık bir tuğla parçasını aldı ve sapan yolundan dışarıya fırlattı. Bu haberi, sanki, «Sana çay getirdim!..» Sanki, «Yemek yiyebiliriz!..» dermiş gibi vermişti. Bu, ona bu kadar basit, alelâde bir iş gibi geliyordu. Fakat Vang Lung bu olayı nasıl karşılayacağını bilemiyor, çözümleyemiyordu. Kalbi apansız bir sınıra varmış, bir yerde sıkılmış gibi tepinmiş, durayazmıştı. Eh, bu toprakta, şimdi sıra onlarındı.

Birden kadının elinden küreği aldı ve sesi boğazında düğümlene, kalınlaşa:

— Artık yeter ...Akşam oldu. Babaya söyleyelim!.. dedi.

Sonra karısı, bir kadına yaraşır bir şekilde, kocasının altı adım gerisinde yürüyerek evlerine döndüler. Yaşlı adam acıkıp da akşam yemeğini bekler bir durumda kapıda dikilmiş, duruyordu. Evde kadın olalıdan beri artık kendisine yemek hazırlayacak değildi. İhtiyar adam sabırsızlanmıştı. Onları görünce haykırdı:

— Yemeği böyle geç vakitlere kadar bekleyemeyecek kadar yaşlandım ben!..

Vang Lung, yanından geçerek odaya girince:

— Kadın gebe!.. diye haber verdi.

Vang Lung bunu, tıpkı, «Bugün batı tarlasına tohumlar ektim» dermişcesine söylemek istemişti ama, becerememişti.

Yavaş sesle konuşmasına rağmen, kelimeleri lüzumundan fazla yüksek sesle, bağırarak söylediğini sandı.

Yaşlı adam bir an gözlerini kırpıştırdı, işi anlayınca da keyifli keyifli güldü: Heh-heh-heh!.. Ve gelinini çağırdı. Kadın gelince de, şakalaştı:

— Demek hasat mevsimi yaklaşıyor, ha!.. dedi.

Loşlukta kadının yüzünü göremiyordu. Gelini sakin bir sesle şöyle cevap verdi:

— Yemeği hazırlayayım...

Yaşlı adam, bir çocuk gibi kadının arkasından mutfağa girerek, heyecanla:

— Evet... Evet, yemeği hazırla!.. dedi.

Bir torun sahibi olmak fikri kendisine nasılsa yemeği unutturmuş, fakat şimdi de aynı yemek kaygısı, ona çocuğu aklından çıkartmıştı.

Beri yanda, Vang Lung, karanlıkta masanın yanındaki bir tahta sıraya oturdu ve başını, kavuşturduğu kollarının üzerine koydu.

Bu öz vücuttan, öz kaburgalarından hayat doğacak, fışkıracaktı.

3

Doğum saati yaklaşınca Vang Lung, karısına:

— Saatinde yardım edecek biri, bir kadın gerek, dedi.

Fakat kadın başını salladı. Akşam yemeğinden sonra çanakları topluyordu. Yaşlı adam yatağına çekilmişti. Fasulye yağı ile doldurulmuş, içinde fitil yerine kalınca bir pamuk sicim bulunan küçük bir teneke lambadan ürpererek dağılan alevin ışığında, ikisi yalnız kalmışlardı.

Vang Lung, endişeyle sordu:

— Hiç bir kadın istemiyor musun?

Karısının el veya baş hareketinden, biraz daha ileriye giden, ya da fazla fazla arada sırada büyük ağzından istemeyerek dökülen birkaç kelimeye bağlı kalan bu konuşma şek-

line Vang Lung alışıyordu artık. O kadar ki, bunda bir yapmacıklık bulmamaya başlamıştı bile.

— Ama, evde iki erkek bulunurken pek tuhaf olmaz mı?.. diye devam etti Vang Lung. Annem köyden bir kadın getirtmişti. Ben bu işlerden anlamam. Büyük evde çağırınca gelebilecek, tanıdığın, arkadaş olduğun bir yaşlı tutsak yok mu?..

Vang Lung daha ilk defa karısının geldiği büyük evden bahsediyordu. Kadın, ona doğru döndü. Onu hiç böyle görmemişti. Çekik gözleri genişlemiş, yayılmış ve yüzü durgun bir hiddetle boğulmuştu. Kocasına:

— Evde hiç kimse yok!.. diye bağırdı.

Vang Lung doldurmakta olduğu piposunu elinden düşürdü. Gözleri büyüyerek ona baktı. Fakat kadının yüzü yine eski halini almıştı. Sanki biraz önce konuşan kendi değilmiş gibi tahta çubukları (1) topluyordu.

Vang Lung, hayretle:

— Dinle... bir sorun var... dedi. (Kadın, ağzını açmadı. Fakat kocası konuşmaya devam etti): Biz, iki erkek, doğum işini beceremeyiz. Babamın odana girmesi yakışık almaz. Bana gelince, ben ömrümde bugüne kadar bir ineğin bile doğurduğunu görmüş değilim. Kaba ellerimle belki çocuğu sakatlarım. Büyük evden, esirlerin daima doğurduğu büyük evden birisi olmalı...

Kadın, tahta çatalları düzenli bir biçimde masanın üzerine yığdı ve kocasına baktı. Bir süre böyle durduktan sonra konuştu:

— O eve kucağımda oğlum olduğu halde döneceğim. Çocuğuma kırmızı ceket, kırmızı çiçekli pantolon giydirecek ve başına ön tarafında yaldızlı küçük bir Buddha resmi dikilmiş bir şapka, ayaklarına da kaplan yüzlü pabuçlar geçireceğim. Ben de yeni ayakkabılar, siyah setenden yeni bir entari giyeceğim. Ömrümü geçirdiğim mutfağa gideceğim ve «ihtiyar» ın afyonuyle başbaşa oturduğu büyük salona girecek, kendimi, hepsine göstereceğim.

Vang Lung, karısının bu denli çok ve uzun konuştuğunu hiç duymamıştı. Kelimeler kadının ağzından, ağır ağır, fakat

(1) **Tahta çubuklar, Çinlilerin pilav yerken kullandıkları iki değnekten ibarettir.**

birbiri ardısıra ve aksamadan çıkmıştı. O zaman, karısının bütün bunları önceden düşünüp tasarlamış olduğunu anladı. Kadın tarlada, kocasının yanında çalışırken, hep bunları düşünmüştü demek?.. Ne şaşılacak bir kadındı bu?.. Gece-gündüz sessizce işiyle uğraştığını görerek, onun doğacak bebeğiyle asla uğraşmadığını sanmıştı. Oysaki, aksine kadın, çocuğunu düşünde doğurmuş, giydirmiş; kendisi de bir anne olarak yeni bir giysiyi giymişti bile... Vang Lung baş ve işaret parmakları arasında, tütününü özenle yuvarlarken ilk defa karşılık veremedi. Piposunu alıp doldurduktan sonra, görünür bir kabalıkla:

— Paraya ihtiyacın olacak elbet, dedi.

Kadın, ürkek bir tavırla karşılık verdi:

— Bana üç gümüş sikke versen iyi olur... çok ama... ben iyice ve dikkatle hesapladım, kitapladım. Bir onluğunu bile boşuna harcamam. Çuhacı ile çekişe çekişe pazarlık edeceğim.

Vang Lung kuşağını karıştırdı. Bir gün önce batı çiftliğindeki havuzdan kasaba pazarına bir buçuk yük kamış atmış, cebinde de karısının istediği paradan biraz daha fazla mangır vardı. Kuşağından çıkardığı üç gümüş doları masaya bıraktı. Arkasından, küçük bir duraksama geçirdikten sonra bir sabah çayhanede kumar oynamak istersem gerekir!.. düşüncesiyle, çoktandır sakladığı bir dördüncü doları ötekilerin yanına kattı. Vang Lung canı kumar istediği halde oynamamış, masaların arasında oyalanmaktan başka bir şey yapmamış; oynarsa yitireceğinden korkarak, şakırtı ile masanın üstüne atılan zarlara bakmıştı.

Vang Lung kasabada boş vakitlerini çoğunlukla öykü anlatan nakkallerin çadırına giderek geçirirdi. Zira, buralarda eski bir masalı dinledikten sonra, adamın çanağına on paradan fazla atılmazdı. Söz söylerken, piposunu yakıp, dumanlarını acele acele, tütününü tutuşturduğu kâğıt boruya doğru üfleyerek:

— Bunu da alsan iyi edersin. Çocuğumuzun hırkasını küçük bir ipekli parçasından dikebilirsin. Nihayet ilkimizdir... dedi.

Kadın derhal parayı almadı. Yüzü değişmeksizin paralara baktı durdu. Sonra yarı fısıltı halinde söylendi:

— Ömrümde ilk defa elime gümüş para değiyor...

Ve birden paraları kaptı. Avucunda saklayarak yatak odasına doğru yürüdü.

Vang Lung oturmuş piposunu tüttürüyor, gümüş parayı düşünüyordu. Bu gümüş parçası topraktan, kendisini verdiği; hayatını harcadığı, sürüp altını üstüne getirdiği kendi toprağından çıkmıştı. Kendisi de bu topraktan hayat almıştı.

Damla damla akan teriyle, ondan yiyeceğini koparmış ve bu azıktan da gümüş parayı elde etmişti.

Önceleri, birisine para vermek için cebinden gümüş sikke çıkardığı zaman, sanki hayatından bir parça alıp, bir başkasına kayıtsızca vermiş gibi olurdu.

Fakat şimdi bu para verme olayı, ilk defa, artık bir ıstırap şeklinde görünmüyordu.

Gümüş parayı şehirdeki bir tüccarın yabancı elinde görmüyordu. Gümüş para artık aslından daha değerli bir nesne olmuştu. Oğluna yapılacak elbisenin kalıbı biçiminde ortaya çıkıyordu. Ve orada burada çalışan, hiç bir şey söylemeyen, hiç bir şey görmezmiş gibi davranan bu garip kadındır ki, ilk, öz düşünde çocuğunu böyle giydirilmiş görmüştü.

Doğum zamanı gelince kadın, yanında kimsenin bulunmasını istemedi. Güneş daha henüz batmıştı, gece olmuştu ki, ağrıları başgösterdi. Kadın hasat tarlasında kocasının yanında çalışıyordu. Buğdaylar olmuş, biçilmiş, tarlaya su verilmiş, pirinçler yetişmiş; şimdi de hasadı yapılacaktı. Yaz yağmurlarından ve sonbahar başlangıçlarının sıcak, olgunlaştırıcı güneşiyle de başaklar dolmuş, yetişmişti. Bütün gün ellerindeki kısa saplı oraklarla eğilerek demetleri kesmişlerdi. Kadın, gebeliğinden âdeta dimdik bir vaziyette eğiliyor, kocasından daha ağırca hareket ediyordu. Bu suretle, düzensiz bir biçimde, kocası ön sıraları, kendisi de arkadaki sıraları biçiyorlardı.

Öğle, ikindi geçip akşam yaklaştıkça, kadın gitgide ağır işlemeye başladı ve Vang Lung sabırsızlıkla dönerek ona baktı. Bunun üzerine kadın işini bıraktı. Doğruldu. Orağı da elinden düştü. Yüzünde yeni bir ter, yeni bir ıstırabın teri vardı.

— Sancılarım fazlalaştı. Doğum yaklaştı... eve gidiyorum. Ben çağırıncaya kadar odaya girme. Yalnız taze soyulmuş bir

kamış getir ve yar ki, çocuğun göbeğini kesebileyim... dedi. Sonra sanki hiç bir şey yokmuş gibi, tarladan geçerek eve doğruldu.

Vang Lung, karısının arkasından baktıktan sonra, dış tarladaki havuzun yanına vardı, ince yeşil bir kamış seçti. Dikkatle soydu ve orağının ucuyla da ortasından yardı. Sonbaharın aceleci karanlığı çöküyordu. Vang Lung orağını omuzladı ve evine yollandı.

Eve varınca, masada yemeğini hazır ve sıcak; babasını da sofraya oturmuş yerken buldu. O iş arasında kadın yemeklerini de hazırlamıştı. Vang Lung kendi kendine: «Bu, kolay kolay, her yerde bulunur bir kadın değil!..» dedi.

Sonra odalarının kapısına giderek, seslendi:

— Kamışı getirdim!..

Karısının, «İçeriye getir!» diye sesleneceğini ümit ederek bekledi. Fakat kadın böyle yapmadı. Kapıya geldi, aralıktan eli uzandı ve kamışı aldı. Fakat Vang Lung onun, uzun bir yol koşmuş bir hayvan gibi soluduğunu duydu.

Yaşlı adam çanağından başını kaldırarak:

— Gel ye!.. Yoksa soğuyacak!.. dedi. Sonra ekledi: Telâşlanma... Daha çok vakit var. İlk çocuğumun doğuşunu hatırlıyorum... Şafak vaktine kadar sürmüştü. Ah... Ah!.. Benim sebep olduğum ve annenin birbiri arkasına doğurduğu, —sayılarını unuttum— bir düzine kadardı... Çocuklarımdan yalnız senin sağ kaldığını düşünüyorum da... Bir kadının neden daima ve daima doğurması gerektiğini anlıyorsun ya...

Arkasından, sanki yeniden hatırlamış gibi söylendi:

— Yarın bu vakit bir erkek çocuğa büyükbaba olacağım...

Sonra birdenbire gülmeye başladı. Yemeğini bıraktı. Odanın loşluğunda uzun süre kahkahalar atarak oturdu.

Fakat Vang Lung kapının yanında dikilmiş, o hayvan solumalarına benzeyen seslere kulak kesilmişti. Kapının çatlaklarından, kendisini korkutan, hasta edici bir koku, sıcak bir kan kokusu geldi. İçerideki kadının solumaları fısıltılı feryatlar, çığlıklar gibi sıklaştı ve arttı.

Fakat kadından hiç bir ses çıkmadı. Vang Lung artık dayanamayacak bir hale gelip de kapıya yüklenerek içeriye girmek üzereydi ki, ince ve vahşi bir ses yükseldi. Vang Lung

her şeyi unuttu. Kadını büsbütün aklından çıkararak, yalvarırcasına sordu:

— Erkek mi?..

Deminki ince ses yeniden, uzana uzana viyakladı.

Vang Lung tekrar haykırdı:

— Erkek mi?.. Hiç olmazsa bunu söyle. Oğlan mı?..

Kadının sesi, bir yankı kadar hafifçe karşılık verdi:

— Erkek...

Vang Lung bunun üzerine masaya döndü ve oturdu. Bütün bu işler ne kadar da çabuk olmuş bitmişti!..

Yemek soğuyalı epeyce olmuş, yaşlı adam kanapesinde uyumuş kalmıştı. Fakat ne de çabuk olmuştu ya!..

Babasının omuzundan sarsarak, zafer dolu bir tavırla:

— Erkek doğdu... Sen büyükbaba, ben de baba oldum!.. dedi.

Yaşlı adam birden uyandı, uyumadan önce güldüğü gibi yine öyle kahkahalar atmaya başladı.

— Evet, evet... elbette!.. diye gevrek gevrek güldü. Büyükbaba... oldum...

Sonra kalktı. Hâlâ gülmekte devam ederek yatağına gitti.

Vang Lung soğumuş pilav çanağını önüne çekti ve yemeğe koyuldu. Birden acıkmıştı. Fakat buna rağmen, yemeğini hızla yiyemiyordu. Kadının odada kendini oraya buraya sürüklediğini duyuyordu. Çocuğun viyaklamaları da bitip tükenmiyor ve gitgide insanı üzen bir hal alıyordu.

Vang Lung kendi kendisine gururla: «Bu evde artık huzur, rahat göremiyeceğiz!..» diye söylendi.

Doyuncaya kadar yemek yedikten sonra, kapıya yaklaştı ve kadın, kendisini içeriye çağırınca, odaya girdi. Havada hâlâ sıcak kan kokusu vardı. Fakat tahta banyodan başka hiç bir yerde kana benzer bir şey görünmüyordu. Kadın içine su doldurduğu batyayı yatağın altına sürmüştü. Onun için de Vang Lung batyanın farkında olmadı bile... Kırmızı mum yanmaktaydı. Karısı temizce sarınmış olduğu halde yatakta yatıyordu.

Bu tarafların âdeti üzere, kendi eski pantolonuna sarmalanmış oğlu da yanındaydı. Çocuğun yanına doğru gitti. Bir süre konuşmadı. Kalbi, göğsünde sanki patlayacakmışcasına çarpıyordu. Yavrusuna bakmak için üzerine eğildi. Oğlunun ga-

yet esmer görünen yuvarlak ve buruşuk bir yüzü vardı. Başındaki saçları da uzun, ıslak ve siyahtı. Artık ağlamıyor ve gözleri sımsıkı kapalı, yatıyordu.

Vang Lung karısına; o da kocasına baktı. Saçları hâlâ ıstırabından ıpıslaktı; çekik gözleri de çukura batmıştı. Bundan başka, yüzünde hiç bir değişiklik, fevkalâdelik görünmüyordu. Fakat onu orada öyle yatar görmek, Vang Lung'a dokundu. Her ikisine karşı derin bir sevgi duydu. Kalbi aktı sanki; sonra bundan başka ne söyleyeceğini bilemeyerek mırıldandı:

— Yarın şehre iner, sana bir kilo lohusa şekeri alır, kaynar suda eritirim de içersin... dedi.

Ve tekrar çocuğa bakarken, sanki birden aklına gelmiş gibi şu cümleler ağzından fırladı:

— Köy için bir sepet dolusu yumurta alıp da kırmızıya boyamalıyız... Böylelikle herkes, bir oğlum olduğunu öğrensin!..

4

Çocuğun doğduğunun ertesi günü kadın, her zamanki gibi kalktı ve onlara yemek hazırladı. Fakat Vang Lung ile birlikte tarlaya gitmedi. Bundan ötürü de Vang Lung öğleden sonraya kadar yalnız başına çalıştı. Evine döndü, mavi elbisesini giyerek kasabaya indi. Pazara gitti. Pek taze olmayan, fakat yine de oldukça iyi, bir tanesi bir onluğa elli yumurta ve bu yumurtaları kaynar suda kırmızıya boyamak için kırmızı kâğıt satın aldı. Yumurtaları sepete yerleştirerek şekerciye uğradı, bir kilodan biraz fazla lohusa şekeri aldı; bunu da kahverengi kâğıdına ihtimamla sardırdı, şekerci, altına kırmızı bir kâğıt sıkıştırarak sordu:

— Galiba, yeni doğmuş bir çocuğun anasına alıyorsunuz?..

Vang Lung böbürlenerek cevap verdi:

— İlk doğan oğlum...

Şekerci, gözleri yeni gelen ve iyi giyinmiş bir müşterisinde olarak, kayıtsızca:

— Uğurlu kademli olsun, dedi.

Adam bu sözü birçoklarına, birçok kereler tekrarlamış; hatta her gün de bir başkasına söylemekteydi. Fakat Vang Lung

bu dileği, özellikle kendine yöneltilmiş diye kabullendi ve dükkândan dışarıya çıkarken, durmadan boyun kırdı durdu. Tozlu sokağın keskin güneşine daldığı sırada, dünyada kendisinden başka talihli bir insan olmadığını sandı.

Bunu ilk önce neşe, sonra da ıstırap veren bir korku ile düşündü. Yaşamında çok şanslı olmak, ona hiç yaramamıştı. Yer ve hava ölümlülerin mutluluklarını çekemeyen şom ağızlı ruhlarla doluydu. Birden ödağacı satan mumcunun dükkânına saptı... Evindeki dört canın her birine birer tane olmak üzere dört ödağacı satın aldı ve Toprak Tanrılarının tapınağına giderek, bunları karısıyle kendisinin ve önce koymuş oldukları ödağacının soğumuş küllerinin üstüne yerleştirdi. Dört ağacın da iyiden iyiye yanmalarına dikkat etti, sonra gönlü rahatlayarak evinin yolunu tuttu. Küçük damlarının altında temkinli duran bu iki koruyucu heykelin ne müthiş kudretleri vardı!..

İnsan daha ne olup bittiğini anlamadan, kadın tekrar tarlaya dönmüş ve onun yanında çalışmaya başlamıştı. Hasat mevsimi geçmişti. Aynı zamanda kapı aralığı olan, döğen yeri gibi kullandıkları yerde, ürünü ikisi birlikte harman değnekleriyle dövdüler. Bu iş bitince, büyük yayvan bambu sepetlere doldurarak, rüzgâra doğru havaya atıp, iyi buğdayları toplayarak, saman ve tozlardan elediler. Kış buğdayı için tarlaları yeniden sürmek gerektiği zaman kadın, omuzunda çapası, onu izledi ve sapan yolundaki toprak parçalarını ufaladı.

Kadın artık bütün gün çalışıyor. Çocuk da yerde, eski püskü, yırtık bir yorganın üstünde yatarak uyuyordu. Ağlaması tutunca kadın, işini bırakıyor, göğsünü açarak yere oturuyor, çocuğa meme veriyor. Yaklaşmakta olan kışın soğuğu, onu zorlayana kadar yaz sıcağının uzaklaşmasına meydan vermeyen güneş, güz sonu gönülsüz güneşi her ikisini yalıyordu.

Kadın ve çocuğun renkleri toprak gibi bakırlaşmıştı. Yerde topraktan şekillendirilmiş heykeller gibi otururlardı. Kadının saçlarında ve çocuğun yumuşak siyah başında tarlaların tozu vardı.

Fakat kadının, kararmış iri memesinden, çocuğa kar gibi beyaz süt fışkırırdı. Ve çocuk memenin bir tanesini emerken, ötekinden bir çeşme gibi süt akardı. Çocuk açgözlü olmasına rağmen, anasının memelerinden emeceğinden bir hayli fazla,

birçok çocuklara hayat olacak kadar bol süt gelmekteydi. Kadın, bereketinden bilerek, sütünü umursamadan akıtırdı. Daima çok bol sütü geliyordu. Bazen memesini çıkarır, giysilerini korumak, kirletmemek için yere doğru tutardı. Akan süt toprağa geçer ve tarlada yumuşak, koyu ve zengin bir nokta vücuda getirirdi. Çocuk, tombuldu. İyi huyluydu ve annesinin kendisine verdiği tükenmek bilmeyen hayat gıdasını emiyor, emiyordu.

Kış yaklaşmakta, onlar da buna karşı hazırlanmaktaydılar. Şimdiye kadar görmedikleri bir hasat olmuştu; ve üç odalı küçük ev tıklım tıklım dolmuştu. Samanla örtülü tavanlarının kirişlerinden hevenk hevenk kuru soğan ve sarmısak dizileri sarkıyordu. Orta odada, babasının ve kendi odalarında saz ve kamıştan yapılmış döşekler ve küpler vardı. Bunlar da ağızlarına kadar buğday ve pirinçle doluydu. Bu erzağın çoğu, önceden satılabilirdi. Fakat Vang Lung tutumlu olduğu için, birçok köylüler gibi, parasını boşuna kumarda harcamamış veya kendilerine pek pahalı gelen yiyecek almamış, onlar gibi de ürünü, hasat zamanı fiyatlar düşükken satmak zorunda kalmamıştı. Tersine, ürünü saklamış, kar yağdığı zaman ve kasabalarda oturanların yiyecekleri ne fiyata olursa olsun aldıkları sene başı arifesinde satmıştı.

Amcası, ürününü daima daha henüz iyice yetişmeden satmaktaydı. Bazı kereler, az buçuk para almak için biçmek ve dövmek derdinden kurtulmak isteğiyle de ürünü daha tarladan kaldırmadan bile sattığı olurdu. Sonra amcasının karısı delinin biriydi. Tembeldi. Şişmandı. Daima tatlılar; şu bu yemekler, kasabalardan alınan iyi ayakkabılar ister dururdu. Vang Lung'un karısı ise, onun, babasının, çocuğunun, hatta öz ayakkabılarını bile kendi dikerdi. Eğer kadın ayakkabı satın almayı istemiş olsaydı, ne yapardı, kestiremiyordu.

Amcasının eski, yıkık, kırık dökük evinin kirişlerinden bir şeyin sarktığı, sallandığı asla görülmemişti. Kendi evinde ise komşusu Çing'ten satın aldığı, bir domuz budu bile vardı. Çing, hayvanı hastalanır gibi görünce, kesmiş, bir budunu da Vang Lung'a vermişti. Domuz zayıflamadan önce yakalanmıştı hastalığı. Vang Lung'un aldığı but da epeyce büyüktü. O-lan onu baştan aşağı tuzlamış ve kurumaya asmıştı. Ayrıca piliçlerin-

den ikisini kesmişler, içerisini temizlemiş, tuzla doldurmuşlar. tüyleriyle de kurutmuşlardı.

Kuzeydoğularındaki çölden, ısırıcı ve acı kış rüzgârları esmeye başlayınca onlar, bu bolluğun ortasında evlerinde oturdular. Çocuk da yavaş yavaş tek başına oturmayı becerebiliyordu. Bir aylık olunca doğum gününde kendilerine, uzun ömüre aracılık eden balıkçıl kuşu ziyafeti çektiler. Vang Lung düğününe gelenleri çağırdı. Onların her birisine kendi kaynattığı ve kırmızıya boyadığı onar kırmızı yumurta ve köyden kutlamaya gelenlere de ikişer yumurta verdi; herkes, anasının Aydede yüzlü, çıkık elmacık kemikli, toraman tombul çocuğuna, oğluna gıpta etti. Kış yaklaşınca, çocuk tarla yerine evdeki toprak yere serilmiş bir yorganın üstüne oturmaktaydı. Işık gelsin diye güney tarafındaki kapıyı açmışlardı. Güneş içeriye dolmuştu. Kuzeyden esen rüzgâr da boş yere evin kalın toprak duvarına vurup duruyordu.

Eşikteki hurma ve tarlaların civardaki şeftali ve söğüt ağaçlarının yaprakları çabucak düştü, döküldü. Yalnız evin güney tarafındaki seyrek kümeli bambuların yaprakları olduğu gibi kaldı; rüzgâr ağaçların köklerini ikibüklüm ettiyse de yapraklar gene düşmedi.

Bu kuru rüzgâr yüzünden, topraktaki buğday tohumları yeşeremezdi. Onun için de Vang Lung sabırsızlıkla yağmurları bekledi. Rüzgâr durup da, hava sakin ve sıcak olduğu sümbüllü bir günde birden yağmur yağmaya başladı. Vang Lunglar huzur ve rahat ile sarılı evde oturarak, bütün hızıyle yağan, avlunun civarındaki tarlalara geçen ve kapının üzerindeki saz damın kenarından damlayarak akan yağmuru seyrettiler. Çocuk şaşmıştı. Yağan yağmurun gümüşten çizgilerini yakalamak için ellerini uzattı. O gülünce, onlar da birlikte güldüler ve yaşlı adam, çocuğun yanına, yere bağdaş kurarak:

— Bir düzine köyde bunun gibi bir çocuk yok. Kardeşimin çocukları yürümeden önce hiç bir şeyin farkında değillerdir!.. dedi.

Tarlalarda buğday tohumları yeşerdi, ıslak kahverengi toprağın üstünde ince yeşil başaklar filizlendi.

Böyle zamanlarda herkes birbirine gidip gelmeye başlardı. Zira çiftçilerin her biri bir kerecik olsun, göğün tarlalarda iş gördüğünü, artık omuzlarına astıkları bir sırığa takılı

kovalarla oraya buraya su taşıyarak bellerinin kırılması gerekmeksizin ürünlerinin sulandığını anlıyordu. Sabahları şu veya bu evde toplanıyor, şurada burada çay içiyor, muşamba kâğıdından yapılma büyük şemsiyelerin altına sığınarak tarlaların arasındaki dar yollardan, yalınayak evden eve gidiyorlardı.

Kadınlar tutumlu ve yoksulsalar evde kalıyor, ayakkabı dikiyor, çamaşırları yamıyorlar ve yılbaşı bayramına hazırlıklarla uğraşıyorlardı.

Fakat Vang Lung ile karısı bu ziyaretlerde sık sık bulunmuyorlardı. Küçük, seyrek evlerden meydana gelen köyde, tıklım tıklım dolu ve sıcak bir yuva halinde olan ev, yarım düzineyi geçmezdi. Bunlardan biri de kendi evleriydi. Vang Lung, başkalarıyle fazlaca içtenliği artırdığı takdirde, hesapta borçlanmak olduğunu anladı. Yılbaşı yaklaşıyordu. Yeni giysilere, ziyafete para neredeydi?.. Evde kaldı. Kadınlar dikiş diker, yama yaparken o, çatlak bambudan yapılma tırmıkları alarak muayene etti, kopan tellerin yerine kendi eliyle yetiştirdiği kenevirden ördüğü yeni teller taktı, kırılan çatalların yerine de ustalıkla yeni bir bambu parçası ekledi.

Vang Lung alet ve aygıtlarını düzeltirken; karısı O-lan da kap kacağı gözden geçirdi.

Sızan, akan bir küp bulunca başka kadınlar gibi bir yana atarak, yenisini almaktan sözetmedi. Tersine, kile toprak karıştırarak çatlağı sıvadı ve hafif hafif ısıtarak küpü yenileştirdi.

İşte böylece evde kalarak, her ne kadar konuşmalar sadece birkaç dağınık kelime olmakla birlikte, birbirlerine danışmaktan hoşlanıyorlardı. Örneğin, şöyle konuşuyorlardı:

— Yeni ekim için büyük kabağın tohumlarını topladın mı?..

Veya:

— Samanları elden çıkarır, fasulye saplarını da mutfakta yakarız...

Ya da Vang Lung, pek seyrek olarak:

— Yemek pek güzel olmuş!.. der, O-lan da, buna karşılık:

— Bu sene tarlamızdan çok güzel un aldık, diye cevap verirdi.

Bu iyi, mübarek yılda, Vang Lung üründen avuç dolusu

gümüş dolar kazanmıştı. Bu para, geçinmelerine gerekli olan miktardan çok fazlaydı. Vang Lung da bunları kuşağında saklamaktan ve karısının dışında başkalarına söylemekten korkuyordu.

Gümüşleri nerede saklayacaklarını düşündüler ve sonunda kadın, yataklarının arkasında en dip duvarda ustalıkla küçük bir delik açtı. Vang Lung paraları buraya yerleştirdi.

Karısı bir çamur parçasıyle deliği sıvayarak kapadı. Yerini kaybettirdi. Fakat bu delik, Vang Lung ile karısında da gizli bir zenginlik ve tutum duygusunu coşturdu. Vang Lung harcayacağından fazla parası olduğunu biliyor ve arkadaşlarının arasında kaygısızca dolaşıyordu.

5

Yılbaşı yaklaştı ve köyün her evinde hazırlıklar başladı. Vang Lung kasabaya inerek mumcuya gitti, üzerinde altın yazı ile «Mutluluk», «Zenginlik» kelimeleri bulunan birtakım dörtköşe kırmızı kâğıtlar satın aldı, yeni yıla girerken uğur getirsinler diye de bu kâğıtları çift aletlerine yapıştırdı. Sapanına, öküzüne taktığı boyunduruğun, gübreleri ve suyunu taşıdığı iki kovanın üzerine bu dörtköşe kâğıtlardan birer tane yapıştırdı. Evinin kapılarına da, gene üzerlerinde mutluluk özdeyişleri yazılı uzun kâğıtlar astı. Taşlığımsı yere ise, gayet ince ustalıkla kesilmiş kırmızı kâğıttan yapma bir çiçek oturttu. Sonra tanrılara yeni giysi biçmek için de kırmızı kâğıtlar satın aldı. Yaşlı adam titrek ellerine rağmen bunları gayet ustalıkla hazırladı. Vang Lung da alarak, toprak tapınğındaki iki küçük tanrıya giydirdi. Ve yeni yılın şerefine önlerinde küçük bir ödağacı yaktı. Kendi evine de, orta odanın duvarına yapıştırılmış bir tanrı resminin altına düşen bir masanın üstünde arife gecesi yakılmak üzere iki kırmızı mum aldı.

Sonra tekrar kasabaya indi ve domuz yağı ile beyaz şeker aldı. Karısı, yağı eritti, bembeyaz yaptı. İhtiyaçları olduğu zaman, kendi öküzlerini sürerek kendi değirmen taşları arasında öğüttükleri kendi pirinç ununu aldı. Bu pirinci, şeker ve yağ ile karıştırarak Hvang'ın evinde yenilen pastalar gibi ve ay pastaları ismi verilen bol harçlı yılbaşı çöreklerini yuğur-

du. Hamurunu açtı. Çörekler pişirilmek üzere uzunlamasına masaya konduğu zaman, Vang Lung gurur ve sevinçten kalbinin çatlayacağını sandı.

Bütün köyde, karısının yaptığını becerebilecek yalnız zenginlerin bayramlarda, şölenlerde yediği çörekleri pişirebilecek başka tek bir kadın yoktu. Karısı, pastalardan bazılarının üstüne kırmızı böğürtlenden çizgiler, yeşil eriklerden de resimler ve çiçekler bezemişti.

Vang Lung:

— Bunları yemek günah!.. dedi.

Yaşlı adam, parlak renklerden hoşlanan bir çocuk gibi, masanın etrafında kolaçan ederek söylendi:

— Amcan olacak kardeşimi, çocuklarını çağır da görsünler!..

Fakat refah, Vang Lung'u tedbirli, ihtiyatlı yapmıştı. Aç adamlara pastaları göstermekle yetinmek doğru değil, diye düşünerek, acele acele karşılık verdi:

— Yılbaşından önce pastalara bakmak, uğursuzluk getirir!..

Elleri unlu ve yağdan vıcık vıcık olan kadın da:

— Bunları biz yiyecek değiliz; sadelerinden bir ikisi konukların tatması içindir. Biz, beyaz şeker ve yağ yiyecek kadar zengin değiliz. Bunları büyük evde, büyükhanımıma hazırlıyorum. Yılbaşının ikinci günü çocuğu oraya götürecek, bu çörekleri de ona sunacağım.

Bu sözler üzerine pastalar daha büyük bir önem kazandı. Ve Vang Lung o kadar çekinerek ve yoksul haliyle girdiği salona, şimdi karısının; kırmızılar giydirilmiş çocuğu ile birlikte, en iyi undan, şeker ve yağdan yapılmış pastalar götürerek bir konuk gibi düşününce, kıvanç duydu.

Yılbaşında diğer bütün işler bu ziyaretin yanında sönük kalıyor, anlamsızlaşıyordu. O-lan'ın diktiği yeni, siyah pamuk giysisini denediği zaman, ancak:

— Bu giysileri karımla çocuğumu büyük evin kapısına götürürken giyerim, demişti.

Hatta babasıyle kendisini kutlamaya gelip, coşa taşa, tıka basa yiyip içen amcası ve komşularının eve dolduğu yılbaşının ilk gününü Vang Lung kayıtsızlıkla karşıladı.

Vang Lung renkli pastaları tezelden kaldırtmış ve sepete yerleştirtmişti.

Zira konuklara çıkarılmasından korkmuştu. Fakat onların beyaz, düz çöreklerin yağını, şekerini ve lezzetini öve öve bitiremediklerini duyunca:

— Bir de renklileri görseniz, yeseniz, o zaman anlarsınız!.. diye az kalsın bağırayazdı. Ama bağırmadı. Zira, her şeyden önce, büyük eve göğsünü gere gere girmek istiyordu.

Erkeklerin bir gün evvel tıka basa yedikleri, içtikleri, kadınların birbirlerini ziyaret günü olan yılbaşının ertesi sabahı, şafakla birlikte kalktılar. Kadın, çocuğuna kırmızı giysisini ve kendi eliyle yaptığı kaplan yüzlü ayakkabılarını giydirdi; Vang Lung'un yılbaşı arifesinde tertemiz tıraş ettiği başına da, önünde Buddha'nın yaldızlı bir resmi bulunan, tepesi açık şapkasını geçirdi ve yavrusunu yatağın üzerine oturttu. Sonra, uzun siyah saçlarını yeni baştan tarar, kocasının satın aldığı gümüş suyuna batmış pirinç iğnelerle tuttururken Vang Lung alelacele giyindi. Daha sonra kadın, Vang Lung'un giysisinin kumaşından yapılan yeni giysisini giyindi. Vang Lung karısıyle kendisine 24 ayak (yaklaşık olarak 8 metre) kumaş almıştı. Kumaşçı dükkânlarında âdet olduğu üzere de ayrıca 2 ayak (60 santim) de ölçü payı bırakmıştı.

Vang Lung çocuğu, kadın da sepeti alıp, şimdi, kış dolayısıyle çıplak kalan tarlalardan geçerek yola çıktılar.

Ve Vang Lung, Hvang'ın evinin kapısında ödülüne kavuştu. Karısının seslenmesi üzerine gelen kapıcı, bulunduğu manzara karşısında gözlerini hayretle açtı ve yüzündeki benden fışkıran üç kılı bura bura haykırdı:

— Oooo! Çiftçi Vang, bu sefer bir yerine üçleştiniz ha!..

Sonra, tümünün yeni giysiler giydiklerini ve çocuğun da oğlan olduğunu anlayınca devam etti:

— Bu yıl, sana geçen senekinden daha çok şans dilemek gereksiz!..

Vang Lung, âdeta kendi düzeyinde olmayan bir insanla konuşurmuş gibi, kayıtsızca cevap verdi:

— Hasat iyi oldu... İyi hasat oldu... dedi ve güvenle eşiği aştı.

Kapıcı, bütün bu gördüklerinden şaşakalmış, Vang Lung'a.

— Karınızla çocuğunuzun geldiğini içeriye haber verinceye kadar benim yoksul, sefil odamda oturur musunuz?.. dedi.

Ve Vang Lung, büyük bir evin başına hediyeler götüren karısı ile oğlunun arkasından, avluyu geçişlerini seyretti. İşte bütün bunlar hep kendi şerefineydi. Onlar içiçe olan avluların uzun dehlizinden kıvrılıp döndükleri, biraz sonra da tamamiyle gözden kayboldukları zaman, kapıcının kulübesine doğruldu ve onun çiçek bozuğu karısının gösterdiği orta odada, masanın soluna düşen başköşeye, serbestçe yerleşti. Kadının sunduğu çayı hafif bir baş eğişiyle aldı. Önüne koydu ve sanki çay yaprakları kendi istediği derecede iyi cinsten değilmiş gibi de içmedi.

Kapıcının, karısı ve çocuğuyle birlikte geri dönmesi çok uzun sürmedi.

Vang Lung, her şeyin yolunda olup olmadığını anlamak istiyormuş gibi, karısının yüzüne bir an dikkatle baktı. Zira, onun duygusuz dörtköşe yüzünde ilk önceleri sezmediği ufak tefek değişiklikleri bulmayı öğrenmişti artık. Karısının yüzünde derin memnunluk okunuyordu. Birden, kendi girmediği ve şimdi de ilgisi bulunduğu bu kadınlar dairesinde neler olduğunu öğrenmek, duymak için sabırsızlandı.

Bu yüzden kapıyıcıyı ve çiçek bozuğu karısını küçük baş eğişleriyle selâmladıktan sonra, O-lan'ı süratle dışarıya çıkardı. Yeni giysisinin içinde, büzülüp kıvrılarak uyumuş olan çocuğu da kucağına aldı.

Kadın, arkasından gelirken, başını çevirerek sordu:

Eh!.. Anlat bakalım ne oldu?..

İlk defa olarak karısının ağırlığına sinirlendi, sabırsızlandı. Kadın, biraz daha yanına yaklaştı ve fısıldayarak:

Bana sorarsan, bu yıl sıkıntı içindeler, dedi.

Kadın âdeta tanrıların aç olduğundan bahseden bir kimse gibi şaşkın şaşkın konuşuyordu.

Vang Lung, ısrarla sordu:

— Ne demek istiyorsun?..

Fakat kadın istifini bozmadı. Acele etmedi. Kelimeler onun için birer birer yakalanacak, avlanacak, güçlükle de serbest bırakılacak şeylerdendi.

— Eski büyükhanımım, geçen seneki giysisini giymiş; şim-

diye dek böyle bir şey görülmemişti. Tutsaklara da yeni giysiler verilmemiş... dedi.

Bir süre sustuktan sonra devam etti:

— Benim gibi giysisi olan bir tutsağa raslamadım...

Biraz sonra da sözünü bağladı:

— Oğlumuza gelince, giysisi ve güzelliğinden yana eski büyük efendimin odalıklarının çocukları içinde tek bir tanesi bile onun eline su dökemez.

Bunları söyledikten sonra yüzüne yavaş yavaş bir gülümseme yayıldı. Vang Lung da kahkahayla güldü ve çocuğu okşayarak göğsüne bastırdı. Ne iyi etmişti de, onunla evlenmişti!.. Böyle coşup dururken, birden korkuyle dağlanıverdi. Tesadüfen herhangi fena bir ruhun havadan geçerken görebileceği bu açık göğün altında, böyle güzel bir erkek çocukla yürüyerek ne budalaca bir iş yapıyordu?.. Telâşla ceketinin yakasını açtı ve çocuğun başını içine soktuktan sonra yüksek sesle:

— Çocuğumuzun kız olması ve çiçek bozuğu ile dağlanmış bulunması ne yazık, ne yazık!.. Bari dua edelim de ölsün!.. dedi.

Karısı da oynadıkları oyunu anlayarak, elinden geldiği kadar telâş ve aceleyle:

— Evet... Evet... diye mırıldandı.

— Neden böyle yoksul düştüklerini anladın mı?..

Kadın cevap verdi:

— Evvelce eli altında çalıştığım aşçı ile bir ara yalnız konuşabildim. Bana şöyle dedi: Delikanlı, genç efendiler, beşi de birden yabancı yerlerde, boşuna akan sular gibi para harcar, bıkıp usandıkları zaman da buraya kadın arkasına kadın yollarlar ve evde oturan ihtiyar efendi yılda bir iki odalık alır, eski hanım da, her gün iki ayakkabıyı altın parayla dolduracak kadar afyon yutacak olursa, bu ev sonuna kadar böyle devam edemez, batar...

Vang Lung şaşkınlıktan donarak:

— Öyle mi?.. diye mırıldandı. O-lan devam etti:

— Dahası var. Üçüncü kızları baharda evlenecek. Çehizi ise bir prensin fidyesidir ve bir büyük şehirde resmî bir yer alacak kadar çoktur. Giysileri Susov ve Hangşov'da özel surette dokunmuş süslerle donatılmış en ince ipek kumaştan yapılacak. Sonra, bu giysiler, şıklıkta yabancı yerlerdeki kadın-

ların tuvaletlerinden aşağı kalmaması için de Şanghay'dan, tayfalarıyle birlikte bir terzi getirilecek.

Vang Lung, zenginliğin bu akışından, çağlayışından ürküp ve hayran kalarak sordu:

— Peki, bu harç hurç kimin için?.. Kiminle evleniyor?..

Kadın cevap verdi:

— Bir Şanghay yargıcının ortanca oğlu ile evlenecek...

O-lan, uzun bir süre sustu. Tekrar devam etti:

— Ama gittikçe elleri darlaşıyor olmalı... Zira, eski hanımım da bana, toprak satmak istediklerini söyledi. Şehir suru dışındaki ve evin batıya düşen iyi bir toprak olduğu ve sur etrafındaki hendeklerden pek kolaylıkla sulandığı için daima pirinç ektikleri alanı satmak niyetindeler...

Vang Lung kanaat getirmiş bir tavırla:

— Arazilerini mi satmak istiyorlar?.. diye tekrarladı... Şu halde gerçekten elleri darlaşıyor, yoksullaşıyorlar demektir... Toprak, insanın kanı ve canıdır.

Bir süre düşündü, sonra aklına bir şey geldi, avucuyle başına vurdu, kadına dönerek:

— Neden bunu akıl etmedim!.. diye haykırdı. Burayı biz satın alacağız!..

Erkek neşe ve zevkle, kadın şaşkın bir halde uzun uzun bakıştılar. Kadın kekeledi:

— Fakat bu toprak, bu toprak...

Vang Lung buyurucu bir sesle bağırdı:

— Satın alacağım!.. Burasını Hvang'ın büyük evinden satın alacağım!..

Kadın, endişeli endişeli söylendi:

— Çok, çok uzak... Oraya varmak için her sabah saatlerce yürümek zorunda kalacağız.

Vang Lung, davranışına engel olan annesine, sözünü tekrarlayan bir çocuk gibi hırçın hırçın söylendi:

— Bu yeri satın alacağım dedim!..

Kadın uysallaştı, cevap verdi:

— Toprak almak iyi şey, dedi. Muhakkak ki parayı çamurdan bir duvara koymaktan daha iyidir. Fakat neden amcanın arazisinden bir parça satın almıyorsun?.. Bizim batı tarlamızın çevresindeki parçayı satmak için yırtınıp duruyor...

Vang Lung yüksek sesle cevap verdi:

İstemem!.. Amcamın bu yerini almak istemem! Oldum olası kavruk ürün alır. Yirmi yılda da bir defacık olsun gübrelememiş veya fasulye gübresiyle şerbetlememiştir. Toprak kireç kesmiştir. Hayır... İstemem. Ben, Hvang'ın toprağını satın alacağım!..

Vang Lung, komşusu Çing'in toprağı dermiş gibi aynı umursamazlıkla, «Hvang'ın toprağı» deyimini kullanmıştı. O aptal. büyük ve müsrif evdekilerden seviyece üstünleşebilecekti. Elinde gümüş paraları olduğu halde oraya gidecek ve kısaca:

— Param var. Satmak istediğiniz yerin fiyatı kaça?.. diye soracaktı. Hayalinde kendisini ihtiyar efendiyle başkanının karşısında görüyor ve:

— Olacak fiyatı söyleyiniz. Bana da başkaları gibi bakınız. Param hazır!.. dediğini işitir gibi oluyordu.

O mağrur ailenin mutfaklarında esirlik etmiş bulunan karısı da, yüzyıllardan beri Hvang'ın evine büyüklük payesi veren toprağın bir parçasına sahip olan bir adamın eşi olacaktı. Kadın sanki kocasının düşüncesini sezmiş gibi, birden ısrardan vazgeçti ve:

— Burayı satın alalım... dedi. Nihayet pirinç ekilen toprak iyi bir topraktır. Sonra hendeğe de yakın. Her sene su alabiliriz. Bu muhakkak...

Tekrar yüzünde, o yavaş yavaş beliren gülümseme; dar. çekik ve siyah gözlerinin durgunluğunu, loşluğunu asla aydınlatamayan bir gülümseme yayıldı ve neden sonra da:

— Geçen sene bu zamanlar o evde esirdim, dedi.

Ve karı-koca, varlıklarını saran bu düşünceyle sessizce yollarına devam ettiler.

6

Artık Vang Lung'un sahip olduğu bu toprak parçası, yaşamını epeyce değiştiren bir şey oldu. Vang Lung ilk önce, duvardan parayı çıkarıp büyük eve götürdükten, büyük ve ihtiyar efendiyle aynı ayardaymış gibi konuşmak şerefine ulaştıktan sonra, âdeta üzüntü denebilecek derin bir ruh sıkıntısına uğradı.

Kullanmaya ihtiyaç kalmayan gümüş paralarla doldurdu-

ğu deliğin artık boş kaldığını düşününce, paralarına tekrar kavuşmuş olmayı diledi. Gerçekten, bu toprak yeniden saatlerce uğraşmaya, didinmeye lüzum gösteriyor, O-lan'ın da dediği gibi, pek uzakta bir (li) den fazla (yani, bir milin üçte biri kadar) bir uzaklıkta bulunuyordu.

Üstelik buranın satın alınması da umduğu gibi, pek öyle zaferle olmamıştı. Vang Lung, çok erkenden büyük eve gitmiş, ihtiyar efendiyi hâlâ uyuyor bulmuştu. Evet, öğle vaktiydi ama, yüksek sesle:

— Saygıdeğer ihtiyara söyleyiniz ki, önemli işim var. Para işi ile ilgili olduğunu bildiriniz... dediği zaman, kapıcı:

— Dünyanın bütün parasını karşıma yığsalar, ihtiyar kaplanı uyandırmaya beni kandıramazlar, yeni odalığı (Şeftali Goncası) ile yatıyor. Onu alalı daha üç gün oldu. Efendiyi uyandırmak için hayatımı veremem!.. dedi. Sonra, yüzündeki benin kıllarını çekerek az buçuk alaycı bir tavırla ekledi:

— Gümüş paranın onu uyandıracağını sanma. Zira o, avucunun içinde gümüşle doğmuştur...

Sonunda, iş, ihtiyar efendinin kâhyası ile bitmek gerekti. Bu adam, avuçlarından kayarken yapışan paralardan ağırlaşan elleriyle kalleş, sahtekârın biriydi.

Öyle ki, bazı kereler gümüş para, Vang Lung'a, topraktan daha değerli gibi geldi. İnsan, gümüşün parladığını gözleriyle görebilirdi.

Olan olmuştu. Toprak da kendisine geçmişti. Vang Lung, yeni yılın ikinci ayında yeni toprağına bakmak üzere durgun, bulutlu bir günde yola çıktı. Orasının kendi malı olduğunu daha hiç kimse bilmiyordu. Onun için de yalnız başına yola çıktı. Burası, kasabanın duvarını çevreleyen hendeğin yanıbaşında uzanan uzun, köşe, koyu siyah balçıktan ibaret bir yerdi. Toprağı dikkatle adımladı. 300 adım uzunluğu ve 120 adım da genişliği vardı. Hvang'ın evinin büyük mührü ile kakılı dört taş hâlâ tarla sınırlarının köşelerini gösteriyordu. Eh... Artık bunu değiştirebilirdi. Ama, bunu şimdi yapacak değildi. Zira, kendisinin büyük evden toprak satın alabilecek kadar zengin olduğunu, halkın bilmesi, öğrenmesi için henüz hazırlıklı değildi. Fakat ileride daha da zenginleşince nasıl olsa önemi yoktu. Uzun toprak parçasına bakarak, kendi kendine düşündü:

— Bu bir avuç toprak parçası, büyük evdekiler için hiç bir şey, ama bana göre çok şey anlatır.

Derken, fikri değişti ve küçük bir toprak parçasına bu derece önem verdiği için, kendi kendisini küçük gördü. Öyle ya, mağrur tavırla kâhyanın önüne gümüşleri boşalttığı zaman, adam paraları kayıtsızca ellerinde şakırdatarak:

— Eski hanıma hiç olmazsa birkaç günlük afyon parası çıktı!.. demişti.

Ve kendisiyle büyük ev arasındaki geniş ayrım, ona birdenbire önünde bulunan hendek dolusu su gibi geçilmez; dümdüz uzanıp giden köhne sur gibi de yüksek ve aşılmaz göründü.

O zaman, içinden kızgınlıkla karar vererek, yeniden gümüş para biriktirip Hvang'ın evinden toprak satın almaya söz verdi. Onlardan o kadar çok toprak alacaktı ki, onun öz toprağı, gözüne bir santimlik yer kadar görünecekti.

Ve işte bu toprak parçası, Vang Lung'un gözünde bir işaret ve bir sembol oldu.

Bahar: Fırtına, kasırga halini aldı ve rüzgârlarla geldi. Yağmur, bulutlarını parçalayarak dağıttı. Vang Lung için yarı boş geçen kış günleri, tarlasında durmadan çalışmak üzere uzun günlere dönüştü. Yaşlı adam artık çocuğa bakıyordu. Kadın da şafakla beraber, erkeğiyle birlikte, gün batımı tarlalarda süzülünceye kadar çalışıyordu. Vang Lung, günün birinde, karısının yeniden hamile olduğunu sezince, hasat zamanı onun işleyemeyeceğini düşünerek, aklına ilk gelen şey, hiddetlenmek oldu. Ve yorgunluktan kızgın bir halde, karısına bağırdı:

— Demek doğurmak için bu zamanı seçtin ha!..

Kadın metanetle cevap verdi:

— Bu sefer önemi yok. Asıl güçlük ilkindeydi.

Vang Lung, ikinci çocuğun, anasının karnında büyüyüp vücudunu şişirdiğini farkettiği günden başlayarak sonbaharda doğum vakti yaklaşıp da, kadının bir sabah çapasını bırakarak eve süzüldüğü ana kadar, onunla ilgili karısıyle başka hiç bir şey konuşmadı. Gelecek yavrunun sözünü etmedi. O gün öğle yemeğine bile eve gitmedi. Zira gök, fırtına bulutlarıyle doluydu, yüklüydü. Pirinçleri de olmuş, demet halinde toplanılmak üzere toprakta kümelenmişlerdi. Akşama doğru, güneş battığı sırada kadın, karnı inmiş, yorgun, fakat yüzü sakin ve metin bir halde yanına döndü. Vang Lung'un içinden, karısına:

— Bugünlük yeter. Git yat!.. demek geçti. Fakat yorulan, bitkin bir hale gelen vücudunun ağrıyışı onu zalimleştirdi ve kendi kendine:

— Karım çocuk doğurmakla ne kadar yoruldu ise, ben de bütün gün çalışarak aynı derecede yorulmuş sayılırım!.. dedi ve sadece orağının darbeleri arasında soruverdi:

— Kız mı, oğlan mı?..

Kadın sükûnetle cevap verdi:

— Bu sefer de oğlum oldu.

Başka bir şey konuşmadılar. Fakat Vang Lung sevinmişti. Ve durmadan eğilip kalkışı, kendisine daha az yorucu gibi geldi. Ay, bir mor bulut tabakasının üstünden yükselinceye kadar karı-koca çalışmaya devam ederek işlerini bitirdiler ve evlerine döndüler.

Vang Lung yemeğini yedikten ve güneşten yanmış vücudunu serin suyla yıkadıktan, ağzını da çayla çalkaladıktan sonra, ikinci oğlunu görmek üzere odaya girdi. O-lan yemeği pişirdikten sonra yatağa uzanmış, çocuğu da yanına almıştı.

Bu, tombul, uslu bir çocuktu. Fakat önceki kadar büyük doğmamıştı. Vang Lung ona baktı. Sonra memnun bir halde orta odaya döndü. İkinci bir oğlu olmuştu. Artık her yıl bir başkası dünyaya gelecekti. Her yıl kırmızı yumurtanın gereği yoktu. Birinci yıl yapılmıştı. Yeterdi. Her yıl oğlu oluyordu. Ev bereketle dolmuştu. Bu kadın da kendisine uğurdan, bereketten başka bir şey getirmemişti.

Babasına seslendi:

— O-lan artık yeni bir torununla yatacak. Onun için büyüğü senin yatağına koyacağız, dedi.

Yaşlı adam buna çok sevindi. Uzun zamandan beridir torununun yatağında yatmasını, onun yeni yeni yetişen körpe kemikleri ve kanıyle, buz kesmiş köhne vücudunu, canını ısıtmasını arzuluyordu ama, çocuk annesinden bir türlü ayrılmak istemiyordu.

Oğlan, daha bebek olduğu için, yürümesini beceremeyerek, yere sıkı basamadan, sallana sallana odaya girerek, anasının yanında yatan yeni bebeğe gözlerini dikip, durgun ve ciddî gözleriyle yerine başkasının geldiğini sezince, büyükbabasının yatağına yatırılmasını huysuzlanmadan kabul etti.

Hasat yine bereketli oldu. Vang Lung, ürünlerini sata-

rak gümüş para topladı ve gene bu parayı deliğe sakladı. Hvanglardan aldığı topraktan topladığı pirinçler, kendi pirinç tarlalarından aldığı üründen iki misli fazla çıktı. Oranın toprağı ıslaktı. Zengindi. Orada pirinç, istenilmeyen yerde biten sazlar gibi yetişiyordu. Artık herkes bu toprağın Vang Lung'a ait olduğunu öğrenmişti.

Köyünde de onu, köylülere «ağa», başkan seçecekleri yolunda söylentiler dolaşıyordu.

7

Bu sıralarda Vang Lung'un amcası, delikanlının önceden kuşkulandığı gibi, başlarına belâ kesilmeye başladı. Amcası, Vang Lung'un babasının küçük kardeşiydi.

Kendi ve ailesine yeter derecede yiyecek bulamadığı takdirde, aradaki akrabalığa güvenerek, dayanarak, Vang Lung'un eline bakacaktı. Vang Lung ile babası yoksul oldukları ve az gıda aldıkları sürece, amca ailesiyle takım halinde tarlasını bir baştan öbür başa eşeleyip kazarak; yedi çocuğuyla karısı ve kendisini besleyecek kadar yiyecek buluyordu. Bir kere daha doydular mıydı, artık hiç birisi işe el sürmüyordu. Karısı, yerinden bile kıpırdamayıp, kulübenin odalarını dahi süpürmüyor; çocuklar, yüzlerindeki yemek artıklarını silmeye üşeniyorlardı. Büyüdükleri, hatta evlenecek çağa geldikleri halde, kızlarının hâlâ köy sokaklarında dolaşmaları; güneşten kararmış kalın saçlarını taramamaları, bazı kereler de erkeklerle bile konuşmaları pek ayıp, çirkin kaçıyordu. İşte günün birinde Vang Lung, en büyük akraba kızını böyle yolda bir erkekle konuşur görünce, onuruna dokundu. Aile namusuna sürülen bu lekeden o kadar hiddetlendi ki, doğru amcasının karısına gitmek cesaretini kendinde buldu ve:

— Bana bak yenge, dedi... Herhangi bir erkeğin peşinden giden, bu yeğenim gibi kızı kim alır? Üç senedir, gelinlik kız olmuş, hâlâ sokaklarda sürtüyor. Bugün sokakta, bir de baktım da, şakrak bir kahkaha atmaktan başka bir şey yapmadı.

Amcasının karısının dilinden başka hiç bir yeri, harekete gelmesini bilmezdi. Onun için derhal makine gibi konuşmaya başladı:

Âlâ... Peki ama, çeyiz parasını, düğün masrafı ve kılavuzun ücretini kim verecek?.. Ellerinde, ihtiyaçlarından fazla ve nasıl kullanacaklarını bile bilmedikleri kadar toprağı olup da, yine giderek, fazla paralarıyle büyük ailelerden toprak satın alanlar için bunları söylemek kolay... Fakat, amcan talihsiz adamın biri... Zaten oldum olasıya öyleydi. Kısmeti fena açılmış... Ne yapsın. Kabahat onda değil. Göklerin iradesi bu!.. Başkalarının iyi ürün, tohum aldığı yerde, onun tohumları toprakta çürüyor, çıkmıyor ve ottan, sazdan başka bir şey de yetişmiyor. Hem de belini kırarcasına çalıştığı halde

Kadın bol bol ve kolaylıkla akan gözyaşlarıyle hüngür hüngür ağlamaya koyularak, sanki hiddetlenmiş gibi bir numara yaptı. Başının arkasındaki saç buklelerini yakaladı ve çekiştirip durdu. Sonra, yüzüne dolanan tektük tellerini yolarak çığlıkları bastı:

— Ah, ah!.. Talihsizlik, kısmetsizlik nedir, sen bilemezsin. Başkalarının tarlasında iyi pirinç ve buğday yetişir, bizimkinde saz... Başkalarının evi yüz yıl dayanır... Bizimkinin altındaki toprak bile sarsılır, duvarları çatlar... Herkesin karısı hep oğlan doğuruyor; ben ne kadar oğlan diye niyet ettimse de, yine bir kızım olacak... Ah kör talih ah!..

Kadın feryadı artırdıkça artırdı. Komşu kadınlar da olup biteni görüp anlamak, duymak için evlerinden dışarıya uğradılar. Vang Lung yine de kadının söyleyeceklerini bitirmesini sabırla bekledi ve:

— Her ne kadar babamın kardeşine öğüt vermeye kalkışmak bana düşmezse de, gene de diyeceğim ki, bir kız daha henüz bakireyken evlenmelidir... Dişi yavru doğurmamış olan bir kancık köpeğin sokakta başıboş gezmesine izin verdiklerini kim duymuş? diye apaçık konuştuktan sonra çığlık atmakta devam eden amcasının karısından ayrılarak evine döndü.

Vang Lung bu yıl da Hvang'ın evinden daha da toprak satın almayı, elinden geldikçe de her yıl bu işi yapmayı aklına koymuştu. Evine yeni bir oda katmayı kuruyor, çocukları ile birlikte toprak sahibi bir aile haline yükselirken bu fakir, yoksul yeğenlerinin, aynı aile ismini taşıyarak boş dolaşmaları onu fena halde köpürtüyordu.

Ertesi gün amcası, Vang Lung'un çalışmakta olduğu tarlaya geldi. O-lan orada değildi. Zira, ikinci çocuğunun dünya-

ya gelişinden beri 10 mehtap geçmiş ve neredeyse üçüncüsünü doğuracaktı. Sonra kadın, bu sefer, pek de o kadar iyi değildi. Birkaç gündür tarlaya gelmemişti. Vang Lung da yalnız başına çalışmaktaydı.

Amcası giysilerini hiç bir zaman doğru dürst düğmelemezdi. Kuşağıyle yalapşap toplar ve sıkardı. Öyle ki, insan, bir kasırga kopsa, adamın anide çırılçıplak kalmasından korkardı. Adam, başı önünde, bitkin bir halde sapan yolundan çıkarak, Vang Lung'un bulunduğu yere kadar geldi.

Vang Lung ekmekte olduğu büyük fasulyelerin yanıbaşındaki dar bir yolu çapalıyordu; amcası, hiç konuşmadan orada dikildi durdu. Sonunda Vang Lung, başını yukarı kaldırmadan ve alaycı bir sesle konuştu:

— İşimi bırakamadığım için bağışla amcacığım. Senin de bildiğin gibi, bu fasulyelerin yetişmesi için iki üç defa çapalamak gerek. Sizinkiler, hiç kuşkusuz çapalanmıştır bile, değil mi?.. Hem benim gibi zavallı bir çiftçiden ne beklenir? Pek ağırım. Vaktinde asla işimi bitirip de bir türlü dinlenemiyorum.

Amcası, Vang Lung'un alay ettiğini pek iyi anladı ama, yavaştan alarak cevap verdi:

— Ben talihsiz, kısmetsiz bir adamım. Bu yıl 20 tohum fasulyesinden, yalnız bir tanesi, o da öyle cılız bir şekilde verdi ki, artık çapalamaya yer kalmadı. Eğer fasulye yemek istersek, bu yıl satın almak zorunda kalacağız... dedi ve derin derin içini çekti.

Vang Lung yufka yürekliliğe yanaşmadı. Amcasının bir şey istemeye geldiğini anlamıştı. Zaten iyi yetişmiş, yumuşak topraktaki en küçük çamur parçalarını bile döverek, uzun ve düzgün bir hareketle ve büyük bir özenle çapasını aşağıya indirdi. Fasulyeler, güneşte küçük ve parlak perçemli gölgecikler meydana getirerek, gür bir düzen içinde dimdik yükseliyorlardı. Sonunda amcası, konuşmaya başladı:

— Bizimki, en yaşlı, uğursuz cariye kızıma karşı gösterdiğin ilgiden bana sözetti. Dediklerinin hepsi doğru. Yaşına göre akıllısın... Kızım ere gitmeli... On beş yaşındadır. Ve son birkaç sene içinde de pekâlâ çocuk doğurabilirdi. Yabanî itlerden birine aldanıp ondan döl tutarak beni utandırmasından ve ismimizi lekelemesinden hep kaygılanmaktayım. Korkuyo-

rum. Düşün bir kere, soylu ailemize, öz babanın kardeşi olan bana, böyle bir hal olursa, ne yaparız?..

Vang Lung çapasını şiddetle toprağa indirdi. Açık, dobra dobra konuşmak ve şöyle demek istiyordu:

— O halde, neden kızını baskı altına almıyorsun?.. Niçin, onu evde tutmuyor; evi süpürmeye, temizlemeye, aileye giysi dikmeye, yemek pişirmeye zorlamıyorsun?..

Fakat insan, bunları kendinden büyüklere, daha yaşlı kuşaklara söyleyemez. Onun için sesini çıkarmadı ve küçük bir yeşilliği dikkatle çapalayarak bekledi.

Amcası, kederli bir tavırla devam etti:

— Şişmekten, et toplamaktan başka bir işe yaramayan, kız çocuğundan başka bir şey doğurmayan benimki gibi bir kadınla evleneceğime, senin baban gibi, hem iş gören, hem de annen gibi, hep erkek çocuk getiren bir kadınla evlenmiş olsaydım; haylazlığı, tembelliği yüzünden bir erkekten daha aşağılık, üstelik avare bir oğlum bulunmasaydı; ben de senin gibi zengin olabilirdim. O zaman, servetimi seninle —hem de seve seve— paylaşırdım. Senin kızlarını iyi adamlarla evlendirir, oğlunu bir tüccar yanına da güle güle verirdim; evini onarmaktan memnuniyet duyar ve seni, babanı ve çocuklarını sahip olduğum yiyeceklerin en iyisiyle beslerdim. Zira, biz aynı kandanız...

Vang Lung kısa keserek cevap verdi:

— Zengin olmadığımı biliyorsun. Şimdi ben beş cana bakmak, beş boğazı beslemek zorundayım. Babam da yaşlı. Çalışmıyor. Fakat hâlâ yiyor. Anladığım kadar da, neredeyse evime yeni bir can daha gelecek...

Amcası, küstahça, âdeta ısrarla cevap verdi:

— Zenginsin ...Zenginsin!.. Büyük evden ve Allah bilir ne ağır fiyata toprak satın almışsın. Köyde bunu yapabilecek başka biri var mı?..

Vang Lung bunu duyunca tepesi attı. Köpürdü. Çapasını yere çaldı, amcasına kızgın gözlerle bakarak, birden bağırdı:

— Bir avuç gümüş param varsa, bu, karımla benim çalışmamızdandır. Biz tarlalarda saz bitmesine ve çocuklarımızın yarı aç gezmesine meydan vererek, bazıları gibi bir kumar masasının başına geçip aylâk aylâk oyalanmıyor; ya da asla süpürge yüzü görmemiş kapı eşiklerinde dedikodu kaynatmıyor

ve tarlalarımızın saz bürümesine olanak bırakmıyor, çocukları yarı aç gezdirmiyoruz!..

Amcasının sarı yüzüne kan çıktı ve adam, yeğenine hücum ederek, iki yanağını birden şiddetle tokatladı:

— Babanın kuşağına böyle konuştuğun için al sana!.. diye haykırarak devam etti: Sende din, iman, ahlâk yok mudur ki, bu derece evlâtlık terbiyesinden yoksunsun!.. Kutsal yapıtlarda, «Bir adam, yaşlıları asla düzeltmemelidir!» diye emredilmiş olduğunu hiç duymadın mı?..

Vang Lung yanlışını anladı. Kımıldamaksızın ve asık bir yüzle, ama içinden, amcası olan bu adama fena halde içerleyerek, olduğu yerde duruyordu.

Amcası, hiddetten tizleşmiş, çatlak bir sesle bağırdı:

— Bütün bu sözlerini, bütün köydekilere anlatacağım. Dün evime saldırdın ve sokakta bağıra bağıra, kızımın bakire olmadığını herkese yaydın, şimdi de baban ölse, yerine sana baba olacak karşındakini azarlıyorsun. Kızlarımın hiç biri bakire olmayabilir ama, yine hiç biri de böyle konuşmaz!.. dedi, sonra durmadan: Köydekilere anlatacağım... Anlatacağım köydekilere!.. diye dırlandı.

Sonunda Vang Lung, istemeye istemeye sordu:

— Peki, ne istiyorsun?

Bu olayın köyde böyle tefe konup çalınması olanağı onuruna dokunuyordu. Ne de olsa, sözkonusu olanlar, kendi kanındandılar. Etle tırnak ayrılır mıydı ki?..

Amcası birden değişti. Hiddeti eridi, gitti. Gülümsedi ve Vang Lung'un kolunu tutarak, tatlı ve yumuşak bir sesle konuştu:

— Ben seni bilirim... İyi çocuk... güzel çocuk... ihtiyar amcan seni tanır... Sen benim oğlumsun... Oğul, şu ihtiyar avucuma birazcık gümüş koysan... Meselâ on parça... Hatta dokuz da olur... O zaman esirim hakkında bir kılavuzla görüşebilirim... Haklısın... Haklısın canım, tam zamanıdır. Tam zamanıdır, kızı evlendirmenin...

Amca, içini çekti ve dindarca göğe bakarak başını salladı.

Vang Lung çapasını aldı, yeniden yere attı. Sertçe:

— Eve gel!.. Ben bir prens gibi yanımda gümüş para taşımam!.. dedi. Ve tarif edilemeyecek kadar bir köpürüşle öne düşerek yürümeye başladı. Zira, daha başka ve fazla toprak

almayı kurduğu gümüş paralarından bazıları amcasının evine girecek, oradan da daha gece olmadan kumar masasının üstünde şakırdayacaktı.

Sıcak güneşte, eşikte yalınayak, başı kabak oynayan iki küçük oğlunu bir yana iterek eve girdi. Amcası, babacanca, çocuklara seslendi. Buruşuk giysisinin bir yerinden birer bakır mangır çıkardı. Onlara verdi. Sonra toraman, cilâlı gibi duran vücutlarını bağrına bastı ve burnunu onların yumuşak enselerine yapıştırarak coşkun bir sevgi gösterisiyle güneşten kararmış tenlerini kokladı. Arkasından her ikisini de ayrı ayrı kucaklayarak:

— Sizi gidi küçük adamlar!.. dedi.

Fakat Vang Lung beklemedi. Karısı ve son çocuğuyle birlikte yattığı odaya girdi. Dışarıdaki aydınlıktan, güneş ışığından sonra birdenbire içeriye girdiği için, oda ona pek karanlık geldi. Delikten sızan ışık demetinden başka bir şey de göremedi. Fakat pek iyi hatırladığı sıcak ve taze kan kokusu burnuna, genzine dolunca, kızgınlıkla sordu:

— Ne o, doğurdun mu?

Karısı, şimdiye dek duyduğundan daha yavaş ve cansız bir sesle yatağından cevap verdi:

— Bir kere daha kurtuldum. Ama bu seferki bir tutsak... Bir kız... adını etmeye değmez... Bir kız.

Vang Lung put gibi olduğu yerde kalakaldı. Bir uğursuzluk duygusuyle sarsıldı. Bu seferki bir kızdı ha!.. Amcasının evindeki huzursuzluğu, tedirginliği yaratan hep bir kızdı. Şimdi kendi evinde de bir kız doğmuştu.

Cevap vermeden duvara döndü ve işaret koyduğu sert yeri aradı, keseği kaldırdı. Elini soktu, gümüş para yığınını karıştırarak bir avuç dolusu dışarıya çıkardı. Dokuz tanesini sayarak ayırdı.

Birden loşluktan karısının sesi işitildi:

— Neden gümüş paraları alıyorsun?

Vang Lung kısaca cevap verdi:

— Amcama borç para vermek zorunda kaldım da...

— Buna borç verdim, demesen daha iyi edersin. Zira, o evde borç verme, alma, yoktur. Yalnız vermek var.

Vang Lung kederle karşılık verdi:

— Doğru... Biliyorum, ama... Ne yapayım? Ona para ver-

mek, hemen hemen etimi lokma lokma doğramak gibi bir şey... Akraba diye veriyorum, yoksa...

Sonra eşiğe çıkarak paraları amcasına verdi. Oradan da acele tarlasına döndü ve sanki toprağı yerinden sökecekmiş gibi, çalışmaya başladı. Hep gümüş paralarını düşünüyordu. Onların bir kumar masasının üzerine tasasız, kayıtsızca saçıldığını görüyor; yalnız, kendisinin daha fazla toprak almak için, tarlanın yemişlerinden, ürünlerinden öylesine yorularak, sıkıntıyla topladığı öz gümüş paracıklarının avare bir el tarafından süpürüldüğünü seyreder gibi oluyordu.

Daha kızgınlığı geçmeden akşam oldu. Vang Lung doğruldu, yuvasını, yemeğini hatırladı. Derken evine gelen yeni canı, yeni boğazı düşündü ve büyük bir sıkıntıyle artık kız çocuklarının doğmaya başladığı aklına geldi. O kızlar ki, ailenin malı sayılmazlar ve başka aileler için doğar ve büyütülürler... Amcasına olan kızgınlığından, merak edip de bu yeni, küçük yaratığın yüzünü bile görmek hatırına gelmemişti.

Vang Lung çapasına dayanmış, duruyordu. Derin bir kedere bürünmüştü. Tarlasının bitişiğindeki küçük toprak parçasını almak için bir başka hasat mevsimi daha geçmeliydi. Fakat şimdi de eve yeni bir can gelmişti. Uçuk istiridye rengindeki tan zamanı göğünün ötesinden simsiyah bir karga sürüsü göründü. Hayvanlar başının üzerinden gaklayarak döndüler. Vang Lung onların evinin dolayındaki ağaçların arasında bir bulut gibi yitişlerini seyretti ve o tarafa doğru çapasını sallayıp bağırarak koştu. Kargalar yeniden havalandılar. Başının üzerinde tekrar ve tekrar daireler çizip, bağırışlarıyle onunla alay ederek, sonunda gittikçe kararan göğe doğru uçtular.

Vang Lung yüksek sesle homurdandı. Bu, fena bir işaretti.

8

Tanrılar bir kere birinden yüz çevirdiler miydi, bir daha onu düşünmezler gibi görünürlerdi. Yaz başlangıcında yağması gereken yağmurlar gelmemiş ve günlerce gök, taze bir parlaklıkla ışıldamıştı. Kavruk ve aç toprak, tanrıların umurlarında değildi. Şafaktan şafağa bir bulut görünmezdi. Gece-

leyin de yıldızlar, güzellikleri içinde altınlaşarak ve zalimce gökten sarkmaktaydılar.

Tarlalar, Vang Lung'un canını dişine takarak ekmesine bakmasına rağmen, kurumuş, çatlamış; baharın gelmesiyle cesaretle fışkırmış olan ve henüz başaklanmamış bulunan buğday filizleri, toprak veya gökten bir şey gelmediğini görünce, büyümemişler, ilk önce güneşin altında hareketsiz kalmış, sonra da sararıp kıvrılmışlardı.

Vang Lung'un ektiği pirinç evlekleri, kahverengi toprakta kerpiç kalıpları haline gelmişti. Vang Lung buğdaydan ümidini kesince, omuzundan geçirdiği bambu sırığının ucunda sallanan ağır tahta kovalarla oraya günlerce su taşımıştı. Sırık, etinde yer yaptı ve bir çanak büyüklüğünde bir nasır bağladı da, yağmur bir türlü yağmak bilmedi.

Sonunda, havuzdaki su kurudu, bitti ve dibinde balçıktan bir tabaka meydana geldi. Kuyunun suyu da o kadar alçaldı ki O-lan, kocasına:

— Eğer çocuklar su içecek ve baba, sıcak su isteyecek olursa, ürün kuruyacak, dedi.

Vang Lung, hıçkırığa dönen bir kızgınlıkla cevap verdi:

— Ne yapayım!.. Eğer ürün kuruyacaksa, onlar da açlık çekmeli!..

Gerçekten de yaşamaları toprağa bağlıydı.

Yalnız, hendeğin yanındaki toprak parçası ürün verdi. Bu da, yaz yağmursuz geçince, Vang Lung'un bütün diğer tarlalarını bırakarak uğraşısını bu tarlaya vermesi, her gün sabahtan akşama kadar hendekten su alarak obur toprağa dökmesinden ileri geldi. Bu yıl, ilk defa, ürünü toplanır toplanmaz sattı ve gümüş paraları avucunda görünce, ellerini meydan okurcasına sımsıkı kapadı.

«Kuraklığa ve tanrılara rağmen, karar verdiğim şeyi yapacağım!..» diye kendi kendine söylendi. Bu bir avuç gümüş para için kendisini öldürürcesine çalışmış, çabalamış, terler dökmüştü. Şimdi de arzusunu yerine getirecekti. Doğru Hvang'ın evine koştu. Orada, toprak kâhyasını buldu. Teşrifata girişmeden:

— Hendeğin yanında, benim tarlama bitişik toprağı satın alacak param var, dedi.

Vang Lung, Hvang'ın evindekilerinin bir seneden beridir

ki fakirleşmekte olduklarını şurada burada duymuştu. Evin ihtiyar hanımı, günlerdir afyon tayınını tamamı tamamına alamamış, bu yüzden yaşlı bir dişi kaplana dönmüş; kâhyasını çağırarak, küfürler savurmuş, yelpazesini suratına indirmiş ve yüzüne karşı:

— Daha başka satılacak dönümler kalmadı mı? diye adamı şaşırtıncaya, sersem edinceye kadar çığlıkları basmıştı. Kâhya öylesine aptala dönmüştü ki, Hvang ailesine harcadığı paradan kullanmak üzere çoğu zaman kendisine alıkoyduklarından bile vazgeçmişti. Sanki bütün bunlar yetmiyormuş gibi, ihtiyar efendi, yeni bir odalık daha almıştı. Bu kadın, gençliğinde odalığı olan; fakat daha onu odasına almadan önce arzusu, isteği söndüğü için, şimdi evlerindeki bir uşakla evlenmiş bulunan bir tutsağının kızıydı. Tutsağının on altı yaşından fazla olmayan bu kızını, ihtiyar, şehvanî ve hayvanî bir hisle seyrediyordu. Zira, ihtiyarlayıp, zayıflayarak, hantallaştıkça, tiritleştikçe, gittikçe kabaran bir iştiha ile genç, taze ve narin kadınları, hatta çocukları arzuluyordu. Onun için de şehveti bir türlü sönmek bilmiyordu. İhtiyar hanım, nasıl afyonu olmadan yapamıyorsa, ihtiyar efendi de, hayvanca zevklerinden vazgeçmiyordu.

Bundan ötürü ona, gözdelerine salkım küpe ve güzel ellerine de altın bilezik alacak para kalmadığını anlatmak bir türlü mümkün olamıyordu. Bütün hayatında, elini uzatarak. çoğunlukla istediği kadar para avuçlamaya alışmış olan ihtiyar efendi, «para yok» cümlesinin anlamını anlayamıyor, kavrayamıyordu. Anne ve babalarının bu halini gören genç efendiler de omuzlarını silkerek, «Yaşadığımız süre geçinecek kadar paramız olmalı,» dediler.

Yalnız bir noktada birleştiler: Kâhyanın mülklerini dilediği gibi yönetmesini önlediler. Öyle ki, bir zamanlar tuzu kuru ve kelli felli bir adam ve bol paralı, rahatı yerinde olan kâhya, düşünceli, pejmürde bir insan haline döndü. Öyle zayıflamıştı ki, derisi üstünden eski bir giysi gibi sarkıyordu.

Tanrı, Hvang'ın evinin taraflarına da yağmur yağdırmadı. Oralarda da hasat olmadı. Bundan ötürü Vang Lung, kâhyaya bağırarak:

— Gümüş param var!.. deyince bu, bir kimsenin aç bir adama, varıp da:

— Yemeğim var!.. demesine benzedi.

Kâhya hemen koluna yapıştı. Önceden çay içmek, pazarlığa girişmek olanağı varken, bu sefer iki adam heyecanlı fısıltılarla konuştular, cümleleri tamamlamadan yutarak, çabuk çabuk konuştular. Para bir elden öbür ele aktarma edildi. Kâğıtlar imzalandı ve mühürlendi. Toprak da Vang Lung'a geçti.

Ve Vang Lung bir kere daha, kanı ve canı gümüşlerinin harcanışını umursamadı. Bunu güç dayanılır bir hal saymadı. Bu toprağı, isteğiyle, kalbinin arzusuyle satın almıştı. Şimdi, iyi topraklı büyük bir tarlaya sahip olmuştu Zira, yeni aldığı tarla, ilkinden iki misli genişti. Fakat Vang Lung'un gözünde büyüyen şey, bu tarlanın kara verimliliğinden çok, burasının vaktiyle bir prens ailesine ait oluşuydu. Bu sefer, ne iş gördüğünü hiç kimseye, hatta karısı O-lan'a bile söylemedi.

Aylar ayları doldurdu. Yine de yağmur yağmadı. Sonbahar yaklaşınca küçük, hafif bulutlar isteksiz isteksiz gökte toplandı. Köy sokaklarında, şurada burada birikmiş aylâk ve kaygılı adamların gözleri havaya dikili durdukları, şu veya bu buluttan anlam çıkarıp yağmur getirip getirmeyeceklerini bir arada tartıştıkları görüldü.

Fakat daha ümit verecek kadar yeterlikte bulut kümelenmeden, kuzeybatıdan, acı bir rüzgâr koptu. Uzak çölün bu keskin samyeli, yerden süpürgeyle toz kaldırırmış gibi, gökteki bulutları sildi, süpürdü. Gök, çıplak ve boş kalmıştı.

Her sabah tatlı bir güneş yükseliyor, devrini yapıyor ve her gece ıssız ıssız batıyordu. Ay da, zamanı gelince parlaklıkta küçük bir güneşmiş gibi ışıldıyordu.

Vang Lung tarlalardan pek az kışlık fasulye ürünü aldı. Pirinç evlekleri sararıp filizler sulak tarlalara daha dikilmeden kurudukları zaman, yerlerine umutsuzlukla ektiği arpalardan da taneleri şuraya buraya dökülmüş, kısa, güdük başaklar toplayabildi. Harmanı savururlarken tek bir fasulye tanesi bile kaybolmadı.

Karısıyle birlikte fasulye saplarını dövdükten sonra, iki çocuğunu oturtarak, hasat yerindeki tozları elekten geçirtti. Kendisi de öteye beriye kaçan her ürün tanesine dikkatle bakarak, orta odada ürünü ayırdı. Koçanları, bunları da yakarız... diye ayıracak olunca, karısı:

— Olmaz... Bunları yakmayalım. Yazıktır, dedi... Ansıla-

rım, çocuktum. Şangtun'da bulunuyorduk. Vaktiyle de böyle kurak yıllar olmuş, koçanları bile öğütmüş, yemiştik. Ottan bin kat daha iyi...

Kadın konuşurken, herkes, hatta çocuklar bile sustu. Toprağın kendilerine yüz çevirdiği bu garip, parlak günlerde, gelecekteki iyilik ve fenalıkların işaretleri seziliyordu. Yalnız küçük kız, korkudan uzaktı. Onun ihtiyacını karşılayacak, anasının daha şimdiden dopdolu iki büyük memesi vardı. Fakat O-lan, kızını emzirirken:

— Em, zavallı budala... henüz emecek kadar süt varken em!.. diye mırıldanırdı.

Derken, sanki çektikleri fenalıklar yetmiyormuş gibi, O-lan yine gebe kaldı. Sütü çekildi ve tasalı evin içi yiyecek için devamlı ağlayan, viyaklayan bir çocuk sesiyle doldu, taştı.

Biri çıkıp da, Vang Lung'a:

— Bütün sonbahar nasıl yaşadın, neyle geçindin?.. diye sorsaydı, o:

— Bilmem. Şuradan buradan biraz yiyecek bularak... diye cevap verecekti. Fakat bunu ona soracak kimse yoktu. Bütün kasaba dolayında, bir başkasına gidip de:

— Halin nasıl?.. diye soran olmadı. Hiç kimse kendinden başkasını düşünmedi ve sadece:

— Bugün nasıl geçinecek, nasıl doyacağım?.. diye kendi kendine sordu.

Ana-babalar da:

— Biz nasıl yaşayacağız?.. Çocuklarımız nasıl doyacak?.. dediler.

Vang Lung, öküzüne elinden geldiği kadar iyi bakmıştı. Hayvana tükeninceye dek bir parça saman ve bir tutam da sap vermiş; sonra tarlalara giderek, kış gelip de bunlar da bitinceye kadar yaprak bulmuş, ona yedirmişti. Artık sürecek toprak olmadığı, tohumlar ekilse bile toprakta kuruduğu, üstelik kendileri bütün bu tohumları yedikleri için, en büyük oğlunu hayvanın sırtına bindirerek, çalınmasın diye de burnundan geçirdiği ipi tutturarak, öküzü kendi rızkını kendisi aramak üzere bozkıra salıverdi. Fakat daha sonraları, köylülerin, hatta komşularının bile çocuğu altederek, öküzü zorla elinden almalarından ve öldürmelerinden korkarak, buna da cesaret

edemedi. Nihayet öküzü bir deri bir kemik kalıncaya kadar avluda sakladı.

Ve bir gün geldi, elde ne pirinç, ne de buğdy kaldı. Yalnız bir miktar fasulye ile çok az da arpa vardı. Hayvan açlıktan böğürüyordu. Yaşlı adam:

— Artık sıra öküze geldi, dedi.

Vang Lung, sanki ona:

— Artık bir insan yiyeceğiz!.. demişler gibi bağırdı. Öküz, tarlada çalışırken, kendisine arkadaşlık etmişti. Gününe göre, arkasından giderken, ona kâh küfür etmiş, kâh okşayıcı sözler söylemişti. Onu daha küçücük bir buzağıyken satın aldıkları yavruluk zamanından beri biliyor, tanıyordu. Onun için, bağırdı:

— Öküzü nasıl yeriz?.. Sonra neyle çift süreceğiz?..

Fakat yaşlı adam, oldukça sakin bir sesle cevap verdi:

— Söyle bakalım... Senin yaşamın mı, yoksa hayvanın yaşamı mı önce gelir?.. Çocuğun mu yaşaması lâzımdır, yoksa öküz mü sağ kalmalıdır?.. Hem insan, bir öküzü, kendi ömründen daha kolaylıkla satın alabilir.

Fakat Vang Lung, o gün hayvanın kesilmesine razı olmadı. Ertesi gün, daha ertesi gün de geçti. Çocuklar, «Yiyecek isteriz!..» diye tutturup ağladılar ve hiç bir şeyle de avunmadılar. O-lan, çocukları için yalvararak, Vang Lung'a baktı durdu... Nihayet Vang Lung, hayvanın boğazlanması gerektiğine aklı yattı ve kaba kaba:

— Öküz kesilsin öyle ise... Ama ben bu işi yapamam!.. dedi.

Yattığı odaya giderek, yatağına boylu boyunca uzandı. Kesilirken, hayvanın böğürüşlerini duymasın diye de örtüyü başına sardı, sarmaladı.

O-lan dışarı çıkarak mutfakta bulundurduğu büyük bir demir bıçağı aldı. Hayvanın boynunda büyük bir yara açarak onu öldürdü. Bir çanağa da kanlarını topladı. Bunu pişirecek ve pelte gibi yiyeceklerdi. Sonra derisini yüzdü ve koca hayvanı parça parça doğradı. Vang Lung, bütün bu işleri bitinceye ve et pişirilip de sofraya konuluncaya kadar ortaya çıkmadı. Fakat kendi öküzünün etinden yemeğe çalışırken, boğazı tıkandı ve lokmasını yutamadı. Ancak çorbadan bir parça içebildi. O-lan da kocasına:

— Bir öküz nihayet bir öküzdür, canım. Sonra bizimki de kocalmıştı artık. Ye... Zira, bugünden daha iyi günler göreceğiz... dedi.

Bunun üzerine Vang Lung biraz avunur gibi oldu. Bir lokma daha aldı. İştihası açıldı. Hep birlikte yediler, yediler... Nihayet öküz yenmiş, bitmiş, iliklerini sömürmek için kemikleri bile kırılmıştı. Fakat hayvanı pek çabuk silip süpürmüşlerdi. O-lan'ın bambu dalından yaptığı bir gergefin üzerine gerdiği sertleşmiş ve kurumuş derisinden başka bir şey de kalmamıştı.

Köyde, ilk önceleri, gümüş paralarını saklıyor ve yiyecekleri gizliyor diye Vang Lung'a karşı bir düşmanlık başgösterdi. Aç kalanların başında gelenlerden, amcası sızlanarak kapısına dayandı. Herifin, karısının ve yedi çocuğunun gerçekten de yiyecek tek bir şeyleri kalmamıştı. Vang Lung istemeye istemeye, amcasının eteğine bir miktar fasulye, bir avuç da kıymetli buğday döktü. Sonra kesin bir sesle:

— Sana ayırabileceğim ancak bu kadar!.. Çocuklarım olmasa bile, ilk önce düşünecek, yaşlı bir babam var!..

Amcası tekrar geldiği zaman da:

— Akrabalık görevi bile karnımızı doyurmaz!.. dedi ve amcasını eli boş olarak geri çevirdi.

O günden itibaren, amcası tekme yiyen bir köpek gibi, Vang Lung'un aleyhine döndü ve bütün köyde, şurada, burada:

— Şu yeğenimin hem parası, hem de yiyeceği var. Fakat hiç birimize vermek istemez. Hatta, kendi kanı, kendi canı olan bana ve çocuklarıma bile koklatmıyor... Açlıktan ölmekten başka elimizden bir şey gelmez!.. diye fısıldadı.

Ufacık köyde, aileler birer birer topladıkları zahirelerini bitirip son mangırlarını, kasabanın fakir pazarında harcayınca; ve bir çelik bıçak kadar kuru, keskin ve kavurucu kış rüzgârları da çölden esmeye başlayınca; kendi muztarip karılarıyle, durmadan ağlayan çocuklarının aç kalışları köylülerin kalplerini parçaladı. Ve Vang Lung'un amcası, sokaklarda cılız bir köpek gibi titreyerek dolaşıp da açlıktan kurumuş, çatlamış dudaklarıyle:

— Aramızda hâlâ yiyeceği bulunan, çocukları hâlâ tombul olan biri var!.. diye fısıldaması üzerine; bir gece erkekler sopalarını kaparak Vang Lung'un evine gittiler ve kapısını çal-

dılar. Vang Lung, komşularının seslenmelerini duyup da kapıyı açınca, üzerine hücum ettiler; onu kapı aralığından sürerek, fena halde korkmuş olan çocuklarını evden dışarıya attılar. Her köşe bucağa saldırdılar. Vang Lung'un yiyeceklerini sakladığı yeri bulmak için her yeri didiklediler ve birkaç kurumuş fasulye ile bir çanak kurumuş arpadan ibaret olan sefil hazinesini bulunca da yeis ve hayal kırıklığı ile homur homur homurdandılar. Bu sefer adamın eşya kırıntılarına saldırdılar. Masayı, sıraları, yaşlı adamın ağlayarak ve korkudan titreyerek içinde büzülüp yattığı yatağı kaptılar. Arkasından, O-lan ilerledi ve konuştu. Basit ve ağır sesi, orada bulunan adamların üstünden yükseldi:

— Onu almayınız! Onu daha şimdi almayınız!.. diye bağırdı. Evimizden masamızı, sıralarımızı ve yatağı götürmenin zamanı değildir henüz!.. Bütün yiyeceklerimizi aldınız. Fakat kendi evlerinizden daha masa ve peykelerinizi satmadınız. Bizimkileri de bize bırakınız! Denkleştik. Sizden fazla bir fasulyemiz, bir paramız bile yok... Hayır... sizlerde bizden fazla var! Zira, bizimkilerin hepsini aldınız. Gereğinden fazla alırsanız, Tanrı sizi çarpar. Şimdi, siz kendiniz ve çocuklarınız için; biz de üç çocuğumuz ve böyle zamanlarda doğacak olan dördüncü yavrumuz için hep birlikte dışarıya çıkacak, ot, ağaç kabukları arayacağız!..

Kadın konuşurken eliyle karnını bastırıyor, sıkıyordu. Bunun üzerine köylüler utanarak, birer birer dışarıya çıktılar. Zira, bu adamlar, aç kaldıkları zaman müstesna, hiç de fena insanlar değillerdi.

İçlerinden biri; yüzü iyi günlerinde bir maymuna benzeyen, şimdi ise çökmüş, küçülmüş ve tasalanmış olan küçümen, sessiz sarı benizli Çing, geri kaldı. Maksadı, birkaç pişmanlık sözü etmekti. Zira Çing, namuslu bir adamdı. Ancak ağlayan çocuğudur ki, onu böyle bir kötülüğe itmişti. Koynunda, evdeki zahireyi buldukları sırada, sakladığı bir avuç fasulye vardı. Konuşursa, bunları da geri vermekten korkarak Vang Lung'a dilsiz, şaşkın gözleriyle baktı. Sonra dışarıya çıktı.

Vang Lung, yıllarca harmanını savurduğu ve şimdi de aylardır kullanılmaksızın ve boş bir halde duran avlusunda, ayakta dikilmiş kalmıştı. Yalnız, kendi vücudunu beslemek, doyurmakla kalmayıp, karnında büyümekte olan, bu yeni ve güç

yaşamın zalimliği yüzünden anasının kanından ve canından çalan yeni yavrusunu beslemek zorunda bulunan kendi karısına da yedirecek şeyi tükenmişti. Bir an müthiş bir korkuya kapıldı. Sonra kandırıcı bir şarap gibi şu teselli damarlarına yayıldı:

— Toprağı elimden alamazlar! Bedenimin gücü ve tarlaların yemişiyle sağladığım bu toprakları zorla alamazlar!.. Gümüş param olsaydı, alacaklardı. Toprak yerine gümüşleri saklasaydım, onların da hepsini alabilirlerdi. Oysaki toprak, daha elimde ve benim öz malımdır!..

9

Vang Lung, kapısının eşiğine oturarak, kendi kendine: «Artık bir şey yapmalı!..» dedi. Bu boş evde kalıp ölecek değillerdi. Gevşek kemerini gün geçtikçe sıktığı cılız vücudunda yaşama kararı çağlıyordu. Tam erkek gibi yaşamanın olgunluğuna ereceği sırada, böyle ahmak, aptal bir talih yüzünden soyulmuş olmaya dayanamazdı. İçini çoğu zaman açıklayıp anlatamadığı öyle bir kızgınlık bürümüştü ki... Bazen bu kızgınlık, bir çılgınlık derecesini alınca çıplak, boş, harman yerinden dışarıya fırlıyor; başının üzerinde bulutsuz, soğuk, berrak ve daima mavi bir halde parlayan göğe kollarını uzatarak, yumruklarını sallıyor:

— Gökteki yaşlı adam, sen... sen... çok zalimsin!.. diye bezginlikle bağıracak oluyor, sonra bir anda, korkmuş gibi, kederle haykırıyordu:

— Başıma bundan daha kötüsü gelecek değil ki!..

Bir keresinde, açlıktan doğan bir zafiyetle, ayaklarını sürüyerek Toprak tapınağına gitti, ve tanrıçasıyla birlikte oturan küçük, hissiz tanrının yüzüne, kuvvetle tükürdü.

Bu çiftin önünde artık ödağaçları yoktu. Aylardan beri de konulmuş değildi. Kâğıt giysileri parçalanmış, aralıklardan balçıktan vücutları görünüyordu. Fakat tanrılar orada hiç bir şeyden etkilenmeyerek oturuyorlardı. Vang Lung onlara dişlerini gıcırdattı. İnleye inleye evine döndü ve yatağına yığıldı kaldı.

Artık hepsi pek seyrek olarak yataktan kalkıyorlardı. Kalk-

maya lüzum kalmamıştı çünkü. Bir süre için çırpınınalı uykular, edinemedikleri, sahip olamadıkları yiyeceğin yerini tuttu. Kozalakları kurutmuş ve yemişlerdi. Ağaçlardan kabukları yolmuş, onları da yemişlerdi; ve bütün halk, kışa bürünmüş tepelerden bulabildikleri otları yemekteydiler. Ortalıkta hayvandan isim ve nişan kalmamıştı. İnsan günlerce yürürdü de, bir öküze, bir eşeğe, bir kuşa veya herhangi bir hayvana raslamazdı.

Çocukların karnı gazdan davul gibi şişmişti; böyle günlerde, köy sokaklarında bir çocuğun oynadığını gören asla olmadı. En çok, Vang Lung'un evindeki iki oğlan kapıya sürünerek vardılar ve güneşte, sonsuz parlamasını asla terketmeyen zalim güneşin altında oturdular.

Bir zamanlar tombul tombul olan vücutları şimdi incelmiş, bir deri bir kemik kalmıştı. Sivri küçük kemikleri, ince kuş kemikleri gibi ortaya çıkmıştı. Sadece, şiş karınları görünüyordu. Zamanı çoktan gelip geçmiş olmasına rağmen kız çocuk, tek başına asla oturamıyor, eski bir yorgana sarılı, saatlerce yakınmadan uzanmış, yatıyordu. İlk önce, hiddetli ve ısrarlı viyaklamaları evi doldurmuştu. Sonraları, ağzına konan her şeyi halsiz halsiz emerek susmuş ve asla sesini çıkarmamıştı. Dişsiz bir yaşlı kadının dudaklarını andıran küçücük, yumuk dudakları ve bunlara denk düşen batık kara gözleriyle ufak pörsümüş yüzü, hepsini süzüyordu.

Bu küçük yaratığın yaşamak isteği, ısrarı, ona her nasılsa babasının sevgisini kazandırdı. Yoksa, o da öteki yaşıtları gibi neşeli neşeli etrafta dolaşmış olsaydı, Vang Lung, bu yavrusu kızdır diye önem vermeyecekti. Bazen ona bakarak, hafifçe fısıldardı:

— Zavallı budala... Zavallı küçük budala...

Bir keresinde kızı dişsiz damaklarını göstererek belirsiz bir gülümsemeye yeltendiği zaman, Vang Lung'un gözleri dolu dolu, onun küçücük elini, cılız, sert avucunun içine aldı ve öteki ufacık parmaklarının, kendi işaret parmağına çengelleşmesini gözledi.

Bu olaydan sonra da, onu bazen çırılçıplak yattığı yerden kaldırır, ceketinin cılız sıcağında saklar, vücuduna hemen hemen yapıştırır ve dümdüz, kuru tarlalara bakarak kızıyle birlikte evinin eşiğinde otururdu.

Yaşlı adama gelince, o herkesten daha iyi yaşıyordu. Zira, yiyecek bir şey olsa, çocuklar düşünülmeden ona veriliyordu. Vang Lung, içinden: «Ölüm saatinde hiç kimse bana, babasını unuttu» dememelidir, diye övünüyordu. Eğer kendi canını, etini bile vermek gerekse, yaşlı adama yiyecek sağlanmalıydı. Yaşlı adam gece-gündüz uyuyor, ne verirlerse yiyor ve öğle vakti güneşin sıcak olduğu zamanlar, kapı önünde sürünerek çıkacak kadar kendinde güç buluyordu. Evdekilerin tümünden daha neşeliydi. Bir gün o titrek sesiyle:

— Ben, çatlak bambuların arasında titreyen küçük bir rüzgâra benziyorum... Bundan daha fena günler gördük. Daha kötü günler yaşadık. Bir seferinde, erkek ve kadınların çocuklarını yediklerini gördük, dedi.

Vang Lung, büyük bir dehşet ve korkuyla:

— Benim evimde böyle şeyler asla olmayacak!.. diye cevap verdi.

Bir sabah, artık yaşadığına bin tanık isteyen bir insan gölgesi halinde komşusu Çing, Vang Lung'un kapısına geldi ve toprak kadar siyahlaşmış, kavruk dudaklarıyle fısıldadı:

— Kasabada köpekler, her tarafta da atlar ve her çeşit kuşlar yeniyor. Biz de burada, tarlalarımızı süren hayvanları, otları ve ağaç kabuklarını yedik. Başka ne kaldı?..

Vang Lung, ümitsizce başını salladı. Kızı ince iskelet vücuduyle göğsüne yaslanmıştı. Eğildi, onun ince kemikli yüzüne ve yaslandığı göğsünden durmadan kendisini seyreden keskin, kederli gözlerine baktı. Gözleri kızınınkilerine takılınca, yavrusunun yüzünde, kalbini burkan, inciten, yaralayan bir gülümseme ürpertisi devamlıca dalgalandı.

Çing yüzünü biraz daha yaklaştırdı:

— Köyde insan eti yiyorlar... diye fısıldadı. Amcanla karısının yediğini söylüyorlar... Yoksa, başka türlü nasıl yaşar ve etrafta dolaşacak gücü kendilerinde bulabilirler?.. Onlar ki, hiç bir şeyleri olmadığını herkes bilir.

Vang Lung, Çing'in konuşurken ileriye doğru uzattığı ölü kafasını andıran başından biraz kendini geri çekti. Bu derece yakın gözleriyle adam, pek korkunç bir görünüm arzediyordu. Vang Lung birden anlayamadığı, anlam veremediği bir korku, bir tiksintiyle irkildi. Sanki ayağına dolaşan bir tehlikeyi at-

mak, uzaklaştırmak istermişcesine, hızla ayağa kalktı. Yüksek sesle:

— Bu yeri bırakacağız!.. Güneye gideceğiz! dedi. Bu büyük toprağın her yerinde açlık çeken insanlar var. Gök zalim olmakla beraber, Han'ın oğullarını birden silip süpürecek değildir.

Komşusu ona sabırla baktı. Kederli bir sesle:

— Ah... sen gençsin... Ben senden yaşlıyım. Karım da yaşlıdır. Bir kızımdan başka da kimsemiz yok... Biz pekâlâ ölebiliriz, dedi.

Vang Lung:

— Sen benden daha talihli, daha mutlusun, dedi. Benim bir yaşlı babam, bu üç küçük canım, bir de doğmak üzere bulunan çocuğum var. Huylarımızı değiştirerek, törelerimizi unutup da, vahşi köpekler gibi birbirimizi yemektense, buradan gitmeliyiz.

Bu sözleri ona, pek haklı ve yerinde gibi geldi. Artık ocakta pişirecek yemek olmadığı, sobada yakacak odun da bulunmadığı için, günlerce konuşmadan yatağında uzanarak yatan karısı O-lan'a seslendi:

— Kadın, gel... Güneye gidiyoruz!..

Sesinde aylardır kimsenin işitmediği bir neşe çağlıyordu. Çocuklar başlarını kaldırdılar. Yaşlı adam sendeleyerek odasından dışarıya uğradı. O-lan da güçlükle yatağından kalkarak odalarının kapısına geldi ve kapı pervazına dayanarak mırıldandı:

— Güneye gidersek iyi ederiz. Hiç olmazsa insan, yoldayken, yürürken ölür.

Vücudundaki çocuk, yamru yumru bir yemiş gibi kalçalarının ortasından aşağıya doğru sarkıyordu. Zavallı kadının yüzünde bir dirhem bile et kalmamıştı. Öyle ki, eğri büğrü kemikleri, derisinin altından birer sivri taş parçası gibi sipsivri görünüyorlardı.

Kadın:

— Hiç olmazsa yarına kadar bekle... o zamana kalmaz doğururum. İçimdeki oynaşmalardan anlıyorum, dedi.

— Öyle ise yarına!.. Sonra karısının hali gözüne ilişti; ve ona karşı duyduğundan daha büyük bir acıma duygusuyle sar-

sıldı. Bu zavallı yaratık, üstelik başka bir canı da birlikte sürüklüyordu. Homurdandı:

— Sen nasıl yürüyeceksin zavallı yaratık?.. dedi. Sonra, hâlâ kapıya yaslanmış duran komşusu Çing'e istemeye istemeye sordu:

— Eğer yiyecek bir şeyin kalmışsa, iyi kalpliliğin adına oğullarıının anasını kurtarmak için bana bir avuç ver. Ben de, seni evimde hırsızlar arasında gördüğümü unuturum.

Çing, utanarak ona baktı ve küçülmüş bir tavırla:

— O saatten beri hep huzursuzluk içinde seni andım... dedi. Senin iyi ürününü sakladığını söyleyerek beni aldatan o köpek amcandır. Bu zalim göğün huzurunda yemin ederim ki, yalnız bir avuç dolusu kuru kırmızı fasulyem var. O da kapımın taş eşiği altında gömülü. Bunu, karımla birlikte, son saatimiz için, çocuğumuz ve kendimiz için son zamanlarımızda kursağımızda biraz yiyecek bulunarak ölelim diye oraya gömdük. Ama fasulyelerden birazını sana vereceğim. Ben senden yaşlıyım ve oğlum da yok. Onun için yaşasam ve ölsem de hepsi bir...

Çing bunları söyledikten sonra uzaklaştı. Biraz sonra, iki avuç kadar çamura bulanmış küçük kırmızı fasulyeleri keten bir mendile koyarak, getirdi. Çocuklar, yiyeceği görür görmez etrafına üşüştüler. Hatta yaşlı adamın bile gözleri parladı. Ama Vang Lung ilk defa olarak onları bir yana itti. Fasulyeleri yatmakta olan karısına götürdü. Kadın, iştahsızca fasulyelerden birazını teker teker yedi. Doğumu yaklaşmıştı. Neredeyse doğuracaktı. Eğer yemeyecek olsa, çekeceği sancılardan öleceğini biliyordu.

Vang Lung bu fasulyelerden yalnız birkaç tanesini avucunda sakladı ve bunları kendi ağzına attı. Çiğneyerek ezme haline getirdi. Dudaklarını kızının dudaklarına yapıştırarak, bu fasulye ezmesini onun ağzına bıraktı. Yavrusunun ufacık dudaklarının kımıldadığını, oynadığını görünce de, sanki kendi yemek yiyor, doyuyormuş gibi oldu.

Vang Lung, o geceyi orta odada geçirdi. Her iki oğlu yaşlı adamın odasında yattılar. O-lan ise tek başına üçüncü odada doğurdu.

Vang Lung, ilk çocuğunun doğumunda olduğu gibi, orada oturdu ve dinledi. Kadın, doğum sırasında, yanında bu-

lunmasını istemiyordu. O-lan bu işler için sakladığı batyanın içine çömelerek tek başına doğuracak, sonra yavrusunun kan lekelerini gizleyen bir hayvan gibi, odada şuraya buraya sürüklenerek, öte berinin izlerini ortadan kaldıracaktı.

Vang Lung pek iyi bildiği, tanıdığı küçücük keskin feryadı duyabilmek için dikkatle kulak verdi. Ümitsizce dinledi durdu. Kız olmuş, erkek olmuş umurunda değildi artık. Zira, beslenmesi gereken yeni bir can dünyaya gelmesi sözkonusuydu. Vang Lung:

— Ölü doğsa, bizim için hayırlı olacak!.. diye mırıldandı. Derken gayet cılız bir viyaklamanın —ama ne cansız bir viyaklama!— bir an sessizlikte titrediğini duydu. Vang Lung sözünü:

— Bugünlerde de hiç merhamet kalmamış, diye acı acı bitirdi. Oturarak dinlemeye koyuldu.

İkinci bir çığlık daha işitilmedi. Ve evin havasındaki sessizlik, delinip geçilmeyecek kadar ağırlaştı. Günlerdir, her tarafta bir sessizlik hüküm sürmekteydi. Bu, her biri kendi evine kapanmış ölümünü bekleyen insanlarla, faaliyetsizliğin, hareketsizliğin sessizliğiydi. İşte kendi evine de böyle bir sessizlik kanat germişti. Vang Lung birden buna dayanamaz oldu. Korkmuştu. Ayağa kalktı, O-lan'ın bulunduğu odanın kapısına giderek, çatlaktan seslendi. Kendi sesinin yankısıyle biraz yüreğine su serpildi. Cesaretlendi. Kadına:

— Kurtuldun mu?.. diye bağırdı. Ve susarak dinledi. Ya, kendisi orada otururken karısı ölmüş olsaydı ne yapardı? Fakat, hayır... Hafif bir hışırtı duyar gibi oldu. Kadın, orada gezinmekteydi. Nihayet bir iç çekişini andıran bir sesle cevap verdi:

— Gel!..

O zaman Vang Lung içeriye girdi. Karısı yatakta yatıyordu. Örtünün altında vücudu ancak belli oluyordu. Döşeğe tek başına uzanmıştı.

Vang Lung sordu:

— Çocuk nerede?..

Kadın yatağın üzerinde duran eliyle küçük bir işaret yapınca, Vang Lung yerde yatan çocuğun cesedini gördü.

— Ölü ha!.. diye bağırdı.

Kadın fısıldadı:

— Ölü!..

Vang Lung eğildi, bir avuç büyüklüğündeki cesedi, küçük bir deri ve kemik külçesinden ibaret olan kızını yokladı.

— Fakat sesini duydum. Yaşıyordu!.. demek üzereyken, karısının yüzüne baktı. O-lan'ın gözleri kapalıydı. Cildi kül gibi olmuştu. Derisinin altından kemikleri çıkmıştı. Kadın, elinden geldiği kadar, gücünün üstünde bir çabayla tahammül gösteren, sakin bir çehreyle uzanmış, yatıyordu. Vang Lung'un söyleyecek bir şeyi kalmamıştı. Nihayet bu geçen aylarda Vang Lung'un sürüklediği yalnız kendi vücudu, canıydı. Bu kadın ise, yaşamak için, aldırmaksızın, içinden kendisini yiyen bitiren, aç biilaç yavrusunu karnında taşıyarak ne müthiş açlık, gıdasızlık ıstıraplarına dayanmıştı.

Vang Lung bir şey demedi. Fakat ölü çocuğu öbür odaya götürdü, toprak yere koydu ve bir kopuk hasır parçası buluncaya kadar etrafı araştırdı. Bununla da onu sardı. Yavrunun yuvarlak, küçük başı bir o yana bir bu yana sallanıyordu.

Yavrucağın ensesinde koyu renkte iki bere yeri vardı. Çocuğu tekrar sarıp sarmaladı. Dürdüğü hasırı koltuğuna aldı. Ayaklarının gidebildiği kadar evden uzaklaştı ve yükünü eski bir mezarın bir köşeciğine yerleştirdi. Bu mezar, birçok mezarların arasında, tam da Vang Lung'un batı tarlalarının sınırında bir tepede, harap olmuş ve bırakılmış bir durumda duruyordu. Vang Lung yükünü henüz bırakmıştı ki, birdenbire arkasından, yabanileşmiş, açlıktan bitkin bir köpek atıldı. Bu hayvan, öylesine halsiz kalmıştı ki, Vang Lung'un yerden alıp da attığı küçük bir taş sıska böğrüne küt diye vurduğu halde, birkaç adımdan fazla atamadı. Nihayet Vang Lung kendi ayaklarının titrediğini, dizlerinin büküldüğünü hissedince, elleriyle yüzünü kapayarak uzaklaştı. Kendi kendine:

— Böyle oluşu daha iyi... diye mırıldandı. İlk defadır ki bütün bütüne üzüntüye kapılmıştı. Ertesi sabah, güneş cilâlı, apaydın yüzünü değiştirmeksizin doğunca, bu biçare çocukları, zayıf düşmüş kadını ve yaşlı babasıyle evini terkedebileceğini aklından geçirebilmiş olması, Vang Lung'a bir düş gibi geldi. Onlar, yüzlerce millik ve belki de daha fazla olan yolu nasıl söker, vücutlarını sürükleyebilirlerdi? Sonra güneyde yiyecek bulunup bulunmadığını Allah bilirdi.

Bu tunç gök, ne de sonsuzdu. Belki, kendilerinden daha

beter, daha aç insanlar, yabancılara raslamak için en son güçlerini harcayacaklardı. Evet, yataklarında ölebilecekleri bir yerde kalmak hepsinden iyiydi. Vang Lung, kapısına üzüntüyle, ümitleri kırık bir halde oturmuş, yiyecek ve yakacak namına bulunabilecek her damlanın bile koparılıp söküldüğü kurumuş ve sertleşmiş tarlalara fersiz gözleriyle baktı.

Vang Lung'un parası yoktu. Çoktan son mangıra erişmişti. Fakat bu anda, para bile pek az işe yarardı. Zira, satın alınabilecek yiyecek yoktu. Önceleri, kasabada kendileri için ve çok zenginlere satmak niyetiyle ambarlarına yiyecek dolduran, yığan zenginlerin bulunduğunu işitmişti. Şimdi bu bile onu kızdırmıyor, köpürtmüyordu.

Bugün bedavadan yemek yemek olanağı olsa bile, kasabaya kadar yürüyebileceğini sanmıyor, canı da istemiyordu. Belli ki, aç değildi. İlk önce midesinde duyduğu o müthiş kazınma geçmişti artık. Tarlalarının birindeki belli bir yerde toprağın bir parçasını eşeler, bulduklarını, kendisine saklamayı düşünmeden, çocuklarına verebilirdi. Günlerdir, suda pişirip yedikleri bu toprak, acıma toprağı tanrıçası diye anılırdı. Zira her ne kadar eninde sonunda yaşamı uzatmazsa da, az buçuk bazı besleyici duygusu vardı. Lâpa halinde çocuklara yedirilince, hiç olmazsa vırlama, sızlanmalarını dindiriyor, böylelikle boş ve pörsük karınlarına bir şeycikler girmiş oluyordu.

Vang Lung, O-lan'ın hâlâ sıkı sıkıya avucunda sakladığı fasulyelere dokunmamak için kendini zorluyor, onun, uzunca aralıklarla her seferinde bir tanesini çiğnediğini görmekle, farkına varmadan, avunuyordu.

İşte kapıda oturmuş, bütün umutlarını yitirmiş, düşsel bir zevkle, kendisini yatağına uzanmış görüp, uykusunda kolayca ölüşünü düşlerken, tarladan birtakım adamların kendisine doğru sökün ettiğini gördü. İstifini bozmadan dikkat etti. İçlerinden bir tanesinin amcası olduğunu anladı. Yanında da hiç tanımadığı üç kişi vardı. Amcası, yapma bir neşe ve şakacı bir tavırla:

— Bugünlerde seni hiç görmedim!.. diye seslendi.

Daha yakına gelirken de, aynı yüksek sesle devam etti:

— Nasılsın bakalım?.. Ağabeyim, baban da nasıl?.. İyi mi?..

Vang Lung, amcasına baktı. Herif zayıflamıştı ama, gerektiği kadar da açlıktan üzülmüş, sıkıntı çekmişe benzemiyordu.

Vang Lung vücudundaki artakalan kudretin, amcası olacak bu adama, karşı harabedici, yıkıcı bir kızgınlık şeklinde kıpırdadığını, toplandığını duydu. Kaba kaba:

— Nasıl yiyebildin?.. Nasıl yiyebildin?.. diye homurdandı. Orada bulunan yabancılara önem vermiyor, nezaket kurallarını umursamıyordu. Hâlâ amcasının toplu halini, kemiklerini örten etlerini seyrediyordu. Amcası gözlerini faltaşı gibi açtı, ellerini göğe kaldırdı ve:

— Yedim mi?.. diye haykırdı. Evimin içini bir görseydin... bir serçe bile bir kırıntı olsun yiyemez... Karıma gelince... Ne kadar şişman olduğunu hatırlarsın, değil mi?.. Hele cildi ne yağlı ve löpür löpürdü. İşte şimdi bu zavallı karım tıpkı bir değneğe geçirilmiş giysilere döndü. Derisinin altında kemiklerden başka bir şeyinin takırdadığı yok... Çocuklarımızdan ise yalnız dördü kaldı. Diğer üçü uçtu... Öldü... Bana gelince de... Halimi görüyorsun...

Adam, kolunun yeni ile göz uçlarını dikkatle sildi.

Vang Lung durgun bir sesle tekrarladı:

— Yemişsin!..

— Hep seni ve kardeşim olan babanı düşündüm, durdum. Bunu da tanıtlayacağım. Kasabadaki bu iyi adamlardan elverdikçe az buçuk yemek ödünç aldım. Kendilerine bazı toprak almalarına yardım edeceğime söz verdim. Ve ilk önce de sen, kardeşimin oğlu olan sen aklıma geldin. Senin toprağını hatırladım. Onlar, bu toprağını satın almaya ve sana para, yiyecek ve yaşam vermeye geldiler.

Amcası bu sözleri söyledikten sonra, geri çekildi. Kirli, pejmürde giysisini savurarak kollarını göğsüne kavuşturdu.

Vang Lung kımıldamadı. Ayağa kalkmadı. Gelen adamları da tanımıyordu. Başını kaldırdı ve onlara baktı. Bunlar, gerçekten kasabalıydılar ve benekli ipekten uzun cübbeler giymişlerdi. Elleri yumuşak, tırnakları da uzundu. Üzerlerinde, yemiş, doymuş birer insan hali vardı. Damarlarındaki kan da hâlâ hızla dönüyordu sanki...

Vang Lung, onlara karşı büyük bir tiksinti duydu. İşte yeyip içerek kasabadan gelmiş olan bu insanlar, çocukları açlıktan ölen, tarlalarının öz toprağını yiyen bir adamın, yani kendisinin yanıbaşında duruyorlardı; ve en dar zamanında elin-

deki toprakları kırasıya fiyatla satın almak için buraya gelmişlerdi.

Gözleri, bir deri bir kemik kalmış, iskelet yüzünde derinden ve irileşerek bakıp, onları asık bir suratla süzdü:

— Toprağımı satmayacağım!.. dedi.

Amcası öne doğru ilerledi. Bu sırada Vang Lung'un en küçük çocuğu, emekliye, el ve ayaklarıyle sürüne sürüne kapıya geldi. Son günlerde o kadar halsiz kalmış, güçten düşmüştü ki, zavallı yavrucak daha pek küçükken yaptığı gibi, emeklemek zorunda kalıyordu.

Amcası:

— Bu senin oğlan mı?.. Yazın, kendisine bir bakır mangır verdiğim tombul çocuk mu?.. diye haykırdı. Bunun üzerine hepsi birden dönüp çocuğa baktılar. O ana kadar kendini tutarak ağlamamış olan Vang Lung, gözyaşları boğazında büyük ıstırap düğümleri halinde toplanıp gözlerinden aşağıya yuvarlanarak, birden taşa taşa sessizce ağlamaya başladı.

Nihayet:

Ne veriyorsunuz?.. diye fısıldadı. Ne yapabilirdi? Elinden ne gelebilirdi? Boğazları beslenecek çocuklarıyle yaşlı babası vardı. Kendisiyle karısı tarlada kendilerine birer mezar kazar ve içine yatarak uykuya dalabilirlerdi. Fakat bu çocuklar ne yapabilirlerdi?..

O zaman şehirlilerden biri, bir gözü kör ve âdeta yüzüne batmış olanı konuştu. Yapma bir içtenlikle:

— Zavallı adamım... dedi. Açlıktan bitkin bir hale gelmiş olan bu çocuğun hatırı için, bu zamanlarda her yerde verilen paradan daha fazlasını vereceğiz sana...

Adam sustu, sonra sert bir sesle devam etti:

— Sana her dönüme yüz penslik bir dizi vereceğiz...

Vang Lung acı acı güldü ve:

— Bu, benim toprağımı bedava almak gibi bir şey... Ben burayı aldığım zaman, sizin verdiğinizden yirmi misli fazla ödemiştim, dedi.

Öteki şehirli cevap verdi:

— İyi ama, o zaman burayı, açlık çeken adamlardan satın almadındı.

Bu, ince kalkık burunlu ufak tefek, cılız bir adamdı. Fakat umulmadık derecede kalın, kaba ve sert bir sesi vardı.

Vang Lung her üç adama da baktı. Onu elde edeceklerine, hakkından geleceklerine tamamıyle inanmış görünüyorlardı. Yaşlı babası ve açlıktan biten çocukları uğruna bir adam nesini vermezdi? İçindeki teslimiyet halsizliği, ömründe asla duymadığı bir kızgınlığa dönüverdi. Ayağa fırladı ve bir düşman üzerine atılan bir köpek gibi adamların üzerine saldırarak:

— Toprağımı asla satmayacağım!.. diye var gücüyle haykırdı. Tarlaları karış karış kazacak ve çocuklarıma toprak yedireceğim! Öldükleri zaman da, onları toprağa gömeceğim! Ben, karım ve yaşlı babam!.. Hattâ o bile bizi doğuran toprakta öleceğiz!..

Vang Lung hüngür hüngür ağlıyordu. Hiddeti bir rüzgâr çabukluğuyle geçmiş, ayakta durmuş, tir tir titriyor ve ağlıyordu.

Adamlar, amcası da dahil, hiç bir üzüntü duymaksızın, belirsizce gülümseyerek, beklemekteydiler. Bu durumda ağız açmaya delilik denirdi. Onun için de Vang Lung'un kızgınlığı geçinceye kadar beklediler.

Derken, birden O-lan kapıya çıkageldi ve adamlarla konuştu. Sesi, sanki bu gibi şeyler, günlük hallerdenmiş gibi doğal ve bidüziyeydi:

— Toprağımızı satmayacağız elbette... dedi. Yoksa güneyden döndüğümüz zaman bizi besleyecek bir şeyimiz kalmaz. Fakat masayı, iki yatağı, çarşafları ve dört tahta sırayı, hatta ocaktaki kazanı bile satarız. Ama tırmıkları, çapayı ve sapanı, ne de toprağı satmayacağız!..

O-lan'ın sesinde, Vang Lung'un hiddetinden daha fazla güçle yankılanan bir sakinlik vardı. Vang Lung'un amcası, duyduklarına inanamayan bir davranışla sordu:

— Sahiden güneye gidecek misiniz?..

Nihayet tek gözlü adam, ötekilerle konuştu. Aralarında bir şeyler mırıldandılar. Sonra, yine o tek gözlü adam, döndü:

— Bu saydığın entipüften şeyler, ancak yakmaya yarar' Topuna iki gümüş veriyorum. İşinize gelirse!.. diyerek, azametle onlara sırtını çevirdi. Fakat O-lan sükûnetle cevap verdi:

— Verdiğiniz para bir karyolanın değerinden bile azdır. Ama, paranız hazırsa derhal bana veriniz ve eşyaları alınız!..

Tek gözlü adam elini kuşağına soktu ve çıkardığı gümüş parayı O-lan'ın uzanmış eline attı. Üç adam evin içine gire-

rek masayı, sıraları, Vang Lung'un odasındaki yatak, yorganı birlikte aralarında paylaştılar. Toprak ocakta duran kazanı da çekip aldılar. Fakat yaşlı adamın odasına girdikleri zaman Vang Lung'un amcası dışarıda kaldı. Zira, ağabeyinin kendisini görmesini, sonra da ihtiyarın yere uzatılıp altından yatağı alınırken de orada hazır bulunmayı istemiyordu.

Her şey bitip, orta odanın bir köşesinde duran iki tırmık, iki çapa ve sapandan başka ev, tamtakır kalınca, O-lan, kocasına:

— Evin kalaslarını satmadan ve dönüşümüzde başımızı sokacak bir deliği kaybetmeden önce, hazır elimizde bu iki gümüş para varken gidelim... dedi.

Vang Lung da bitkin bir sesle cevap verdi:

— Gidelim...

Fakat, tarlaların ortasında gittikçe uzaklaşan üç adamın gölgelerine bakarak tekrar ve tekrar mırıldandı:

— Hiç olmazsa toprağım elimden gitmedi... Toprağım var...

10

Kapıyı çekip sımsıkı kapamak ve üstüne demir kilidi vurmaktan başka yapılacak bir iş kalmamıştı. Ne var, ne yok bütün giysilerini sırtlarına geçirmişlerdi. O-lan, çocukların ellerine birer pirinç çanağıyla bir çift tahta çubuk sıkıştırdı. İki küçük oğlan bunları ilerde yemek yiyeceklerinin birer müjdecisiymişcesine sımsıkı tutuyorlardı. Böylece tarlalardan yola düzüldüler.

Küçük ve hüzünlü kafile öyle yavaş ve ağır ilerliyordu ki, insan onların kasaba duvarlarına bile varamayacağını sanırdı.

Vang Lung, yaşlı adamın neredeyse yere yuvarlanacağını görünceye dek, kızını kucağında taşıdı. Sonra onu O-lan'a vererek, babasının önünde eğildi, onu sırtladı. İhtiyarın kuru, dal gibi vücudunun ağırlığı ile yalpalaya yalpalaya yoluna devam etti. Hiç konuşmadan yürüdüler. Gelip geçenleri asla farketmeyen iki küçük tanrının bulunduğu, küçük tapınağı geçtiler. Vang Lung soğuk ve acı bir rüzgâra rağmen, halsizlikten terliyordu. Bu rüzgâr, üzerlerine ve gittikleri yöne karşı

esmekten asla yorulmadı. Öyle ki, iki oğlan soğuktan ağlamaya başladılar. Fakat Vang Lung, onları aldatıp, avutarak:

— İkiniz de büyümüş insanlarsınız. Güney gezginlerisiniz. Orası sıcaktır. Her gün yemek yiyeceksiniz. Her gün beyaz pirinç bulacağız. Sizler de yiyeceksiniz, hep yiyeceksiniz... dedi.

Azar azar dinlenerek, nihayet sur kapısına ulaştılar. Bir zamanlar, serinliğinden zevk duyduğu, ama şimdi kayalar arasından fışkıran buzlu sular gibi, bu kapı aralıklarından çılgınca bir savruluşla kasırgalaşan bu kış rüzgârına karşı delikanlı, dişlerini sıktı. Ayaklarının bastığı çamur balçıklaşmış ve sivri buz parçalarıyle dolmuştu. Çocuklar bir türlü yürüyemiyordu. O-lan da kızının yükü ve kendi vücudunun ağırlığı ile bunalmıştı.

Vang Lung sırtında babası, sallana tökezleye ilerledi. Bir köşede onu yere bıraktı. Sonra döndü, çocuklarını teker teker kucağına alarak, babasının yanına getirip yerleştirdi. Vücudundan bütün güç ve kudretini eriten, su gibi ter akıyordu. Öyle ki, uzun bir süre soluyarak, gözleri kapalı, nemli duvara dayanmak zorunda kaldı. Ailesi de, titreşerek etrafında bekleşip durdular.

Şimdi büyük evin kapısına yaklaşmışlardı. Fakat bu ev de sımsıkı kapalıydı. Demir kapılar boylu boyunca yükseliyordu. Rüzgârın sillesini yemiş olan iki tarafındaki taştan aslanlar, kirden simsiyah olmuşlardı. Basamaklarında da, kapalı ve ses vermeyen kapıyı açlıktan bitkin bir halde gözleyen belirsiz birkaç kadın ve erkek hayali kıvrılmış, yatıyordu. Vang Lung küçük ve perişan kafilesiyle oradan geçerken, içlerinden biri, çatlak bir sesle bağırdı:

— Bu zenginlerin kalbi, tanrıların kalbi gibi taştan!.. Bizler burada geberirken, onların hâlâ yiyecek pirinçleri var ve yemediklerinden de hâlâ şarap yapıyorlar!..

Bir başkası inledi:

— Ah... şu elimde bir an, az buçuk güç olsa. Kendim de yansam bile, bu kapıları ve içerideki avluları ateşe verirdim. Hvang'ın çocuklarını doğuran ana babaya binlerce lânet!..

Fakat Vang Lung bunların hiç birine cevap vermedi. Kafile, güneye doğru sessizce yoluna devam etti. Kasabadan çıkıp da, pek ağır ve yavaş bir yürüyüşle güney yönüne geldikleri zaman, akşam olmuş, sular kararmaya yüz tutmuştu.

Burada güneye akın eden bir sürü halk ile karşılaştılar. Vang Lung, elden geldiği kadar bir arada kalarak, duvarın hangi köşesini seçeyim? diye düşünmekteyken, birden kendisini ve ailesini bir kalabalığın içinde buldu, göğsüne yaslananlardan birine sordu:

— Bütün bu kalabalık nereye gidiyor?..

— Açlıktan kırıldık. Ateşli vagona yetişip güneye gitmek istiyoruz. İlerideki evlerden kalkıyormuş. Bizim gibiler için de vagonlar varmış. Zira, küçük bir gümüş parçasından daha az bir fiyata götürüyorlarmış...

Dumanlı veya ateşli vagonlar?.. Bunları duymuşluğu vardı. Vang Lung, geçmiş günlerde, çayhanelerde, adamların birbirine zincirle bağlanmış, ne bir hayvan, ne de insan tarafından çekilmeyen, ama bir ejder gibi ateş ve su fışkırtan bir makinenin yürüttüğü bu vagonlardan söz açtıklarını işitmişti. Birçok kereler kendi kendine, «Bir tatil gününde gider görürüm» demiş, ama tarlalarında çıkan birçok işlerden üstelik de istasyonun şehrin epeyce kuzeyinde oluşundan, bir türlü uygun bir zaman bulamamıştı. Bir de, insanın bilemediği ve anlamadığı bir şeye karşı duyduğu güvensizlik onu kaplamıştı. İnsanın gündelik ihtiyacından fazla bir şey öğrenmesi hiç, ama hiç de iyi değildi.

Bununla birlikte, bu sefer duraksama ve kuşku ile karısına dönerek:

— O halde biz de bu ateşli vagona binelim mi?.. dedi. Yaşlı adamla çocukları, gelip geçen kalabalıktan biraz öteye sürüklediler. Sonra, keder ve korku ile birbirlerine bakıştılar. Bir anlık molada, yaşlı adam yere çöktü, çocuklar da yanıbaşlarında toprağı çiğneyerek geçen bir sürü ayağı umursamadan, toza çamura yayıldılar. O-lan, hâlâ kızını kucağında taşımaktaydı, fakat çocuğun başı kolundan aşağıya sarkıp, kapalı gözlerinde ölümü anlatarak öyle bir sallanıyordu ki, Vang Lung, her şeyi unutarak bağırdı:

— Küçük tutsak daha şimdiden öldü mü?..

O-lan başını salladı:

— Hayır... Henüz nefes alıyor. Canı çıkmış değil... Ama, bu gece ölecek. Ve hepimiz de... dedi.

Ve sanki, daha başka bir söz söylemeye gücü kalmamış gibi, soluk ve pörsük yüzüyle kocasına baktı. Vang Lung ce-

vap vermedi, ama kendi kendine bir gün daha bu şekilde yürürlerse, geceye kalmadan hepsi birden öleceklerini düşündü ve sesine elinden geldiği kadar neşe katmaya çalışarak:

— Kalkınız oğullarım, büyükbabaya da doğrulması için yardım ediniz. Ateşli vagona binecek ve güneye, oturarak gideceğiz, dedi.

Karanlık içinden bir ejder sesi gibi bir gürültü gürleyerek kopmasa ve iki büyük göz de ateş kusmasaydı, yerlerinden kımıldanırlar mıydı, kimse bilemezdi. Fakat bu sesi işitip, bu ateşi görünce her biri çığlığı bastı ve koşmaya, kaçmaya başladı. Kargaşalıkta öne doğru ilerlediler. O yana bu yana itilip, sürüklendiler. Fakat durmadan ve ölesiye bir çabayla birbirlerinden ayrılmadılar. Nihayet karanlıkta öne doğru sürüklendiler. Birçok seslerin bağırıp çağırmaları, ağlamaları, feryatları arasında küçük ve açık bir kapıdan içeriye, oradan da kutu gibi bir odaya geçtiler. Ve bu bindikleri şey, durmadan homurdanışları, gürleyişleriyle onları bağrında taşıyarak karanlığa gömüldü.

11

Vang Lung, elindeki iki gümüş parayı vererek, yüz millik bir yolculuğun ücretini ödedi. Gümüşleri alan memur da, ona bir avuç dolusu bakır mangır geri verdi. Vang Lung mangırlardan birkaçıyle bir delikten tepsisini içeriye uzatan bir satıcıdan dört küçük somun ekmeği, kıza da bir kâse haşlanmış pirinç aldı. Günlerden beri, ilk defadır ki bu kadar çok ve bol yiyeceği bir arada görüyorlardı. Fakat aç olmalarına rağmen, ekmeği ağızlarına koyar koymaz iştahları kesildi, tıkandılar, yiyemediler. Ancak çocukları kandırarak onlara zorla lokmaları yutturdular.

Fakat ihtiyar, dişsiz ağzındaki ekmeği binbir ihtimamla geveleyerek, ateşli vagon yuvarlana yuvarlana ve sallanarak yoluna devam ederken, etrafına kümelenmiş olanlara, pek arkadaşça bir sesle:

— İnsan yemeli... diye gevrek gevrek konuştu... Bu kadar gündür az işleyen budala midemin tembelleşmiş olması

umurumda değil. Doyurmak gerek. Çalışmak istemiyor diye ölecek değilim ya!..

Orada bulunanlar, beyaz, seyrek sakalı çenesinin her tarafını bürümüş olan bu güleç pejmürde ihtiyara birden kahkaha ile güldüler.

Vang Lung, bakır mangırların hepsiyle yiyecek almış değildi. Güneye vardıkları zaman yapacağı sundurmada kullanmaya elverişli hasırları elde etmek için de paranın bir kısmını olanağı oranında saklamıştı. Ateşli vagonda, önceki senelerde güneyde bulunmuş olan kadın ve erkekler de vardı. Bunlardan bazıları çalışmak, dilenmek, böylelikle ekmek parası çıkarmak için her sene güneyin zengin şehirlerine gitmişlerdı. Ve Vang Lung, şaşkınlığından kurtulup, bulunduğu yeri anladıktan ve deliklerden fırıl fırıl dönen topraklara karşı duyduğu sersemliği geçerek kendine geldikten sonra, bu adamların konuşmalarına kulak kabarttı. Bu adamlar, başkalarının bilmediği bir şeyi bilmenin verdiği bir bilgiçlik şamatasıyle konuşuyorlardı.

Tıpkı bir deve ağzını andıran, kalın sarkık dudaklı biri:

— İlk önce altı hasır almak lâzım... dedi. Akıllı davranıp da bir kasaba züppesi gibi hareket etmezsen, hasırları ikişer mangıra almak kabil. Yoksa üç mangıra yuttururlar ki, pahalıdır. Bilirim ben. Zengin de olsalar, güney şehirlerindeki adamlar beni aldatamazlar!..

Adam başını salladı ve etraftan övgü, pohpoh bekledi. Vang Lung, merakla dinliyordu.

Adam direnerek devam etti:

— Sonra...

Adam, tahtadan yapılmış ve içinde oturacak bir yer bulunmayan boş bir odadan ibaret olan vagonun döşemesine diz çöküp oturmuştu. Dipteki çatlaklardan da yukarıya doğru tozlar fışkırıyordu.

Adam, sesini, altlarındaki demir takırtısını bastıracak bir şekilde yükselterek:

— Sonra, bu hasırları alır, birbirine ekler ve kulübeyi yaparsın. Arkasından kendini elinden geldiği kadar acınacak bir hale sokmak için, önceden bir güzelim çamura ve pisliğe bulanır, dilenmeye çıkarsın...

Vang Lung ömründe kimseden dilenmiş değildi. Ve gü-

neyde yabancı insanlara el açıp dilenmek fikrinden hiç hoşlanmadı. Onun için de:

— İnsan, dilenmek zorunda mı?.. diye sordu.

Böbrek dudaklı adam cevap verdi:

— Şüphesiz... Yalnız, yemek yemeden evvel dilenmemek şartıyle... Bu güney insanlarının o kadar çok pirinci var ki, her sabah genel aşevlerinden birine gidip bir mangır verdin mi, karnını tıka basa pirinç lâpası ile doldurursun. Ondan sonra rahatça dilenebilir ve fasulye ezmesi, kabak ve sarmısak satın alabilirsin.

Vang Lung biraz geriye doğru çekildi ve sırtını vagondakilere dönerek, elini kuşağına soktu. Gizlice mangırlarını saydı. Altı hasır ve aile bireylerine pirinç alacak kadar parası vardı. Üstelik birkaç mangır daha artıyordu. Artık yenibaştan bir yaşam süreceklerine gönül rahatlığı ile inandı. Fakat bir çanak tutarak gelip geçen herkesten dilenmek düşüncesi onu üzüyordu. Yaşlı adam, çocukları, hatta karısı pekâlâ bu işi yapabilirlerdi ama, onun iki eli vardı. Dönerek birden sonra:

— İnsanın iki eliyle çalışabileceği bir iş bulunmaz mı?..

Adam, küçümseyen, hor gören bir tavırla:

— İş mi?.. dedi ve yere tükürerek devam etti: İstersen zengin bir adamın sarı arabasını çekersin, koşarken de sıcaktan terler, boşuna kanını harcar ve çağrılmak üzere beklerken de derin soğuyarak ceketin buz keser... Gözünü sevdiğim dilencilik...

Adam sunturlu bir küfür savurdu. Vang Lung da artık ona bir şey sormaktan çekindi. Ama yine de, adamın söylediklerine kulak vermekle iyi etmişti. Zira, ateşli vagon gideceği yere kadar onları götürüp bıraktığı zaman, Vang Lung, tasarısını yapmıştı bile. Yaşlı babası ile çocukları orada bulunan bir evin uzun ve külrenkli duvarının kenarına yerleştirdi. Karısına da onlara göz kulak olmasını uyardı. Ve şundan bundan, çarşının yerini sorarak hasır satın almaya gitti. İlk önce adamların ne konuştuklarını, ne dediklerini pek az ve güçlükle kavradı. Çünkü bu güneyliler konuşurken pek keskin ve gevrek bir ses çıkarıyorlardı.

Bu yüzden epeyce bir süre isteğini anlatamadı. Onlar da, karşılarındakinin ne söylediğini anlayamayınca, sabırsızlandılar. Onun için de Vang Lung, konuşacağı adamı kollamayı ve

daha uysal bir insan seçmeyi öğrendi. Zira, bu güneyliler kızgınlığı topuklarında insanlardı. Pek çabuk kızıyor, köpürüyorlardı.

Vang Lung, sonunda şehrin kenarındaki hasırcı dükkânını buldu ve malın fiyatını önceden bilen bir insan davranışı ile mangırları tezgâha fırlatarak, hasırlarını aldı. Ailesini bıraktığı yere dönünce, onları kendisini bekler buldu. Oğlanlar, babalarını görür görmez sevinçle haykırıştılar. Vang Lung, çocuklarının bu ömürlerinde görmedikleri, tanınmadıkları yerden ürkmüş olduklarını anladı. Yalnız yaşlı babası her şeyi zevk ve hayretle seyretmekteydi. Vang Lung, mırıldanarak:

— Bak, bu güneylilerin hepsi ne de şişman... Ne de yağlı ve renkleri uçuk ciltleri var... Muhakkak her gün domuz eti yediklerine kalıbımı basarım!.. dedi.

Geçenlerden hiç kimse, Vang Lung ile ailesine bakmıyordu. Erkekler, şehre uzanan kaldırımlı şose boyundan dilencilere sözde telâşları varmış gibi göz ucuyla bile bakmadan, geçip uzaklaşıyor; arada bir de, minik ayakları taşlara tıp tıp vurarak aşırı derecede ağır yapı tuğlası sepetlerini taşıyan ve kamburlaşmış sırtlarında kocaman buğday çuvallarıyle birer eşek kafilesi biteviye sesler çıkararak ülkeye gelip gidiyorlardı.

Her kafilenin arkasından da, en son eşekte gelen sürücü, elindeki kırbacı, bağırarak ve müthiş bir şaklatış ile hayvanların sırtında şaklatıyor ve Vang Lung'un yanından geçerken de, onu kibirli ve hor gören bir bakışla süzüyordu. Hiç bir prens, yolun kenarında şaşkın duran bu küçücük insan kafilesine, bu kaba iş giysili sürücüler kadar kibir ve büyüklük taslayarak bakamazdı.

Vang Lung ile ailesinin yabancı ve garipsemiş hallerini görünce, tam onların yanından geçerken kırbacını şaklatmak, her sürücünün baş eğlencesi olmuştu. Öyle ki, havada keskin bir çakış ile şaklayan kırbacın sesiyle sürücüler, katıla katıla gülüyorlardı. Bu hakaret, iki üç defa tekrar edince, Vang Lung'un tepesi attı, etrafında bakınarak kulübesini kuracağı yeri araştırdı.

Arkalarındaki duvara yaslanmış birtakım kulübeler görünüyordu. Fakat duvarın iç tarafında ne vardı, kimse bilmiyordu. Bilmek de olanaksızdı. Bu sur, külrengi ile yol boyunca uzanıyor ve göğe doğru yükseliyordu. Temeline dayanmış olan kü-

çük hasır kulübeler de bir köpeğin sırtındaki sinekleri andırıyordu. Vang Lung bu kulübeleri göz ayarı ile inceledi, aldığı hasırlarını düzeltmeye koyuldu. Fakat bu hasırlar, çatlak sazlardan örülmüş olduğundan, çok sert ve kabaydı. Onun için de ümitsizliğe düşerek uğraşmaktan caydı. Derken O-lan:

— Ben becerebilirim. Çocukluğumda görmüştüm... dedi. Çocuğu yere bıraktı. Hasırları, bir o yana bir bu yana çekerek uçları yere değen ve bir kimsenin içine oturup da başı değmeyecek yükseklikte, yusyuvarlak bir dam meydana getirdi. Yere değen hasırların uçlarına da orada bulduğu tuğlaları yerleştirdi. Ayrıca çocuklarına biraz daha tuğla toplattı. Çadır hazır olunca hepsi içeriye girdiler. O-lan, çadıra kullanmadığı bir hasırı yere yaydı. Üzerine yerleştiler. Başlarını sokacak bir yer bulmuşlardı.

Burada böyle oturup birbirlerine bakarlarken, daha bir gün önce öz evlerinden, topraklarından ayrılmış olduklarına ve bu yerlerin şimdi tam yüz mil ötede bulunduğuna âdeta inanamayacakları geliyor, buna olanak sağlayamıyorlardı. Zira, bu uzaklık, günlerce yürümelerini gerektirecek, sonuna varamadan da birkaç kişiyi öldürecek kadar uzundu.

Hiç bir kimsenin açlık çekmemiş gibi göründüğü bu zengin topraktaki genel bolluk, refah kanısı hepsinde yer etti ve Vang Lung:

— Gidip parasız aşevlerini arayalım, dediği zaman hepsi âdeta neşeyle kalktılar ve bir kere daha yola düzüldüler.

Çocuklar yürürken bu sefer ellerindeki tahta çatalları karınlarına vurarak, takırdatıyorlardı, Zira, neredeyse kursaklarını dolduracaklardı.

Kulübelerin neden bu uzun sur boyuna yapıldıklarını çarçabuk anladılar. Zira, surun kuzeye bakan ucunun biraz ötesinde bir sokak vardı: Bu sokak boyunca da ellerinde hepsi de boş teneke kaplar, çanaklar ve kovalar taşıyan insanlar yürüyordu. Bu insanlar pek uzakta olmayan sokağın dibindeki fakirler aşevine akın ediyorlardı. İşte Vang Lung ile ailesi aralarına karıştılar ve nihayet onlarla birlikte hasırlardan kurulmuş iki büyük binanın önüne geldiler. Herkes bu binaların üstü açık dip kısmında toplanmıştı.

Binanın arka tarafında, Vang Lung'un o zamana kadar gördüklerinden daha büyük, topraktan ocaklar kurulmuştu. Üzer-

lerinde de birer küçük havuz büyüklüğünde demir kazanlar kurulmuştu. Bunların büyük tahta kapakları kaldırılıp da içine merakla bakılınca, iyi beyaz pirincin fıkırdayarak kaynadığı ve kokulu buhar tabakalarının havaya doğru yükseldiği görülürdü. İşte orada bulunanlar, bu pirincin mis gibi kokusunu alınca, burunlarına dünyanın en tatlı şölenini vermiş oldular ve hep birden büyük bir kütle halinde ileriye doğru birbirlerini itip kaktılar Adamlar bağrıştı, anneler çocukları ezilecek diye korku ve hiddetle haykırıştılar. Küçük bebekler ağlaştılar. Kazanları açan adamlar da var güçleriyle bağırarak:

— Telâşlanmayın... herkese yeter! Yalnız sıra ile, nöbetle!.. dediler.

Fakat hiç bir şey bu aç erkek ve kadın kalabalığını durduramadı; hepsi de doyuncaya kadar birbirleriyle hayvanlar gibi dalaştılar. Kavga ettiler. Ortalarına düşmüş olan Vang Lung, babasıyle iki oğluna asılmaktan başka bir çare bulamadı. Büyük kazanın önüne sürüklenerek gelince, çanağını uzattı. Dolunca, mangırı attı. Ve bütün bu işler olup bitinceye kadar da, kazanın önünden itilip sürülmemesi için var gücüyle dayandı.

Tekrar sokak başına geldikleri zaman, durarak pilavlarını yemeğe koyuldular. Vang Lung kendi çanağındakileri yedi. Doydu. Tasın dibinde biraz pirinç kaldığını görünce:

— Bunu eve götürür, akşama yerim, dedi.

Yakınında duran, kırmızı lâcivert bir elbise giyişinden o yerin bekçisi gibi bir şeyi olduğu anlaşılan biri, sert sert çıkıştı:

— Hayır... Midendekinden başkasını bir yere götüremezsin!..

Vang Lung bu söze şaşarak, sordu:

— Peki ama, ben paramı ödedikten sonra, pirincimi ha içimde taşımış, ha dışarıda götürmüşüm... Sana ne oluyor?..

O zaman adam şu cevabı verdi:

— Böyle bir yasa koymak zorundayız. Çünkü kalpleri taştan olan öyle insanlar vardır ki, gelip yoksullara verilen bu pirinçten satın alırlar —zira, bu cins adamlar bir mangırlık yemekle doymazlar— sonra bunu evlerine götürür ve domuzlarına artık diye yedirirler. Oysaki pirinç, insanlar içindir. Domuzlara verilmez.

Vang Lung hayretle bunları dinledi ve haykırdı:

— Bu derece zalim insanlar bulunabilir mi dünyada?.. Sonra sözüne devam etti: Peki yoksullara böyle yemek neden verilir?.. Kim verir?.. Üstelik verenin de ne zorunluluğu var?..

— Bunu verenler, şehrin zenginleri ve kibarlarıdır. Bazıları bunu sadece ileride iyilik görsünler diye yapıyorlar. Yani, dünyalarında birtakım insanlara yardımda bulunup, onların hayatlarını kurtararak ahretlerinde bir meziyet sahibi olsunlar diye... Bazıları da, başkalarının kendilerini iyilikle anmaları için, sırf fazilet kazanmak emeliyle bunu yapıyorlar.

Vang Lung:

— Her ne nedenle olursa olsun, iyi bir hareket doğrusu... dedi. Adamın kendisine cevap vermediğini görünce de öz payına ekledi:

— Herhalde bu zenginler epeycedir?..

Adamın onunla konuşacak hali yoktu. Öylesine bezgindi. Sırtını çevirdi ve mırıldanarak anlamsız bir makam tutturdu. O zaman çocuklar, Vang Lung'a sarıldılar. O da onları kendi yaptıkları kulübelerine götürdü. Orada hepsi yere uzanarak ertesi sabaha kadar uyudular. Zira, yazdan beri ilk kez karınları doymuştu ve uyku da kendilerini vargücüyle bastırmış, deliksiz bir uykuya dalmışlardı.

Ertesi sabah daha fazla paraya ihtiyaç duyuldu. Zira, son mangırlarını o sabah yedikleri pirince harcamışlardı.

Vang Lung; ne yapmalıyız? der gibi kuşkuyla O-lan'a baktı. Ama Vang Lung, dümdüz ve bomboş tarlalarında olduğu gibi, karısına yeisle, kederle bakmış değildi. Zira, sokaklarında iyi beslenmiş adamların gidip geldiği, pazarlarında et ve yiyeceğin bulunduğu, balık pazarında tablalarda balıkların yüzdüğü bir ülkede, bir kişiyle çocuklarının aç kalmasına olanak yoktu. Burası, damlası bile olmadığı için, gümüş parayla yiyeceğin alınamadığı kendi topraklarına benzemezdi. Ve O-lan, sanki bütün ömrü böyle geçmişcesine ağır ağır kocasına cevap verdi:

— Çocuklarla ben, hatta yaşlı baba da, dilenebiliriz. Onun ağarmış saçları, bana sadaka vermeyecek olanları bile acındırabilir

Kadın, çocuklarına seslendi. Çünkü, oğulları, tıpkı her çocuk gibi, yabancı yerde olduklarını, yeniden yemeğe kavuş-

muş bulunmalarından başka, her şeyi unutarak sokağa fırlamışlar, her gelip geçene hayran, bakmaktaydılar. Kadın, çocukları çevresine toplayınca, onlara:

Her biriniz çanağınızı böyle uzatır ve şöyle bağırırsınız... dedi ve kendi boş kabını alıp uzatarak, sızlana sızlana inledi: Acıyınız efendi... acıyınız güzel kadın... Tanrı ahretinizi yaşatsın... Buraya atacağınız küçük bir mangır, aç bir çocuğa katık olur... Acıyınız... Bir sadakacık olsun veriniz...

Küçük çocuklar, annelerine hayretle baktılar. Vang Lung da gözlerini ondan ayırmadı. Böyle sızlanmayı, dilenmeyi nereden öğrenmişti?.. Bu kadının bildiğinin daha ne kadarını kendisi biliyordu acaba?.. Kadın, kocasının bakışlarını:

— Çocukken böyle dilendim ve beslendim. Böyle bir senede de bir tutsak olarak satıldım... diye cevap vererek karşıladı.

Derken uyumakta olan yaşlı adam da uyandı. Eline bir çanak tutuşturdular ve dördü birden sokağa, dilenmeye çıktılar. Kadın her geçene seslenmeye ve çanağını sallayarak dilenmeye başladı. Kızını çıplak göğsüne bağlamıştı. Uykuda olan çocuğun başı, annesi bir o tarafa, bir bu tarafa seğirtir, çanağını uzatarak bir bu yana, bir şu yana koşarken sağa sola sallanıp duruyordu.

O-lan dilenirken çocuğunu gösteriyor ve haykırıyordu:

— İyi efendi... iyi kadın bir sadaka vermeyecek olursanız bu çocuk ve ben ölürüz... biz de açlıktan ölürüz... ölürüz...

Gerçekten de, başının iki tarafa sallanışıyle çocuk, bayağı ölmüşe benziyordu. Nitekim, kadına istemeye istemeye birkaç mangır verenler oldu.

Fakat çocuklar, bir süre geçince, sanki oyun oynarmış gibi dilenmeye başladılar. Yaşlı adam da dilenirken utanıyor ve kızarıp bozararak sırıtıyordu. Anneleri çocukların bu halini farkeder etmez, onları sürükleyerek kulübelerine götürdü ve bir yandan hiddetle onları azarladı, bir yandan da suratlarına tokatları indirdi ve:

— Hem açlıktan sızlanır, hem de gülersiniz ha!.. Sizi deli, aptallar sizi... Açlıktan geberin öyle ise!.. diye çıkıştı.

O-lan çocuklarını, elleri şişinceye kadar, hüngür hüngür ağlatıncaya dek dövdü. Hıçkırmaktan ölecek hale gelen oğullarını sokağa salıverirken:

— Eh, artık aklınız başınıza geldi. Dilenebilirsiniz... Eğer tekrar gülerseniz daha fazla pataklarım ha!.. dedi.

Vang Lung ise sokaklara düşerek şuraya buraya soruştura soruştura, nihayet araba kiralanan bir yer buldu. İçeriye girdi. Günlüğü, parasını geceleyin ödemek şartiyle bir yarım gümüş sikkeye bir araba kiraladı. Çekerek yine sokağa çıktı.

Vang Lung bu çerden çöpten iki tekerlekli arabayı çekerken herkesin kendisine deli gözüyle baktığını sanıyordu. Sapana ilk defa koşulan bir öküz kadar arabanın kolları arasında pek hantal, yerini yadırgamış bir halde güçlükle ilerliyordu. Fakat yine de hayatını kazanabilmesi için koşmalıydı. Zira, bu şehrin sokaklarında, şurada burada ve her yerde, birçokları koşarak bu arabalarla müşterilerini taşıyorlardı.

Vang Lung, dükkânların bulunmadığı, yalnız özel evlerin kapalı kapılarının göründüğü daracık yan sokaklardan birine girdi. Yeni işine alışabilmek için, arabayı bir aşağı, bir yukarı çekti, koşturdu. Tam, «Ben dilensem daha iyi ederim,» diye kendi kendine ümitsizlikle söylenmek üzereydi ki, bir kapı açıldı. Gözlüklü, öğretmen kılıklı yaşlı bir adam dışarıya çıktı ve ona seslendi.

Vang Lung, ilk önce bu işte daha acemi olduğunu anlatmaya çalıştı. Fakat yaşlı adam, sağırdı. Vang Lung'un söylediklerini duymadı. Yalnız ağır ağır, sakin bir tavırla arabasının kollarını aşağıya indirmesini ve kendisinin içine bineceğini işaret etti. Vang Lung da ne yapacağını bilmeden, adamın sağırlığından ve iyi giyinişiyle, bilgin bakışlarının etkisi altında kalarak sesini çıkarmadı. Uydu. O zaman adam, arabanın içinde dimdik oturarak:

— Beni, Konfiçyus'un tapınağına götür, dedi.

Adam sakin bir tavırla ve dimdik arabaya kurulmuştu. Bu sessizliğinde hiç bir sorguya yer bırakmayan bir tavır vardı. Bunun üzerine, Vang Lung, başkalarından görerek öğrendiği gibi, Konfiçyus tapınağının yerini bile bilmeden, bu yolda en küçük bilgisi dahi olmaksızın arabayı çekerek, ilerledi.

Fakat yolda giderken de sorup, salık aldı. Cadde: Sepetleriyle ortadan gidip gelen satıcılar, pazara, çarşıya inen kadınlar; atlı arabalar, kendi çektiği gibi iki tekerlekli arabalarla dolu olduğu; kalabalık da, sokakların boyunca uzandığı için herkesin birbirine karıştığı, kaynaştığı bu yerde konuşmak ola-

naksızdı. Vang Lung da, çektiği yükün hantal hantal sıçrayışlarını hissederek, elinden geldiği kadar hızla yürümeye çalışıyordu.

Vang Lung sırtında yük taşımaya alışmıştı ama, böyle çekerek taşımayı hiç denememişti. Bundan ötürü tapınağın daha duvarları görünmeden, kolları ağrımaya, elleri de uyuşarak karıncalanmaya başladı. Zira, çapasına alışan elleri, arabanın kollarını yadırgıyordu, onlara alışamıyordu.

Tapınak kapılarına yaklaşınca, Vang Lung arabanın kollarını indirdi. Yaşlı hoca, aşağıya indi ve elini göğsünün ta içerilerine sokarak, küçük bir gümüş para çıkardı, Vang Lung'a uzattı:

— Bak, bundan fazla da vermem. Boşuna sızlanma!.. diyerek arkasını döndü ve tapınaktan içeriye girdi.

Vang Lung, yakınmayı aklından bile geçirmemişti. Zira, şimdiye kadar böyle bir sikkeyi ömründe görmüş değildi ve kaç mangıra da bozduracağını bilmiyordu.

Civardaki pilavcıya girdi, burada para da bozuyorlardı. Sarraf, gümüş parayı aldı ve Vang Lung'a 26 tane mangır verdi. Vang Lung güneyde paranın bu kadar kolaylıkla kazanıldığına hayret etti. Orada duran bir başka arabacı, Vang Lung'a paraları sayarken eğildi ve sordu:

— Yalnız 26 mangır mı aldın? Peki, o bunağı nereye kadar götürmüştün?..

Vang Lung tarif edince, adam:

— Vay alçak, vay!.. diye haykırdı. Sana ancak ücretinin yarısını vermiş. Peki, kaça pazarlık etmiştiniz?..

Vang Lung:

— Pazarlık etmedim, dedi. Beni «Gel!..» diye çağırdı. Ben de gittim.

Öteki adam, Vang Lung'a acıyarak baktı, sonra orada bulunanlara seslenerek:

— Kabağı, kasaba soytarısını gördünüz mü?.. dedi. Herifin biri, «Gel!..» diyor. O da gidiyor. Aptal oğlu, aptal! Ne vereceksin?.. diye de sormuyor bile... Bana bak sersem, yalnız beyaz yabancılarla pazarlık edilmez, anladın mı?.. Heriflerin sönmüş kireç gibi, barut gibi huyları vardır. Ama gel dediler miydi, hiç düşünme, git... Onlara güvenebilirsin Zira bunlar,

hiç bir şeyin gerçek fiyatını bilmeyen ve ceplerinden su gibi para akıtan budalalardır!..

Bu sözleri dinleyenlerin hepsi de güldü.

Vang Lung, ağzını açmadı. Gerçekten bu şehirli kalabalığında pek bilgisiz ve zavallı kalmıştı. Tek bir kelime söylemeden, arabasını çekerek uzaklaştı. İnatla, kendi kendine:

— Ne olursa olsun, bu parayla yarın çocuklarımı beslerim, dedi.

Derken, geceleyin arabanın kirasını vereceğini, daha bu paranın yarısını bile kazanamamamış olduğunu hatırladı.

Öğleye kadar bir müşteri daha taşıdı. Fakat bununla pazarlık etti ve bir fiyata mutabık kaldı. Öğleden sonra ise iki müşteri daha geldi. Fakat gece bastırıp da elindeki bütün paraları sayınca, arabanın kira parasını ödedikten sonra, kendisine yalnız tek bir mangırcık kaldığını gördü ve içinden:

— Bir ekin tarlasında çalıştığımdan daha fazla yorulduğum halde, elime yalnız bir bakır mangır geçti!.. diye acı acı söylenerek kulübesine doğruldu.

Öz toprağı, yurdu aklına geldi. Bu anılar bir sel coşkunluğu ile benliğini kapladı. Bu garip günün gündüzünde oralarını asla düşünmemişti. Fakat şimdi bu topraklarının, pek uzaklarda olmakla beraber, yine oralarda uzanıp gittiğini, onu beklediğini; kendi malı olduğunu düşünmek, gönlüne ferahlık verdi ve kulübesine vardı.

İçeriye girdiği zaman O-lan'ın gündüzki dilenmeden beş mangırdan biraz daha eksik olan 40 küçük mangır kazandığını, büyük oğlunun 8 mangır, küçüğünün de 13 mangır getirdiklerini gördü. Hepsini bir araya karıştırırlarsa, ertesi sabahın pilavını satın alacak kadar para çıkıyordu. Yalnız küçük çocuğun kazandığı paraları ötekilere kattıkları vakit, afacan, ulur gibi ağlayarak parasını geri istedi. Oğlan dilendiği paraları seviyordu. Geceleyin de bunları avucunun içinde sımsıkı tutarak uyudu. Ve ona pirinç alınıp, kendi isteğiyle verinceye kadar da paraları elinden alamadılar.

Yaşlı adam ise, hiç bir şey kazanamamıştı. Bütün gün, hani boynu bükük, kendi halinde yol kenarıda oturmuş, fakat dilenmemişti. Uyumuş, uyanmış, yanından geçenlere gözlerini dikerek bakmış, yorulunca da tekrar uyumuştu. Yaşlı

olduğu için de azarlanamazdı. Bomboş ellerle evine dönünce de, sadece:

— Ben, sapan sürüp tohum ekerek, ekin biçip hasat yaparak pirinç çanağımı doldurdum. Bundan başka da bir oğul yetiştirdim. Oğlumun da oğulları oldu... dedi.

Bu kanı ile yaşlı adam, oğluyla torunlarını yetiştirdiği için beslenmesi ve doyurulması gerektiğine bir çocuk gibi inanıyordu.

12

Vang Lung, açlığının o ilk acısı, derinliği gevşeyip de, çocuklarının her gün yemek bulduklarını görerek, her sabah pirinç bulacağını anlayınca; kendi çalışmasıyle O-lan'ın dilenmesi sayesinde bu pirincin bedelini ödeyecek kadar paraları olduğunu kavrayınca; etrafını, yaşayışını yadırgaması geçti ve bir kenarına takılmış, ilişmiş olduğu bu şehri tanımaya başladı. Her Tanrının günü, sabahtan akşama kadar sokaklarında koştuğu şehrin âdetlerini öğrendi ve gizli yönlerinin şurasını burasını gördü.

Sabahları arabasıyle taşıdığı insanların, kadınsalar pazara, çarşıya; erkekseler, okullara ve ticarethanelere gittiklerini belledi.

Ama bu okullar neydi, ne biçim şeylerdi!.. Bunlara verilen «Büyük Batı Bilgisi Okulu...», «Büyük Çin Okulu...» gibi isimlerinden başka bildiği yoktu. Zira, kapılarından içeriye adımını atmamıştı. İçeriye girmiş olsaydı bile, birisinin gelip de orada ne aradığını soracağından emindi. Ticarethanelere gelince, müşterilerini taşıdığı bu yerlerin de yabancısıydı. Bütün bildiği, götürdüğü müşterilerinden parasını almakta olmasıydı.

Geceleri, müşterileri büyük çayhanelere ve eğlence, zevk ve sefa yerlerine taşıdığını biliyordu. Öyle bir keyif, zevk ve sefa ki, müzik sesleri, tahta bir masada fildişi ve bambu parçalarıyle oynanan kumarıyle sokaklara fışkırırdı ve hiç de gizli kapaklı değildi.

Yine öyle bir zevk ve sefa ki, duvarların ardında sessiz sedasız gizlice saklandığı da olurdu. Fakat Vang Lung, bu

zevklerin hiç birini tatmamıştı. Zira ayakları, kendi kulübesinden başka hiç bir eşiği aşmış değildi. Yolu da daima bir kapıda biterdi. O, zengin şehirde, bir zengin evinde süprüntü artıklarıyle beslenerek şurada burada gizlenen ve evin gerçek yaşantısından asla bir parça teşkil etmeyen bir fare kadar yabancı kalmıştı.

İşte hal ve nitelik böyleydi. Her ne kadar yüz millik bir uzaklık, bin millik uzaklık kadar uzak değil; kara yolu deniz yolundan asla uzak olmazsa da, buna rağmen Vang Lung ile karısı ve çocukları bu güney şehrinde tıpkı yabancılar gibi kalmışlardı. Sokaklarda gezen insanların, Vang Lung'un doğduğu ülkede yaşayan bütün insanları andıran siyah saçları ve kara gözleri vardı. Bu, bir gerçekti ama, insan bu güneylilerin dillerine kulak verdiği zaman, —o da— pek güçlükle anlayabildiği de ayrı bir gerçekti.

Fakat Anhvay, Kiangsu değildi. Vang Lung'un doğduğu Anhvay'da, ağır ve derinden konuşurlardı. Ses tâ boğazdan çıkardı, fışkırırdı. Fakat şimdi yaşamakta olduğu Kiangsu şehrinde ise, dudaklarının ucundan ve dudaklarından parçalanarak dökülen hecelerle konuşuyorlardı.

Vang Lung'un tarlalarında ağır ağır, telâş etmeksizin, rahatça, senede iki kere hasat yapılır; buğday, pirinç, bir miktar mısır, fasulye ve sarmısak alınırken, burada civardaki çiftliklerde, şehir halkı, pirinçten başka şu veya bu yiyeceği de sağlamak için, topraklarını devamlı pis kokup duran insan gübresiyle besleyerek zorluyorlardı.

Vang Lung'un vatanında, bir adamın güzel buğday pidesiyle, içinde de bir baş sarmısağı oldu muydu, dörtbaşı mamur bir yemeğe sahip olmuş sayılırdı. Başka bir şey isteyemezdi. Oysa burada halk, domuz köftesi, bambu filizleri, piliç ve kaz kırıntılarıyle pişirilmiş kestane, türlü türlü sebzeler yiyor ve namuslu bir adam bir gün önce yemiş olduğu sarmısağın kokusunu saçarak sokaktan geçtiği zaman da, burunlarını havaya kaldırarak:

— Nah!.. Pis kokulu, domuz kuyruklu bir kuzeyli gelmiş!.. diye bağırıyorlardı.

Kumaş satan dükkâncılar sarmısak kokusunu alır almaz, yabancılara yaptıkları gibi, lâcivert pamuklu kumaşların fiyatlarını derhal artırıyorlardı.

Onun için de duvara abanmış küçük sundurmalar köyü, şehrin veyahut daha ötelerde uzanan kırların bir parçası haline gelemedi; ve bir keresinde kendisinde konuşabilmek cesaretini bulan herkesin durabileceği Konfiçyus tapınağının köşesinde Vang Lung, bir delikanlının bir kalabalığa heyecanlı bir sesle tumturaklı bir söylev verdiğini, bir şeyler söylediğini duydu. Delikanlı, «Çin'de bir ihtilâl kopmalıdır ve Çinliler ülkenin iğrenç yabancılarına karşı ayaklanmalıdır!..» diyordu.

Vang Lung, delikanlının bu kadar şiddetle, feveranla aleyhinde atıp tuttuğu yabancının kendisi olduğunu sezerek, telâşlandı ve oradan usulca sıvıştı. Başka bir gün de, başka bir yerde, delikanlıyı dinledi. —Zira bu şehir, hep söylev veren delikanlılarla doluydu—. Bu genç, kendi sokağının başında durarak böyle zamanlarda Çin'in birleşmesini ve kendi kendisini eğitmesini söylerken Vang Lung, kendisinin kastedilmiş olduğunun farkına varamadı.

Ancak, ipek çarşısının sokaklarında bir müşteri beklediği bir günde, o ana kadar bildiklerinden fazla şeyler öğrendi ve bu şehirde kendisinden daha fazla yabancı insanların bulunduğunu anladı. Vang Lung o gün tesadüfen, hanımefendilerin dantelâ satın alıp da çıktıkları ve böylelikle birçoklarından daha fazla para veren müşterileri peylediği bir dükkânın önünden geçiyordu. O gün, yine bu dükkândan biri çıktı. Vang Lung o zamana kadar ömründe hiç görmediği bir yaratığa raslamıştı. Bu yaratık kadın mıdır, erkek midir, belli değildi. Fakat uzun boyluydu. Kalın, sert bir kumaştan dümdüz siyah bir giysi vardı üzerinde, boynuna da ölü bir hayvan derisi dolamıştı.

Vang Lung, onun yanından geçerken kadın veya erkek olan bu kimse, sert bir hareketle arabasını durdurarak kollarını yere indirmesini işaret etti. Vang Lung itaatle eğildi. Başına neler geldiğine şaşmış bir halde yeniden doğrulunca, müşterisi, kırık dökük hecelerle, isteğini anlatmaya çalışarak, «Köprüler Sokağı» na gitmek istediğini söyledi.

Vang Lung ne yaptığını bilmeden hızla arabasını koşturmaya başladı. Tesadüfen tanıdığı bir arabacıya raslar raslamaz da, seslendi:

— Şuna bak!.. Bu taşıdığım kimin nesidir?.. diye sordu.

Adam ona, yine bağırarak cevap verdi:

— Bir yabancı... Ecnebi... Amerikalı bir kadın... Zengin oldun!..

Vang Lung arabasında taşıdığı garip yaratığın korkusundan arabasını alabildiğine koşturdu.

«Köprüler Sokağı» na varınca da, yorgunluktan bitmiş, tıkanmış, üstelik sucuk gibi de terlemişti.

Kadın arabadan indi. Yine aynı kırık dökük lehçesiyle:

— Kendini öldürecek kadar koşmana lüzum yok, dedi ve mutat ücretten iki misli olarak Vang Lung'un avucuna iki gümüş para bıraktı.

O zaman Vang Lung, bu kadının bir yabancı, bu şehirde kendinden daha fazla yabancı çıktığını; siyah saçlı, kara gözlü insanların bir cinsten, kumral saçlı ve gözleri açık renkte olan insanların da başka cinsten olduklarını ve nihayet kendisinin bu şehirde artık tamamıyle yabancı sayılmayacağını anladı.

Vang Lung o gece hâlâ bozdurmadığı gümüş paralarla kulübesine dönünce, olayı O-lan'a anlattı. O da:

— Ben onları gördüm. Tanırım. Hep onlardan dilenirim. Zira çanağıma bakır mangır yerine gümüş para atanlar, yalnız onlardır, dedi.

Fakat ne Vang Lung, ne de karısı, yabancının gümüş parayı iyi kalpliliğinden değil de, sadece bilgisizliğinden ve dilencilere gümüş yerine bakır mangır vermenin daha doğru olacağını bilmediğinden attığını anlayamamışlardı.

Her ne hal ise, bu denemeyle Vang Lung, delikanlının ona öğretmediği bir şeyi, kendisinin saçı siyah, gözleri kara öz soyundan bulunduğunu öğrenmiş oldu.

İşte böylece, yayvan ve zengin şehrin dış eteklerine yapışarak yaşayan Vang Lung'a hiç değilse yiyecek kıtlığı başgöstermeyecekmiş gibi geliyordu. Vang Lung ile ailesi öyle bir memleketten gelmişlerdi ki, erkekler yiyeceksizlikten aç kalmışlardı. Zira toprak, yumuşamak bilmeyen sert bir gök altında ürün veremezdi. Eldeki gümüş paranın da pek az kıymeti vardı. Zira, ilâç için bile olsun tek bir şeyi bulunmayan bir yerde, hiç bir şeyi satın alamazdı.

Burada, şehrin her yerinde yiyecek bulunuyordu. Balık pazarının taş döşenmiş sokaklarında geceleri ürünü bol akar-

sudan tutulmuş büyük gümüş balıklarla dolu kocaman sepetler, içinde bir havuzdan ağla çıkarılmış küçük, parlak balıklar bulunan yarım fıçılar; kızgın bir hayretle kıvranan ve kıskaçlanan sarı pavurya kümeleri, oburların ziyafetlerde aradığı kıvır kıvır kıvranan yılan balıkları sıralanmıştı.

Zahire pazarlarında öyle zahire sepetleri vardı ki, bir insan içine girer, dalar, batar ve orada boğulurdu da, kimse görmez, fark bile etmezdi.

Bu pazarlarda beyaz ve esmer pirinçler, koyu sarı, açık altın renkli buğdaylar; sarı fasulyeler, kırmızı fasulyeler, yeşil baklalar, kanarya sarısı bulgur ve külrenkli susamlar bulunurdu.

Et pazarlarında da, kırmızı etlerini ve bol yağ tabakalarını göstermek için boylu boylarınca kesilerek yarılmış; derileri beyaz, kalın ve yumuşak domuzlar enselerinden asılarak gösteriliyordu.

Ördek dükkânlarında ise yığın yığın üzerine, kapı içlerinden, tavanlardan, şişe geçirilip kömürde ağır ağır çevrilerek, rengi ağartılan, tütsülendirilen ve kızararak renkleri kahveleşen ördekler sarkar, tuzlanmış beyaz ördekler ve ördek kırıntıları dizileri sallanırdı. Kaz, sülün ve her türlü kuş satan mağazalarda da aynı manzara görülürdü.

Yiyeceğe gelince, bu şehirde insan, elinin topraktan çıkarıp alacağı her türlüsü vardı: Pırıl pırıl yanan kırmızı ve beyaz kuzukulakları, içleri boş nilüfer kökleri ve sıcak memleketlere özgü tereler, yeşil lahanalar, türlü türlü yeşillikler, kıvırcık fasulye ve kahverengi kestaneler ve güzel kokulu, baharatlı salatalar gözleri alırdı. Bu şehir pazarlarının sokaklarında, insanın iştahlanıp da arayarak bulamadığı hiç bir şey yoktu. Bulunmaması olanaksızdı. Şu tarafa, bu tarafa seğirtenler de, şekerleme, meyve, fındık fıstık gibi eğlencelik, tatlı zeytinyağında börtülmüş tatlı patates gibi sıcak, ince yemişler, yufka ile sarılarak kendi buğusuyle pişirilmiş ve nefis bir surette baharatlanmış domuz köfteleri, glutenli pirinçten yapılmış şekerli pasta satıcılarıydı. Şehir çocukları ellerinde mangırlar, bunları satanlara koşurarak bu yiyeceklerden satın alırlar, ciltleri şeker ve yağdan pırıl pırıl yanıncaya kadar yerlerdi.

Evet, insan, bu şehirde açlık çeken hiç bir kimsenin bulunmadığını söyleyebilirdi.

Hâlâ, şafaktan biraz sonra Vang Lung ile ailesi çanakları ve tahta çatalları ellerinde olarak kulübelerinden çıkıyor; her biri, nemli akarsu sisine pek ince gelen giysileriyle tir tir titreyerek, sabahın dondurucu rüzgârına karşı korunmak kaygusuyle iki büklüm yürüyen ve bir mangıra bir çanak sulu pirinç lapası alındığı genel aşevlerinin yolunu tutmuş olan halktan ayaktakımından meydana gelmiş upuzun kafileye, küçücük bir grup halinde takılıyorlardı.

Vang Lung'un canını dişine takarak arabasını çekmesi ve önünde koşmasına, O-lan'ın bütün dilenmesine rağmen, öz kulübelerinde her gün pilav pişirecek kadar para kazanamıyorlardı.

Yoksullar aşevinden aldıkları pirinç parasından bir mangır artacak olsa, onunla da azıcık lahana satın alıyorlardı. Fakat lahana, her ne fiyata olursa olsun, pahalı geliyordu. Üstelik, bunu O-lan'ın bir ocak şeklinde diktiği iki tuğla arasında pişirebilmek için, iki oğlan yakacak aramaya çıkmak zorundaydılar.

Çocuklar bu yakacağı, çiftçilerin şehrin yakacak pazarına götürdükleri kamış ve samanlardan ellerinden geldiği kadar tutam tutam yolarak bulurlardı.

Çocuklar bazen yakalanır ve bir temiz dayak yerlerdi. Bir gece, küçüğünden daha çekingen olan ve yaptığından daha fazla utanan büyük oğlan, bir çiftçiden yediği bir yumrukla bir gözü şiş ve kapanmış bir halde eve geldi. Fakat küçük çocuk, dilencilikten çok, ufak tefek hırsızlığa fazlasıyle alıştı.

O-lan bu hale aldırmadı. Mademki oğulları gülmeden ve oynamadan dileniyorlardı, öyle ise karınlarını doyurmak için çalabilirlerdi de...

Fakat Vang Lung, karısına verecek cevap bulamamakla beraber, oğullarının hırsızlık etmelerine tahammül edemiyor, âdeta boğulur gibi oluyordu. Onun için de büyük oğlan, işinde atik davranamadı diye onu azarlamadı. Büyük surun gölgeliğinde geçen yaşamları, Vang Lung'un sevdiği yaşam değildi. Öz toprakları kendisini bekliyordu.

Vang Lung bir gece, kulübesine geç döndü ve lahana man-

casının içinde epeyce büyük bir domuz parçası buldu. Gözleri büyüdü. O-lan'a:

— Bugün galiba bir yabancıya el açtın? Ondan dilendin!.. dedi. Fakat kadın, âdeti üzere cevap vermedi. O zaman yaşına göre pek akıllı olan ve açıkgözlülüğüyle böbürlenen küçük oğlan, atıldı:

— Ben çaldım. Bu et benimdir! Ben getirdim!.. dedi. Kasap, tezgâhın üzerinde duran büyük bir buttan kestikten sonra başını öbür tarafa çevirince, bu eti satın almaya gelmiş olan yaşlı bir kadının kolu altından koşup girerek, onu kaptım ve dar bir sokağa kaçtım, ağabeyim gelinceye kadar da, arka kapılardan birinde boş bir su küpünün içine saklandım.

Vang Lung, hiddetle bağırdı:

— Şimdi ben bu eti yer miyim? Biz dilenerek, yahut satın alarak elde edeceğimiz eti yiyebiliriz! Çaldığımızı değil! Dilenci olabiliriz ama, hırsız değiliz!.. dedi ve iki parmağıyle toprak tencerenin içinden eti alarak, küçük oğlanın bağırıp çağırmalarına aldırmaksızın yere fırlattı.

O zaman O-lan, o durgun, telâşsız tavrıyle ilerledi. Yerden eti aldı, azıcık suyla yıkayarak temizledi ve tekrar kaynayan tencerenin içine attı. Sakin bir sesle de:

— Et, ettir... dedi.

Vang Lung cevap vermedi. Kızmıştı. İçinden de korkuyordu. Zira, oğulları bu şehirde hırsız yetişiyorlardı.

Karısı O-lan'ın tahta çatallarıyle bu iyice pişmiş, yumuşamış eti parçalayıp, yaşlı babasına büyük büyük lokmalar verdiğini, hatta küçük kızının ağzına tıkıştırdığını ve kendisinin de yediğini gördüğü zaman Vang Lung ağzını açıp bir şey söylememekle birlikte, parayla satın almış olduğu lahana yemekle yetindi. Çalınmış etten tek bir lokma bile yemedi. Fakat yemek yendikten sonra, Vang Lung, küçük oğlunu sokağa çıkardı, karısının duymayacağı bir yere götürdü ve bir evin arkasına gelince, çocuğun başını kolunun altına kıstırdı, yüzüne tokatları yapıştırdı. Çocuğun ciyak ciyak bağırmasına rağmen, aldırmadı, onu dövdü, dövdü...

— Al sana!.. Al sana!.. Al sana!.. Hırsızlığın armağanı işte budur!.. diye bağırdı.

Fakat oğlunun ağlaya sızlaya eve gitmek üzere boşaldığı zaman da, kendi kendine:

— Toprağımıza dönmeliyiz!.. diye söylendi.

13

Vang Lung günlerce, bu şehir refah, zenginliğinin dibinde kurulan yoksulluk, fakirlik temelinin içinde yaşadı. Pazarlarından yiyecek taşmasına; parlak siyah, kırmızı ve turuncu bayraklarını uçuşturarak mallarını ilân eden ipek mağazalarının bulunduğu sokaklarına; kadife ve satenden kumaşlar giymiş erkeklerine, tenleri ipek kumaşlara bürülü, elleri yumuşaklık, ıtır çiçeği ve haylazlık güzelliği sembolü olan yumuşak etli insanlarına ve bu şehrin bütün şahane güzelliklerine rağmen, Vang Lung'un yaşadığı yerde kudurgan açlığı giderecek kadar yiyecek, hatta kemikleri örtebilecek kadar kumaş yoktu. Erkekler sabahtan akşama kadar ekmek pişirmek, zenginlerin şölenlerine pasta yapmakla uğraşırlar; çocuklar, sabahın şafağından gece yarısına kadar çalışır, üstleri başları yağlı, kirli ve pasaklı bir halde soyunmadan yerdeki sert ot minderlerin üstünde yatarlar, ertesi gün de yorgun argın sallana sallana fırınlara giderlerdi.

Başkalarına pişirdikleri bu pişkin ekmeklerden alabilecek kadar bile insanların eline para geçmiyordu. Yine erkek ve kadınlar, kış mevsimi için ağır kürkleri, yaz için de ince kürkleri kesip, biçmek ve düzeltmekle; kalın işlemeli ipekli kumaşlardan, çarşılardan bol bol yiyecek alıp yiyenlere zengin, şaşaalı tuvaletler vücuda getirmekle didiniyorlar; kendileri ise, çıplaklıklarını örtsün diye, ellerine geçirdikleri kaba lâcivert pamuklu kumaşı acele acele dikiyorlardı.

Başkaların buyruğuna, zevkine çalışanların arasında bulunan Vang Lung, pek az önemsediği birtakım garip şeyler duymuştu. Gerçekten, yaşlı kadınlar ve erkekler, hiç kimseye bir şey söylemiyorlardı. Ak sakallılar, araba çekiyor, el arabalarıyle saraylara ve fırınlara kömür ve odun taşıyorlardı. Vücutlarını o kadar çok geriyor, sırtlarını o kadar kamburlaştırıyor ve zorluyorlardı ki, taşlı yollardan ağır yük arabalarını ittikleri veya sürdükleri zaman, adaleleri ip gibi sarka-

rak dışarıya fırlıyor; pek kıt olan yemeklerini tutumlu olarak yiyor, ağızlarını da açmıyorlardı.

Bu adamların yüzleri O-lan'ın yüzü gibi anlamsız ve dupdurgundu. Akıllarından ne geçer, kimse bilmezdi. Konuşacak oldular mıydı, yiyecek ya da mangırdan sözederlerdi. Dudaklarından pek ender olarak gümüş para kelimesi dökülürdü. Zira ellerine gümüş para pek seyrek geçerdi.

Dinlendikleri zaman yüzleri, sanki bir şeye kızmışlarcasına bumburuş olurdu. Ama, bu buruşma, kızgınlığı anlatmazdı, bu belirgin bir homurdanma ve inlemeyle onlara dişlerini sıktıran, dudaklarını gerdiren; kaldıramayacakları kadar ağır yüklerin senelerdir verdiği zorluk, yıpranmaydı. Ve bu didinme. ağızlarının ve gözlerinin etrafında derin kırışıklıklar meydana getirmişti. Onlar, kendilerinin ne biçim insan olduklarının farkında değildiler. İçlerinden biri, bir keresinde göç eşyası taşıyan bir arabanın üstündeki aynada kendisini görünce:

— Amma da çirkin herif!.. diye bağırmıştı. Arkadaşları ona kahkahayla gülünce de, niye güldüklerini asla kavrayamadan ve birini gücendirip gücendirmediğini anlamak istermişcesine telâşla etrafına bakınarak, acı acı sırıtmıştı.

Vang Lung'un sundurmasının etrafında birbiri üzerine yığılmış ahır gibi yerlerde yaşayan bu insanların evlerindeki kadınlar, paçavraları birbirine dikerek durmadan doğurdukları çocuklarına giysi uyduruyor; çiftçilerin tarlasından tutam tutam lahana koparıyor, zahire pazarlarından avuçlar dolusu pirinç alıyor; seneyi dağ eteklerindeki otları yolarak geçiriyor. hasat zamanlarında da, gözlerini her yere düşen sap veya taneye keskin keskin dikerek, hasatçıları bir baykuş gibi izliyorlardı. Ve bu kulübelerden çocuklar akıp gidiyordu. Bu çocuklar, onları sadece beslenecek can diye sayan anneleri, babaları, kaç tanesinin doğduğunu, kaçının öldüğünü bilmeden, hatta kaçının da yaşamakta olduğunun pek farkında olmadan; doğuyor, büyüyor, ölüyor, yeniden dünyaya geliyorlardı.

Bu erkekler, bu kadınlar ve bu çocuklar pazarlara, kumaşçı dükkânlarına girip çıkıyor, şehrin çevresini sınırlayan bayır ve kırlarda dolaşıyorlardı.

Erkekler birkaç mangıra, şu veya bu işi yapıyor, kadınlar ve çocuklar çalıyor, dileniyor, şuraya buraya saldırıp kopan-

yorlardı. Vang Lung, karısı ve çocukları da aynı şeyleri yapıyorlardı.

Yaşlı kadınlarla yaşlı erkekler, hayatı tevekkülle karşılamışlardı. Fakat zaman geldi ki, erkek çocuklar, çocuklukla yaşlılık arasındaki belirli bir çağa yetiştiler ve derin bir memnuniyetsizlik içlerini kapladı. Delikanlılar arasında hiddetli hiddetli, homurdanarak konuşmalar oldu. Sonraları tam erkekleşip de evlendikleri ve gittikçe artan soylarının kaygılı korkusu kalplerini sarınca, gençlik anlarının insicamsız kızgınlığı, vahşi bir yeis halinde kümelendi ve kelimelerle tarif edilemeyecek bir isyana döndü. Zira onlar, bütün ömürlerince, hayvanlardan daha müthiş surette çalışmış, didinmişlerdi. Ve bunu da sırf midelerine bir avuç artık doldurmak için yapmışlardı. Vang Lung bir akşam, bu konuşmaları dinlerken kulübe dizilerinin sıralandığı büyük duvarın, surun öte tarafında neler bulunduğunu ilk defa olarak anladı:

Sona eren kışın o günlerinden birinin sonlarına doğruydu ki, baharın gelebileceğine ilk defa olarak inanıldı. Kulübenin civarındaki yerler, eriyen karla hâlâ çamurluydu. Kulübelere de su basmıştı. Öyle ki, her aile, üzerinde yatabilmek için şuradan buradan birkaç tuğla elde etmek mecburiyetinde kalmıştı.

Fakat rutubetli, ıslak toprağın yarattığı huzursuzluğa rağmen, bu gece havada yumuşak bir ılıklık vardı. Ve bu ılıklık Vang Lung'u aşırı derecede rahatsız ediyordu. Nitekim yemekten sonra, alıştığı gibi derhal uyuyamadı. Dışarı, sokağa çıkarak, aylak, dikildi durdu.

Yaşlı babası, bağdaş kurup, arkasını duvara dayayarak burada oturmayı âdet etmişti.

Çocuklar, şamataları, gürültü patırdılarıyle kulübeyi âdeta yıkarlarken, yaşlı adam yanında yemek tası, yine orada oturuyordu.

Yaşlı adamın elinde, O-lan'ın kendi kuşağından kopararak ördüğü bir şeridin ucu vardı; belinden bununla bağlı olan küçük kız da, yere düşmeden sallanarak o yana bu yana dolaşıyordu. Böylece yaşlı adam, annesi dilenirken, kucakta kalmaya isyan edip ayak direyen küçük kız bakmakla günlerini geçiriyordu. Üstelik, O-lan yine gebe kalmıştı. Büyük çocu-

ğun üstten baskısı onu taşıyamayacak kadar kendisine ağırlık, sancı veriyordu.

Vang Lung, çocuğun yere düşüşünü, kalkmaya, doğrulmaya çabalayışlarını, yeniden yuvarlanışlarını ve yaşlı adamın da elindeki bez kuşağı monotan bir şekilde çekişini seyretti. Bu halde, olduğu yerde bekler dururken akşam rüzgârının ılıklığını yüzünde hissetti ve içinden, tarlalarına, toprağına karşı güçlü bir istek kabardı.

Canı çekti buralarını...

Babasına seslenerek:

— Böyle bir günde, tarlalar kazılmalı, toprak altüst edilmeli, buğday da ekilmeliydi!.. dedi.

Yaşlı adam sükûnetle cevap verdi:

— Aklından geçenleri biliyorum. Vaktiyle gençliğimde, dört kere bu yıl gibi yapmış, tarlaları yüzüstü bırakarak oralardan uzaklaşmış ve yeni ekim için tohum kalmadığını görmüştük.

— Fakat sizler daima yurdunuza döndüydünüz, baba...

Yaşlı adam, sadece:

— Toprak duruyordu, oğul... dedi.

Vang Lung, içinden:

— Öyle ise biz de gideriz. Bu sene olmazsa, gelecek sene döneriz... diye içinden geçirdi. Mademki toprağı vardı, toprağı duruyordu, gidebilirdi... Ve bu toprağın orada bahar yağmurlarıyle zenginleşmiş, verimli bir halde uzanarak kendisini beklediği düşüncesi Vang Lung'da büyük bir istek uyandırdı. Kulübesine dönerek, karısına hışımla:

— Satacak neyim varsa, kalmışsa satıp savacak ve tekrar toprağıma döneceğim!.. Yaşlı babam olmasa, biz açlıktan ölsek de yine yürüyebiliriz. Ama onunla küçük çocuğumuz 100 mil nasıl giderler?.. Ya bu yükünle sen de nasıl yola çıkabilirsin?.. dedi.

O-lan bu sırada çanakları suyla çalkalamaktaydı. Bunları kulübenin bir köşesine yığdıktan sonra, başını kaldırdı ve çömeldiği yerden Vang Lung'a baktı. Alçak sesle:

— Kızdan başka satılacak bir şey yok!.. dedi.

Vang Lung'un nefesi tıkanır gibi oldu:

— Bana bak!.. diye sesini yükseltti. Çocuğu satacak değilim!..

Kadın, gayet yavaşça cevap verdi:

— Ben de satılmıştım. Anam babam yurtlarına dönebilsinler diye büyük eve satılmıştım...

— Şu halde, sen de çocuğu satmak mı istiyorsun?..

— Yalnız ben olsaydım, kızımız daha satılmaya kalmadan öldürülürdü... Ben tutsakların tutsağıydım. Oysaki ölü bir kız bir şey kazandırmaz. Bana kalsa ben, bu kızı senin uğruna, seni toprağa yeniden ulaştırmak için, satardım.

Vang Lung, kuvvetle cevap verdi:

— Ben asla satmazdım!.. Bu çölde canımı vermek pahasına da olsa...

Fakat tekrar dışarı çıkınca, aklına asla isteyerek gelmeyecek olan aynı düşünce, bütün iradesine rağmen kendisini itti, dürttü. Dedesinin ucundan tuttuğu kuşağa bağlı ve sebatla o yana bu yana sallanarak paytak paytak yürüyen küçük kızına baktı. Her gün yiyecekle beslendiğinden, epeyce büyümüştü. Her ne kadar daha konuşmuyorduysa da, azıcık bir ihtimamla bakılan bir çocuk kadar tombuldu. Bir yaşlı kadın dudaklarına benzeyen kırmızı dudakları, gülümsüyordu. Her zamanki gibi babasının kendisine baktığını görünce, sevindi ve gülümsedi.

Vang Lung: «Benim göğsümde yaslanıp da, böyle gülümsemeseydi, onu satabilirim...» diye düşündü. Sonra tekrar toprakları aklına geldi ve hırsla bağırdı:

— Oraları bir daha görmek nasip olacak mı? Bu kadar çalışmaya, dilenmeye rağmen, ancak bir gün bizi doyuracak kadar paradan fazla bir şey asla elde edemiyoruz!..

O zaman karanlıktan derin, dik bir ses ona cevap verdi:

— Bu durumda olan yalnız sen değilsin!.. Şehirde senin gibi yüzlercesi var!..

Adam, kısa bambu çubuğunu tüttürerek yaklaştı. Bu, Vang Lung'un kulübesinden iki kulübe ötede oturan bir ailenin büyüğü, babasıydı. Gündüzleri pek ender görünürdü. Zira, bütün gün uyur, geceleri de, gündüzün başka taşıt araçlarının durmadan birbirleriyle yarış ettikleri sokaklara dar gelen büyük ve ağır yük vagonlarını çekerek çalışırdı. Fakat, Vang Lung arasıra onu, yorgun, bitkin bir halde soluyarak, iri kemikli omuzları düşük, şafakta evine süzüldüğünü görürdü. Vang Lung şafak vakti kendi işine, sürücülüğüne giderken, onun yanından geçerdi. Bazen de sular kararırken, bu adam kendi ku-

lübesinden çıkar ve uyumak üzere kulübelerine girmeye hazırlanan diğer insanların arasına karışırdı.

Vang Lung, yeisle sordu:

— Peki bu hal, daima sürüp gidecek mi?..

Adam çubuğundan üç nefes çekti ve yere tükürdükten sonra:

— Hayır... bu durum artık sürüp gitmeyecek. Zenginler çok zenginleşince, kullanılacak birtakım usuller bulunur. Yoksullar da pek fakirleşince, bunun için de çareler vardır. Geçen kış iki kız satarak dayandık, bu kışta da karım kız doğuracak olursa onu da satacağız. Yalnız bir tutsağı, ilk kızımı saklamışım. Öbürlerine gelince, onları öldürmektense satmak hayırlıdır. Her ne kadar bazıları, daha nefes almadan onları boğmayı tercih ederlerse de... İşte yoksullar pek fakirleştiler miydi, kullanacakları usullerden, başvuracakları çarelerden biri de budur, Zenginler de çok zenginleşince, onun da bir çıkar yolu vardır. Ve yanılmıyorsam bu yol da pek çabuk meydana çıkacaktır... dedi. Başını salladı ve çubuğunun sapıyle arkalarındaki duvarı işaret etti: Bu duvarın öbür tarafını, içini gördün mü?

Vang Lung, hayır dermiş gibi başını salladı ve adamın gözlerinin içine baktı. Adam sözüne devam etti:

— Tutsaklarımdan birini satmak üzere oraya götürdüm de içerisini gördüm. O evde paranın nasıl harcandığını, aktığını anlatsam, inanmazsın. Sana şu kadarını söyleyeyim ki: Hizmetçiler bile, gümüş savatlı fildişinden çatallarla yemek yiyorlar. Tutsak kadınlar bile kulaklarına inciler, firuzeler takıyor, ayakkabılarının üzerine inci dizdiriyorlar. Bu ayakkabılar biraz çamurlansa, ya azıcık eskise, ki sen veya ben, buna eskimiş demeyiz; bunları, incileriyle falan, olduğu gibi çöplüğe atıyorlar...

Adam sık sık çubuğunu çekti. Vang Lung da ağzı açık, onu dinliyordu. Demek bu duvarın ötesinde bu gibi şeyler oluyordu ha!..

Adam:

— İnsanlar çok zenginleşince yapılacak bir iş vardır... dedi. Sonra bir süre sustu. Arkasından biraz önce sanki hiç ağzını açmamış, konuşan o değilmiş gibi, kayıtsızca devam etti: Eh!.. Artık iş zamanı geldi, dedi ve gecenin içinde kayboldu.

Fakat Vang Lung, o gece, yatarken, vücudunu yaslandırdığı duvarın öte tarafında bulunan gümüşleri, altınları ve incileri düşünmekten uyuyamadı. O vücudu ki, üzerine çekecek bir yorganı olmadığı için, her günkü giysileriyle örtülmüştü. Altında, tuğlaların üzerine serili bir ot minder vardı. Çocuğunu satmak eğilimi tekrar varlığını kapladı ve kendi kendine:

— Kızın zengin bir eve satılması daha iyidir. Hele güzelleşir ve bir «efendi» yi memnun ederse, mücevherler takınır, istediği gibi de seçme yemeklerle karnını doyurur... dedi. Fakat bütün arzusuna rağmen, yine cevabını kendi vererek, şöyle düşündü: Peki sattım diyelim... Ağırlığınca altın ve yakut getirecek değil ki... Bizi toprağımıza ulaştıracak kadar para etse bile, yeniden tahta sıraları, bir karyola, bir masa ve bir öküz alacak kadar parayı nereden bulacağız?.. Burada açlıktan gebermek dururken, orada ölmek için mi kızımı satacağım? Toprağımıza ekecek tohumumuz bile yok...

Akşam üstü, konuştuğu adamın «zengin insanlar çok zenginleşince başvurulacak bir yol vardır» derken, demek istediği yolun ne olduğunu Vang Lung bir türlü anlayamadı.

14

Bahar, kulübeler köyünde kaynamaya başladı. Şimdiye kadar dilencilik edenler yeşil yonca, kuzukulağı ve yeni filiz veren katırtırnaklarını koparmak için uzaklara, tepelere ve abus yüzlü kırlara artık çıkabilirlerdi. Şuradan buradan zerzevat çalıp kaçmaya lüzum kalmamıştı. Kulübelerden her gün pejmürde kılıklı bir kadın ve çoluk çocuk sürüsü dışarıya akın etti.

Bunlar, ellerinde teneke parçaları, keskin taşlar veyahut aşınmış bıçaklar; burma bambulardan, dallardan veya çatlak sazlardan yapılma sepetlerle, yol kenarlarında ve şehrin eteklerinde para vermeden, dilenmeden elde edecekleri yiyeceklerini aradılar. Ve her gün de O-lan iki çocuğuyla birlikte bu sürüye katıldı.

Fakat erkekler, çalışmak zorundaydılar. Her ne kadar gittikçe uzayan sıcak günler, yakıcı güneş ve ani yağmurlar her-

keste bir hoşnutsuzluk, birtakım isteksizlikler uyandırıyorduysa da, Vang Lung yine eskisi gibi çalışmakta devam etti.

Erkekler kışın çalışmışlar, samandan örülü sandallarıyle bastıkları kar ve buza metanetle dayanıp, geç vakitlerde, karanlıklarda kulübelerine dönerek hiç konuşmadan, dilencilikle veya uğraşıp didinerek elde ettikleri yemeği yemişler; pek az ve yetersiz olan gıdanın vücutlarına sağlayamadığını, uyku ile kazanmak için çoluk çocuk hep bir arada derin bir uykuya dalarak, susmuşlardı. Vang Lung'un kulübesinde hal böyleydi. Diğer kulübelerde de durumun aynı olduğunu Vang Lung pek iyi biliyordu.

Fakat baharın gelmesiyle , konuşmak arzusu kalplerinde çağladı, coştu. Ve dudaklarından işitilmeye başladı. Akşamları sular kararırken kulübelerinin dışarısında toplandılar. Ve Vang Lung, bütün kışta tanımadığı komşularını gördü. Şu adamın karısını dövdüğünü, berikinin ise vaktiyle cüzzama tutulduğu, bütün yanaklarının döküldüğü, bu adamın da bir haydut çetesinin başkanı olduğu gibisine duyduğu dedikoduları, O-lan anlatan takımdan değildi. O, sadece sorulan soruya cevap verir, ya da bir şey sorar, ondan başka ağzını açmazdı. İşte onun için de Vang Lung, kalabalığın teşkil ettiği halkanın bir kenarında çekingen bir tavırla durarak konuşulanları dinledi.

Bu hırpani kılıklı insanların birçoğunun gündelik kazançlarıyle ve dilencilikten elde ettikleri paradan başka bir gelirleri yoktu. Vang Lung, kendisinin, hakçasına, bunların arasında yeri olmadığı, onlardan sayılmayacağını daima biliyor, anlıyordu. Zira, onun toprağı vardı. Ve bu toprak onu bekliyordu. Bu adamlar, yarın nasıl edelim de biraz balık yiyelim, bir parça dinlenebilelim ve hatta bir iki mangırına kumar oynayalım?.. diye düşünürlerdi. Zira, günleri hep aynı biteviyelik, dert, belâ ve yoksunlukla geçiyordu. Ve bir adam ne kadar ümitsiz olursa olsun, bazen kumar oynamak zorundadır.

Fakat Vang Lung toprağını düşünüyor ve ümitlerinin gerçekleşmemesinden doğan bir iç sıkıntısıyle, oralara nasıl döneceğini kuruyordu.

O, zengin adamın duvarlarına asılmış, yapışmış duran haşerelerden değildi. Zengin adamın evine de mensup değildi. O, toprağın malıydı. Ve bu toprağı ayağının altında hissedip ba-

harda sapanını sürünceye ve hasat zamanında da orağını taşıyıncaya kadar tam anlamıyle yaşadığını sanmayacaktı.

Onun için de, ötekilerden uzakta durdu ve söylenenlere kulak verdi. Zira, babasından, dedesinden kalma bereketli buğday tarlasına, öz toprağına ve büyük evden satınalmış olduğu zengin pirinç arazisine sahip bulunmanın bilgisi gönlünde gizli yatıyordu.

Bu adamlar, her zaman ve durmadan paradan söz ederler, 30 santim kumaşa kaç mangır verdiklerini, bir parmak boyundaki balığı kaça aldıklarını, günde ne kazandıklarını anlatır ve sonunda da daima, surun öte tarafında oturan adamın kasasında sakladığı paralar kendilerinde olsa ne yapacaklarını konuşurlardı. Her gün bu konuşmalar şöyle biterdi:

— Ah, onun altınları bende, kuşağına sıraladığı gümüşler avucumda, odalıklarının takındığı inciler, karılarının bezendiği yakutlar elimde olsa...

Eğer bütün bunlar, kendilerinde olsa ne yapacaklarını dinleyerek. Vang Lung bu adamların ne kadar yiyeceklerini, ne kadar uyuyacaklarını; ömürlerinde asla tatmadıkları hangi en nadide yemekleri seçeceklerini, şu veya bu büyük çayhanede nasıl kumar oynayacaklarını; keyifleri, zevkleri için hangi güzel kadınları satın alacaklarını, sur ardındaki zengin adam nasıl hiç çalışmıyorsa, onların da işe nasıl el sürmeyeceklerini duydu.

O zaman Vang Lung, birden haykırdı:

— Benim altınlarım, gümüşlerim ve mücevherlerim olsa, bunlarla toprak, iyi, bereketli toprak satın alırım. Bu toprağı da eker, hasadından faydalanırım.

Bu söze karşı derhal birleşen ötekiler, ona saldırıp, susturmaya çalışarak:

— Hele şu şehir yaşamından çakmayan, parayla ne yapılacağını bilmeyen, domuz kuyruklu kasaba soytarısına da bakın!.. Bir eşeğin veya bir öküzün ardından bir tutsak gibi çalışacakmış!.. dediler. Bu adamlar para harcamasını daha iyi bildikleri kanısıyle her biri kendini Vang Lung'dan çok bu servete lâyık gördü.

Fakat bu hücumlar, bu hakaretler Vang Lung'u fikrinden caydırtmadı. Onu sadece başkalarının işiteceği gibi yüksek sesle değil de, içinden:

— Ne olursa olsun, ben altını, gümüşü ve mücevherleri, iyi, bereketli toprağa yatırırdım... dedirtıneye yöneltti. Ve bunu kurarak, zaten öz malı olan toprağına karşı günden güne artan bir sabırsızlık duydu.

Aklı daima toprağıyle uğraştığı için, Vang Lung, şehirde olup bitenleri hayal meyal görüyor, anlıyordu. Garibine giden şu veya bu şeyi, yalnız günlerden bir gün rasladığı bir olay müstesna, olduğu gibi sorup soruşturmadan dinliyor, kabul ediyordu. Meselâ, adamın birisinin dağıttığı ve tesadüfen de kendisine verdiği bir kâğıt olayı gibi...

Vang Lung, gençliğinde, hatta ömründe bile kâğıtların üzerindeki yazılı harflerin anlamını bellemiş değildi. Onun için de, şehir kapılarına veya duvarlara yapıştırılan ya da deste deste satılan, dağıtılan üzeri siyah işaretlerle dolu kâğıtlardan bir anlam çıkaramıyordu. Ona da iki defa bu kâğıtlardan vermişlerdi.

İlk seferinde bu kâğıtı ona, vaktiyle bilmeden, farkında olmadan arabasıyle taşıdığı yabancı gibi, bir yabancı vermişti. Yalnız bu adam, çok uzun boylu, sıkı rüzgârlarla sarsılan bir ağaç gibi sıskanın biriydi. Bu adamın buz gibi mavi gözleri ve kıllı bir yüzü vardı. Kâğıdı Vang Lung'a uzatan ellerinin derisi kırmızı ve tüylüydü. Üstelik bir geminin başından uzanan burnu gibi, yanaklarından ileriye doğru sarkan heybetli bir burnu vardı. Vang Lung her ne kadar onun elinden bir şey almaktan çekindiyse de, adamın garip gözleriyle korkunç burnunu görünce, çok ürktü. O vakit eline tutuşturulan şeyi aldı. Yabancı, geçip gittikten sonra, bu şeye bakmak cesaretini kendinde bulan Vang Lung, kâğıdın üstünde haçvari bir tahtaya asılmış, beyaz derili bir insanın resmini gördü. Adamın kalçalarını kaplayan kısmından başka, hiç bir yerinde giysi namına bir şey yoktu. Görünüşe göre de, ölmüş olmalıydı. Zira, başı omuzuna sarkmış ve etrafı sakalla çevrilmiş, dudaklarının üzerindeki gözleri de kapalıydı. Vang Lung resmi çekilmiş adama dehşet ve gittikçe artan bir merak ve heyecanla baktı. Resmin altında birtakım harfler, işaretler vardı. Fakat Vang Lung, bunlardan bir şey anlamadı.

Vang Lung geceleyin resmi eve götürdü ve yaşlı babasına gösterdi. Yaşlı adam da okuma bilmezdi. Onun üzerine Vang Lung, yaşlı adam ve iki oğlu, bu resmin ne demek olacağı-

nı, ne anlama gelebileceğini tartıştılar. Oğlanlar korku ve sevinçle haykırıştılar:

— Bakınız, bakınız; yanlarından kan da akıyor!..

Yaşlı adam da:

— Muhakkak bu adam böye asılacak kadar fena bir insanmış!.. dedi.

Fakat Vang Lung, resimden epeyce ürkmüştü. Yabancının bunu neden kendisine vermiş olabileceğini düşündü taşındı. Acaba bu yabancının kardeşlerinden biri, böyle bir muameleleye uğramıştı da, öteki kardeşleri intikam almak istiyor, kan davası mı güdüyorlardı?..

Bunun üzerine o adama rasladığı sokaktan geçmekten kaçındı. Aradan birkaç gün geçip de resim unutulunca, O-lan bu resmi aldı, şuradan buradan topladığı kâğıtlarla birlikte dikerek bir ayakkabının içini pekleştirmek için iç tabanını astarladı.

Fakat ikinci seferinde, Vang Lung'a kâğıdı serbestçe veren şehirlilerden biriydi. Bu, iyi giyinmiş, sokakta yeni ve garip şeylere üşüşen kalabalık arasında kâğıtları ona buna dağıtırken hızlı hızlı konuşan bir delikanlıydı. Bu kâğıtta kan ve ölüm resmi vardı. Fakat resimdeki ölü adam beyaz derili ve kıllı değildi. Tıpkı Vang Lung gibi, sarı benizli, cılız, siyah saçlı, kara gözlü ve yırtık pırtık lâcivert giysiler giymiş adi tabakadan bir insandı. Bu ölü adamın üzerinde şişman bir adam durmuş, elinde tuttuğu uzun bir bıçakla onu bıçaklamaktaydı. Bu, pek acınacak, feci bir görünümdü. Vang Lung, resme baktı, durdu ve altındaki harfleri anlamış olmayı özledi, yanında duran adama dönerek, sordu:

— Bu müthiş şeyin anlamını anlatacak kadar bir iki harf okuyabilir misin?

Adam:

— Sus ve genç öğretmene kulak ver. Bize tümünü anlatacak!.. dedi.

Genç öğretmen:

— Resimdeki ölü adam, sizlersiniz!.. diye bağırıyordu. Siz, ölmüş ve duyamaz, bilemezken, sizi hançerleyen katil sizi, siz öldükten sonra da bıçaklayacak olan zenginler ve kapitalistlerdir!.. Fakir, yoksulsunuz, sizler!.. Bu da onların her şeyi zaptetmelerinden, kapmalarından ileri geliyor!..

Artık Vang Lung, anlıyordu ki, mevsiminde yağmur yağdırmayan, yağdırırsa da, sanki yağmur fena bir görenekmiş gibi, devamlı boşandıran, bir gökkubbe altında, yoksul olduğu için, o ana kadar hep lânetler savurmuştu.

Topraktan tohum fışkıracak ve başaklar dolacak kadar yağmur ve güneş aynı derecede olsaydı, Vang Lung kendini yoksul saymayacaktı. Dolayısıyle zenginin, göğün mevsiminde yağmur yağdırmamasıyle ne ilişiği bulunduğunu içinde duyarak, genç adamın söylediklerini ilgiyle dinlemeye devam etti. Fakat delikanlı, uzun bir süre konuşup da Vang Lung'un çıkarının sözkonusu olduğu bu sorunla ilgili tek bir kelime etmeyince, Vang Lung cesaretlendi, sordu:

— Efendim, toprakta çalışabilelim diye, acaba bizi ezen zenginlerin yağmur yağdıracak bir kudretleri, yağmur yağdırabilmek için yöntemleri falan var mıdır?..

Bu soru üzerine delikanlı hışımla ona dönerek cevap verdi:

— Siz kuyruk gibi uzun saçlı insanlar, ne kadar da bilgisizsiniz!.. Yağmur yağmayacak olsa, yağdırmak kimsenin elinde değildir! Hem bunun bizimle ne ilgisi var?..

Delikanlıyı dinleyenler, uzun uzun bağrıştılar. Fakat Vang düşünceleri aydınlatılmamış bir halde, dönerek oradan uzaklaştı. Delikanlının söyledikleri doğruydu. Fakat ortada toprak vardı. Para ve yiyecek yenir ve biterdi. Fakat aynı orantıda güneş çıkmadığı ve yağmur yağmadığı takdirde, açlık yine başgösterecekti. Bununla beraber, delikanlının uzattığı kâğıtları memnuniyetle aldı. Çünkü, O-lan'ın ayakkabılarının tabanlarına koyacak kadar kâğıt bulamadığını hatırladı. Ve eve dönünce:

— İşte sana yine kâğıt getirdim!.. diyerek, bunları O-lan'a verdi. Kendi de eskisi gibi işine devam etti.

Fakat akşamları konuştuğu diğer kulübelerdeki adamların birçoğu, delikanlının söylediklerini cankulağıyle, gittikçe artan bir tutku ve heyecanla dinliyorlardı. Zira, surun öbür tarafında zengin adamın oturduğunu biliyorlar, onun zenginliğiyle kendi aralarında, küçük bir şeyin; her gün omuzlarında ağır yüklerini taşıdıkları sağlam bir sırıkla birkaç vuruşta aşağı indirilebilecek bir tuğla tabakasının bulunduğunu sanıyorlardı.

Ve baharın yarattığı hoşnutsuzluğa; kendilerinde olmayan şeylere başkalarının haksız yere sahip oldukları hissini kulübe

sakinlerinin ruhuna derince aşılayan delikanlı ise, onun gibilerini yarattıkları yeni bir memnuniyetsizlik daha katılmıştı. Ve kulübe sakinleri, bütün bunları günden güne düşündükçe; akşam karanlığında bunlardan söz açtıkça ve hepsinin üstünde, günlerdir çalıştıkları halde, kazançları artmayınca; gençlerin ve güçlülerin yüreklerinde, kışın karlarla kabaran nehir dalgaları gibi, karşı konulması olanaksız bir dalga, bütün büyüklüğüyle vahşi arzuların dalgası olarak kabardı.

Fakat Vang Lung, bunu gördüğü, konuşulanları dinlediği ve garip bir huzursuzlukla onların kızgınlıklarını hissettiği halde, ayaklarını kendi toprağında basar görmekten başka hiç bir şeyi arzulamadı, özlemedi.

İçinden kendisine doğru daima yeni bir şeyin fırladığı bu şehirde, Vang Lung anlamadığı yeni bir şey daha gördü: Bir gün, boş arabasını çekip müşteri arayarak bir sokaktan aşağı inerken; silâhlı bir asker mangasının bir adamı durduğu yerde yakaladığını ve adamın itirazı, karşı koyması üzerine de askerlerin bıçaklarını çekerek onun suratına salladıklarına, sapladıklarına tanık oldu.

Vang Lung olup bitenleri hayretle seyrederken, birbiri ardına birkaç kişi daha yakalandı ve Vang Lung, bütün bu yakalananların alınteriyle çalışarak hayatlarını kazanan halk tabakasından arkadaşları olduğunu sandı. Vang Lung, hâlâ bakıp dururken, bir kişiyi daha yakaladılar. Bu sura bitişik kulübenin en yakınındaki kulübede oturan adamlardan biriydi.

Derken Vang Lung, şaşkınlığı arasında şunu da anladı ki, kendi rızalarıyle olmasa da yakalanan bu adamlar, neden böyle tutuklandıklarını kendileri dahi bilmemektedirler. Vang Lung arabasını yan sokaklardan birine sürdü. Yere bıraktı. Sıra kendisine gelmekten korkarak, sıcak su satan bir dükkâna kapağı attı ve askerler geçinceye kadar büyük kazanların arkasına çömelerek saklandı.

Ondan sonra dükkân sahibine, gördüğü şeylerin anlamını sordu. Yaşlı ve önündeki bakır kazanlardan durmadan yükselen buharlardan ötürü gevşemiş yüzlü adam, kayıtsızca cevap verdi:

— Her halde bir yerde savaş var anlaşılan?.. Böyle ileri geri neden harbederler Tanrı bilir!.. Çocukluğumdan beri böy-

le süregelmiş. Ben öldükten sonra da aynı hal sürecek... Pek iyi biliyorum bunu.

Vang Lung büyük bir kaygıyla sordu:

— Peki ama, bu yeni savaştan asla haberi olmayan benim kadar masum komşumu neden yakaladılar?..

Yaşlı adam, kazanların kapaklarını takırdatarak konuştu:

— Bu adamlar bir yere savaşa gidiyorlar... Yorgan döşeklerini, silâhlarını ve cephanelerini taşıtacak adamlara ihtiyaçları var... Onun için de sizin gibi işçileri zorluyorlar... Fakat sen nerelerdesin? Şehirde bunlar olağan işlerdendir...

Vang Lung soluk soluğa devam etti:

— Peki, o halde... karşılığında ne aylık veriyorlar?..

Yaşlı adam pek kocamıştı... Kendi kazanlarından başka hiç bir düşüncesi, tasası yoktu. Onun için de yine umursamadan cevap verdi:

— Hiç bir para vermezler... Fakat günde iki parça kuru ekmekle, bir de çorba verirler... Ulaşılacak yere varınca da, ayakların seni taşırlarsa, tekrar yurduna dönebilirsin...

Vang Lung korkudan beti benzi uçarak:

— Peki, o insanın ailesinin halleri nice olur?.. dedi.

Yaşlı adam, en yakınındaki kazanın tahta kapağını aralayarak, kaynayıp kaynamadığına bakarak onu azarlarcasına:

— Onlar aileden ne anlar!.. Aileye falan aldırırlar mı?.. dedi. Bir buhar bulutu bütün vücudunu kapladı ve kazanın içine bakan bumburuşuk yüzü âdeta görünmez oldu. Yine de dükkâncı, insaniyetli bir adamdı. Zira, buhar bulutundan sıyrılıp da yüzü meydana çıkınca, Vang Lung'un çömeldiği yerden göremediği, eli ayağı tutan işçilerin kaçışmakta olduğu sokakta aranarak gelen askerlere gözü ilişince, Vang Lung'a seslendi,

— Biraz daha eğil... Geliyorlar! dedi.

Vang Lung da tâ kazanların dibine sindi. Askerler kaldırımları öttüre, takırdata batıya doğru ilerlediler. Postallarının sesi kaybolunca, Vang Lung gizlendiği yerden dışarıya fırladı. Arabasını yakaladığı gibi, bomboş koşturarak kulübesine vardı.

Yol kenarından topladığı azıcık yeşilliği pişirmek üzere henüz eve dönmüş olan O-lan'a olup bitenleri, bu vartadan nasıl güç belâ kurtulduğunu, yakalanmasına nasıl ramak kaldığı-

nı kırık dökük kelimeler, cümlelerle soluyarak anlattı. Bunları söylerken de yepyeni bir korku, varlığını sardı. Savaş meydanlarına sürüklendiğini, yalnız yaşlı babasının değil, bütün ailesinin açlıktan ölüme mahkûm bir halde yapayalnız kaldıklarını, üstelik kendisinin de savaş meydanında öldürüldüğünü, kanının aktığını, öz toprağına bir daha kavuşamadığını görür gibi oldu. O-lan'a durgun bir yüzle bakarak:

— Artık küçük tutsağı satarak kuzeye, toprağımıza gitmeye tamamıyle gönlüm yattı... dedi.

Fakat O-lan bu sözleri dinledikten sonra daldı ve o basit ve heyecansız tavrıyla:

— Birkaç gün daha bekle... Etrafta tuhaf sözler dolaşıyor!.. dedi.

Bundan böyle Vang Lung, artık gündüzleri sokağa çıkmadı, ama büyük oğlunu arabayı kiraladığı yere geri vermeye gönderdi. Gece bastırıncaya dek bekledi ve ticarethanelere giderek, önceleri kazandığının yarı parasına bütün gece kutu yüklü vagonları çekti. Her vagonu bir düzine insan, homurdana zorlaya itiyordu. Vagonlar, kutu, ipekliler, pamuklu ve kokulu tütünlerle doluydu. Bu tütünler o kadar güzel kokuyordu ki, kokuları tahta fıçılarından dışarıya kadar sızıyordu. Üstelik büyük zeytinyağı ve şarap damacanaları da vardı.

Vang Lung bütün gece, çıplak vücudundan terler boşanarak, çıplak ayakları, gecenin nemiyle ıslak ve kaygan olan taşlarda kayarak iplere asıldı durdu. Yolu göstermek için de, bir çocuk, elinde yanan bir meşale tutarak koşuyor, işçilerin yüzleri, vücutları ve ıslak taşlar bir renkte parlıyorlardı.

Vang Lung, şafak sökmeden, soluyarak, çok bitkin ve aç bir halde eve geliyordu. Bu hali, uyuyuncaya kadar sürüyordu. Gündüzleri, askerler sokakları tararlarken o, kulübesinin en dipteki bir köşesinde, O-lan'ın ona bir sığınak yapmak için topladığı bir saman yığını arkasında huzur içinde uyuyordu.

Bu ne savaşıydı? Savaşanlar kimlerdi? Vang Lung'un bundan haberi yoktu. Fakat bahar ilerledikçe, şehir derin bir korkuya kapıldı, huzursuzluğa daldı. Atlı arabalar, bütün bugünlerde zengin adamlarla giysilerini, ipekli kumaşlar geçirilmiş yatak, yorganlarını, güzel kadınlarını ve mücevherlerini, vapurların onları oralardan başka yerlere götürdüğü, nehir ke-

narlarına taşıdı. Bazıları da, ateşli vagonların gelip geçtiği öteki eve gittiler. Vang Lung, gündüzleri asla sokağa çıkmıyordu. Oğulları gözleri iri iri ve parlayarak evlerine dönüp, bağırarak şöyle anlattılar:

— Aman birini, öyle birini gördük ki, tapınaktakı tanrı kadar şişmandı ve dev gibi bir vücudu vardı!.. Sırtına metrelerle sarı ipek kumaştan giysiler geçirmişti. Başparmağında, cam gibi yeşil taşlı büyük bir altın yüzük vardı. Cildi de yağdan ve yemek yemekten pırıl pırıl parlıyordu!..

Yahut, büyük oğlan şöyle bağırdı:

— Aman, öyle kutular, öyle kutular gördük ki... İçlerinde ne olduğunu sorduğum zaman, biri, bunların içinde altın ve gümüş var. Ama, zenginler bütün mallarını götüremeyecekler ve günün birinde de bütün bu mallar bizim olacak!.. dedi. Peki, baba, bu adam böyle demekle ne demek istedi?..

Büyük oğlan bunu sorduktan sonra, gözleriyle babasının gözlerini araştırdı. Fakat Vang Lung:

— Serseri bir şehirlinin ne demek istediğini ben nereden bilebilirim?.. dediği zaman çocuk, içi titreyerek bağırdı:

— Ah, şimdi bile gider, onları bize verseler derhal alırım! Canım öyle bir pasta yemek istiyor, çekiyor ki!.. Ömrümde üzeri susamlı bir şekerli pasta yemiş değilim!..

Bunu duyan yaşlı adam, daldığı düşlerden başını kaldırdı ve kendi kendine mırıldanırmış gibi konuştu:

— Altınımız bereketli olduğu zamanlar, sonbahar şölenlerinde böyle pastalardan yerdik. Susamlar dövülüp de satılmadan önce bu pastalardan pişirmek için birazını da kendimize saklardık.

Vang Lung da O-lan'ın bir keresinde yılbaşı bayramında yaptığı pastaları, pirinç unu, yağ ve şekerle yaptığı pastaları ansıladı. Ağzı sulandı, geçmiş günlerin heyecanı, özleyişiyle kalbi burkuldu ve:

— Ah, toprağımıza dönebilmiş olsaydık!.. diye mırıldandı.

Vang Lung birden, saman yığının arkasında boylu boyunca uzanacak kadar bile büyük, geniş olmayan bu sefil, harap kulübede bir gün daha yaşayamayacak gibi oldu. Ne de etine batan, giren ipe asılıp, yükünü kaldırımlı taşlarda sürüyüp çekerek saatlerce azap içinde kalabilirdi, artık: Her taşını, ayrı

ayrı birer düşman olarak bellediği taşlardan kaçınmak, bu suretle ömrünü birkaç gram daha az bedavaya harcamamak için her araba yolunu ezberlemişti. Karanlık gecelerde, özellikle yağmur yağıp da, sokaklar, her zamankinden fazla ıslandığı zaman ayaklarının altındaki bu taşlardan; insafsız, insanlık nedir bilmeyen yükünün tekerleklerine sanki yapışırmış, asılırmış gibi olan bu taşlardan bütün kalbiyle nefret ederdi. Vang Lung, birden:

— Ah... güzel memleket!.. diye bağırdı. Bunu gören çocukları korktular, yaşlı adam kaygıyla oğluna bakarak, annesi ağlarken bir çocuğun yüzünü buruşturması gibi seyrek sakallı yüzünü bir sağa bir sola oynatıp buruşturdu.

O dümdüz, basit sesiyle konuşan, yine O-lan oldu:

— Biraz daha sabrediniz bir şeyler göreceğiz. Artık şimdi her yerde konuşuyor, sözünü ediyorlar, dedi.

Vang Lung kulübesinde, saklandığı yerden saatlerce ayak seslerini, savaşa giden askerlerin geçişlerini dinledi. Bazen bu askerlerle kendi arasında bulunan minderi gayet az kaldırarak bir gözünü aralığa uyduruyor, ayakların geçişini, durmadan ilerleyişini, postalların ve kumaşla sarılmış bacakların birbiri arkasına çift çift, düzinelerle, yüzlerce, binlerce yürüdüklerini görüyordu. Geceleyin, işine gittiği zaman da, öndeki, meşalenin aydınlığında, askerlerin bir anda karanlıkta beliren ve ürpererek yanından geçen yüzlerini seyrediyordu.

Onlara değin kimseye bir şey sormaya cesaret edemiyordu. Fakat yılmadan yükünü taşıyor, acele acele bir tas pirincini yiyor ve gündüzleri de samanların arkasında deliksiz uykusunu çekiyordu. O günlerde hiç kimse birbiriyle konuşmuyordu. Şehir korkudan titriyordu. Herkes yapacağı işi çarçabuk görüyor, evine giriyor ve kapısını kapıyordu.

Akşam karanlığı, gecenin içine sindiği zaman, artık kulübelerin dışında gevezeliklerden eser kalmamıştı. Çarşılarda, pazarlarda yiyecek tezgâhları boşalmış, tamtakır kalmışlardı. İpekli satan mağazalar, parlak bayraklarını indirmiş, içeriye almışlar ve büyük dükkânlarının cephesini birbirine sağlamca geçen kalın tahta kepenklerle kapatmışlardı. O kadar ki, öğle vakti şehirden geçildi miydi, bütün halkın uykuya yatmış olduğu sanılırdı.

Her yerde düşmanın yaklaşmakta olduğu fısıldanıyordu.

Malları mülkleri olanlar, korkuyorlardı. Fakat Vang Lung korkmuyordu. Ne de kulübede oturanlarda bu his vardı. Üstelik, onlar bu düşmanın kim olduğunu bilmiyorlardı. Sonra, yitirecek bir şeyleri de yoktu. Zira, canlarını bile verseler, büyük bir şey yitirmiş sayılmazlardı. Düşman yaklaşıyorsa, varsın yaklaşsındı. Bu durumlarından daha kötüsü olacak değildi ya!.. Bununla beraber herkes kendi işine dalmıştı, hiç kimse açıktan açığa birbiriyle konuşamıyordu.

Derken, ticarethane müdürleri, nehir boyundan kutuları getirip götüren işçilere, artık tezgâhlarda mal satacak ve alacak kimse bulunmadığı için, bir daha işe gelmelerine lüzum kalmadığını söylediler. Böylece Vang Lung, gece-gündüz kulübeden dışarıya çıkmadı ve işsiz kaldı. Buna ilk önceleri sevindi. Vücudu bir türlü rahatlamak, dinlenmek bilmiyordu sanki. Onun için de ölü gibi yatıyordu. Fakat çalışmayınca da, para kazanamıyordu. Ve birkaç gün içinde ellerinde kalan mangırları harcadılar. Vang Lung bir iş bulmak için büyük bir bezginlikle oraya buraya başvurdu. Başlarına gelen bütün bu felâketler yetmiyormuş gibi, genel aşevlerinin kapıları da kapandı ve yoksullara yiyecek vermeyi sağlayanlar, kendi evlerine çekilerek, kapılarını örttüler. Ne yiyecek vardı, ne de iş kalmıştı. İnsanın sadaka isteyebileceği bir kimse de sokaklardan geçmez olmuştu.

Vang Lung kızını kollarına aldı. Kulübesinde oturdu. Ona bakarak, yumuşak bir sesle:

— Küçük aptal, dedi, içinde yiyecek içecek olan ve vücuduna bütün bir parçadan yapılmış giysi bulabileceğin bir büyük eve gitmek ister misin?..

Çocuk, babasının söylediklerinden hiç bir şey anlamıyarak gülümsedi ve onun kendisine dikili gözlerine hayretle, dokunmak için küçücük elini kaldırdı. Vang Lung bu hale dayanamadı. Karısına seslendi:

— Bana bak, büyük evde hiç dayak yemiş miydin?..

Kadın, küskün bir sesle dosdoğru cevap verdi:

— Her gün dayak yerdim.

Vang Lung, tekrar bağırdı:

— Bir bez kuşakla mı, yoksa ip veya bambu dalıyle mi döverlerdi?..

Kadın yine o ölü sesiyle konuştu:

— Beni katır dizgininden yapılma kayış bir kamçıyla döverlerdi. Bu kamçı, mutfakta asılı dururdu.

Vang Lung, aklından geçirdiği şeyleri karısının pek iyi bildiğini anladı. Fakat son ümidini de ortaya atarak:

— Çocuğumuz, daha bu yaştayken bile güzel ve sevimli bir kız. Söyle bakalım, güzel tutsakları da döverler miydi?

Kadın tutsakları ister dövmüşler, ister dövmemişler, umurunda değilmiş gibi, kayıtsızca cevap verdi:

— Elbette... keyifleri ne isterse onu yaparlardı. Güzel tutsakları ya döverlerdi, ya da yatağa götürür, atarlardı. Yalnız bir kişinin yatağına değil; onu o gece arzulayan herkesin de yatağına götürürlerdi. Genç «sahip» ler de birbirlerine girerler, şu veya bu esir (1) için pazarlığa girişir ve: «Mademki bu gece seninledir, ben de yarın ondan yararlanırım.» derlerdi. Ve nihayet bir tutsaktan bıktılar mıydı, bu kez uşaklar, genç sahiplerinden arta kalan tutsak için kavgaya tutuşur, pazarlıklara girişirlerdi. Bu da, tutsak güzelse ve çocukluk çağından çıkmadan önce olurdu.

Vang Lung homurdandı, çocuğu bağrına bastı ve ona tekrar, tatlı bir sesle:

— Ah, zavallı budala!.. Zavallı budala!.. dedi durdu. Fakat içinden, köpüren bir sele kapılmış bir insanın haykırışı gibi haykırdı: Başka çıkar yol yok!.. Başka çıkar yol yok!.. diye düşünmekten kendini alamadı.

Vang Lung bulunduğu yerde otururken, birden sanki gök parçalanıyormuşcasına çatırtılı, cayırtılı bir ses koptu ve tümü birden düşünmeden, kendilerini yere attılar. Yüzlerini kapadılar. Zira, o müthiş korkunç gürültü, uğultu, kendilerine yetişecek, onları paramparça edecekti sanki. Vang Lung bu müthiş sesten doğacak felâketi bilemeden, kestirmeden, eliyle kızının yüzün siper etti. Yaşlı adam da, Vang Lung'un kulağına: «Ömrümde böyle bir şey işitmemiştim!..» diye bağırdı, çocuklar ise, korkudan ciyak ciyak haykırıştılar

Fakat O-lan, gürültü kesilip etrafı sessizlik kaplayınca, başını kaldırdı:

---

(1) Kitabın metnine geçen esir kelimesi, Çin'de yalnız kız ve kadınlara verilen bir isimdir. Çinlilerce kadının bir kıymeti olmadığı için, onlar hesaba katılmazdı ve asıl olan da erkek çocuktu.

— Artık duyduklarım meydana çıkıyor!.. Düşman, şehir kapılarından içeriye girmiş!.. dedi.

Hiç kimse cevap vermeye vakit bulamadan, şehrin üzerinde feryatlar, gittikçe artan bağırışmalar yükseldi.

Bu ses, ilk önce bir kasırganın yaklaşmakta olduğunu haber veren rüzgâr gibi hafifti, sonra derinden derine yankılanan uğultu, bir gulgule halini alarak bütün sokakları kaplayıncaya, sokaklardan taşıncaya kadar şiddetini artırdı.

O zaman Vang Lung, kulübesinde oturduğu yerde dimdik kalıverdi. Bedenine garip bir korku yayıldı. Öyle ki, bu korkunun saçlarının dibinde kımıl kımıl kımıldandığını hissetti. Kulübede bulunanların hepsi kaskatı kesilerek, bilmedikleri bir şeyi bekleyerek birbirlerine bakıştılar. Fakat ortalıkta bir araya toplanan insanoğullarının gürültüsü, patırtısıyle her birinin ulur gibi bağırmasından başka bir ses yoktu.

Derken, duvarın öbür tarafından ve pek de uzaklarından olmayan bir yerden, bir kapının menteşeleri üzerinde gıcırdadığını, zorla açılırken de homurdandığını duydular; ve Vang Lung'un bir kere, akşam karanlığında konuştuğu bambu pipolu adam birden başını kulübenin aralığından uzatarak, bağırdı:

— Hâlâ buralarda oturuyor musunuz? Beklediğimiz saat geldi. Zengin adamın kapıları, bize açıldı!..

Ve O-lan, konuşmasına devam eden adamın kolunun altından sanki etrafı büyülemiş gibi, sürünerek etrafta kayboldu. Vang Lung da ağır ağır ve yarı sersem bir durumda ayağa kalktı. Kızını yere bıraktı, dışarıya çıktı. Orada, zengin adamın demir kapılarının önünde bağıran, çağıran ve haykıran bir ayak takımı yığını, kalabalığı yükselip yayılarak, sokaklardan taştığını duyduğu o kaplan gibi vahşi feryatları, hep bir aradaki uluyuşlarıyle ileriye doğru akıyordu. Vang Lung biliyordu ki, bütün zengin adamların kapılarında da, şimdiye dek açlıktan ölen ve tutsak hayatı sürmüş olan ve bu anda da keyiflerine buyruk bir uluyan kadın ve erkek kalabalığı bulunmaktadır.

Büyük kapılar aralanmıştı. Halk ayakları birbirinin üstünde, vücutları birbirine yapışık ve sımsıkışık bir halde, hemen hemen bir vücutmuş gibi ileriye doğru aktı. Arkadan acele, telâşla gelenler, Vang Lung'u da yakalayarak kalabalığın içine soktu-

lar. Ve Vang Lung tüm olup bitenlerden aşırı derecede sersemlemiş, şaşırmış bir halde, ne yaptığını, ne yapacağını bilmeden bu kalabalığa katıldı.

Vang Lung böylece kalabalığın çokluğundan ve baskısından, ayağı nadiren yere değerek, büyük kapıların eşiğinden sürüklenerek geçti. Her taraftan, kızgın, vahşi hayvanların durup dinlenmeyen homurdanışlarını andıran ulumalar, bağrışmalar yükseliyordu.

Vang Lung, avludan avluya sürüklendi, en iç taraflardaki dairelerden geçti ve bu evde yaşayan kadın ve erkeklerden hiçbirine raslamadı. Burası, bahçelerdeki kayaların arasında goncalanan turfanda leylâklar, bahar ağaçlarının çıplak dallarında açan altın çiçekler olmasa, terkedilmiş, ölü bir saraya benzemekteydi...

Fakat odalarda kurulmuş sofralarda, yiyecekler vardı. Mutfaklarında da ateşler yanıyordu. Bu kalabalık, anlaşılan, zenginlerin oturdukları evlerin içini biliyorlardı. Zira, mutfakların bulunduğu, uşakların, tutsakların yaşadıkları ön daireleri geçerek, hanımların, efendilerin, şık ve zarif yataklarının, ipekli tuvaletlerini koydukları siyah, kırmızı ve altın renkli lake kutu, sandıkların ve iskemlelerin, duvarlarında yağlıboya parşömen kâğıtların bulunduğu iç dairelere girdiler.

Ayak takımı halkı, bütün bu hazinelerin üzerine atıldı, çullandı. Ellerine geçeni kaptılar. Her yeni açılan kutu ve çantadan çıkan her şeyi çekip kopardılar; ve böylelikle iç çamaşırları, giysileri, yatak ve yorgan çarşafları, perdeler ve tabaklar elden ele geçti. Hiç biri eline geçen şeyin farkında olmadan, ne olduğuna bakmadan, ötekinin elindekini kapmaya çalışıyordu.

Bu hengâmede Vang Lung, elini hiç bir şeye sürmedi. Tüm yaşamında başkasına ait bir malı almış değildi. Bir kerecik bile de olsa, böyle bir şey yapamazdı. Bundan ötürü de ilk önce, kalabalığın ortasında kala kaldı. Bir o yana bir bu yana sürüklendi, sonra azıcık aklı başına gelir gibi olunca da, odanın bir ucuna doğru sebatla ve ite kaka ilerledi.

Nihayet kendisini büyük kapıların eşiğinde buldu. Durdu. Bir burgacın kenarına düşen küçük anaforlar gibi, hafifçe sürüklenir gibi oldu, ama bulunduğu yeri de kestirebildi.

Vang Lung, zenginlerin kadınlarının oturduğu en iç taraf-

taki avlunun arka kısmına düşmüştü. Zenginlerin yüzyıllardır böyle zamanlarda kaçmak için yaptırdıkları ve bundan ötürü de «Huzur Kapısı» adını verdikleri arka kapı, aralıktı. Hiç kuşkusuz böyle bir günde, hepsi bu kapıdan kaçmışlar, sokakta şuraya buraya gizlenerek avlularından yükselen ulumaları dinlemekteydiler. Fakat içlerinden biri, ya cüssesinden ötürü, yahut da sarhoşluk sonucu, sızmış olmalıydı ki, ötekilerle birlikte kaçamamıştı. Bu adam, insan sürüsünün, içlerine dalıp tekrar çıktıkları iç odalardan birinde, gizli bir yerde saklandığı için, göze ilişmemiş, fakat artık etrafta kimseler kalmadığını sanarak kaçmak üzere sürüne sürüne giderken, bulunduğu odada, Vang Lung, üzerine çıka gelmişti.

Vang Lung, kalabalıktan uzaklaşa uzaklaşa tek başına kalmış ve işte tesadüfen bu odaya girerek, adama rastlamıştı.

Bu adam, iri kıyım, şişman biriydi. Orta yaşlıydı. Olay patlak verdiği sırada, anlaşılan ve hiç kuskusuz güzel bir kadınla çırılçıplak yatağında yatmaktaydı. Zira, vücuduna tutunduğu eflâtun renkli ipek bir giysiden çıplak bedeni yer yer görünüyordu. Sarı etleri göğsünde, göbeğinde katmerleşiyor, tombul yanaklarının üstündeki gözleri domuz gözleri gibi ufalmış ve derisinin içine gömülmüştü. Adam, Vang Lung'u görür görmez, bütün vücudu zangır zangır titredi, sanki etine bıçak saplamışlarcasına âdeta böğürdü, haykırdı. Yanında silâh bulunmayan Vang Lung, bu görünüm karşısında epeyce şaşırdı. Hatta elinden gelse gülebilirdi de... Fakat şişman adam, dizlerinin üstüne düştü ve başını yerdeki çinilere vura toslaya, feryadı bastı:

— Canımı bağışla!.. Canımı bağışla!.. Beni öldürme! Sana para veririm!.. Çok, çok para veririm!.. dedi.

Bu «para» sözüdür ki Vang Lung'un aklını başına getirdi. Beyni apaydın işlemeye başladı. Para!.. Evet... onun bu paraya ihtiyacı vardı. Vardı... Tekrar, aklından, sanki biri konuşuyormuş gibi, şunlar geçti: «Para... Çocuk kurtuldu!.. Toprağım...»

Kendisinin bile şimdiye dek bilmediği, duymadığı sert bir sesle bağırdı:

— Çıkar ver bana öyle ise paraları!..

Şişman adam, hıçkıra mırıldana, dizlerinin üstünde doğruldu. Ceplerini karıştırdı ve altın ile doldurduğu sarı elleri-

ni uzattı. Vang Lung, giysisinin eteğini açarak paraları koydu. Sonra, tekrar sanki başka biri konuşuyormuşcasına aynı sert sesle, yine bağırdı:

— Dökül daha!..

Ve adam yine altınla dolu avuçlarını Vang Lung'a uzattı, ağlamaklı bir sesle söylendi:

— Bu yoksul yaşamımdan başka bir şeyim kalmadı!.. Sonra gözyaşları, sarkık yanaklarından aşağıya yağ gibi süzülerek, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Vang Lung olduğu yerde titreyen ve ağlayan adama bakarken, birden ondan tiksindi, nefret etti. Çünkü, ömründe şimdiye kadar hiç bir şeyden tiksinmiş değildi ve içinden tiksinme duygusu kabara kabara:

— Çekil, gözüm görmesin seni!.. Yoksa bir solucan gibi ezer, öldürürüm!.. diye haykırdı.

Bir öküzü bile kesemeyecek kadar yufka yürekli olan Vang Lung böyle bağırabildi ve adam da bir soysuz köpek gibi, yanından koşarak geçti ve kayboldu.

Vang Lung altınlarıyle başbaşa kalmıştı. Saymaya kalkışmadı. Hepsini koynuna yerleştirdi ve «Huzur Kapısı» ndan çıkıp, küçük arka sokaklardan geçerek, kulübesine döndü. Hâlâ öbür adamın vücudunun sıcaklığını koruyan altınları göğsüne bastırarak, birdüziye söylendi:

— Toprağımıza döneceğiz!.. Yarın toprağımıza döneceğiz!..

15

Aradan birkaç gün geçince Vang Lung, sanki toprağından ayrılmış olan o değilmiş gibi bir his duydu. Gerçekte, içinden hiç bir zaman toprağını terketmiş değildi. Üç altınla, güneyden gayet iyi tohumlar, buğday, arpa, pirinç ve mısır tohumları aldı. Bir zengin kayıtsızlağıyle, ömründe ekmediği türden kökler, havuzuna nilüfer ve kerevizler; bir şölen yemeği hazırlamak için domuz etiyle pişirilen iri kırmızı turplar ve küçük, güzel kokulu fasulyeler satın aldı.

Tarlalarda çift süren bir çiftçiden de beş altına bir öküz aldı. Ve bu iş kendi toprağına varmadan önce oldu. Vang Lung, yolda adamın çift sürdüğünü görünce, durdu; ötekiler, yani

evlerine ve topraklarına bir an önce varmak için sabırsızlanan yaşlı adam, çocuklar ve karısı da durarak öküze baktılar. Vang Lung, hayvanın büyük, güçlü boynuna vurulmuştu. Tahta boyunduruğu kuvvetle çekişini görünce, seslendi:

— Bu öküz beş para etmez!.. Bak, hayvanım yok. Ama kör topal ne olursa olsun, bir tane edinmek zorundayım!.. İşte bütün bunları hesaba katarak, altın veya gümüş paraya öküzünü kaça satarsın?..

Çiftçi, bağırarak cevap verdi:

— Daha üç yaşında ve en güçlü çağında olan bu öküzümü satmaktansa, karımı satarım daha iyi!.. dedi ve çift sürmeye devam etti. Vang Lung'a aldırmayarak öküzünü durdurmadı.

O zaman Vang Lung, bu gök kubbe altında sanki başka bir öküz kalmamış gibi ve bütün dünyada bu öküzden başkasını gözü görmezmiş gibi, mutlaka bunu satın almak sevdasına düştü ve O-lan ile babasına sordu:

— Öküz nasıl?..

Yaşlı adam baktı ve:

— Burulmuş bir hayvana benzer!.. dedi.

O-lan da:

— Adamın dediğinden bir yaş daha büyük!.. diye cevap verdi.

Fakat Vang Lung bir şey söylemedi. Zira o, bu hayvanın toprağı kuvvetle sürüşüne, yumuşak sarı cildine, iri koyu gözlerine ve nihayet kendine vurulmuştu. Bu öküzle tarlalarını sürer, ekerdi ve bu hayvanı değirmenine bağlayarak buğdayını öğütebilirdi. Bunun üzerine çiftçiye yaklaşarak:

— Sana başka bir tane, belki de daha fazla öküz alabileceğin kadar para vereceğim... Ama bu öküz benim olacak... dedi.

Nihayet, uzun çekişmelerden, tartışmalardan, çene yarıştırmalardan ve yalancıktan yürüyüp gitmelerden sonra çiftçi, öküzü, o yerlerdeki değerinden bir misli fazlasıyle Vang Lung'a satmaya razı oldu. Fakat Vang Lung bu öküze bakarken, altın gözüne görünmedi. Paraları çiftçiye saydı, adamın hayvanı boyunduruğundan çözüşünü seyretti. Sonra burnundan takılmış ipiyle onu çekerek ve hayvana sahip olmanın verdiği sevinçle kalbi coşa tutuşa, yola koyuldu.

Evlerine varıp da, kapısının sökülüp çalındığını, damdaki sazların uçtuğunu, evde sakladıkları çapaların, tırmıkların yerinde yeller estiğini, yalnız dört toprak duvarla, çıplak kirişlerin kaldığını, hatta bu toprak duvarların bile kışın son zamanlarına rastlayan kar ve ilkbahar yağmurlarıyle çökmüş, yıkılmış olduğunu gördüler.

Bu görünümün verdiği ilk şaşkınlık geçince, Vang Lung sanki hiç bir şey olmamış gibi davrandı. Kasabaya inerek, pişkin ağaçtan yapılmış yeni bir sapan, iki çapa, iki tırmık, hasattan saz elde edinceye kadar da damı kapamaya hasırlar satın aldı.

Sonra akşamüstü, evinin eşiğinde durarak, kışın donlarından henüz kurtulmuş, ekime hazır bir halde taptaze ve bomboş uzanan toprağa, öz toprağına baktı. Bahar tüm zorlamasıyla hüküm sürüyor, gölde kurbağalar uykulu uykulu ötüşüyorlardı.

Evin köşesindeki bambu ağaçları nazlı gece rüzgârıyle ağır ağır sallanıyor ve gecenin loşluğunda, Vang Lung, çevre tarlanın kenarındaki ağaç kümelerini hayal meyal seçiyordu. Bunlar, zar gibi pembe pembe goncalar açmış olan şeftali ağaçlarıyle, ince yeşil yapraklarını süren söğütlerdi. Ve bekleyen, sessiz toprağın üstünden, ay ışığı gibi gümüş renkli hafif bir buğu, bir sis yükseliyor, ağaç gövdelerinin dolayında asılıp kalıyordu.

İlk önceleri ve uzun bir zaman Vang Lung hiç bir canlı kulu görmeyi istemedi ve toprağında tek başına kalmayı diledi. Köydeki evlerin hiç birine gitmedi. Kışın açlıktan ölenlerden arta kalan komşuları ziyaretine gelince de, ters davrandı. Onlara:

— Hanginiz kapımı söküp aldınız, hanginiz çapamı, tırmığımı çaldınız ve hanginiz de ocağınızda damımın sazlarını yaktınız?.. diye atıp tuttu.

Tümü de sanki tepeden tırnağa namusluymuş da, doğruyu konuşurlarmış gibi başlarını sallayarak, ya:

— Bütün bunları amcan yaptı, dediler, ya da:

— Yoo!.. Bu şiddetli savaş, kıtlık ve açlık zamanlarında hırsızlar, eşkiyalar bütün memlekete yayılmışken, ötekine berikine, şunu veya bunu çaldı, nasıl denebilir? Açlık herkesi hırsız yapar!.. diye söylendiler.

Derken, komşusu Çing, kendi evinden sürünerek dışarıya çıktı, Vang Lung'u görmeye geldi. Ve:

— Bütün kış boyunca senin evinde bir hırsız çetesi yerleşti. Ve elleri değdikçe başarabildikleri kadar, köyü ve kasabayı yağma ettiler. Amcanın haklarında namuslu bir insandan daha fazla bilgisi olduğunu söylüyorlar. Fakat bu zamanda işin doğrusunu Allah bilir!.. Hiç bir kimseyi kötülemeye, suçlamaya cesaret edemem!.. dedi.

Bu Çing denilen adam, hayalet gibi bir şey olmuştu. Artık, bir deri bir kemik kalmıştı. Derisi o kadar kemiklerine yapışmış ve adam daha kırk yaşına basmamışken saçları öyle seyrekleşmiş ve kırlaşmıştı ki... Vang Lung, ona bir süre uzun uzun baktı. Sonra birden acıyarak, sordu:

— Sen bizden daha beter bir halde yaşamışsın, peki bütün bu sırada ne yedin?..

Adam içini çekerek fısıldadı:

— Ne yemedim ki!.. Kasabada dilendiğimiz zamanlar, köpekler gibi sokaklardan topladığımız süprüntüleri, köpek leşlerini yedik. Bir keresinde de, karım ölmeden önce, pişirdiği ve ne etiyle de olduğunu sormaya cesaret edemediğim, fakat onun öldürmeye yüzü olmadığını bildiğim bir şeyin etiyle yaptığı çorbayı yedik. Bunu da sırf onun bulduğu şey olduğu için yedik. Sonra karım benden daha az dayanabildiğinden öldü. Ondan sonra da açlıktan eziyet çekip ölmesine dayanamadığım için, kızımı bir askere verdim...

Çing sustu. Biraz sonra devam etti:

— Biraz tohumum olsaydı, yeniden toprağımı ekerdim. Fakat tek bir tohumum bile yok!.. dedi.

Vang Lung, kabaca:

— Gel!.. diye bağırdı ve Çing'i elinden tutarak, evin içine sürükledi. Ona, eski püskü cübbesinin eteğini açmasını emrederek içine güneyden aldığı tohumlardan boşalttı. Ona buğday, pirinç ve lahana tohumları verdi ve:

— Yarın gelir ve iyi öküzümle senin toprağını sürerim, dedi.

O zaman Çing, birden ağlamaya başladı...

Vang Lung gözlerini sile oğuştura, sanki kızmış gibi:

— Bana verdiğin bir avuç fasulyeyi unuttum mu sanıyorsun?.. diye bağırdı. Fakat Çing cevap vermedi. Sadece durmadan gözyaşı döküp, ağlamasını kesmeksizin uzaklaştı.

Amcasının artık köyde olmadığını öğrenmek Vang Lung'u sevindirdi. Adamın yerini de kimse kesin olarak bilmiyordu. Bazıları, bir şehre gittiğini, bazıları da, karısı ve oğluyla birlikte çok uzaklarda bulunduğunu söylüyorlardı. Adamın köydeki evinde kimsecikler kalmamıştı. Vang Lung'un müthiş bir kızgınlıkla duyduğu gibi, kızlar, ilk önce en güzeli olmak üzere, değerlerince satılmışlar, hatta çiçek bozuğu olan en sonuncusu bile, savaştan dönerken oradan geçen bir ere bir avuç mangır karşılığında verilmişti.

Vang Lung, var gücüyle toprağına sarıldı. Hatta yemek yemek ve uyumak için evde geçirdiği saatlerini bile kısıtladı. Daha çok sapanını alıp tarlasına gitmek ve orada ayakta dikilerek, planlar kurup düşünerek karnını doyurmak hoşuna gidiyordu. «Şuraya kara gözlü bezelyeleri dikeceğim, şuraya da taze pirinç evlekleri kazacağım!..» diyordu. Gündüzün aşırı derecede yorulunca da, bir sapan yolunun içine arkaüstü uzanıyor ve iyi, bereketli toprağın sıcaklığını teninde duyarak, uykuya dalıyordu.

O-lan da evde boş durmuyordu. Hasırları kendi eliyle damlarının kirişlerine sağlamca bir şekilde döşedi. Tarlalardan topladığı toprağı su ile karıştırarak evin duvarlarını onardı, ocağı yeniden kurdu; yağmurun açtığı döşemedeki delikleri tıkadı.

Ve bir gün de Vang Lung ile birlikte kasabaya indi. Döşekler, bir masa, altı tahta sıra; ve büyük bir demir kazan ile sırf keyifleri için üzerinde siyah mürekkeple çiçek resimleri işlenmiş kırmızı topraktan bir çaydanlık ve bununla beş altı tane de tas satın aldı. Son olarak da, kocasıyle günlük, buhurdaki duvara asmak üzere kâğıttan bir servet tanrısı iki maden şamdan ve yine madenden bir buhurdan, tanrının önünde yakılmak için de inek yağından yapılmış, fitil yerine ortasından ince bir saz geçen iki tane kırmızı mum satın aldılar.

Vang Lung bunları görünce, toprak tapınağındaki iki küçük tanrıyı hatırladı. Evine dönerken gitti, uzaktan onlara baktı. Tanrılar, acınacak bir hale gelmişlerdi... Yüzlerindeki bütün çizgiler yağmurdan silinmiş, eski püskü giysilerinin arasından da çıplak ve balçıktan vücutları görünüyordu. Bu müt-

hiş yılda hiç kimse onları önemsememiş Vang Lung onlara asık bir yüzle ve memnun olarak baktıktan sonra, sanki cezalandırılmış bir çocuğa söylermiş gibi, yüksek sesle:

— İşte, insanlara kötülük eden tanrının hali budur!.. dedi.

Bununla beraber, ev eski haline gelip de, madenî şamdanlar ışıl ışıl parıldayarak içindeki mumlar kırmızı kırmızı yanınca, çaydanlık ve taslar masaya konup, yataklar yeniden küçük döşekleriyle yerlerine kurulup, yattıkları odadaki deliğin üstüne yeni bir kâğıt yapıştırılarak, tahta menteşelerinin üzerine yeni bir kapı takılınca Vang Lung bu saadetinden âdeta ürktü, korktu. O-lan yeni bir çocuğa gebe kalmış, şişmanlamıştı. Çocukları, kapılarının eşiğinde, kahverengi köpek yavruları gibi düşe kalka oynaşıyorlar, yaşlı babası da güney duvarına sırtını dayamış, oturuyor, uyku kestiriyor, uyurken de gülümsüyordu. Tarlalarında yeni pirinçler, daha güzelleşerek, yemyeşil sürüyor ve taze baklalar, fasulyeler de kukuletalı başlarını topraktan kaldırıyorlardı. İdare ile harcandıkları takdirde, kendilerini hasat zamanına kadar besleyecek altınları daha vardı.

Vang Lung, tepesindeki mavi göğe ve hemen hemen koşar gibi kayan beyaz bulutlara bakarak, yağmur ve güneşi, aynı derecede kuvvetle, sanki öz vücudunda duyarmış gibi, sürülmüş tarlalarında sezerek, istemeye istemeye mırıldandı:

— Küçük tapınaktaki bu iki tanrının önünde biraz ödağacı yakmalıyım... Ne de olsa, toprağa hakimdir onlar!.. dedi.

16

Bir gece Vang Lung, karısı ile yatakta yatarken, eli onun memelerinin arasında, yumruk büyüklüğündeki sert bir şeye değdi ve:

— Bu ne?.. Göğsünde ne var öyle?.. diye sordu.

Vang Lung bu sert şeyi tutunca, bunun bezden bir çıkın olduğunu ve dokununca da yerinden pek öyle oynamadığını anladı. Kadın, ilk önce sert bir hareketle geri çekilecek oldu, fakat Vang Lung'un koparıp almak istemesiyle çıkını yakaladığını görünce, boynunu büktü:

İyi, mademki görmek istiyorsun, al bak!.. dedi ve boynuna doladığı ipini çıkarıp çözerek, çıkını kocasına uzattı.

Vang Lung, paçavradan yapılmış çıkını sökerek açtı. Birden avucunun içine bir yığın mücevher döküldü. Vang Lung bunlara hayran hayran baktı. Bir insanın düşünde bile bir arada göremeyeceği kadar çok mücevherdi bunlar... Karpuz göbeği gibi kırmızı, buğday gibi altın renkli, bahardaki taze yapraklar kadar yeşil topraktan fışkıran su gibi parlak, berrak taşlar, mücevherlerdi bunlar... Vang Lung, ömründe mücevher görmediği ve isimlerinden haberi olmadığı için, bu kıymetli taşların da adlarını bilmiyordu. Fakat sert, güneşten yanmış avucunda onları tutarken, yarı karanlık odadaki parlayış ve parıldayışlarından elinde bir servet saklamakta olduğunu anlıyordu.

Vang Lung, renk ve şekilden sarhoş ve dilsiz bir halde bu taşları kıpırdamadan elinde tutuyor, karısıyle birlikte gözlerini bunlara dikmiş, bakıyorlardı.

Sonunda ona, soluğu kesilerek fısıldadı:

— Nereden?.. Nereden buldun?..

Kadın olanağınca yavaşça fısıldadı:

— Zengin adamın evinden aldım. Her halde bir gözdenin hazinesiydi. Duvarda bir tuğlanın yerinden oynamış olduğunu gördüm, başka kimsenin ruhu duymasın, bir kimse görüp de hissetmesin diye, belli etmeden oraya yaklaştım, tuğlayı çekip çıkardım, taşların parıltısı gözlerimi aldı ve hepsini kolumun yeninin içine doldurdum.

Vang Lung, büyük bir hayranlıkla tekrar fısıldadı:

Peki, bunların kıymetli olduklarını nereden biliyordun?

O-lan dudaklarını, gözlerinde asla görünmeyen bir gülümsemeyle çevreleyerek:

— Benim bir zengin adamın evinde hiç mi yaşamadığımı sanıyorsun? Zenginler daima korkak olurlar. Bir keresinde, kötü, bereketsiz bir yılda, hırsızların büyük evin kapısından içeriye saldırdıklarını, tutsakların, odalıkların, hatta bizzat büyük hanımın bile şuraya buraya koşuştuklarını, her birinin de önceden hazırlamış lodukları bir kovuğa, servetlerini gizlediklerini gördüm... Onun için de, yerinden oynamış bir tuğlanın ne demek olduğunu pekâlâ bilirim... dedi.

Tekrar sustular ve taşların güzelliğine hayranlıkla baka-

kaldılar. Uzun bir süre sonra Vang Lung, içini çekti, kesik bir sesle:

— Bu gibi hazineler, servetler saklanamaz. Bunlar satılmalı. Zira, topraktan başka hiç bir şey sağlam, güvenilir değildir. Bizde bu gibi şeylerin bulunduğunu biri duyacak olursa, ertesi sabaha sağlam çıkmayız. Öldürürler bizi. Hırsızın biri de mücevherleri çalabilir. Bunları bugünden tezi yok, satmalı, toprağa yatırmalı. Yoksa, bu gece gözüme uyku girmeyecek, dedi.

Bunları söylerken de taşları tekrar paçavraya sardı, iple sıkı sıkı bağladı ve çıkını koynuna saklamak için giysisinin yakasını açarken, gözü tesadüfen karısının yüzüne ilişti. Kadın, yatağın ayak ucunda bağdaş kurup oturmuştu. Anlamsız, cansız, gamlı yüzü, aralık kalmış olan dudaklarıyle donuk bir özlemi yansıtıyordu. Yüzü öne doğru uzanmış gibiydi. Vang Lung, karısının bu durumuna şaşarak, sordu:

— Ne var? Ne oluyor?..

Kadın, boğuk bir fısıltıyle cevap verdi:

— Bu taşların hepsini satacak mısın?

Vang Lung hayretle sordu:

— Peki neden satmayacakmışım? Sonra böyle toprak evde otururken bu gibi mücevherler bize ne gerek?

Kadın, sanki karşısındakinden hiç bir şey beklemiyormuş gibi, ümitsiz, arzulu bir bakışla:

— Bu taşlardan hiç olmazsa ikisini kendime alıkoymayı ne kadar isterdim... dediği zaman Vang Lung, tıpkı kendi çocuklarından birinin şekerleme veya oyuncak isteyişine sinirlenmiş gibi, bağırdı:

— Eee!.. Sonra?..

Kadın, ezilip büzülerek sözüne devam etti:

— Yalnız iki taneciği benim olsaydı, yalnız iki küçük taş... Hatta iki küçük beyaz inciye bile razıyım...

Vang Lung ağzı açık kalarak tekrarladı:

— İnciler mi?!..

Kadın:

— Onları saklayacağım... Takınacak değilim. Sadece saklayacağım, dedi. Ve gözlerini indirerek, döşekten çıkmış olan bir ipliği burup, oynamaya başladı. Ve bir cevap alacağından pek az ümidi olan bir insan gibi, sabırla bekledi.

O zaman Vang Lung, bütün ömrünü işe harcayan, karşılığında hiç bir ödül alamayan ve büyük evde de, başkalarının mücevherler takındığını görüp de bunlara elini bile süremeyen bu donuk ve sadık yaratığın tâ içinin, kalbinin derinliklerine bir an, o da anlamaksızın baktı.

Kadın sanki aklından geçirirmişçesine kattı:

— Bu incileri arada sırada da elimde tutardım, dedi.

Ve Vang Lung, yine anlamayarak tuhaf bir acı duydu. Çıkını ansızın çıkardı, çözdü ve derin bir sessizlikle O-lan'a uzattı. Kadın, pırıl pırıl yanan, göz kamaştırıcı renkler arasında arandı. Sert, kaba ve güneşten yanmış olan eli, düzgün beyaz incilerin ikisini de buluncaya kadar oyalana oyalana, okşaya araştıra taşları karıştırdı, altüst etti. O-lan geri kalan taşları yine çıkın yaparak Vang Lung'a uzattı. Sonra, eteğinin bir ucundan bir parça kopararak aldığı incileri sardı, koynuna, memelerinin arasına koyarak, içi rahatlamış bir şekilde uykuya daldı.

Vang Lung, karısını, şaşkınlıkla ve olup bitenleri yarım yamalak anlayarak gözlemişti. Öyle ki, ertesi günü ve diğer günlerde birden olduğu yerde duruverip ve karısına bakarak, kendi kendine şöyle konuştuğu oldu:

— Kadınım iki inciyi hâlâ koynunda taşıyor olmalı?..

Ama hiç bir zaman O-lan'ın bu incileri koynundan çıkardığını, onlara baktığını görmedi. Her ikisi de bir kere olsun sözünü bile etmediler.

Öteki mücevherlere gelince, Vang Lung iyice düşünüp taşındıktan sonra, büyük eve gidip, satılacak daha başka toprakları olup olmadığını anlamaya karar verdi.

Ve büyük eve gitti. O günlerde kapıda, beninin uzun kıllarını bura bura bekleyen ve kendini aşıp geçerek, Hvang evine giremeyenlere yüksekten bakan bir kapıcı yoktu... Tersine, büyük kapılar sımsıkı kilitlenmişti. Vang Lung iki yumruğuyla kapıyı gümlettiyse de, açan olmadı. Sokaktan geçenler, başlarını çevirerek ona seslendiler:

— Canın istediği kadar kapıyı döv!.. Yaşlı efendi uyanıksa belki gelir; yahut oralarda tutsağın köpeği kaybolmuş ise, sahibi olan kadın, o da gönlü isterse, olur da kapıyı açar!..

Fakat Vang Lung sonunda, kapı ardından birtakım ayak seslerinin geldiğini duydu. Ağır ve duraksayarak, durup durup

atılan adımlardı bunlar. Derken, kapıyı tutan demir sürgü çekildi. Kapı gıcırdadı. Çatlak bir ses fısıldadı:

— Kim o?..

Vang Lung, şaşırarak hızla cevap verdi:

— Benim!.. Vang Lung!..

Ses titizleşti, sertlendi:

— Bu Vang Lung melunu da kim oluyor?..

Vang Lung, savrulan sövgü türünün biçiminden, bu konuşanın yaşlı efendinin ta kendisi olduğunu anladı. Zira adam, uşaklarına, tutsaklarına sövmeye alışkın bir şekilde söyleniyordu. Onun için de Vang Lung, daha aşağıdan aldı ve hoşgörülü bir sesle cevap verdi:

— Sahip ve efendim, dedi. Küçük bir iş için geldim. Siz sahibimi rahatsız etmek istemedim. Efendimize hizmet eden kâhyanızla küçük bir iş hakkında görüşmek dilerdim.

Yaşlı efendi, dudaklarını büzerek, uzattığı aralığı, daha fazla açmayarak:

— Tanrı onun belâsını versin!.. Köpek, aylar var ki beni bıraktı gitti, burada yok!.. dedi.

Bu cevaba karşı Vang Lung, ne yapacağını bilemedi. Ortada aracılık eden biri olmadan, yaşlı efendiye toprak alım satımından söz açmak, pazarlığa girişmek, olanaksızdı. Fakat koynundaki mücevherler ateş gibi etini, tenini yakıyordu. Bunlardan kurtulmak, hepsinden fazla da toprak sahibi olmak istiyordu. Elindeki iyi tohumla epeyce bol toprak ekebilirdi. Onun için de, gözü Hvang'ın evinin iyi ve bereketli toprağındaydı. Duraksamayla:

— Bir para sorunu için gelmiştim!.. diyecek oldu.

Büyük evin yaşlı efendisi, birden kapıları kapatıp, ilk defa olarak yüksek sesle:

— Bu evde para falan yok!.. Kâhya olacak olan o hırsız, haydut herif (Allah anasının, babasının belâsını versin!) hepsini aldı gitti. Borç ödeyecek halim yok!.. dedi.

Vang Lung, telâşla:

— Hayır, hayır canım... Ben borç istemeye değil, para vermeye geldim!.. diye seslendi.

Bunun üzerine Vang Lung'un o zamana kadar işitmediği ince, keskin bir çığlık koptu ve bir kadın, kapı aralığından başını uzatıverdi. Sert bir sesle:

— Çoktandır para sözü duymamıştım!.. dedi.

Vang Lung, çok bayalı, güzel, fakat ters, aksi bir yüzün kendisine bakmakta olduğunu gördü. Kadın şevkle:

— İçeri gir!.. dedi. Ve kapıyı, onun geçebileceği kadar açarak, Vang Lung'u içeriye aldı. Vang Lung şaşkın bir halde avluda dikilir beklerken de, arkasından kapıları tekrar sıkı sıkı sürmeledi.

Evin yaşlı efendisi, öksüre tıksıra ona bakarak orada duruyordu. Üstünde kül renginde kirli bir entari vardı. Bu entarisinden çamura batmış bir kürkün ucu sarkıyordu. Vaktiyle de çok iyi bir giysi olduğu bir bakışta anlaşılıyordu. Zira, üzerindeki bir sürü lekelere rağmen, ipekli kumaşı, yumuşaklığını ve akışını hâlâ koruyordu. Gecelik gibi kullanıldığını gösterecek şekilde de buruşmuştu. Vang Lung merakla, aynı zamanda yarı ürkek bir tavırla, yaşlı efendiye baktı. Çünkü bütün ömrünce büyük evdeki insanlardan korkmuş, ürkmüştü. Üstelik hakkında çok şeyler duyduğu yaşlı efendinin, bu pinti, tiritleşmiş insan olabileceğine asla ihtimal veremiyordu. Bu adam, öz babasından fazla korku yaratan bir yaratık değildi. Fakat ondan daha sevimsizdi. Zira Vang Lung'un babası, temiz ve güleç bir adamdı. Oysa, vaktiyle şişman olan yaşlı efendi, şimdi zayıflamış, etleri katmer katmer sarkıyordu. Kirli, paslı ve tıraşı uzamış bir yüzü vardı. Sarı elleri, çenesini sıvazlar, sarkık dudaklarını çekiştirirken, titriyordu.

Kadın, oldukça temizdi. Sert, keskin bir yüzü vardı. Kemerli burnu, parlak ve keskin kara gözleri ve kemiklerinin üzerine sımsıkı gerilmiş cildiyle bir atmaca güzelliğini andıran bir güzelliğe sahipti. Yanakları ve dudakları kırmızı ve gergindi. Siyah saçları, yumuşak ve pırıl pırıl yanan rengiyle ayna gibi parlıyordu.

Fakat konuşmasından, onun yüksek aileden, efendinin soyundan olmadığı; acı dilli, ince sesli bir tutsak olduğu anlaşılıyordu. Vaktiyle, erkeklerin, kadınların ve çocukların büyük evde iş görürken, şuraya buraya koşuştukları bu avluda, şimdi bu iki kişiden, yani yaşlı efendiyle kadından başka tek bir canlı insan görünmüyordu.

Kadın, yine sert sert söylendi:

— Eee, neymiş bakalım bu para sorunu?..

Vang Lung, duraksadı, yaşlı efendinin yanında, istediği gi-

bi konuşamayacaktı. Kadın, daha lep demeden leblebiyi anlayan takımından olduğu için, Vang Lung'un duraksayışındaki nedeni kavradı ve bu kez yaşlı adama, kötü bir sesle:

— Haydi, çek arabanı buradan bakalım!.. dedi.

Yaşlı adam tek kelime söylemeden yürürken, öksürerek, kadife terlikleri ayaklarına girip çıka, sallana sallana uzaklaştı. Vang Lung, bu kadınla yalnız başına kalınca, ne söyleyeceğini, ne yapacağını bilemedi. Her tarafa sinmiş olan sessizlikten şaşırmıştı. Bitişik avluya bir göz attı, orada da kimsecikler yoktu. Avlunun etrafında sanki buralara hiç süpürge değmemiş gibi, çöp yığınları, döküntüler, oraya buraya saçılmış saman parçaları, bambu dalları, kurumuş çam iğneleri, solmuş çiçek sapları birikmişti.

Kadın gittikçe tizleşen bir sesle:

— Eee, odun kafalı herif, anlat bakalım!.. diye haykırınca Vang Lung birdenbire irkildi. Olduğu yerde havaya sıçradı. Bu kadar ince, keskin bir ses duyacağını ummamıştı. Kadın, devam etti:

— Ne iş yaparsın? Paran var mı?

Vang Lung ihtiyatla, temkinle cevap verdi:

— Hayır... Ben param var demedim. Sizinle işim var dedim.

Kadın:

— İş parayla olur... İş para demektir!.. diye Vang Lung'un sözünü karşıladı. Bir yere ya para girer, ya da oradan çıkar... Bu evden ise çıkacak tek bir mangır yoktur!..

— Fakat ben bir kadınla konuşamam ki...

Vang Lung, bir türlü bulunduğu durumu kavrayamıyor, durmadan etrafına bakınıp duruyordu.

Kadın, hiddetle cevap verdi:

— Peki neden bir kadınla konuşamazmışsın?.. (Sonra birden adamın yüzüne bağırarak): Aptal, burada kimseciklerin kalmadığını duymadın mı?..

Vang Lung, kadına inanamayarak ve ne yapacağını bilemeden baktı. Kadın tekrar yüzüne karşı bağırdı:

— Burada yaşlı efendiyle benden başka kimse yok. Anladın mı?

Vang Lung, şaşkınlıktan, söyleyeceklerini toplayamayarak, sordu:

— Peki... neredeler?..

Kadın cevap verdi:

— Yaşlı hanım öldü. Haydutların eve girdiklerini, ellerine geçirdikleri tutsakları ve eşyayı alıp götürdüklerini kasabada duymadın mı? Yaşlı efendiyi, baş parmaklarından tavana asarak, dövdüler, yaşlı hanımı da bir iskemleye bağlayarak ağzına tıkaç tıkadılar. Evdekilerin hepsi kaçtı. Fakat ben kaldım. Yarısına kadar dolu bir havuzun içine girerek, tahta bir kapağı başıma kapayıp gizlendim. Dışarı çıktığım zaman, haydutlar kaçmışlardı. Yaşlı hanım da oturduğu iskemlede ölmüş gitmişti. Kadın, haydutların kendisine dokundukları için değil, korkusundan geberdi. Zaten içtiği afyonlardan vücudu çürümüş, sazlara dönmüştü. Onun için de korkudan ödü patladı.

Vang Lung nefesi tıkanırmışcasına ağzını açıp kapayarak sordu:

— Uşaklarla tutsaklar ne oldu? Hele kapıcıdan ne haber?...

— Ha... onlar mı? Ayaklarına güvenenler çoktan evden ayrılmışlardı. Zira, kış ortalarına doğru ne yiyecek kalmıştı, ne de para... Hem doğrusunu istersen... (burada kadının sesi bir fısıltı halini aldı) haydutların birçoğu evde çalışan uşaklardı. O kapıcı olacak köpeği kendi gözümle gördüm. Her ne kadar yaşlı efendinin huzurunda yüzünü öbür tarafa çevirdiyse de, benindeki üç uzun kıldan herifi tanıdım. Haydutlara yol gösteren oydu. Daha başkaları da vardı. Zira, büyük evin içini bilmeyenler, nasıl olur da mücevherlerin saklandığı yeri bilir; satılık olmayan eşyanın yığıldığı gizli hazine odalarının yerlerini elleriyle koymuş gibi bulabilirlerdi? Bu işin, muhakkak ki yaşlı kâhyanın başı altından çıktığına inanıyorum. Fakat alçak herif, bu işde meydana çıkmayı onuruna yediremez, zira ailenin uzaktan akrabası gibi bir şey olur...

Kadın sustu. Avluda, ağır ve tam bir ölüm sessizliği vardı. Kadın yine konuştu:

— Ama bütün bunlar, birden olmadı. Yaşlı efendinin ve babasının zamanından itibaren ev müthiş bir felâkete doğru sürükleniyordu. Son kuşak ise, artık toprağı gezmez oldular. Sorup soruşturmadan kâhyaların kendilerine getirdiği paraları kabullendiler ve bu paraları su gibi harcadılar. Son zamanlarda ise, arazinin idaresi ellerinden çıktı. Toprak da yavaş yavaş satılmaya başladı.

Vang Lung, bütün bu olup bitenlere bir türlü inanamayarak, inanmak olanağını göremeyerek hâlâ etrafına bakına bakına sordu:

— Peki, genç efendilere ne oldu?

Kadın kayıtsızca:

— Onlar mı?.. Şuraya buraya dağıldılar. İki kızın talihleri varmış ki, bütün bu olaylar patlak vermeden önce evlenerek çekilip gittiler. Büyük delikanlı, anasının ve babasının başına gelenleri duyunca, babasını aldırmaya bir adam yolladı. Fakat ben, ihtiyarı gitmemesi için kandırdım. «Peki buralarda kim kalacak?.. Her halde ben değil. Zira ben bir kadınım...» dedim.

Kadın bu sözleri söylerken alçakgönüllülükle, kırmızı dudaklarını büzüyor ve iri gözlerini yere dikiyordu. Bir süre böyle durduktan sonra, tekrar söze başladı:

— Hem efendiye yıllar yılı sadakatle tutsaklık ettim. Gidecek başka bir yerim de yok...

Vang Lung, dikkate kadına baktı ve derhal dönerek uzaklaştı. Zira kadının ne mal olduğunu anlamıştı. Bu, yaşlı ve bir ayağı çukurda olan bir adamın elinde kalan son kırıntılarına konmak için ona yapışan bir yaratıktı. Onun için de nefretle:

— Mademki sen bir tutsaksın. Şu halde seninle iş hakkında nasıl konuşabilirim?.. dedi.

Bunun üzerine kadın, bağırdı:

— Ona ne söylesem yapar!..

Vang Lung, aldığı cevabı tarttı. Ortada toprak vardı. Kendi satın almasa, başkaları bu kadını aracı yaparak oraları alacaklardı. İstemeye istemeye sordu:

— Daha ne kadar toprak kalmış?..

Kadın derhal Vang Lung'un ereğini anladı ve çarçabuk:

— Toprak satın almaya gelmişsen, toprak var. Yaşlı efendinin batıda yüz dönüm, güneyde de iki yüz dönüm satılık toprağı var. Bu dönümlerin hepsi bir arada değildir ama, kıtaları büyüktür. Arazi son dönümüne kadar satılıktır.

Kadın bunları öyle bir kolaylıkla söylemişti ki, Vang Lung onun adamın nesi var, nesi yoksa, hatta toprağının son karışına kadar bile her şeyini bildiğini anladı.

Yine de hâlâ bir türlü inanamıyor ve bu kadınla işe girişmeye yanaşmak istemiyordu.

Vang Lung, «Yaşlı adam, oğullarının rızası olmaksızın, ailesinin toprağını satamaz!..» diye duraksama gösterdi. Fakat kadın, onun bu sözlerini şıppadak karşıladı:

— Bu soruna gelince! Oğulları, ona, araziyi ne zaman satabilirsen sat, demişlerdi. Burası, hiç birinin yaşamak istemediği bir yer. Sonra, memleketi bu açlık, kıtlık günlerinde haydutlar basmış bulunuyor. Onun için de tümü birden: «Biz burada yaşamayız!.. Satalım ve parasını paylaşalım.» dediler.

Vang Lung, hâlâ inanamayarak sordu:

— Peki, parayı kimin eline sayacağım?..

Kadın, uysal uysal:

— Yaşlı efendinin eline... Başka kimin olacak ki?.. dedi. Fakat Vang Lung, yaşlı efendinin elinin de kadının elinin içine açılacağını biliyordu. Onun için, kadınla fazla konuşmak istemedi ve dönüp uzaklaşarak:

— Başka bir gün... Başka bir gün gelirim... dedi. Kapıya doğruldu. Kadın da arkasından gitti. Vang Lung sokağa çıktı. Kadın arkasından:

— Yarın bu zaman!.. Yarın öğleden sonra!.. Ne zaman istersen!.. diye bağırdı.

Vang Lung müthiş bir şaşkınlıkla ve duyduklarını yenibaştan düşünmek ve tartmak ihtiyaciyle, cevap vermeden sokaktan aşağıya doğru yürüdü. Küçük çayhaneye girerek bir çay ısmarladı. Garson çocuk çayı cakalı bir tavırla önüne koyduktan ve küstah bir tavırla da onun verdiği mangırı yakalayıp havaya atarak tekrar tuttuktan sonra, Vang Lung, düşünmeye koyuldu. Düşündükçe, bütün bir ömür ve babalarının, dedelerinin bütün ömürleri süresince kasabada bir güç olan; yıllarca zaferle yaşayan bu büyük ve zengin ailenin şimdi böyle düşkün ve dağılmış bir durumda olması, kendisine daha fazla ıstırap verici göründü. Kederli kederli:

— Bu, toprağı terketmelerinden ileri geliyor!.. diye aklından geçirdi ve baharda yetişen bambu filizleri gibi büyüyen iki oğlunu hatırladı. Ve o günden tezi yok onlara güneşte oynamayı yasak etmeyi, ayaklarının altındaki toprağını, kanlarında ve kemiklerinde önceden duyacakları ve çapanın sertliğini ellerinde hissedecekleri tarlada kendilerine iş gördürmeye karar verdi.

Fakat bu mücevherler, bütün sıcaklığı ve ağırlığı ile hâlâ

koynunda saklı duruyor, bundan dolayı da korkup duruyordu. Mücevherlerin giysilerinin arasından pırıl pırıl yanarak görüneceğini ve birinin de çıkıp:

— Bakın, bakın üzerinde bir imparator hazinesini taşıyan yoksulun biri var!.. diye haykıracağını sanıyordu. Onları, toprakla değiştirinceye kadar içi rahat etmeyecek, huzur yüzü görmeyecekti. Onun için, çaycının boş bir zamanını yakalayıncaya kadar bekledi. Ona seslenerek:

— Gel, parası benden bir tas çay iç. Kasabadan haber ver... Ne olup ne bitiyor, anlat. Zira, bir kıştır buralarda yoktum, dedi.

Çaycı, bu gibi konuşmalara, hele kendi çayını başkasının kesesinden içtiği zamanlar, her vakit hazırdı. Derhal Vang Lung'un masasına çöktü. Çaycı gelincik suratlı, sol gözü şaşı ve eğri büğrü bir adamdı. Giysileri sağlamdı, cübbesi ve pantolonunun önü baştan aşağı yağdan simsiyah kesilmişti. Zira çaydan başka kendi eliyle pişirdiği yemekleri de satıyordu. Ve «bir atalar sözü vardır: İyi bir ahçının giysisi asla temiz olmaz...» demekten hoşlanır, bu suretle kirliliğini makul gösterir, kirli, pasaklı olmaya kendisini zorunlu sayardı. Adam masaya çöktü ve derhal söze başladı:

— Bir haber sayılmayan açlıktan ölen insanların olaylardan başka, en büyük olay, Hvang'ın evindeki hırsızlıktır...

İşte, Vang Lung'un asıl dinlemek, öğrenmek istediği de buydu. Çaycı da yağlandıra, ballandıra öyküyü anlatmaya koyuldu. Büyük evde kalmış olan birkaç tutsağın nasıl çığlıklar basarak haykırıştıklarını, nasıl kaçırıldıklarını, yine evde bulunan odalıklara ne suretle saldırıldığını ve bunların kapı dışarı sürülüşlerini, bazlarının da nasıl götürüldüklerini ve artık bu evde kimsenin oturmak istemediğini, birer birer saydı, döktü. Adam sözünü:

— Evet, şimdi tamamiyle Tutu diye anılan bir tutsağın oyuncağı olan yaşlı efendiden başka kimse bu evde oturmak istemiyor. Bu Tutu denilen kadın, senelerden beridir ihtiyarın odasında yatıp kalkar. Oysaki birçokları bu odaya girdiler, fakat sırf onun yüzünden dışarıya uğramak zorunluğunda kaldılardı!.. diye bağırdı.

Adamın söylediklerini can kulağıyle dinleyen Vang Lung, sordu:

— Şu halde idare, hüküm bu kadının elinde demek?

Adam cevap verdi:

— Bugüne bugün ne isterse yapar. Keyfine buyruktur. Şimdilik eline geçen her şeyi kapıyor ve yutabilecek her şeyi yutuyor. Elbette, günün birinde genç efendiler işlerini bitirip ana topraklarına dönecekler. İşte o zaman karı, ödül bekleyen bir tutsağın diliyle konuşamayacak ve buradan kovulacak. Ama karı, yüz sene de yaşasa, yükünü çoktan tuttu.

Vang Lung istekle, arzuyla titreyerek, nihayet:

Ya topraklar?.. diye sordu.

Adam anlamadan tekrarladı:

— Toprak mı?..

Bu, çaycının anlamadığı, umursamadığı bir konuydu.

Vang Lung, sabırsızlanarak konuştu:

— Satılık mı bu topraklar?

Adam, kayıtsızca:

Ha, topraklar?.. diye cevap verdi.

İçeriye bir müşterinin geldiğini görünce ayağa kalktı ve giderken de:

— Ailenin altı kuşaktır gömüldüğü yerden başka her yerin satılık olduğunu duymuştum!.. dedi ve uzaklaştı.

Vang Lung istediği şeyi öğrenmiş olduğundan, o da kalktı ve dışarıya çıktı. Tekrar büyük kapılara vardı. Kadın, gelerek kapıyı açtı. Vang Lung içeriye girmedi. Orada, ayakta durarak:

— İlk önce söyle bakalım bana... dedi. Satış muamelesine yaşlı efendi kendi mühürünü basacak mı?

Kadın, gözlerini Vang Lung'a dikerek, candan:

— Başımın üzerine yemin ederim ki, mühürünü basacak...

O zaman Vang Lung, kadına kısaca:

— Toprağı altına mı, gümüşe mi, yoksa mücevhere mi satacaksınız?.. dedi.

Kadın, gözleri parıldaya parıldaya cevap verdi:

— Toprağı, mücevher karşılığı satarım!..

17

Vang Lung, artık bir öküzle süreceği ve ekeceğinden, hasadını bir adamın toplayabileceğinden daha fazla toprağa sa-

hip olmuştu. Onun üzerine evinin bitişiğinde küçük bir oda yaptı ve bir eşek satın aldı. Komşusu Çing'e de:

— Küçük toprağını bana sat ve ıssız evinden çık, evime gel de bana tarlamda yardım et... dedi. Çing de öyle yaptı ve yaptığına da sevindi.

Yağmurlar, mevsiminde yağdı. Taze pirinçler yetişti. Buğdaylar kesilip de ağır demetler halinde toplanınca, iki adam su basmış tarlalara taze pirinç ektiler.

Vang Lung bu yıl, ömründe ekmediği kadar pirinç ekti. Zira, bol bol yağmur yağıyordu. Öyle ki, önceleri kurak olan topraklar bu yıl pirinç ekmeye elverişli olmuşlardı. Ürün yetişip de hasat zamanı gelince, Çing kendi başına ürünü toplayamadı. Bunun üzerine Vang Lung, köydeki iki kişiyi rençberlikle tuttu. Onlar da pirinçleri topladılar.

Vang Lung, Hvang'ın evinden satın aldığı topraklarda çalışırken, dağılmış büyük evin haylaz genç sahiplerini de hatırladı; iki oğluna her sabah kendisiyle birlikte tarlaya gelmelerini emretti. Onlara küçük ellerinin yapabileceği her işi gördürdü. Öküzü ve eşeği çektirdi. Büyük bir iş görmeseler, bir işe yaramasalar bile; onlara güneşin vücutlarını yakışını ve sapan yolları boyunca gidip gelirken de duydukları yorgunluğu tattırdı.

Fakat O-lan'ın tarlada çalışmasına izin vermiyordu. Zira artık kesenkes bir yoksul değildi. İsterse ırgat tutabilirdi. Ve toprağın da bu seneki kadar ürün verdiği şimdiye dek görülmemişti. Vang Lung ürünleri doldurmak için eve başka bir oda daha eklemek zorunda kaldı. Yoksa, evde adım atacak yer kalmayacaktı. Hasattan dökülen tanelerle beslemek üzere de bir sürü tavuk ile üç tane domuz satın aldı.

O-lan da evde çalıştı ve her birine ayrı ayrı yeni giysiler dikti, yeni kunduralar yaptı. Her yatağa da çiçekli kumaştan ve kullanılmamış yumuşak pamukla doldurulmuş yorganlar dikti. Hepsi olup bitince ömürlerinde görmedikleri kadar giysi ve yatak yorgandan yana zengin oldular. O-lan, bundan sonra tekrar yatağa yattı ve doğurdu. Kadın bu sefer de kimseyi yanına almadı. İstediğini tutabilmekle beraber, o yalnız kalmayı öngördü.

O-lan'ın işi bu sefer uzun sürdü. Vang Lung akşam üstü

evine döndüğü zaman, babasını kapıda beklerken buldu. Yaşlı adam güldü ve:

— Bu defa iki sarısı olan bir yumurtamız var!.. dedi.

Vang Lung dipteki odaya girdi. O-lan yatakta yatmış, yanında da iki pirinç tanesi gibi birbirine benzeyen biri kız, biri oğlan iki yeni doğmuş bebek vardı. Vang Lung, karısının bu marifetine kahkahalarla güldü. Sonra:

— Tevekkeli değil, sen o iki inciyi göğsünde bunun için saklıyor, taşıyormuşsun!.. gibilerden neşeli, güldürücü bir söz söylemeyi aklından geçirdi. Arkasından bu fikrine, yeniden şakrak bir kahkahayla güldü. O-lan da, kocasını bu kadar neşeli görünce, o ağır ve ıstıraplı gülümsemesiyle gülümsedi.

Bu sıralarda Vang Lung'un hiç bir kederi yoktu. Yalnız, tek bir kederi müstesna, denebilir: Büyük kızı ne konuşuyor, ne de yaşının gerektirdiği şeyleri yapıyordu. Sadece babasının kendisine baktığını görünce, o bebek gülümsemesiyle gülümsüyordu.

Aylar birbirini kovalamıştı. Vang Lung, kızını daha ilk yaşlarında tehlikeler geçirmesinden, açlık çekmesinden ya da başka sebeplerden ötürü ağzından çıkması geciken ilk kelimeyi, hatta çocukların kendine taktıkları, Da-da (Ba...ba...) sözün boşuna beklemiş durmuştu. Fakat kızın ağzından hiç bir ses çıkmamıştı. Yalnız dudaklarında hep o tatlı, hoş gülümseme çevrelenmekteydi. Vang Lung da ona baktığı zamanlar:

— Küçük budala... Benim zavallı küçük budalam!.. diye inlemişti. İçinden de: «Eğer zavallıyı satsaydım, onu bu halde görseler, mutlaka boğazlarlardı...» diye söylenmiş ve çocuğa karşı özür dilemek istermiş gibi, onunla fazlasıyle ilgilenmişti. Arasıra tarlaya götürdüğü olmuştu. Çocuk da sessiz sessiz babasının peşinden gitmiş ve kendisine bakıp, konuştuğu zamanda da ona gülümsemişti.

Vang Lung'un bütün ömrünce yaşadığı bu taraflarda dedelerinin dedesinin geçindiği bu topraklar her beş senede bir kıtlık olur; ya da tanrılar merhametli davrandıkları takdirde de bu kıtlık yedi, sekiz, hatta on senede bir kereye düşerdi. Bu da yağmurların çok fazla yağmasından veya hiç yağmamasından, ya da kuzeydeki nehirden ileri gelirdi. Zira, uzak

dağların yağmur ve kışın yağan karları, insanların bu akıbeti önlemek için yüzyıllarca önce yaptıkları bentleri aşarak, kabara kabara tarlalara saldırırlardı.

Zaman zaman insanlar, topraktan kaçtılar ve yeniden döndüler. Fakat Vang Lung, servetini öyle bir emniyetle işletmeye ve yuvasını kurmaya koyuldu ki, ilerdeki kötü yıllarda toprağından ayrılmak ihtiyacı olmayacak, iyi bereketli yılların ürünü ile yaşayacak, böylelikle gelecek seneye kadar beslenecek, dayanabilecekti. Vang Lung işine başladı, tanrılar da yardım ettiler ve yedi sene birbiri arkasına hasat oldu ve her yıl da Vang Lung ile adamları, yenebileceğinden fazlasıyle harman dövdüler. Vang Lung, her sene daha fazla adam tuttu. Altı tane ırgat çalıştırmaya başladı. Eski evinin arkasında, iki tarafında birer odası bulunan geniş avlulu ve bu avlunun gerilerine düşen yerde de büyük bir odası olan yeni bir ev daha yaptırdı. Evin damını kiremitlerle döşedi. Duvarları, tarlalarından getirttiği ve iyice elenmiş, dövülmüş topraktan yükseltti. Buraları kireçle badana edildiği için de tertemiz ve bembeyaz olmuşlardı. Vang Lung, ailesiyle birlikte bu odalara geçti, ırgatlar da başlarında Çing olduğu halde, öndeki eski evde oturuyorlardı.

Bu zamana kadar Vang Lung, Çing'i etraflıca denemiş, adamın namuslu ve sadık olduğunu anlamış ve onu ırgatlarla toprağının başına kâhya yapmıştı. Üstelik Çing'e yemeğinden başka, ayda iki gümüş sikke gibi de iyi bir aylık veriyordu. Fakat Vang Lung'un, Çing'e yemesi ve iyi yemesi için bütün ısrarlarına rağmen, adamcağız bir türlü semiremiyor, hep ufacık tefecik, dal gibi ince, zayıf vücuduyla o temkinli halini koruyordu. Bununla beraber, gün doğumundan akşam karanlığına kadar ufak tefek işler yapıp vakit geçirerek, gerektiği sırada konuşarak, fakat söyleyecek hiç bir şeyi olmadı mı, daha mesut, sessiz sedasız sevinçle çalışıyordu. Saatlerce çapasını kaldırıp toprağa indiriyor ve şafak vaktiyle, gün batımında ürünlere dökmek üzere, kovalarla gübre veya su taşıyordu.

Fakat Vang Lung yine de bilirdi ki, işçilerden biri, her gün incir ağaçlarının altında gereğinden fazla uyusa ve karavanadan payından fazla fasulye ezmesi yese, ya da yine bu işçilerden herhangi biri, hasat zamanında el dövenleri ile dövülürken sıçrayan arpa veya buğdaylardan avuçlar dolusu aşır-

mak için karısı ve çocuklarına gizlice gelmelerini haber verecek olsa, sene sonunda, hasat bittikten sonra, işveren ile işçi bir arada yemek yerken Çing, ona:

— Şunu veya bunu, gelecek yıl tutma!.. diye fısıldayacaktı.

Bu iki adam arasında değiş tokuş edilen bir avuç bezelye ile bir avuç tohum, sanki onları birbirlerine kardeş yapmıştı. Yalnız bir fark vardı: Daha genç olan Vang Lung, bu iki kardeşin büyüğü yerindeydi. Çing de kendisinin parayla tutulmuş olduğunu ve bir başkasının evinde oturmakta bulunduğunu büsbütün unutmamaktaydı.

Beşinci yılın sonuna doğru Vang Lung, toprakları çoğaldığı; bütün vaktini işe, ürünlerini pazarda satmaya ve idare etmeye verdiği için, tarlada pek az çalıştı. Kitap bilgisizliğinden, mürekkep ve deve kılından bir fırçayla bir kâğıt üzerine yazılan harflerin anlamını anlayamadığından ötürü. çok sıkılıyordu. Üstelik, zahirelerin alınıp, tekrar satıldığı bir zahireci dükkânına gidip de, şu kadar pirinç, şu kadar buğday alım satımı için bir mukavele yazıldığı zaman, kasabanın mağrur, kibirli tacirlerine:

— Yazdığını bana okur musunuz? Çünkü, çok ahmak budalanın biriyim!.. demek pek ağrına gidiyordu. Hele bu mukaveleye imzasını atmak gerektiği zaman, bir başkasının, hatta en o. bayağı değersiz bir kâtibin bile, küçümseyerek kaşlarını kaldırarak, kıl fırçasını, ıslak mürekkebe batırıp, acele acele kâğıdın altına Vang Lung'un ismini cızırdatmasından da utanıyor; adamın alay ederek:

— Lung'u ejderha harfleriyle mi, yoksa sağır harflerle mi yazacağız?.. diye seslenerek sorduğu ve kendi de utana kızara:

— Nasıl istersen öyle olsun. Zira ben, kendi ismimi yazmasını bilmeyecek kadar cahilim!.. diye cevap verdiği zaman, büsbütün yerin dibine geçiyordu.

İşte bir hasat zamanında böyle bir gündü. Vang Lung, öğle vakti boş oturan ve her şeye kulak veren, hepsi de kendi oğullarından pek az yaşlı olan zahire dükkânındaki kâtiplerin savurduğu gürültülü kahkahaları duyduktan sonra, kendi toprağından geçerek:

— Bu kasabalı budalaların hiç birinin bir karış toprağı yok. Buna rağmen, kâğıt üzerindeki kıl fırçanın meydana ge-

tirdiği işaretleri anlayamıyorum diye kaz gibi öterek, bana gülmek hakkını kendilerinde buluyorlar!.. diye söylenip kızgın kızgın evine döndü. Sonra hiddeti yatışınca da içinden:

Okuyup yazma bilmediğim için de bana ayıp doğrusu. Büyük oğlumu tarladan alacak ve onu kasabada bir okula göndereceğim. Orada okuyacak, öğrenecek. Zahire pazarına gittiğimde de oğlum, benim yerime okuyacak ve yazacak... Belki böylelikle benim gibi toprak sahibi olan bir insanın aleyhinde savrulan bu alaycı kahkahalar diner?.. dedi.

Fikrini beğendi. Ve hemen o gün, artık on ikisine basmış, sırım gibi uzun boylu bir oğlan olan; geniş çene kemikleri, büyük el ve ayaklarıyle annesini andıran, babasının da fırıl fırıl dönen gözlerini almış bulunan oğlunu çağırdı. Çocuk, karşısına gelince, Vang Lung:

— Bugünden itibaren tarlaya gitme! Zira, kasabada utanmamak için ailede mukaveleleri okuyacak ve benim ismimi yazacak bir okumuşa ihtiyacım var!.. dedi.

Çocuk al çuha gibi kıpkırmızı oldu ve gözleri parladı:

— Babacığım... dedi, ben de iki seneden beri bunu arzuluyor, fakat söylemeye cesaret edemiyordum!.. dedi.

Küçük oğlan, bunu duyunca, ağlayıp sızlayarak eve geldi. Âdeti hep böyleydi. Dili açıldığı günden beri yaramaz, şamatacı, geveze bir çocuktu. Ona daima, ötekilerden daha az bakıldı bahanesiyle, ağlamaya hazır, sulu gözlünün biriydi. Oğlan babasına ağlamaklı, mızmız bir sesle:

— Öyle ise ben de tarlada çalışmayacağım artık. Kardeşim, rahat rahat, bir sırada oturarak bir şeyler öğrenirken, benim bir yanaşma gibi çalışmam doğru değil! Ben de onun gibi bir oğlunum senin!.. dedi.

O zaman Vang Lung, onun bu gürültü, patırdısına tahammül edemedi. Oğlan her ne istese, verecekti hani... Onun üzerine telâşla:

— Peki, peki. Her ikiniz de okula gidersiniz eğer, gök, fenalığından içinizden birinizi elimden alacak olursa, o vakit, bana bilgisiyle işimi görecek bir diğeriniz kalır... dedi.

Bunun üzerine Vang Lung, kumaş alıp çocuklara ayrı ayrı uzun bir giysi diktirmek üzere analarıyle oğullarını kasabaya gönderdi. Kendi de kâğıt ve mürekkep satan bir dükkâna giderek, kâğıtlar, fırçalar ve iki şişe mürekkep satın aldı.

Bu gibi şeylerden anlamadığı için de, cehaletini söylemeye sıkılarak, gösterilen her şeye kuşkuyla baktı. Fakat sonunda her şeyi hazırlattı ve çocuklarının, şehir kapıları civarında, vaktiyle hükümet memurluğuna sınavla girmek isteyip de başaramayan bir yaşlı adamın idare ettiği küçük bir okula gönderilmesi sağlandı. Okul müdürü, evinin orta odasına tahta sıralar ve masalar koymuştu. Her bayram gününde küçük bir para karşılığında, çocuklara eski klasiklerden ders gösteriyor; öğrenciler haylazlık ettikleri, sabahın erken vaktinden güneş batıncaya kadar belledikleri sahifeleri ezberden okuyamadıkları zaman da onları kapalı, büyük yelpazesiyle dövüyordu.

Yalnız baharın ve yazın sıcak günlerinde, öğrencilerin başlarını dinleyecek fırsatlar çıkardı. Zira, o zaman yaşlı öğretmen, öğle yemeğinden sonra oturduğu yerde başı göğsüne düşerek uykuya dalar ve horultuları küçük ve loş odayı kaplardı. O zaman çocuklar, fısıldaşır, oyun oynar; ve birbirlerine göstermek için birtakım abes resimler yaparlar; ihtiyar adamın sarkık ve açık ağzının etrafında bir sineğin vızlayarak uçtuğu görülünce kahkahalarını güç tutarak, sineğin öğretmenin mağara gibi olan ağzına girip girmeyeceğine dair bahislere tutuşurlardı. Fakat yaşlı öğretmen, gözlerini birdenbire açınca, —sanki uyuyan hiç o değilmiş gibi, adamın gözlerini süratle ve gizlice ne vakit açacağı hiç beli olmazdı— kendileri daha farkına varmadan onları görür ve elindeki yelpazeyi, bir o yana bir bu yana sallayarak şu veya bu öğrencinin kafasına indirirdi. Sağlam yelpazesinin çat çat diye çıkardığı sesleri, öğrencilerin ciyak ciyak bağrışlarını duyan komşuları:

— Ne de olsa sapına kadar değerli bir öğretmen!.. derlerdi. İşte bunun içindir ki, Vang Lung çocuklarına, ders öğrensinler diye bu okulu seçmişti.

Onları oraya götürdüğü ilk gün, kendisi önde yürüdü. Zira, baba ile oğulun yanyana yürümeleri hoş görülmezdi. Elinde taşıdığı bir lâcivert mendil dolusu yumurtayı da yaşlı öğretmene verdi. Vang Lung, yaşlı öğretmenin kocaman pirinç gözlüklerinden ve adamın kışın bile elinden bırakmadığı büyük yelpazesinden fena halde ürktü. Önünde eğilerek:

— Efendim... dedi. İşte size iki değersiz oğlumu getirdim. Eğer kalın ve pirinçten kafalarına bir şey sokulabilirse, bu an-

cak onları dövmekle olacak. Bundan ötürü beni memnun etmek isterseniz, ders öğrenmeleri için onları dövünüz!..

Oğlanlar, orada dikilerek sıralarda oturan diğer çocuklara; öğrenciler de bu iki çocuğa baktılar.

Fakat Vang Lung, oğullarını orada bırakarak yalnız başına evine dönerken kalbi övünçten çatlayacak gibi oldu. Ve odadaki öğrencilerden hiç birisinin, uzun boyluluk, gürbüzlük ve apaydın, güneşten yanmış yüzlerinden yana, oğullarının dengi olamayacağını anladı. Kasaba kapısından geçerken, köyden gelen bir komşusuna rastlayarak, onun:

— Nereden böyle?.. diye sormasına karşı:

— Oğullarımın okulundan geliyorum, diye cevap verdi. Adamın şaştığını görünce de, sözde bir kayıtsızlıkla:

— Artık onlara tarlada ihtiyacım kalmadı. Bari, bir karın dolusu harf öğrensinler!.. dedi.

Fakat uzaklaşırken de, içinden:

— Büyük oğlum, bütün bu bilgiyle bir vali olursa, hiç şaşmam!.. diye söylendi.

Artık o günden itibaren çocuklar, en büyüğü veya daha küçüğü diye anılmadı. Yaşlı öğretmen, onlara birer okul adı takmıştı. Öğretmen, çocukların babalarının ne iş yaptığını araştırdıktan sonra, oğlanların büyüğüne «Nung En», küçüğüne de «Nung Ven» ismini verdi ve Nung da servetini topraktan alan insan anlamına geliyordu.

18

İşte Vang Lung böylece yuvasını kurdu. Refahı arttı. Yedinci sene ulaşınca, kuzeydeki büyük nehir, kaynağının bulunduğu kuzeybatıda gökten boşanırcasına çok yağan yağmur ve kar yüzünden kabararak ağırlaştı ve yatağından, sınırlarından aşıp o havalideki toprakları silip süpüre ve basarak geldi. Fakat Vang Lung, korkmadı. Topraklarının beşte ikisi bir adam boyu derinliğinde —belki de fazla— bir göl halini aldığı halde korkmadı.

İlkbaharın soğukları boyunca ve yaz başlarında suların, söğütlerin, bulutu ve ayı yansıtıp aynalandırarak, nihayet duru ve güzel bir deniz halinde kaldı. Şurada burada, içinde otu-

ranların bırakıp gitmiş oldukları toprak evler su basıp da günlerce aynı halde kaldıktan sonra, ağır ağır yıkıldılar, tekrar suyun ve toprağın içinde kayboldular. Vang Lung'un evi gibi bir tepe üzerinde kurulmamış olan bütün evler çöktü. Bu tepeler tıpkı bir adayı andırıyordu. Ahali kasabaya sandal veya sallarla gidip geldiler. Sel yüzünden eskisi gibi aç kalanlar da oldu.

Fakat Vang Lung, korkmuyordu. Zahire pazarları ona borçluydular. Ambarları da son iki yılın ürünüyle hâlâ tıklım tıklım doluydu. Evleri yüksekte, sular da epeyce uzakta bulunuyordu. Onun için korkacak bir şey yoktu.

Fakat toprağın en fazla kısmı su altında kalıp, ekilemediğinden, Vang Lung ömründe olmadık derecede boş ve işsiz kaldı. Tıkabasa yemek yediği ve atıl kaldığı için de, yapılacak bütün işleri bitirip, istediği kadar uyuduktan sonra, sabırsızlanmaya, içi sıkılmaya başladı. Üstelik götürü tuttuğu işçiler de vardı. Yarı aylâk bir halde günlerce suyun çekilmesini bekleyerek, pirinçlerini yiyenler dururken, kendisinin çalışması budalalıktı. Bu yüzden de, onlara, eski evin hasırlarını yamamalarını, yeni evin akan damını aktarmalarını emrettikten sonra, çapaları, tırmıkları ve sapanları onarmalarını, sürülere yem vermelerini, suda beslemek için işleri vaktiyle, toprağını tek başına bellediği, ektiği zaman hep kendi yapmıştı. Şimdi ise ne iş göreceğini bilmiyordu. Elleri boş kalmıştı.

Bir insan bütün gün, tarlalarını kaplayan suların meydana getirdiği göle bakıp duramaz. Bir öğünde, midesinin aldığından fazla yiyemez. Dolayısıyle, Vang Lung, yatağa girince de uykuya doymuş, kanıksamış bulunuyordu. İçinde tezcanlılıkla dolaştığı ev, ona coşan, kaynayan varlığına pek sessiz geliyordu. Yaşlı babası artık pek halsiz düşmüş, mecalsizleşmişti. Gözleri yarı görmez olmuş, çay içip içmeyeceğini, yemek yeyip yemediğini, üşüyüp üşümediğini sormaktan başka onunla konuşmaya lüzum kalmamıştı. Vang Lung, babasının, içinde bulunduğu zenginliği, artık oğlunun servet sahibi bir insan olduğunu anlayamamasından ve çanağında çay yaprakları bulunduğunu farkedince de, «Bir parça su kâfi... Çay, gümüş para gibidir!..» diye mırıldanışından fazlasıyle sinirleniyor, sıkılıyordu. Yaşlı adama bunları anlatmakla bir şey çıkmıyordu. Zira, ne söylense derhal unuturdu. O, kendi dünyasına çekil-

miş yaşıyor, çoğu zamanlarda kendini hayalinde tekrar delikanlı olmuş ve tam olgun çağda görüyordu. Olup bitenlerin pek azının farkına varıyordu.

Hiç konuşmayan, fakat bir çuha parçasını dürüp bükerek tekrar açıp düzelten ve bu elindeki parçaya gülümseyerek, saatlerce büyükbabasının yanında oturan büyük kızla yaşlı adam, mutlu, zengin ve kanlı canlı bir adama ne söyler, ne anlatabilirlerdi? Vang Lung, yaşlı babasına bir tas çay verdiği ve kızının yanağını okşadığı; onun da, yüzünden kederli bir hızla belirip kaybolan ve donuk, loş gözlerini büsbütün anlamsızlaştıran tatlı ve bilinçsiz bir gülümsemeyle kendisine gülümsediği an, her şey bitmiş olurdu. Vang Lung, kızının benliğinde yarattığı kederin işareti bir an suskunluktan sonra yanından hep uzaklaşır ve artık kapı eşiğinde neşeli neşeli koşuşan, O-lan'ın ikiz doğurduğu kız ve erkek çocuğuna başvururdu.

Fakat insan, küçük çocukların maskaralıklarıyle tatmin olunamaz. Çocuklar bir ara gülüşüp birbirleriyle şakalaştıktan sonra kendi oyunlarına dalarlar, Vang Lung da tek başına ve huzursuzluk içinde kalırdı. İşte o zaman, yanında, çok yakınında yatan ve bilmediği hiç bir tarafı kalmayan; kendisinden yeni bir şey ummayan karısının vücudunu en küçük noktasına ve kanıksayıncaya kadar tanıyan bir adam gibi, eşi O-lan'a bakardı.

Ve O-lan'a ömründe ilk defa bakıyormuş gibi olur ve yine ilk defa olarak, onun, hiç bir erkeğin başka türlü anlatmasına imkân bulunamayan bir kadın, başkalarına nasıl göründüğünü asla düşünmeden, sessizce ve usandırmadan ağır ağır çalışan, durgun, hantal ve basit bir yaratık olduğunu anlardı. Yine ilk defa olarak, karısının çalı gibi olan saçlarının kahverengine çaldığını, hiç yağ yüzü görmediklerini; kocaman, yassı ve kalın derili bir suratı, yüz çizgilerinin bütün bütün çok kalın olduğunu, güzellik ve parlaklık adına da hiç bir şeye sahip bulunmadığını görürdü. O-lan'ın kaşları seyrekti. Saçları pek azalmıştı. Dudakları pek, pek yayık, elleri kocaman, ayakları da taraklıydı.

İşte bir gün ona, böyle yabancı gözlerle bakarak, bağırdı:

— Seni böyle görenler, çift sürdürmek için adam tutan toprak sahibi bir adamın değil de, ayak takımından birinin karısı olduğunu sanacaklar!..

Vang Lung, ilk defadır ki, karısına hangi gözle baktığını anlıyordu. O-lan da ağır ve dik bir bakışla kocasının bu sözlerini karşıladı. Bir tahta sıraya oturmuş, elindeki iğneyi sokup çıkararak, bir ayakkabının tabanını dikiyordu. Birden durdu. İğne elinde kalakalmış, ağzı, kararmış dişlerini göstererek yarı açık kalmıştı. Kocasının kendisine, bir erkeğin bir kadına bakar gibi baktığını nihayet anlamış gibi, çıkık elmacık kemiklerinin üzerine bir kızıllık çöktü ve mırıldandı:

— İkizleri doğurduğumdan beri iyi değilim. Bağrımda, ciğerlerimde bir ateş, bir sıcaklık var!..

Vang Lung, karısının, basitlik, budalalığından, yedi seneden beridir doğurmadığı için, kocasının kendisini azarladığı sanısına kapıldığını anladı ve daha kaba bir tavırla:

— Demek istiyorum ki... Başka kadınlar gibi, saçlarına sürmeye biraz yağ alamaz mısın?.. Siyah çuhadan kendine yeni bir giysi dikemez misin sen?.. Sonra bu giydiğin ayakkabılar, senin gibi bir toprak sahibinin karısına yakışmaz!.. dedi.

Fakat kadın cevap vermedi. Sadece utangaç bir tavırla ve ne yapacağını bilemeden Vang Lung'a baktı. Ayaklarını da birbirinin üstüne kenetleyerek, oturduğu masanın altına sakladı. Sonra Vang Lung, yıllardır kendisini bir köpek gibi sadakatle izleyen böyle bir yaratığı azarladığından dolayı içinden utandı; yoksul olduğu ve bizzat kendisinin tarlada çalıştığı zamanlarda, karısının çocuğunu doğurduktan sonra bile yatağından kalkarak ona yardım etmek için tarlaya geldiğini hatırladıysa da, içindeki hiddeti yenemedi. İradesine rağmen, acımadan devam etti:

— Çalıştım, çabaladım. Zengin oldum. Karımın da bir yanaşmadan daha başka türlü görünmesini isterim. Hele şu ayakların yok mu?..

Vang Lung sustu. Karısını pek çirkin buluyordu. Her tarafı çirkindi onun. Fakat en çirkin tarafı; bol, pamuk terliklerinin içindeki kocaman ayaklarıydı. Vang Lung bu ayaklara hiddetle baktı. Karısı da onları büsbütün tahta sıranın altına saklamaya çabaladı. Nihayet fısıldayarak:

— Çok küçük satıldığım için, annem onları bağlamamış... Fakat kızın ayaklarını bağlayacağım. Küçük kızın ayaklarını bağlayacağım... dedi.

Fakat Vang Lung, karısına kızdığı; karısı ise kızmadığı,

tersine ondan korktuğu için kendisinden utanarak, acele soyundu. Yeni siyah bir ruba giydi ve hırçın bir sesle:

— Ben çayhaneye gidiyorum. Bakalım yeni bir şeyler var mı? Evde budalalardan, iki çocukla bir bunaktan başka hiç kimse yok!.. diye söylendi.

Kasabaya yollanırken tersliği, huysuzluğu arttıkça arttı. Zira O-lan, o avuç dolusu mücevherleri zengin adamın evinden kapmamış, aşırmamış ve ona emrettiği zaman kendisine vermemiş olsaydı, bu yeni topraklarını bütün ömrünce satın alamayacağını hatırladı. Bunu hatırlayınca da büsbütün köpürdü ve sanki kendi içine, gönlüne isyan ederek cevap verirmiş gibi:

— Âlâ... anladık ama... Karım bunu yaparken, ne yaptığının farkında değildi ki... O, bu mücevherleri bir çocuğun bir avuç kırmızı, yeşil pastayı kapması gibi, sırf zevki, keyfi için almıştı. Ve eğer bulmamış olsaydım, sonuna kadar koynunda saklayacaktı... dedi.

Sonra, karısının hâlâ incileri memelerinin arasında saklayıp saklamadığını düşündü. Vaktiyle garip bir şekilde, önemsemiyerek bazı kereler düşündüğü, düşlediği bir görünümü şimdi tiksintiyle ansıladı. Zira, karısının memeleri bu kadar çok çocuk doğurmaktan, pörsümüş, sarkmış, düşmüş ve hiç bir güzelliği kalmamıştı. Böyle memelerin arasında da iki incinin bulunması, hayıflanılacak bir şeydi.

Vang Lung, hâlâ fakir, yoksul bir adam olsa ve tarlalarına su basmamış bulunsaydı, yine bütün bu şeyler umurunda olmazdı. Fakat parası vardı. Evinin duvarlarında gümüş paralar saklıydı, yeni evinin döşemesinin altında, bir çuval gümüş gömülüydü. Karısıyle yattığı odada, bir sandığın içinde bir beze sarılı gümüş para vardı. Altlarındaki şiltenin içine gümüş paraları dikmişlerdi. Kemeri de dopdoluydu. Ve bu paralar, bir yaradan akan, sızan hayat kanı gibi kendisinden çıkacağı yerde, elini değdirdiği zaman parmaklarını yakarak şu veya bu şeye harcanmaya can atarak kemerinde yatıyorlardı. Bunun üzerine, artık paraya önem vermemeye ve hayatından nasıl yararlanacağını zevkleneceğini, erkekliğinin tadını nasıl çıkaracağını düşünmeye başladı.

Her şey ona, eskisi gibi hoş görünmüyordu. Bir zamanlar basit bir kasaba uşağı hissiyle içerisine adım attığı çayha-

ne, şimdi kendisine adi ve pis geliyordu. Eski günlerde kimse onu tanımaz, garsonlar ona karşı küstah davranırdı. Fakat şimdi ise, içeri girince, dükkândakiler dirsekleriyle birbirlerini dürtüyor ve Vang Lung bir adamın, yanındakine:

— İşte bak... Büyük kıtlıkta, kışın yaşlı efendi öldüğü zaman Hvang'ın evinden toprak alan Vang, köylü Vang'dır bu. Şimdi zengin... diye fısıldadığını duyuyordu.

Ve Vang Lung bunu işiterek ve sözde umursamadan, gerçekte ise kalbi gururundan ata çarpa masaya otururdu. Fakat karısını azarladığı bugünde, etraftan hürmet görüşü bile hoşuna gitmedi, gamlı, asık bir yüzle masaya oturdu. Çayını içti ve bu dünyada hiç bir şeyin sandığı kadar iyi olmadığını aklından geçirdi. Birden kendi kendisine:

— Ben, ben ki toprak sahibiyim ve oğullarım da öğrencidir, neden sahibi şaşı gözlü bir gelincik sansar olan ve kazancı tarlalarımdaki işçilerimden daha az bir adamın dükkânından çay içeyim?.. diye düşündü.

Hemen ayağa kalktı, parayı masaya fırlattı ve kimse daha kendisine bir şey söylemeye vakit bulamadan, dışarıya çıktı. Ne istediğini, arzuladığını bilmeden anlamadan, kasabanın sokaklarında dolaştı durdu. Bir ara, bir nakkalın (1) dükkânına girdi, bir süre dopdolu bir tahta sıranın ucuna ilişerek, savaşçıların cesur ve kurnaz oldukları «Üç saltanat» ın eski günlerini anlatan hikâyeciyi dinledi. Fakat bir türlü avunamadı. Hâlâ canı sıkılıyordu. Diğer dinleyenler gibi adamın etkisi altında kalmadı ve hikâyecinin ikide birde çaldığı pirinç *gonk*'tan sıkıldı. Ayağa doğrularak yoluna devam etti.

Kasabada, işten anlayan bir güneylinin yeni açtığı büyük bir çayhane vardı. Vang Lung da önceleri bu dükkânda fena kadınlara, oyuna ve kumara ne kadar ve nasıl para harcandığı düşüncesinin verdiği bir dehşet ve korkuyla önünden geçmişti. Fakat şimdi, boş oturmaktan doğan can sıkıntısının zoru ve karısına karşı haksızlık ettiğini için için başına kakan vicdan azaplarından kurtulmak arzusuyle bu dükkâna doğruldu.

---

(1) Eski zamanlarda kahvelerde, hususî dükkânlarda eski masalları anlatan ve türlü türlü kahramanlık menkıbelerini bir aktör gibi tek başına temsil ederek hikâye eden profesyonel hikâyecilere «Nakkal» denirdi.

Huzursuzluğu, kararsızlığı, onu yeni bir şey görmeye, yeni bir şey işitmeye zorlamaktaydı.

İşte böylece, yeni çayhanenin eşiğinden geçerek, masalarla dolu, sokağa karşı ve pırıl pırıl yanan salona gidi. Cesur bir tavırla ve çekingen de olduğu için daha cesur, atılgan görünmeye çalışarak ilerledi. Daha son yıllara kadarki (hiç bir zaman bir arada bir iki gümüş paradan başkasını görmemişti) yoksulluğu ve hatta bir güney şehrinin sokaklarında araba çekerek didinişi aklından geçti.

Büyük çayhanede ilk önceleri hiç konuşmadı. Sessizce çayını ısmarladı. İçti. Ve hayretle etrafına bakındı. Burası, büyük bir salondu. Tavanı yaldızlıydı. Duvarlarında üzerlerine kadın resimleri çizili ipek tomarlar sarkıyordu. Vang Lung, gizliye gizliye bir tüm dikkatini toplayarak bu kadın resimlerine baktı. Bunlara ancak düşte rastlanırdı. Zira, ömründe hiç böylelerini görmemişti. Vang Lung, ilk gün bu kadın resimlerine baktı ve çayını acele acele içti. Dükkândan çıkıp uzaklaştı. Fakat sonraları sular daha tarlasında birikmiş durduğu günlerce bu çayhaneye gitti. Çay ısmarladı, tek başına oturarak içti ve güzel kadınların resimlerinden gözlerini ayıramadı. Evinde veya tarlasında yapacak bir işi olmadığı için, her gün biraz daha fazla oturdu. Günlerce de bu şekilde vakit geçirebilirdi. Zira, çeşitli yerlerde gizli gümüş paraları olmakla birlikte, hâlâ bir kasabalıyı andırıyor ve şatafatlı çayhanede ipek giysi yerine pamuklu giyen kendinden başka kimse yoktu. Bir şehirde hiç bir erkeğin yapmayacağı bir şekilde saçını örmüş ve bir şerit gibi omuzlarına sallandırmıştı. Etrafı seyredip çayını içerken, yukarı kata çıkan ve en ilerideki duvara yapışık dar bir merdivenden, biri aşağıya indi.

Batı kapısının dışında beş kat yükselen batı puthanesi dışında, bu çayhane o kasabada üst katı olan biricik binaydı. Bu puthane, dardı. Hele en üst katına doğru pek darlaşıyordu. Oysa, çayhanenin ikinci katı, binanın alt katı kadar geniş ve dörtköşeydi. Geceleri yukarı pencerelerden kadınların tiz şarkıları, şakrak kahkahaları ve kızların elleriyle nazlı nazlı çaldıkları sazların nağmeleri yüzerek aksederdi. Vang Lung'un oturduğu yerde çay içen birçoklarının çıkardığı gürültüler, şamatalar, zarların ve dominoların keskin takırdıları bütün her

şeyi bastırmasına rağmen insan, hele gece yarısından sonra bu müziğin sokağa aktığını duyardı.

İşte bunun içindir ki Vang, o gece, burada herhangi bir kimsenin kendisini tanıyabileceğine olanak vermediğinden, omuzuna dokunulduğu zaman birden şiddetle doğruldu. Başını kaldırınca, omuzuna vuran kimsenin güzel, fakat dar, uzun yüzüyle karşılaştı. Bu, toprağı satın aldığı gün, avuçlarına mücevherleri doldurduğu ve kendi eliyle yaşlı efendisinin titrek elini sımsıkı tutarak satış mukavelesinin üstüne mührünü doğru basmasına yardım eden kadının, Tutu'nun yüzüydü. Kadın onu görünce güldü. Kahkahası keskin bir fısıltıyı andırıyordu. Tutu, çiftçi kelimesinin üzerine, muziplikle basarak:

— Vay *çiftçi* Vang!.. dedi. Kim derdi ki, seni burada göreceğiz!..

Vang Lung, her ne pahasına olursa olsun, bu kadına bir kasabalıdan daha üstün bir insan olduğunu tanıtlamanın gerektiğini hissetti. Güldü ve pek yüksek bir sesle:

— Benim param da başkalarının parası kadar geçmez mi?.. Bugüne oldukça tutuyorum... Talihim yaver gitti... dedi.

Bunun üzerine Tutu, gözleri bir yılan gözleri gibi parıldayıp darlaşarak, orada takıldı kaldı ve sesi bir çanaktan akan zeytinyağı gibi, yumuşak yumuşak kayarak:

— Bunu kim işitmedi, duymadı ki?.. Sonra, sayısız parası olan bir insan, bu parasını, zengin adamların eğlendikleri ve kibar efendilerin şölenler çektikleri, keyif çattıkları, buradan başka nerede yiyebilir?.. Bizim şarabımızın üstüne yoktur. Hiç tattın mı, Vang Lung?.. dedi.

Vang Lung:

— Şimdiye kadar hep çay içtim... diye cevap verdi ve âdeta utanır gibi oldu... «Ne içkiye, ne de kumara el sürmüş değilim...»

Kadın, gevrek gevrek gülerek:

— Çay ha!.. diye tekrarladı. Sonra devam etti: Ama bizde kaplan kemiği şarabı, şafak şarabı ve kokulu pirinç şarabı var ve bunlar dururken çay içmek neye yarar?..

Vang Lung başını aşağıya indirirken, kadın yine o yumuşak sesi ve kandırıcı tavrıyle konuştu:

— Başka hiç bir şeye de bakmış değilsin galiba?.. Ne küçük güzel ellere, ne de tatlı tatlı kokan yanaklara... değil mi?..

Vang Lung, başını büsbütün yere eğdi ve yüzüne kan çıktı. Yakınında oturanların kendisine alayla baktıklarını ve kadının sözlerine kulak kesildiklerini sandı. Fakat göz ucuyla etrafı süzmeye cesaret edince de, kimsenin onunla ilgilenmediğini ve kumar zarlarının takırdılarının yeniden başladığını gördü, şaşkın şaşkın:

— Hayır... hayır... bakmadım... Yalnız çay içtim... dedi.

O zaman kadın tekrar güldü ve boyalı ipek tomarları işaret ederek:

— İşte... dedi... Orada resimlerini görüyorsun. Almak istediğini seç ve gümüş paraları da avucuma say. Ben de o beğendiğini sana getireyim...

Vang Lung, şaşarak:

— Bunlar mı?.. Ben onları ancak düşte görülebilen kadınların; nakkallerin anlattığı Kven Lven dağındaki tanrıçaların resmi sanmıştım... dedi.

Tutu, içinde alay çağlayan bir neşeyle cevap verdi:

— Evet, bunlar düşte görülen kadınlardır... Ama öyle düşler ki, az buçuk gümüş para, bu kadınları etten kemikten bir duruma getirir...

Etrafta duran uşaklara başını sallayıp göz kırparak ve sanki o da bu uşaklardan biriymiş gibi, Vang Lung'u gösterip:

— Kasabalı ahmak, budalanın biri gelmiş!.. diyerek ilerledi.

Fakat Vang Lung, resimlere yeni bir merak ve ilgiyle; başının üstündeki odalarda, et ve kandan yoğrulmuş kadınlar vardı ve erkekler, elbette kendinden başka erkekler de oraya, onlara gidiyorlardı demek?.. Öyle ise kendi de iyi, çalışkan, karısı ve oğulları olan bir erkek değil miydi?.. Böyle olmasaydı hangi resimden hoşlanırdı? Bir çocuk özenişiyle sanki bir şeyler yapmak istermişcesine, gösteriş olsun diye, acaba bu resimlerden hangisini alırdı?.. Onun üzerine her boyalı yüze, sanki hepsi de gerçek insan yüzüymüşlercesine dikkatle ve inceden inceye baktı. Önceleri, yani içlerinden birini seçmek sorunu ortada yokken, bu yüzlerin hepsi aynı güzellikte görünmüştü ona... Fakat şimdi, içlerinde ötekilerden daha güzel olanlar apaçık görünüyordu.

Vang Lung bir düzineden fazla resim arasından üç tanesini ve bu üç taneden de en güzelini; küçük, nazik bir yara-

tığı, bir bambu dalı kadar ince vücutlu, bir kedi yavrusu yüzü gibi sivri yüzlü; bir elinde gonca açmış bir nilüfer çiçeği tutan ve kıvrılmamış bir eğrelti otunun filizi gibi nazik elli bir kadını seçti.

Vang Lung, gözlerini ayırmaksızın bu resme dikkatle baktı. Baktıkça da şarap gibi bir sıcaklık damarlarına yayıldı. Birden yüksek sesle:

— Bu kadın, bir ayva çiçeğine benziyor!.. dedi. Ve kendi sesini duyunca, şaşırdı, utandı. Derhal kalktı. Çay parasını masaya bıraktı. Artık bastırmış olan karanlığa çıkarak, evinin yolunu tuttu.

Tarlalarda ve sularda, gümüşten bir sis ağı şeklinde mehtap oynaşıyor, kendi vücudunda da sıcak kanı hızla ve esrarlı bir şekilde dolaşıyordu.

19

Eğer bu sıralarda tarlalardan su çekilip de, toprak ıslak ve güneşte buhar yayar bir halde meydana çıksa, öyle ki, birkaç gün içinde sürülmek, tırmıklanmak ve tohum ekilmek gerekseydi, Vang Lung'un bir daha o büyük çayhaneye asla adım atmamak olanağı vardı. Ya da, çocuklardan biri hastalanmış olsa, veya yaşlı babası birden son günlerini yaşamak üzere bulunsa, Vang Lung belki de bunlarla ilgilenecek ve ipekli tomarın üstündeki sivri yüzü ve bambu vücutlu kadını unutacaktı.

Fakat gün batımında çıkan hafif bir yaz rüzgârından sonra, sular hep öyle hareketsiz ve durgun kaldı. Yaşlı adam, uyku kestirdi. Çocuklar tabana kuvvet sabahtan okula gittiler ve akşama kadar orada kaldılar. Vang Lung'un da evde canı sıkıldı. Bir aşağı bir yukarı dolaşıp dururken, birden iskemleye kendisini atarak, karısının döktüğü çayı içmeden, yaktığı çubuğu tüttürmeden tekrar ayağa kalktı ve kendisine ağlamaklı bir suratla bakan O-lan'ın gözlerinden gözlerini kaçırdı. Yedinci aydaydı, öteki günlerden daha uzun bir günün sonunda alaca karanlık, gölün nefesinden tatlılaşıp ve mırıltılarla geciktiği sırada, Vang Lung evinin kapısında duruyordu.

Birden ve hiç bir kelime söylemeden hızla döndü. Oda-

sına gitti. Yeni giysisini, hatta ipek gibi parlayan siyah parlak bir kumaştan ve O-lan'ın bayramlık olarak diktiği yeni paltosunu da giydi. Hiç kimseyle konuşmaksızın, su boyunca dar yollardan geçip, tarlalardan vurarak şehir kapısının karanlığına vardı. Buradan ve sokaklardan geçerek, yeni çayhaneye varıncaya kadar yürüdü.

Burada bütün ışıklar yanmış, içerisi yabancı sahil şehirlerinden satın alınabilen parlak yağ lambalarıyla aydınlatılmıştı. Akşam serinliğine karşı giysilerini fora etmiş olan müşteriler bu ışıkların altında oturmuş, konuşuyor ve içiyorlardı. Her tarafta, yelpazeler bir o yana bir bu yana sallanıp duruyor ve içten gelen kahkahalar sokağa akan musiki gibi dışarıya taşıyordu. Vang Lung'un toprakta çalışarak elde ettiği neşe, burada, insanların hiç çalışmayarak, kumar oynamak için toplandıkları bu binanın dört duvarı arasında hapsedilmişti.

Vang Lung, eşikte bir tereddüt anı geçirip durakladı ve açık kapılardan fışkıran parlak ışıkta dikildi kaldı. Orada kalmakla, uzaklaşmak arasında bocalıyordu. Zira, vücudundaki kan, damarlarını patlatacak gibi çağlamakla beraber, hâlâ ürkekliği, utangaçlığı geçmemişti. Fakat, aydınlığın tâ ucundaki loşlukta, kapıya dayanmış olan bir kadın göründü. Bu, Tutu'ydu.

Tutu ilerledi ve eşikte bir erkek hayali seçti. —Dükkândaki kadınlara müşteri bulmak Tutu'nun göreviydi—. Bu hayali tanır tanımaz, omuzlarını titretti ve:

— Aaa!.. dedi, çiftçiymiş meğer!..

Vang Lung, kadının umursamayışından ve sesinin bu kayıtsız tavrından fena halde alındı. İncindi. Birden kızdı. Bu hiddeti kendisine bir cesaret verdi, —başka bir türlü olanaksız bu cesareti bulamazdı— ve:

— Eve giremez miyim?.. Başka erkeklerin yaptıklarını yapamaz mıyım sanki?.. dedi.

Kadın tekrar omuzlarını kaldırdı. Güldü. Cevap verdi:

— Başkalarının gümüş paralarından sende de varsa, sen de onlar gibi yapabilirsin...

Vang Lung, kadına, asalet sahibi eşraftan sayılacağını, dilediğini yapabilecek kadar varlıklı olduğunu göstermek arzusuna kapıldı. Elini kemerine attı ve bir avuç dolusu para çıkardı. Sonra:

— Söyle bakalım, yeter mi, yetmez mi?.. dedi.

Kadın, avuç dolusu gümüşlere baktı ve işi fazla savsaklamayarak:

— Gel... dedi. Hangisini istiyorsun?..

Vang Lung ne söylediğini bilmeden mırıldandı:

— Ha!.. bilmem ki?..

Sonra arzusu, şehveti üstün gelerek fısıldadı:

— O küçüğü istiyorum. Şu sivri çeneli, küçük minyon yüzlü; suratı beyaz, pembe bir ayva çiçeğine benzeyen, elinde de bir nilüfer goncası tutan kadını istiyorum.

Kadın derhal başını salladı ve ona işaret ederek, kalabalık masaların arasından yol açmaya başladı. Vang Lung da Tutu'yu uzaktan izledi. İlk önce her erkeğin başını kaldırıp kendisine baktığını sandı, etrafına göz atmaya cesaret edince de, hiç kimsenin kendisiyle ilgilenmediğini gördü. Yalnız birisi:

— Kadına gitmek vakti gecikti mi dersin?.. diye seslendi.

Öteki de:

— Kuduruk herif, ziyarete erken başlamak ihtiyacında!.. diye cevap verdi.

Bu sırada, onlar dar ve dik merdivenlerden çıkıyorlardı. Vang Lung'a bu iş pek zor geldi. Zira, ömründe ilk defadır ki bir evde merdivenden yukarıya çıkıyordu. Bununla beraber, üst kata vardıkları zaman, Vang Lung, burasının da aşağı katın aynı olduğunu anladı. Yalnız bir pencereye geçip de göğe bakınca, bu kat epeyce yüksek göründü. Kadın öne düşerek karanlık dehlize saptı. Yürürken de:

— Bu gecenin ilk müşterisi geliyor!.. diye haykırdı.

Bütün dehliz boyunca birden kapılar açıldı ve ışık yamaları içinden, güneşte çiçekler yapraklarından fırlarmış gibi, şuradan buradan kadın, kız başları göründü. Fakat Tutu, gaddar bir sesle bağırdı:

— Hayır... seni istemem!.. Sen de değilsin! Seni çağıran oldu mu? Seni hele hiç soran yok! Efendi, küçük pembe yüzlü, Suşovlu cüceyi, Nilüfer'i istiyor.

Bellisiz ve alaycı bir ses dalgası dehlizi kapladı. Nar gibi kıpkırmızı bir kız, kalın bir sesle bağırdı:

— Eh, Nilüfer'e de bu herif lâyık hani!.. Mübarek, tarla ve sarmısak kokuyor!..

Vang Lung bu sözleri duydu. Kadının lafları, bağrına hançer gibi saplandıysa da, cevap vermeye lüzum görmedi. Zira, kalıp kıyafetiyle ve gerçekten de bir çiftçiye benzemekte olmaktan korkuyordu. Fakat kemerindeki bereketli gümüş paraları hatırlayınca, cesaretle yoluna devam etti. Nihayet kadın, avucunun ayasıyle ve hızlı hızlı bir kapalı kapıya vurdu. Cevap verilmesini beklemeden içeriye girdi. Odada çiçekli, kırmızı bir yorganla örtülü bir yatağın üstünde, ince, zayıf bir kız oturuyordu.

Eğer kendisine, dünyada böyle küçük, ince kemikli; nilüfer goncalarının rengi gibi pembe, tırnakları sivri, parmakları uzun bu kadar küçük ellerin bulunacağını söylemiş olsalardı, Vang Lung kabil değil inanmazdı. Ve eğer biri çıkıp da ona, bir erkeğin orta parmağından fazla büyük olmayan pembe ipek ayakkabılar içine sığdırılmış ve karyolanın kenarında nazlı nazlı sallanan bu kadar ve böyle küçük ayakların mevcut olabileceğini anlatsaydı, yine de inanamayacaktı.

Vang Lung, kadından gözünü ayırmayarak, yatağın üstüne ve onun yanına dimdik oturdu. Kadının tıpkı resme benzediğini, önceden resmini görmüş olup da, ona rastlansaydı, herhalde derhal tanıyacağını anladı. Kadının ellerinin büyük bir kısmı boyalı, ince, zarif ve süt gibi bembeyazdı. Nilüfer, birbirine kavuşturduğu iki elini giysisinin pembe ve ipek kıvrımlarının üstünde tutuyordu.

Vang Lung, kadına resme bakar gibi baktı. Onun dar ve kısa bluzünün içindeki bambu gibi narin vücudunu farketti. Beyaz kürkle çevrilmiş yüksek yakasının üzerinde boyalı güzelliğiyle yükselen küçük sivri yüzünü, kaysıya benzeyen yuvarlak gözlerini gördü. Nakkalların eski zamanlardaki güzellerin kayısı gözlerini terennüm ederken, ne demek istediklerini nihayet anlamıştı. Kadın, Vang Lung'a et ve kandan yoğurulmuş bir varlık gibi değil de, bir kadının boyalı resmi gibi göründü.

Sonra kadın, o kıvrılıp bükülen küçük elini kaldırdı ve Vang Lung'un omuzuna koydu. Ağır ağır onun kolu boyunca ve aşağıya doğru sıvazlayarak gezdirdi. Gerçi, böylesine hafif, böylesine yumuşak bir dokunuşu asla duymamış ve bu eli gözüyle görmemiş, bakınca omuzundan aşağı gezdirdiğini olanaksız bilemez, ecel onunla beraber döndü, baktı ve bu küçük

elin kolundan aşağıya doğru indiğini gördü. Bu elin ardından sanki bir ateş takip ediyor ve giysisinden süzülüp kolunun içinde yanarak ilerliyor ve etine geçerek yakıyordu onu. Vang Lung elin tâ kolunun ucuna ve yenine kadar gelişini seyretti. Burada kadının eli bir duraksama geçirdikten sonra, Vang Lung'un çıplak bileğine uzandı. Oradan da adamın kaba ve kara elinin pörsük avucuna kaydı. Ve Vang Lung bu eli nasıl tutacağını bilemeyerek, titremeye başladı. Derken, bir puthanede rüzgârda sallanan bir gümüş çanın çıkardığı sesler gibi hafif, şakrak ve çınlayan kahkahalar duydu. Kahkaha gibi bir ses:

— Seni dev adam seni!.. Ne kadar da cahil şeymişsin? Sen böyle bakıp dura dura, oturup sabahlayacak mıyız?.. dedi.

Bunun üzerine Vang Lung, kadının elini özenle iki avucunun arasına aldı. Zira bu el, kuru, gevrek bir yaprak gibi sıcak ve kuruydu, ona ne söylediğini farkında olmaksızın, yalvardı:

— Ben hiç bir şey bilmiyorum. Öğret bana!..

Ve kadın ona öğretti.

Vang Lung, bir adamın tutulacağından daha büyük bir hastalığa uğramıştı. Güneş altında çalıştığı, vahşi çölün kuru ve buz gibi dondurucu soğuğunu yediği, tarlalar ürün vermediği, bir güney şehrinin sokaklarında ümitsizce didindiği zamanlar eziyet, ıstırap çekmişti ama, hiç biri bu narin kızın elinin dokunuşuyla duyduğu ıstırap kadar şiddetli olmamıştı.

Vang Lung artık her gün çayhaneye dadandı. Her akşam kadın, kendisini kabul edinceye kadar bekledi ve her gece de onunla beraber kaldı. Her gece, kadının odasına girerken yine hiç bir şey bilmeyen o kasabalı halini üstünden atamadı. Eşikte tir tir titredi. Kadının kahkaha işaretini bekleyerek, yanına dimdik oturdu. Sonra heyecanlanarak, yanarak ve hasta edici bir açlıkla kadının, koparılma zamanı gelmiş olgun bir çiçek gibi, Vang Lung'un kendisine tamamiyle sahip olmasına razı olacağı en buhranlı ana kadar, onun azar azar açılıp saçılışına, teslim oluşuna bir köle gibi boyun eğdi.

Buna rağmen Vang Lung, kadına bir türlü tamamiyle sahip olamadı ve kadının bütün isteğiyle teslim olsa bile, Vang Lung yine doymak bilmedi. Ona karşı hep iştah ve arzu duydu. Vaktiyle O-lan, evine Vang Lung için bir sıhhat kaynağı olmuş ve bir hayvanın dişisine saldırışı gibi, karısını dipdiri bir

vücut ve azgın bir şehvetle arzu etmiş, emeline ulaşmış, tatmin edildikten sonra da onu aklından çıkararak, memnun, tarlada keyifle işini görmüştü. Fakat şimdi, bu kıza karşı beslediği sevgide böyle bir haz, bir memnuniyet duymuyordu. Hele onunla bulunmak kendisine hiç yaramıyordu. Geceleyin, kadın artık Vang Lung'tan bıkıp da terslenerek ondan aldığı gümüş paralar göğsünde saklı, birden güçlenen küçük elleriyle onu iterek kapı dışarı ettiği zaman, Vang Lung geldiği gibi aç, sevgilisine doyamadan, şehvetle susaya tutuşa oradan uzaklaşıyordu.

Vang Lung'un bu hali, susuzluktan ölen bir insanın deniz suyunu içmesi gibiydi. Bu da suydu ama, insanın kanını kurutarak susatıyor, fena halde susatıyordu. Öyle ki insan, sonunda sırf bu suyu içtiği için çıldırarak ölüyordu. Vang Lung her gün o kadına gidiyor, hep ona arzuyla, istekle yanaşıyor ve her seferinde de tatmin edilmemiş bir halde oradan, geri dönüyordu.

Vang Lung, bütün sıcak yaz boyunca bu kızı böyle sevdi. Onu tanımıyordu. Nereden gelmişti, kimin nesiydi, bilmiyordu. Bir arada oldukları zaman birkaç laf bile etmiyor, kadının bir çocuk konuşmasını andıran ve kahkahalarla karışık sürekli cıvıldayışlarına pek az kulak veriyordu... Yalnız onu bekleyerek, yüzünü, ellerini, vücudunu ve büyük gözlerinin anlamını seyrediyordu. Ondan asla bıkmıyor, şafak vakti evine, şaşkın ve doymamış bir halde, dönüyordu.

Günler bitip tükenmek bilmiyordu. Vang Lung odadaki sıcaklığı bahane ederek artık yatağında yatmıyordu. Bambuların altına bir döşek sererek, deliksiz uyuyor veya göğsü anlayamadığı tatlı ve hasta edici bir acıyla dolarak bambu yapraklarının sivri gölgelerini seyretmek için uyanık kalıyordu.

Ve biri, meselâ karısı veya çocukları ona söz söylese, ya da Çing gelip de:

— Sular yakında çekilecek, hangi tohumları hazır edeceğiz?.. dese, Vang Lung:

— Beni neden rahatsız ediyorsunuz!.. diye haykırıyordu. Ve her zaman kalbi çatlayacak gibi oluyordu. Zira, bu kızdan bir türlü elini çekemiyor, usanmıyor, ona kanamıyordu.

İşte günler böyle geçip de Vang Lung, sırf akşamı bulmak için gününü gün ederken, O-lan'a, oyunlarını oynarken,

birden uslulaşıveren çocuklarının gamlı, hüzün dolu yüzlerine; hatta kendisini süzen ve:

— Seni böyle huysuzlaştıran, tenini çamur gibi sarartan hastalığın nedir?.. diye soran yaşlı babasına bile bakmıyordu.

Ve günler bitip de, gece olunca, Nilüfer kız, Vang Lung'a etmediğini bırakmamaktaydı. Bir seferinde onun günün belirli saatlerinde fırçalayıp ördüğü örgülü saçıyla alay ederek gülünce, ve:

— Şimdi güneydeki erkekler böyle maymun kuyruğu takmıyorlar!.. deyince Vang Lung, ağzını açmadan gitti, saçını kestirdi. Oysa, önceleri hiç kimse onu ne hakaretle, ne de dalına basıp alay ederek böyle bir şey yapmaya asla kandıramazdı.

O-lan bu halini görünce, dehşetle haykırdı:

— Hayatını, canını kökünden budamışsın!..

Fakat Vang Lung, bağırdı:

— Hep eski kafalı bir aptal gibi mi kalmamı istiyorsun! Bütün şehir delikanlıları saçlarını kestirdiler!.. dedi.

Bununla beraber, yaptığından da içten içe korkuyordu. Yine de Nilüfer kız istese ve kendini öldür!.. dese, küçük bir duraksama göstermeksizin canını verirdi. Zira bir kadında aradığı, arzuladığı bütün güzelliği onda bulmuştu.

Vang Lung, alelâde zamanlarda, çalışmasının, didinmesinin temiz teriyle yeter derecede yıkandığını sandığı için, pek seyrek olarak yıkadığı gürbüz, bakırlaşmış vücuduyla sanki başka bir adamın vücuduymuş gibi ilgilenmeye başladı ve her gün yıkandı. Öyle ki, karısı kaygıyla:

— Sen bu kadar çok yıkanmakla kendini öldüreceksin!.. dedi.

Dükkândan yabancı diyarlardan gelme mis gibi güzel kokulu bir kırmızı sabun aldı. Vücuduna sürdü. Önceleri pek sevdiği bir nesne olmakla beraber, Nilüfer kızın yanında fena kokacağından çekinerek her ne bahasına olursa olsun, bir diş sarmısak bile yemedi.

Evindekilerin hiç biri de bu hallerine bir anlam veremedi. Vang Lung, giysilik yeni kumaşlar aldı. Onun giysilerini geniş tutup, uzun ve bol teyelleyerek hep O-lan dikmişti, fakat artık karısının biçtiği ve diktiği giysilerden hoşlanmamaya başlamıştı. Onun için de, kasabalıların diktirdikleri gibi,

kumaşları alarak kasabadaki terzilerden birine götürdü. Vücuduna göre ve pek az pay bırakılmış bir surette kül rengi ipekli bir uzun giysi, üzerine de siyah satenden kolsuz bir ceket yaptırdı. Ömründe de ilk defa olarak kadın eliyle dikilmemiş olan ilk ayakkabılarını satın aldı. Bunlar, yaşlı efendinin ayaklarını sürüye sürüye giydiği siyah kadife ayakkabılar cinsindendi.

Fakat Vang Lung, bu güzel giysileri, O-lan'ın ve çocuklarının gözü önünde birdenbire giymeye utanıyordu. Giysilerini kahverengi yağ kâğıdıyle paket yaparak büyük çayhanede, tanıdığı kâtiplerden birinin yanına bırakmıştı. Kâtip de para karşılığında, Vang Lung'un içeride ve dipteki odalardan birine gizlice girmesine göz yumuyordu. Vang Lung, yukarı kata çıkmadan önce, burada giyiniyordu. Bundan başka Vang Lung, altın kaplama bir gümüş yüzük alarak parmağına geçirdi. Alnının üzerinde tıraş ettiği yerde saçları çıktığından, bunları bütün bir gümüş sikke vererek satın aldığı küçük bir şişedeki kokulu yağla düzeltti, yatırdı.

O-lan, kocasını hayretle seyrediyor, bütün bunlara ne anlam vereceğini bilemiyordu. Yalnız bir öğle vakti pilav yerlerken, ona uzun uzun baktıktan sonra, ağır bir tavırla:

— Sende, bana büyük evdeki efendilerden birini hatırlatan bir hal var!.. dedi.

O zaman Vang Lung, kahkahayla güldü. Cevap verdi:

— Yenecek ve artıracak kadar paramız varken, hep bir yanaşma gibi kalacak, ona mı benzeyecektim sanki!.. dedi. Fakat içinden de çok sevindi. Ve o gün karısına birçok günlerden daha iyi davrandı.

Artık para, epeyce gümüş para Vang Lung'un ellerinden oluk gibi akıp gidiyordu. Yalnız kızla kaldığı saatlerin parasını ödemiyor, aynı zamanda onun arzularını tatmin etmek, yerine getirmek için de harcıyordu. Kadın, sanki istediği, özlediği şeyi elde edememiş de, kalbi kırılmışcasına iç çekiyor ve mırıldanıyordu:

— Ah... vah bana!..

Kadının yanında en nihayet konuşmayı öğrenmiş olan Vang Lung:

— Neyin var, benim küçk meleğim, gönlümün bir tanesi benim?.. diye fısıldadığı zaman, kadın cevap veriyordu:

— Bugün senden zevk alamıyorum. Senden hoşlanmıyorum. Çünkü dehlizin öbür tarafındaki Kara cadının, altın bir saç iğnesi hediye eden sevgilisi var. Oysa benim ömrümde hep bu köhne gümüş iğne özlemi geçiyor.

Vang Lung, kadının küçük ve uzun memeli kulağını görebilmek zevkini tatmak için onun dalgalı yumuşak saçını bir yana iterek:

— Ben de «mücevher» imin saçlarına bir altın iğne alırım! diye fısıldıyor ve veremeyip de kendine kalan tek şey yalnız canı oluyordu.

Vang Lung'a bütün bu aşk isimlerini, bir çocuğa yeni kelimeler belletir gibi, kadın öğretmişti.

Kadın, bunları kendisine tekrar etmesi, söylemesi için ona ezberletmişti. Fakat Vang Lung, kekeliyor, bunları pek kolaylıkla beceremiyor, hatta bazen ömürboyu, ekimden, hasatlardan, güneş ve yağmurdan başka bir şeye yatmamış olan dili, yeni aşk kelimelerini söylerken arada sırada tutuluyordu.

Böylece duvardaki, torbadaki gümüşler çıkarıldı. Yendi, bitti. Bir zamanlar ona:

— Paraları duvardan niye çıkarıyorsun? diyebilecek olan O-lan ağzını açmadı. Yalnız kocasının kendisinden, hatta toprağından apayrı ve uzak bir yaşam sürdüğünü pek iyi anlayarak, fakat bu yaşamın nasıl bir yaşayış olduğunu kestiremeyerek, çaresizlik içinde Vang Lung'u seyretti. Fakat O-lan, kocasının ona bakıp çirkinliğini, saçlarının güzel olmadığını apaçık yüzüne vurduğu ve ayaklarının pek kocamanlığını görüp de söylediği günden beri, ondan korkmuş, yılmıştı. Bir şey sormaya da cesaret edememişti. Çünkü Vang Lung'un hiddeti burnundaydı. Ve O-lan'ı ikide birde derhal paylayıveriyordu.

Günün birinde Vang Lung, tarlalarından evine döndü, havuz başında onun giysilerini yıkayan O-lan'ın yanına yaklaştı. Bir süre sessizce bekledikten sonra, karısına kabaca:

— O inciler ne oldu? dedi.

Vang Lung, utandığı, bu duygusunu içinden kabul etmek istemediği için kabalaşmıştı.

Kadın, yassı ve dümdüz bir taşla dövdüğü giysilerden ve havuzun başından gözlerini kaldırarak, çekingen bir tavırla cevap verdi:

— İnciler mi? Bende.

Vang Lung, karısına bakmayıp gözlerini onun ıslak ve bumburuşuk ellerine dikerek, homurdandı:

— İncileri boşuna saklamaktan bir fayda çıkmaz.

Kadın, yavaşça:

— Günün birinde onları küpe yaptırırım... dedi. Ve kocasının kahkahayla güleceğinden korkarak, tekrar sözüne devam etti: Büyük kızımızın düğününde ona verirdik...

Vang Lung, büsbütün katı kalplileşerek yüksek sesle:

— Toprak gibi kara renkli bir insanın inci takması ne demek oluyormuş? İnciler kumral, beyaz kadınlara yakışır!.. dedi. Bir an sessizlikten sonra da birden bağırdı: Ver onları bana!.. İhtiyacım var!..

O zaman kadın, ıslak ve bumburuşuk elini ağır ağır göğsüne soktu, küçük çıkını çıkardı ve kocasına verdi. Onun çıkını açışını seyretti. İnciler adamın avucunda duruyordu. Üzerlerine vuran yumuşak güneş ışınıyla da pırıl pırıl yanıyorlardı. Vang Lung bir kahkaha attı.

Fakat O-lan, kocasının giysilerini yeniden dövmeye koyuldu. Gözlerinden ağır ağır ve büyük damlalarla yaşlar akınca da silip, kurutmak için elini kaldırmadı. Yalnız, taşın üzerinde serili duran giysileri sopasıyle durmadan biteviye dövmeye devam etti.

20

Vang Lung'un amcası, o güne dek nerelerde bulunduğunu, neler yaptığnı söylemeksizin çıka gelmeseydi, bütün gümüş paralar eriyip bitinceye kadar bu hal böylece devam edip gidecekti. Amca, sanki bir buluttan kopmuş gibi eşikte göründü. Pejmürde giysisi düğmelenmemiş, her zamanki gibi üstünden düşmekteydi. Yüzü de pek değişmemişti. Yalnız rüzgâr ve güneşten buruşmuştu. Ve Vang Lunglar, sabah kahvaltısına masaya oturmak üzereyken eşikten onlara sırıttı. Vang Lung, şaşkınlıktan ağzı açık kalakaldı. Zira, amcasının hayatta olduğunu tamamiyle unutmuştu ve sanki bir ölünün hortlayarak kendisini görmeye geldiğini sandı.

Vang Lung'un babası, gözlerini kırptı, uzun uzun baktı ve adamın:

— Ey ağabey, oğlu, onun oğulları ve yengem!.. diye seseleninceye kadar da onu tanımadı.

Bunun üzerine Vang Lung ayağa kalktı, içinden korkup, fakat yüzünden hiç belli etmeden —nazik bir tavırla—:

— Ooo... amca... yemek yedin mi?.. diye sordu.

Amcası derhal cevap verdi:

— Hayır!.. Ama sizinle birlikte yiyeceğim.

Ve masaya çöktü. Önüne bir tas ile tahta çatalları çekti ve hiç sıkılmadan masada bulunan pilavdan, tuzlu balıktan yedi. Sanki kıtlıktan çıkmış da pek açmış gibi, yemekleri sömürdü. Üç tas pirinç lapasını, balık kılçıklarını, fasulyenin kabuklarını dişleri arasında kırıp çatırdatarak, ağzını şapırdata şapırdata yiyip bitirinceye kadar kimse ağzını açmadı. Bundan sonra adam, sanki ona da haketmiş gibi:

— Şimdi de uyumalı. Zira, üç gündür gözüme uyku girmedi!.. dedi.

Şaşkına dönmüş ve başka ne yapacağını bilemeyen Vang Lung da, ona babasının yatağını gösterdi. Amcası yorganı kaldırdı, döşeğin iyi kumaşını, yeni ve temiz pamuğunu yokladı, tahta karyolaya, güzel masaya ve Vang Lung'un babasının odasına aldığı büyük tahta iskemleye baktı:

— Senin zengin olduğunu duymuştum ama, bu kadarını bilmiyordum... dedi. Ve kendisini yatağa atarak her taraf yaz sıcağı ile cayır cayır yandığı halde, sanki odadaki bütün eşya öz malıymış gibi, yorganı omuzlarına kadar çekti ve başka hiç bir şey söylemeksizin, uykuya daldı.

Vang Lung, büyük bir kaygıyla, orta odaya döndü. Zira, artık amcasını evden uzaklaştırmanın hiç olanağı kalmamıştı. Adam, Vang Lung'u bulmuş ve onun kendisini beslemeye zorunlu olduğunu biliyordu. Vang Lung bunları ve korkuyla da amcasının karısını düşündü. Lamı cimi yok, gelip evine yerleşeceklerdi. Hiç kimse de buna engel olamazdı.

Vang Lung, nitekim korktuğuna uğradı. Amcası, ancak öğle geçtikten sonra yatağında gerinerek uyandı. Üç kez sesli sesli esnedi. Giysilerini kavuşturarak odadan çıktı ve Vang Lung'a:

— Eh, gideyim karımla oğlumu alıp geleyim. Topu topu üç canız. Sizin bu büyük evinizde de giyeceğimiz adi giysilerle, yiyeceğimiz yemekler asla kaybolmuş sayılmaz.

Vang Lung, ona durgun ve gamlı bakışlarıyle cevap vermekten başka bir şey yapamadı. Zira, insanın fazlasıyle elinde avucunda olup da, babasının kardeşiyle oğlunu evden kovmak pek ayıptı. Ve Vang Lung, böyle harekete kalkıştığı takdirde, zengin olduğu, refah içinde bulunduğu için saygı gördüğü köyünde ayıplanacağını biliyordu, onun için bir şey söylemeye cesaret edemedi. Ve kapı yanındaki odaların boşalması için işçilerin tamamiyle eski eve geçmelerini emretti. Ve daha o günün akşamında amcası, karısını ve oğlunu getirerek bu odalarda yerleşti. Vang Lung da fena halde kızdı. Bu hiddetini içinde gizleyerek, içinde gömerek, gülümseyip akrabalarına hoş geldiniz demek, onu büsbütün köpürttü. Amcasının şişman, ablak suratlı karısını görünce, hiddetinden çatlayacak gibi oldu. Hele amcasının oğlunun yaramaz, küstah yüzüyle karşılaşınca da onu tokatlamamak için kendisini zor tuttu. Ve üç gün kızgınlığından kasabaya inmedi.

Olup bitenlere alıştıktan, kanıksadıktan sonra, O-lan, Vang Lung'a:

— Artık hiddeti bırak... çekeceğiz!.. dedi.

Vang Lung, kör boğazları ve başlarını sokacak yerin uğruna amcası, karısı ve oğullarının ellerinden geldiği, becerebildikleri kadar nazik davranmaya çalıştıklarını anladı ve aklı her zamankinden fazlasıyle Nilüfer kıza gitti. Onu düşünmeye koyuldu, içinden de:

— Bir adamın evi köpeklerle dolu olursa, insan huzurunu gidip başka yerde aramak zorundadır!.. diye homurdandı ve içindeki tüm o eski acılar, ıstıraplar, başgösterdi, ateş yeniden parladı. Hâlâ aşkına kanamamıştı.

Ne O-lan'ın saflığı yüzünden göremediği, yaşlı adamın yaşının çokluğundan sezemediği, ne de Çing'in dostluğu nedeniyle farkına varmadığı şeyi, Vang Lung'un amcasının karısı hemen anladı. Ve gözlerinin içinden kahkahalar fışkırarak:

— Vang Lung başka bir yerden bir çiçek dermekle meşgul!.. diye bağırdı. O-lan, kadının ne demek istediğini anlamayıp ona yalvararak bakınca, tekrar konuştu:

— Çekirdekleri görebilmek için, kavunu daima yarıp bölmelidir, değil mi?.. İşin düzcesi; kocan bir başka kadına vurulmuş!..

Vang Lung, bir sabah erken, aşktan bitkin bir halde, yor-

gun argın odasında uyku kestirirken, oda penceresinin baktığı avluda amcasının karısının bu sözlerini duydu.

Hemen uyanıp toparlandı ve bu kadının gözlerinin keskinliğine ağzı açık kalarak dinlemeye koyuldu. Şişman boğazından yağ dökülürmüş gibi, kadının kalın sesi gürlemeye devam etti:

— Eh... ben birçok erkekler görmüşümdür. Eğer bir erkek, saçlarını tarar, düzeltir, yeni giysiler satın alır ve hiç gereği yokken, birdenbire kadife ayakkabılar giyerse, bilin ki bu, yeni bir kadına işarettir. Ve mutlaka da öyledir.

O-lan'dan kırık dökük bir ses çıktı. Fakat Vang Lung, karısının ne dediğini işitmedi. Ama amcasının karısı sözüne devam etti:

— Herhangi bir erkeğe bir kadının yeteceğini asla sanmamalı, zavallı budala!.. Hele bu kadın, sırf erkeği için didinerek vücudunu yıpratmış olan yorgun, bezgin ve sıkı çalışan biri olursa, o zaman onu yeter derecede doyuramaz. O zaman, erkeğin aklı daha çabuk başka yerlerde dolaşır. Sen, sen zavallı budala ise, bir erkeği oyalamaya, onun aklını çelmeye lâyık değilsin ve işinde kullandığı öküzünden bir numara daha farklısın. Kocan parası olup da yeni bir kadın satın alarak eve getirirse, yakınmak sana yakışmaz. Zira, bütün erkekler böyledir. Benim hamhalat kocam da aynı şeyi yapacaktı. Yalnız ne yazık ki, zavallının, ömründe, kendisini besleyecek kadar bile gümüş parası olmadı.

Kadın bunları ve daha fazlasını da söyledi. Fakat Vang Lung, ilk söylenenlerden başkasını duymadı. Zira, kadının laflarından beyni durmuş, düşünemez olmuştu. Şimdi, sevdiği kıza karşı beslediği açlığı, duyduğu susuzluğu gidermek, tatmin etmek için ne yapmak gerektiğini birdenbire anlamıştı. Kadını satın alacak, eve getirecek, öz malı yapacak; böylelikle başka hiç bir erkek onunla temas edemeyecek, kendi de yemek yiyebilecek, beslenebilecek, içebilecek ve doyacaktı. Birden yatağından ayağa fırladı, dışarıya çıktı ve amcasının karısına gizlice bir işaret çaktı. Kadın arkasından gelerek, sokak kapısından çıkıp da söyleyeceklerini kimsenin duymayacağı hurma ağacının altına vardıkları zaman, ona:

— Avluda söylediklerini duydum ve dinledim. Haklısın!.. Bana ondan daha başkası da gerek... Hem, hepimizi besleye-

cek kadar toprağım olduktan sonra, neden yapmayayım?.. dedi.

Kadın hırsla ve çarçabuk cevap verdi:

— Tabiî, neden yapmayacakmışsın? Bütün zengin erkekler yapıyorlar. Yalnız bir kaptan içmek, yemek zorunda olan yoksul bir kimsenin elinden gelmez bu iş.

Kadın, Vang Lung'un daha başka neler söyleyeceğini önceden kestirerek, bile bile böyle konuşmuştu. Nitekim Vang Lung da kadının umduğu gibi sözüne devam etti:

— Fakat bu işi kim görecek, benim için konuşarak meyaneciliğini, çöpçatanlığını kim yapacak? Bir erkek bir kadına gidip de, «evime gel!..» diyemez ki?..

Kadın buna karşı derhal cevap verdi:

— Sen bu işi bana bırak. Yalnız kadını göster, kim olduğunu söyle. Sorunu çözerim.

O zaman Vang Lung istemeye istemeye ve utanarak konuştu. Zira, o ana kadar sevgilisinin ismini kimseye söylemiş değildi:

— Nilüfer denilen bir kadın.

Vang Lung, daha iki kısa yaz ayı öncesine kadar hayatta olduğunu bile bilmediği Nilüfer'i herkesin tanıdığını, ismini duyduğunu sanıyordu. Bundan dolayı da, amcasının karısı:

— Yeri nerede? diye sorunca, sabırsızlanıverdi. Sert bir tavırla cevap verdi:

— Nerede olacak?.. Kasabanın ana caddesindeki büyük çayhaneden başka nerede olabilir?..

— Çiçekler evi denilen çayhanede mi?..

Vang Lung karşıladı:

— Başka nerede olsun ki?..

Kadın alt dudağını mıncıklayarak bir süre düşündükten sonra:

— Orada kimseyi tanımıyorum. Bir yolunu bulmalıyım. Bu kadını kim işletiyor? Yani maması kim?.. dedi.

Vang Lung, bunun büyük evdeki tutsaklardan Tutu olduğunu söyleyince, kadın güldü ve:

— O mu?.. dedi. Yaşlı efendi bir gece Tutu'nun yatağında öldükten sonra karı bu mesleğe mi girdi? Eh... Olacağı, karının yapacağı da buydu zaten!..

Sonra tekrar gevrek gevrek, kıkırdaya kıkırdaya gülerek devam etti:

— Mama o ha!.. Çok kolay canım... Mesele kolay... O ha!.. Karı daha dünden her şeyi yapmaya hazırdır, hatta para görse, bir dağ bile yaratmaya kalkışır.

Vang Lung bunu duyunca ağzının birdenbire kuruduğunu, kavrulduğunu hissetti ve fısıltılı bir sesle:

— Öyle ise gümüş para gerek demek?.. Gümüş ve altın... Toprağımın değerine elde edeceğim herhangi bir şey gerek!.. dedi.

Aşkın doğurduğu garip ve zıt bir nöbet, humma ile Vang Lung her şey düzelinceye kadar, tekrar büyük çayhaneye gitmek istemedi. Kendi kendine:

— Eğer kadın evime gelmez ve yalnız benim olmazsa, boğazımı kesseler, yine onun yanına gitmeyeceğim... dedi. Fakat. «Eğer kadın, evime gelmezse...» cümlesi aklına gelince de kalbi korkudan durayazdı ve durmadan amcasının karısına koşarak:

— Paranın azlığı kapılarımızı kapayacak değil ya!..

Ve tekrar tekrar:

— Elimde istediği kadar gümüş ve altın olduğunu Tutu'ya söyledin mi? dedi. Arkasından da: Ona anlat ki, evimde hiç bir iş görmeyecek, yalnız ipekli giysiler giyecek ve dilerse her gün köpek balığı kanatları yiyecek...

Bu vaitler o kadar sıklaştı ki, nihayet şişman kadının canına tak dedi ve gözlerini devire devire Vang Lung'un yüzüne karşı:

— Yeter!.. Yeter!.. diye bağırdı. Beni aptal mı sandın? Yoksa bir erkekle bir kızın arasını daha ilk defa mı buluyorum, nedir?.. Beni rahat bırak!.. İşi bitireceğim, yahu!.. Kaç defa her şeyi birer birer söyledim. Anlattım...

O zaman Vang Lung'a parmaklarını kemirmekten ve evi Nilüfer'in ilk anda göreceği şekle sokmaktan başka yapacak bir şey kalmadı. O-lan'ı şuraya buraya koşturdu. Ona odaları süpürttü, yıkattırdı. Masaların, iskemlelerin yerlerini değiştirtti. Öyle ki, zavallı kadın gitgide korku hastalığına uğramaya başladı. Zira, kocasının bir şey söylememesine rağmen, artık başına ne geleceğini anlamış bulunuyordu.

Vang Lung, artık karısıyle bir yatakta yatmaya katlana-

mıyordu. Kendi kendine: «Evde iki kadın olunca daha fazla odalar ve bir başka avlu, bir de sevgilimle gidip yıkanabileceğim bir yer bulunmalı!..» diye düşündü. Bir yandan amcasının karısının işi bitirmesini beklerken, bir yandan da işçileri çağırdı ve orta odanın arkasında ve avlunun etrafında iki tarafta olmak üzere bir büyük, iki küçük üç oda çıkmalarını emretti. İşçiler ona hayretle baktılar, fakat cevap vermeye cesaret edemediler. O da onlara bir şey söylemedi. Yalnız başlarında durdu. Öyle ki, gördüğü işlere dair Çing ile bile konuşmak lüzumunu duymadı. İşçiler tarlalardan toprak kazdılar. Duvarları çıktılar. Toprağı döverek damı yaptılar. Vang Lung da kasabadan kiremitlerini getirtti.

Odalar bitip, toprak ufalanıp, döşemenin hazırlanması için dövülünce, Vang Lung tuğlalar getirtti. İşçiler bu tuğlaları yan yana dizerek kireçle sıvadılar ve Nilüfer'e tuğla döşeli üç oda hazırlanmış oldu. Vang Lung, kapılara asılmak üzere kırmızı kumaştan perdeler, bir masayla iki tarafına konulacak iki tane oyınalı iskemle, masanın arkasına düşen duvara asılmak için de içlerine tepe ve nehir resimleri yapılmış iki tane boyalı kâğıt tomarı satın aldı.

Ayrıca kapaklı, yuvarlak, kırmızı lâkeli bir şekerleme kutusu satın aldı. İçine susamlı pastalar ve domuz yağı ile pişirilmiş tatlılar koyarak, kutuyu masanın üstüne yerleştirdi. Arkasından, tek başına küçük bir odaya sığabilecek büyüklükte bir oyınalı karyola ile etrafına çepeçevre asılmak üzere de çiçekli perdeler aldı.

Bütün bunları yaparken, O-lan'dan bir şey sormaya, bir iş istemeye utandı; akşamları amcasının karısı gelip, yatak perdelerini taktı. Ve bir erkeğin acemi ellerle kendi kendine pek kabaca yapacağı diğer işleri gördü.

Nihayet her şey tamam oldu. Yapacak başka bir iş kalmadı. Aradan bir ay geçtiği halde, asıl sorun sona ermemişti. Vang Lung da Nilüfer'e hazırlattığı yeni avluda oyalandı durdu ve bu avlunun ortasına küçük bir havuz kazdırmayı düşündü. Bir metrekare boyunda bir havuz kazmak ve etrafına çiniler döşemek için, bir işçiyle bu işleri yapan ustayı çağırdı. Kendisi şehre inerek beş tane alabalık satın aldı. Artık yapılacak başka bir şey bulamadı, yine sabırsızlanarak ve hummalar içinde yana, kavrula bekledi.

Bütün bu sıralarda Vang Lung, burunlarından sümük aktığı için çocuklarını azarlamaktan; üç günden fazla olduğu halde saçlarını taramadı diye O-lan'a gürleyerek çıkışmaktan başka hiç kimseyle konuşmadı. Öyle ki, nihayet bir sabah O-lan, dayanamadı, gözleri doldu ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Vang Lung, karısının, hatta açlıktan ölecek hale geldikleri zamanlarda veya başka nedenle de, böyle ağladığını görmediği için, sert bir sesle:

— Ne oluyorsun be kadın!.. dedi. Bütün bu gürültü patırdılar olmadan, sana at kuyruğuna benzeyen saçlarını tara, diyemez miyim?..

Kadın inleyerek:

— Ben oğullarını dünyaya getirdim!.. Ben oğullarını doğurdum!.. Sözünü durmadan tekrarlamaktan başka hiç bir şey söylemedi.

Ve Vang Lung sustu kaldı. Sıkıldı. Kendi kendisine mırıldandı. Karısından utanıyordu. Bundan ötürü de onu fazla rahatsız etmedi. Kanun bakımından karısından yakınamayacağı bir gerçekti. Çünkü O-lan ona, üçü de sağ ve iyi olan üç oğlan çocuk doğurmuştu. Başkasına karşı duyduğu arzudan, şehvetten başka hiç bir özürü yoktu.

Durum günlerce böyle sürüp gitti. Günün birinde amcasının karısı geldi ve:

— İşi bitirdim… dedi. Çayhane sahibinin kâhyalığını eden kadın, «Avucuma, bir tahtada yüz gümüş parçası sayılırsa, bu işi yaparım.» diyor. Kız da, balgam taşı küpeler, yine bir balgam taşı yüzük ve bir altın yüzük, iki kat saten giysi, iki kat ipek tuvalet ve bir düzine ayakkabı ve yatağına da iki ipek yorgan alırsan gelecek.

Bütün bu söylenen sözlerden Vang Lung yalnız: «İşi bitirdim!..» cümlesini duyabildi ve haykırdı:

— Olsun!.. Olsun!.. dedi ve iç odaya koştu. Gümüş paraları çıkardı, kadının avuçlarına, yine de gizlice boşalttı. Zira, birçok yılların iyi hasatlarının, yemişlerinin bu suretle akıp gitmesini bir kişinin bile görmesini istemiyordu. Ayrıca amcasının karısına:

— Al sana da on gümüş… dedi.

O zaman kadın, vücudunu dikleştirerek ve başını bir o yana

bir bu yana sallayarak verilen parayı sanki almak istemezmiş gibi davrandı ve fısıltısını daha da keskinleştirip:

— Hayır, hayır!.. İstemem... Biz bir ailedeniz. Sen benim olğumsun. Ben de senin ananım... Bunu para için değil, hatırın için yapıyorum!.. dedi.

Fakat Vang Lung, kadının bir yandan istemez gibi davranırken, bir yandan da avucunu açarak uzattığını gördü, paraları saydı ve bu paranın yerine harcandığına kanaat getirdi.

Vang Lung sonra, domuz, sığır eti, mandarin balığı, bambu tomurcukları ve kestane satın aldı. Çorbada pişirilmek üzere yuvaları güney ellerinde bulunan bir dizi kurutulmuş köpek balığı kanatları ve daha bildiği bütün ince gıdaları satın aldı ve içindeki o yanan, huzursuz sabırsızlığa bekleme denebilirse, işte böyle bir sabırsızlıkla bekledi.

Yazın sonu demek olan, sekizinci ayın pırıl pırıl yanan, pırıldayan alevli, yangın gibi bir gününde Nilüfer, Vang Lung'un evine geldi. Vang Lung, uzaktan onun geldiğini gördü. Kadın, adamların omuzlarında taşınan bambudan yapılmış kapalı bir tahtıravana binmiş, geliyordu.

Vang Lung, tarlaların etrafını çevreleyen dar patikalarda bu tahtıravanın o yana bu yana sallanışını seyretti. Ardından da Tutu'nun yüzü görünüyordu. O esnada Vang Lung, bir an kadar bir korku geçirdi ve içinden:

— Evime kimleri getiriyorum?.. diye söylendi.

Ne yaptığının zerrece farkında olmayarak, hızla, birçok seneler karısıyle birlikte yattığı odaya girdi, kapıyı kapadı ve amcasının karısının, ona seslenip:

— Gelen var, dışarıya çıksana!.. deyinceye kadar, şaşkın bir halde karanlıkta bekledi.

Ve sanki kızı önceden hiç görmemiş, bilmezmiş gibi, başını önüne, yeni giysilerinin üzerine eğip, gözlerini şuraya buraya gezdirerek ve asla ileriye bakmayarak utana utana dışarıya çıktı. Fakat Tutu, şakrak şakrak ona seslendi:

— Yahu, böyle bir iş yapacağımızı bilmezdim!.. dedi. Adamların yere indirdikleri tahtıravana yaklaşarak perdeleri kaldırdı, dilini şaklattı:

— Çık dışarı Nilüferciğim!.. İşte geldik. Burası evin, bu da sahibin!.. dedi.

Vang Lung, tahtıravanı taşıyan adamların yüzlerindeki pis sırıtmaları görünce, sinirlendi, içinden:

— Bu herifler, kasaba sokaklarının serserileri, ciğerleri de beş para etmez!.. diye geçirdi. Kızdı, yüzünün yandığını, kızardığını hissetti. Onun için de yüksek sesle konuşmaktan vazgeçti.

Derken perdeyi kaldırdılar. Daha kendini toparlayamadan baktı. Tahtıravanın gölgeli halvetinde Nilüfer çiçeğinin bir zambak kadar sakin ve sürmüş sürüştürmüş bir halde oturmakta olduğunu gördü. Vang Lung bu kadını canı için satın aldığı, onun artık bir daha gitmemek, hep beraber kalmak üzere bütün bütüne evine geldiği gerçeğinden başka her şeyi, hatta kasabalı sırıtkan heriflere karşı olan hiddetini bile unuttu. Sanki bir çiçeğin üzerinden bir yel geçmiş gibi, kadının pek dilber bir tavırla ayağa kalkışını titreyerek ve olduğu yerde donmuş gibi dikili kalarak seyretti. Ondan gözlerini alamadığı için de, Nilüfer, Tutu'nun elini tuttu ve tahtıravandan dışarıya atlayarak indi. Yürürken de başını eğdi. Göz kapaklarını yere dikti. Tutu'ya yaslanarak, küçük ayaklarının üzerinde sallanıp sekti.

Vang Lung'un yanından geçerken de, onunla konuşmadı. Yalnız Tutu'ya beli belirsiz, fısıldadı:

— Dairem nerede?..

O vakit, Vang Lung'un amcasının karısı, ona doğru ilerledi. Öbür tarafına geçti ve Tutu ile birlikte kızı ortalarına alarak avludan geçirdiler ve Vang Lung'un evinde bulunanlardan hiç kimse Nilüfer'in gelişini ve oradan geçişini görmedi. Zira Vang Lung, işçilerle, Çing'i gündelik bir işde çalışmak üzere uzak tarlalardan birine yollamıştı. O-lan da Vang Lung'un bilmediği bir yere gitmiş, iki küçük çocuğu da beraber götürmüştü. Oğlanlar ise okuldaydılar. Yaşlı adam da duvara yaslanmış, uyumakta olduğundan, hiç bir şey görmedi, işitmedi. Zavallı aptal kıza gelince, gelen gidenlerden kimseyi görmez, anasıyle babasından başka da hiç kimseyi seçmez, tanıyamazdı. Fakat Nilüfer, odadan içeriye girince, Tutu arkasından perdeleri indirdi.

Biraz sonra Vang Lung'un amcasının karısı, muzipçe gülerek, dışarıya çıktı ve sanki ellerine bir şey yapışmış da onları atmak istermiş gibi silkti. Hâlâ gülerek de:

— Karı lavanta ve boya kokuyor!.. Tam bir orospu gibi kokuyor!.. dedi. —Sonra daha da şiddetle iğneleyip garazla sözüne devam etti—: Hem göründüğü kadar da bebek değilmiş!.. Erkeklerin neredeyse ondan yüz çevirecekleri bir yaşa basmak üzere bulunmamış olsaydı, kulaklarına takılacak balgam taşı küpelerin, parmaklarına geçirilecek altın yüzüklerin, hatta hatta ipek ve satenlerin bile onu bir çiftçinin —zengin de olsa— evine gelmeye tamaha düşüreceğinden, şüpheliyim doğrusu!..

Bu dobra lakırdılarının Vang Lung'da hiddet uyandırmadığını da yüzünden anlayınca, hemen ekledi:

— Ama kadının güzelliğine diyecek yok. Ömrümde onun kadar da güzel görmüş değilim. Hvang'ın evinden aldığın kalın kemikli tutsakla geçirdiğin bunca yıllardan sonra, yeni tutsağın, bir şölendeki sekiz taşlı pirinç gibi tatlı gelecek...

Fakat Vang Lung cevap vermedi. Yalnız evin içinde bir aşağı bir yukarı dolaştı. Etrafı dinledi. Bir türlü sakinleşemedi. Nihayet kırmızı perdeyi açarak Nilüfer'e yaptırdığı avluya, oradan da kadının bulunduğu loşlaşmış odaya girmeye cesaret etti. Bütün gün, sular kararıncaya kadar yanında kaldı.

Bütün bu esnalarda O-lan, evin semtine uğramamıştı. Şafak vakti, duvardan bir çapa alarak çocuklarını çağırmış, kendilerine bir lahana yaprağına sarılı soğuk yemek sağlayarak eve dönmemişti. Fakat gece bastırınca, sessizce ve toz toprak içinde, yorgunluktan kararmış bir halde, çocukları da konuşmadan arkasından gelerek eve girdi, kimseye bir şey söylemedi. Doğruca mutfağa gitti. Yemeği hazırladı, her zamanki gibi sofrayı kurdu. Yaşlı adama seslenerek tahta çatalları ellerine tutuşturdu. Zavallı aptal kızına yemeğini kendisi yedirdikten sonra, çocuklarıyle birlikte birkaç lokma aldı. Çocuklar uyuyup ve Vang Lung masada oturmuş, düşüne dururken, yatmak üzere yıkandı. Ve nihayet her zamanki odasına girerek, tek başına kendi yatağına yattı.

Bundan sonra da Vang Lung, gece gündüz aşk saatleri yaşamaya başladı. Günlerce, Nilüfer'in tembel tembel yatağında uzandığı odasına gitti. Yanına oturdu ve her hareketini seyretti. Kadın, yeni başlayan sonbaharın sıcak günlerinde hiç dışarıya çıkmadı. Tutu kadın onun narin vücudunu ılık sularla yıkar, yağlarla oğuşturur, saçlarına yağ ve koku sürerken hep yattı.

Zira Nilüfer, Tutu'nun yanında, hizmetçi gibi kalmasını inatla, ısrarla istemişti. Üstelik kadına bolca para veriyordu. Öyle ki kadın, bir düzine insana hizmet etmektense, bir kişiye iş görmeye razı olmuştu. Ve hanımı Nilüfer ile birlikte, Vang Lung'un yaptırdığı dairede ötekilerden ayrı olarak yaşıyorlardı.

Kız, bütün meyvelerden ve helvalardan çimlenerek odasının serin loşluğunda uzanıp yatıyor, yeşil yaz ipeğinden yapılma bir kat giysiden, vücuduna beline göre biçilmiş küçük, kısa bir ceketten ve altında da geniş pantolondan başka bir şey giymiyordu.

Vang Lung, kadına gittiği zamanlar onu işte böyle buluyor ve onun sevgisi, sevişmesiyle mestoluyordu.

Güneş batınca, kadın o kendisine yakıştırdığı huysuzluğu, tersliğiyle onu yanından uzaklaştırıyordu. Tutu, hanımını tekrar yıkıyor ve vücuduna güzel kokular sürüyordu. Yeni tuvaletler, tenine yumuşak ipekliden çamaşırlar, üstüne de Vang Lung'un verdiği kayısı rengindeki ipekli giysiler giydiriyor, ayaklarına ise, işlemeli terlikler geçiriyordu. Ondan sonra kız kalkıyor, avluya yürüyor ve içinde beş tane alabalık bulunan havuzu seyrediyordu. Vang Lung da olduğu yerde durarak, malik ve sahip olduğu bu hârikaya gözlerini dikiyordu.

Nilüfer, avluda salınarak gezinirken Vang Lung'a Nilüfer'in sivri ayakları ve kıvrım kıvrım dayanılmaz elleri kadar dünyada hiç bir şey bu derece güzel ve hârikalı görünmüyordu.

Vang Lung aşkı yaşıyor, sevişiyor, kendine tek başına sevgi şölenleri çekiyor ve doyuyor, kanıyordu...

21

Nilüfer denilen kadınla, hizmetçisi Tutu'nun, Vang Lung'un evine gelişlerinin bütün bütüne bir çeşit anlaşamamazlık ve tedirginlik uyandırmadığı sanılamazdı. Zira, bir dam altında bir kadından fazlası huzuru, rahatı bozar. Fakat Vang Lung, bu gerçeği görmedi. O-lan'ın aksi, kızgın bakışlarıyle, tutulu olduğunu anladıysa da önem vermedi. Sevgisine doyamadığı, şehvetini kandıramadığı süre, hiç bir şeyi umursamadı.

Bununla beraber, gündüzler gece olunca, geceler de saba-

ha dönünce Vang Lung, sabahları güneşin, mevsiminde mehtabın çıktığını; Nilüfer kadının da yanında ve canı her kucaklamak istediği zaman elinin altında hazır bulunduğunu sezdi, aşk ateşi söner gibi oldu, önceleri gözüne ilişmeyen şeyleri gördü onda.

O-lan ile Tutu'nun arasında birden bir geçimsizliğin başgöstermiş olduğunu ilk bakışta anladı. Şaştı buna. Zira, bu gibi olayları çok duyduğu için, O-lan'ın Nilüfer'den nefret etmesine yorumlamıştı. Erkekleri evlerine ikinci bir kadın getirdiği zaman bazı kadınlar, bir iple bir kirişe kendilerini astıklarını duymuştu. Bazıları ise, erkeğin yaptıklarını burnundan getirmek için, türlü türlü densizliklere kalkışmış ve ona yaşamayı işkence etmişlerdi. Vang Lung, O-lan'ın sessiz bir kadın oluşundan memnundu. Çünkü, karısı hiç olmazsa —sözle— aleyhinde bulunamazdı. Fakat Vang Lung, karısının Nilüfer'e ses çıkarmamasına karşılık, Tutu'ya fena halde kızacağını önceden kestirememişti.

Vang Lung'un gözünde varsa yoksa Nilüfer'di. Onun için de Nilüfer:

— Daha ben yürüyemezken, anam babam öldüğünden, bülûğa erer ermez de, amcam beni sattığından, hayatta kimsem yok. Dünyada kimsesiz kaldığım için, bu kadın hizmetimi görür... deyip, bu sözleri güzel gözlerinin uçlarında daima hazır ve bol duran yaşlarla söyleyerek Vang Lung'un yüzüne bakınca da, adam ondan hiç bir şey esirgemedi. Hakçası, kıza hizmet edecek bir kimse yoktu. Evde tek başına kalacağı da doğruydu. Zira, O-lan'ın ortağına iş görmesi, hizmet etmesi beklenemezdi. Bu da apaçıktı. Sonra O-lan onunla konuşmayacak, evde olduğunun farkında bile görünmeyecekti. Kala kala yalnız Nilüfer'in amcası kalıyordu. Vang Lung bu adamın Nilüfer'in yanında bulunmasına, ona kendisinden söz açmasına, etrafı gözleyip, casuslamasına katlanamazdı. Tutu ise diğer hizmetçiler gibi, işe yarardı ve Vang Lung, onun gibi hizmet edecek başka bir kadın da tanımıyordu.

Fakat O-lan, Tutu'yu görünce, Vang Lung'un ömründe tanık olmadığı ve ondan böylesine kızabileceğini asla beklemediği, derin bir hiddete kapıldı. Tutu, aylığını Vang Lung'dan aldığı için, O-lan ile dost olmak istedi. Kendisinin büyük evdeki efendinin yatak odasında ömür sürdüğünü, O-lan'ın ise

mutfak tutsaklığı yaptığını ve tutsak sürüsünden biri olduğunu unutmamakla beraber, O-lan'ı ilk gördüğü zaman, ona güleryüzle seslendi:

— Ooo! dedi, eski kapı yoldaşım benim!.. Yine bir evde buluştuk... Sen bu evin ilk hanımı ve sahibesi bulunuyorsun... Anacığım... dünya nasıl değişiyor!..

Ama O-lan, Tutu'ya yalnız gözlerini dikerek baktı ve onun kim ve ne olduğu kafasına dank deyince, cevap vermedi. Fakat taşıdığı su testisini yere bıraktı, Vang Lung'un aşk demlerinin fasılaları sırasında oturduğu orta odaya gitti, apaçık sordu:

— Bu tutsak kadının bizim evimizde işi ne?..

Vang Lung, bir doğuya, bir de batıya baktı. Açılarak, bir ev erkeğinin emin ve hakim sesiyle:

— Burası benim evim, ben kimi istesem, gönlüm kimi dilerse buraya, gelir, ama sen kim oluyorsun?.. demek istedi.

Fakat O-lan orada, karşısında dururken içinden gelen bir utangaçlıkla bunu yapamadı. Neden utanıyorum? diye de kendisine kızdı. Zira, işi tartıya vurunca, utanılacak ve harcayacak gümüş parası olan bir insanın yapacağından fazla bir şey yapmadığı kanısına vardı.

Buna rağmen, yine de konuşamadı. Bir doğuya, bir batıya baktı. Çubuğunu, giysisinin yanlış bir yerine koymuş gibi yaparak, kemerinde arandı durdu. Fakat O-lan, büyük ayaklarıyle orada kımıldamadan, azimle, kuvvetle dikilmiş bekliyordu. Vang Lung cevap vermeyince, aynı tavırla, aynı sözleri tekrarladı:

— Bu tutsak kadının bizim evimizde işi ne?..

Vang Lung, karısının mutlaka bir cevap beklediğini anlayınca, cılız bir sesle:

— Sana ne?.. dedi.

O-lan anlattı:

— Bütün gençliğimde büyük evde onun mağrur bakışlarına, günde kaç kereler mutfağa koşarak: Efendiye çay!.. Efendiye yemek!.. diye bağırışlarına katlandım. Her seferinde, yok bu çok sıcak... yok bu çok soğuk!.. İyi pişmemiş... bahanelerine, çok çirkin olduğum, ağır iş gördüğüm teranelerine, daha bilmem nelere katlandım...

Fakat Vang Lung, bir türlü cevap bulup veremedi. Zira,

ne söyleyeceğini bilemiyordu. O-lan bekledi, bekledi. Vang Lung konuşmayınca, seyrek ve sıcak gözyaşları gözlerinde birikti. Bu yaşların akmasını önlemek çabasıyla da gözlerini kırpıştırdı. Nihayet, lâcivert önlüğünün ucuyla gözlerini silerek:

— Evimde böyle bir şeyin olması çok acı... Hem gidebilecek, dönebilecek anamın evi de yok!.. dedi.

Vang Lung yine de ses çıkarmayıp, ağzını açmayınca; oturup çubuğunu yakarak hiç bir şey söylemeyince, O-lan konuşmayan bir yaratık gözlerini andıran dilsiz gözleriyle ona kederle ve acınarak baktı ve akan gözyaşları görmesine engel olduğundan, ayaklarını sürüye sürüye, kapıyı aranarak dışarıya çıktı.

Vang Lung karısı giderken arkasından seyretti; yalnız kalışına sevindi. Fakat hâlâ utanıyor, utandığından dolayı da kızıyor, sanki birisiyle kavga edermiş gibi öfke ve yüksek sesle mırıldanarak:

— Ey... daha ne olsun... başka erkekler de benim gibidir. Ben ona elimden geldiği kadar iyi davrandım. Benden daha beter erkekler de var!.. dedi. Sonra da: O-lan bunlara katlanmalıdır!.. diye kestirip attı.

Fakat O-lan işi oluruna bırakmadı ve sessizce bildiğini okumaya devam etti. Sabahları su ısıttı ve yaşlı adama verdi. Eğer Vang Lung iç avluda bulunmuyorsa, ona da çay sundu. Lâkin Tutu, hanımına sıcak su almak üzere mutfağa girdiği zaman kazanı bomboş buldu, yüksek sesle bağrışları, çağrışları O-lan'ın kılını bile kıpırdatmadı. O vakit, iş, hanımına sıcak su hazırlamak Tutu'ya düştü. Tam bu sıralarda, sabah lapasını pişirmek zamanı geldiği için kazanda fazla su ısıtma olanağı kalmadı. O-lan, Tutu'nun:

— Nazlı hanımım sabahları bir yudum su için yatağında susuzluktan yanıp, nefes alamamaktan ağzını açarak yatıp bekleyecek mi?.. diye haykırışlarına cevap vermeden yemeklerini pişirdi. Tutu'ya kulak asmadı; ocağın içine daha fazla ot ve saman doldurdu. Yemeği pişirecek ateş için bir yaprağın bile kıymetli olduğu eski zamanındaki gibi, aynı dikkat, özen ve tutumlulukla bu yakacağı yaydı, yerleştirdi. O zaman Tutu, kıyametleri koparak, Vang Lung'a gidip yakındı. Vang Lung da sevgisinin bu gibi şeylerle bozulmasına içerledi ve O-lan'a çıkışmak için yanına gitti, yüzüne karşı:

— Sabahları kazana bir tas daha su koyamaz mısın sanki?.. diye haykırdı.

Fakat O-lan, yüzü her zamankinden daha fazla asık ve gamlı, cevap verdi:

— Ben nihayet bu evde, tutsakların tutsağı değilim ya?..

O vakit Vang Lung'un kanı tepesine çıktı. O-lan'ı omuzlarından yakaladı, şiddetle sarsarak:

— Aptallığın gereği yok! dedi. Bu işi hizmetçiye değil, hanıma yapacaksın!..

Kadın, Vang Lung'un bu şiddet ve hiddetine katlandı. Ona baktı, sadece:

— Ama, benim iki incimi bu kadına veren sensin!.. dedi.

Bunun üzerine Vang Lung'un eli yanına düştü. Adam dilsizleşti. Hiddeti de geçti. Utanarak karısının yanından uzaklaştı. Tutu'ya gelerek:

— Başka bir ocak yaptıracağız... Bir de ayrı mutfak yaptırırız. Birinci karım, ortağının çiçek gibi vücuduna lâzım olan, senin de yararlandığın lezzetli şeyleri bilmiyor. Bu mutfakta istediğini pişirirsin... dedi. Ve işçilere küçük bir oda, içine de topraktan bir ocak yapmalarını emretti. Güzel de bir kazan satın aldı. Tutu pek memnun olmuştu. Zira efendisi, ona: «İçinde canın ne isterse onu pişir.» demişti.

Vang Lung'a gelince, o da kendi kendine:

— Sonunda pürüzler düzeltildi. Kadınları da yatıştırdım. Artık ben de sevgilimle başbaşa kalabilirim!.. dedi. Vang Lung, sevgilisi Nilüfer'in, iri gözlerinin üzerine zambak yaprakları gibi düşen göz kapaklarıyle kendisine somurtmasından ve gözlerini kaldırıp yüzüne bakınca da, içlerinden parlayarak fışkırıp yansıyan gülüşlerden, asla usanmayacakmış gibi oldu.

Fakat ne de olsa, bu yeni mutfak onu üzmeye bir neden oldu. Zira Tutu, her gün şehre indi. Güney şehirlerinden getirilen şu veya bu yiyeceklerin en pahalılarından aldı. Vang Lung'un ömründe hiç duymadığı yiyeceklerdi bunlar... Kuyu fındığı, ballı kuru hurma, pirinç unundan yapılma tuhaf tuhaf pastalar, fıstık, kırmızı şeker ve denizden getirilme boynuzlu balık ve daha başka yemişler... Bütün bu yiyecekler, yemişler, harcamak istediğinden fazla para tutuyordu. Bununla beraber Tutu, ona isimlerini birer birer saydıkça, Vang Lung yine de bu yiyeceklerin kadının dediği kadar pahalı ol-

madığına inanası geliyordu. Fakat Tutu'yu darıltıp kızdırmak, bu suretle de Nilüfer'in hoşnutsuzluğuna olanak hazırlamaktan da korkuyordu.

— Sizler beni soyuyorsunuz!.. demeye çekiniyor, bundan ötürü de elini istemeye istemeye kemerine götürmekten başka bir şey yapamıyordu. Bu ise onun için, günden güne bir işkence halini alıyor, yakınacak hiç kimse olmadığından da, bu azap dikeni gitgide daha derin bir surette vücuduna batıyor ve Nilüfer'e karşı beslediği sevgi ateşini azıcık hafifletiyor, söndürüyordu.

Bu dikenden üreyen, fırlayan bir başkası daha vardı: Amcasının karısı. Kadın, iyi yemekleri seviyor, yemek zamanları ekseriya iç daireye gidiyor ve orada teklifsizleşiyordu. Vang Lung, Nilüfer'in evden bu kadını kendisine dost seçmesinden hoşlanmadı. Üç kadın iç dairede tıkabasa yemek yiyor, fısıldaşarak ve kahkahalar atarak durmadan konuşuyorlardı. Nilüfer, bu kadının her şeyinden hoşlanıyordu. Üçü de pek mesut ve neşeliydiler. İşte Vang Lung da bunu istemiyordu.

Buna rağmen yapılacak hiç bir şey yoktu. Zira, Nilüfer'i kandırmak için gayet yumuşak bir tavırla:

— Dinle, Nilüfer... Çiçeğim benim. Şirinliliğini, tatlılığını o şişman cadıya harcama, israf etme. Ben senin bu şirinliğini, kendim için istiyorum. Oysa o kadın, düzenbaz ve hiç güvenilmeye gelmeyen biri... Onun şafaktan gün batımına kadar senin yanında kalmasını istemiyorum!.. dediği zaman Nilüfer hırçınlaştı ve dudaklarını büzüp somurtarak, başını da ondan kaçırarak, huysuzca cevap verdi:

— Benim senden başka kimsem yok. Arkadaşlarım da yok. Sonra ben neşeli, cıvıltılı bir eve, bir yere alışmışım. Oysa. senin evinde benden tiksinen ilk karınla benim için bir belâ olan çocukların var. Benim ise, kimsem yok!.. dedi.

Sonra Vang Lung'a karşı silâhlarını kullandı. O gece onu odasına almak istemedi ve yakınarak:

— Sen beni sevmiyorsun, sevseydin benim mutlu olmamı isterdin!.. dedi.

O zaman Vang Lung, yelkenleri suya indirdi. Telâşlandı. Kuzulaştı, üzüldü:

— Sen nasıl istersen öyle olsun!.. dedi.

Bunun üzerine kadın, Vang Lung'u olağanüstü bir şekilde

bağışladı. Vang Lung da artık, onun isteklerine karşı gelmekten, dilediği gibi davranmasını önlemekten korktu ve daha sonraları Nilüfer'e gittiği zamanlar, kadını amcasının karısıyle konuşur, çay içer veya tatlı yerken bulursa, Nilüfer ona beklemesini emretmeye başladı. Vang Lung, Nilüfer'in öteki kadın oradayken, içeriye girmesini istemeyişine kızarak, uzaklaştı. Bu da farkında olmayarak Nilüfer'e karşı olan sevgisini biraz daha azalttı.

Vang Lung üstelik, Nilüfer için satın almak zorunda kaldığı bol yemeklerden amcasının karısının, şimanladığı ve eskisinden daha fazla yağlandığı için de kızıyor, bir şey de söyleyemiyordu. Zira, amcasının karısı pek kurnazdı, ona karşı pek saygılı davranıyor, güzel sözlerle onu övüyor, odaya girince de, ayağa kalkıyordu.

Dolyısıyle Vang Lung'un Nilüfer'e karşı beslediği aşk, artık eskisi gibi bütün aklını fikrini ve vücudunu kaplayacak şekilde dörtbaşı mamur, büyük olmaktan çıkmıştı. Bu aşk, meydana gelen küçük küçük kızgınlıklarla delik deşik edilmişti. Bu hiddetlere katlanmak zorunda kaldığı için, üstelik yaşamlarının artık tamamiyle parçalanmış olduğunu anlayarak, derdini dökebilmek ereğiyle artık O-lan'ın yanına da gidemediğinden, büsbütün şiddetlenmişti.

Bu arada, bir kökten süren ve öteye beriye yayılan bir diken tarlası gibi, Vang Lung'u üzen birtakım olaylar patlak verdi. Bir gün, çok yaşlandığı için, insanın artık bir şey görmediğine hükmedeceği öylesine uykuzan babası, birdenbire güneşte kestirdiği uykusundan uyandı, yetmişinci doğum yıldönümünde Vang Lung'un ona satın aldığı ejder başlı bastonuna dayanarak, Nilüfer'in gezindiği avluyla büyük odanın ortasında bir perdenin asılı bulunduğu kapı aralığına sendeleye sendeleye yürdü. Yaşlı adam ne bu kapıyı, ne de yeni bir avlunun yapıldığını görmüş değildi. Anlaşılan eve yeni bir kısmın eklenip eklenmediğini de bilmiyordu. Vang Lung, ona «Yeni bir kadın aldım.» da dememişti. Zira, yaşlı adam kendisine üstünde kafa yormadığı, düşünmediği bir şey söylendi miydi, bunu alelâde sesten anlamayacak, kavrayamayacak kadar sağırlaşmıştı.

Fakat o gün, bilinemez nasıl oldu da yaşlı adam bu kapı aralığını gördü. Oraya vardı. Perdeyi çekti. Bir akşam saatiy-

di ve bu hareket Vang Lung ile kadının avluda gezindiği sıralara rastlamıştı. İkisi havuzun kenarında durmuş, balıklara bakıyorlardı. Vang Lung, Nilüfer'e gözlerini dikmişti. Yaşlı adam, oğlunu narin bir kadının yanında görünce, keskin ve çatlak sesiyle haykırdı:

— Evde bir orospu var!..

Vang Lung, Nilüfer'in kızmasından ürküp, korkarak —zira bu küçük yaratık kızınca, çığlıkları koparır, feryatları basar ve ellerini birbirine vururdu— ilerleyip yaşlı adamı dış avluya götürüp:

— Babacığım sakin ol, üzülme. O, orospu değil, evin ikinci hanımıdır!.. demesine rağmen yaşlı adam bir türlü susmadı. Susmak bilmedi. Oğlunun sözlerini anlayıp anlamadı mı, bilinmez. Yalnız, durmadan:

— Burada bir orospu var!.. diye bağırdı. Vang Lung'u yanında görünce de birden: Benim tek bir karım vardı. Babamın da bir karısı vardı... Bizler toprağı ektik!.. diye söylendi. Bir süre sonra da yine haykırdı: O bir orospudur, diyorum sana!..

İşte yaşlı adam, deliksiz ve yaşlılık uykusundan, Nilüfer'e karşı böyle sinsi bir nefretle uyandı. Kadının avlusunun kapı aralığına giderek, apansızın:

— Orospu!.. diye bağırdığı veya onun avlusuna bakan perdeyi yana çekip, hiddetle çinilere tükürdüğü; yerden küçük taşlar bulup, bunları balıkları ürkütmek için dermansız kollarıyle havuza attığı, yaramaz bir çocuk gibi, böyle adi olanaklarla hiddetini gösterdiği günler oldu.

Bu hal Vang Lung'un evinde bir tedirginlik yarattı. Zira Vang Lung, babasının, yaptıklarına engel olmaktan, ona çıkışmaktan utanıyor, aynı zamanda Nilüfer'in hışmına uğramaktan da korkuyordu. Çünkü, kadının yumuşaklığını pek çabuk kaybettiğini, aşırı derecede ters bir huyu olduğunu anlamıştı. İşte babasını, Nilüfer'i kızdırmaktan alıkoyabilmek kaygısı, telâşı, pek yorucu bir iş; aşkını da bir yük, bir angarya haline sokan diğer bir neden oldu.

Vang Lung, bir gün, iç dairelerden yükselen bir çığlık duydu. Hemen oraya koştu. Zira Nilüfer'in sesini tanımıştı. Ve ortanca çocuklarının, eş doğan kızla oğlanın, en büyükleri, zavallı aptal kızını aralarına alarak, oraya götürmüş olduk-

larını gördü. Dört çocuk, iç dairede oturan bu yeni hanımı öteden beri daima merak etmekteydiler. Fakat iki büyük oğlan, utangaç ve düşünceli çocuklardı. O kadının burada ne sebeple bulunduğunu, babalarının onunla olan ilgisinin derecesini biliyor, buna rağmen aralarında hiç o kadının sözünü etmiyor, konuşacak olsalar da, bunu gizlice yapıyorlardı. Fakat öteki iki çocuk, kadının kullandığı kokuyu burunlarını çeke çeke koklayıp, yemek yendikten sonra, Tutu'nun odadan dışarıya çıkardığı taslara parmaklarını daldırıp, kapılardan gözleye, feryatları basa basa bir türlü kanmak, meraklarını gidermek bilmiyorlardı.

Nilüfer birçok kereler Vang Lung'a yakınmış, çocukların başına musallat olduklarını, hiç değilse kapıları kilitleyerek onları defetmek için bir çare bulmasını, böylelikle şerlerinden kurtulabileceğini söylemişti. Fakat Vang Lung, bunu yapmaya yanaşmadı ve kadını koltuklayarak cevap verdi:

— Eh!.. onlar da babaları gibi güzel, latif bir yüzü seyretmek istiyorlar!.. dedi.

Oğullarına, Nilüfer'in dairelerine girmeyi yasak etmekten başka bir şey yapmadı. Çocuklar, babalarını görünce daireye girmediler. Fakat o olmadığı zamanlar, gizliden gizliye oraları kolaçan ettiler. Büyük kızın hiç bir şeyden haberi yoktu. Dış avluda duvara yaslanarak güneşte oturuyor ve örülmüş bir kumaş parçasıyle oynayarak gülümsüyordu.

Bununla beraber o gün iki büyük oğlan okulda olduklarından, iki küçük çocuk, aptal kardeşlerinin de, iç dairedeki hanımı görmesi fikrine kapıldılar, iki elinden tutarak avluya sürüklediler, onu hiç görmemiş olan Nilüfer'in karşısına çıkardılar. Nilüfer ise oturduğu yerden ona bakakaldı. Aptal kız, Nilüfer'in giydiği giysinin pırıl pırıl yanan ipeklisini ve kulaklarındaki parıldayan balgam taşı küpeyi görünce, bu görünümden garip bir sevinçle sarsıldı, neşelendi. Bu parlak şeyleri yakalamak niyetiyle de ellerini uzattı, sadece anlamsız ve yalnız tek sesten ibaret olan bir kahkahayla güldü.

Nilüfer bunu duyunca korktu ve çığlığı bastı. Bu çığlığı işiten Vang Lung, irkildi, koşarak geldi. Nilüfer hiddetten tir tir titreyerek küçük ayaklarının üzerinde zıp zıp zıpladı ve parmağını hâlâ gülen zavallı kıza sallayarak bağırdı:

— Bu kız yanıma yaklaşırsa, bir dakika bu evde durmam,

hem bana böyle uğursuz aptallarla uğraşacağımı söylememişlerdi!.. Bilseydim gelmezdim! Mundar çocuklarından da senin!.. dedi ve ikiz kızkardeşinin elini tutarak en yakınında ağzı açık duran küçük oğlanı itti.

Artık Vang Lung da iyiden iyiye kızmıştı. Zira, çocuklarını severdi. Kaba bir sesle:

— Bana bak, çocuklarıma sövülmesini istemem!.. Hiç kimse de edemez! Hatta küçük, zavallı aptal kızıma bile söz söyletmem, karnında herhangi bir erkek içini bir oğul taşımayan sen bile onlara söz söyleyemezsin! Anladın mı?.. dedi.

Çocuklarını bir araya topladı ve onlara:

— Haydi oğlum, kızım, buradan çıkın ve bir daha bu kadının avlusuna ayak basmayın. Zira o, sizleri sevmiyor, sizi sevmiyorsa babanızı da sevemez, dedi... Büyük kızına da içten bir tatlılıkla: Sen de benim zavallı deli kızım, haydi, sen de güneşteki yerine git!.. diye söylendi.

Aptal kız gülümsedi. Vang Lung, onu elinden tutarak götürdü.

Çünkü Nilüfer'in bu çocuğuna aptal diye sövmesine hepsinden fazla içerlemişti. Onun için de ikinci karısına karsı yeniden bir kırgınlık duydu. Bir iki gün yanına gitmedi. Çocuklarla oyalandı. Eğlendi. Kasabaya inerek, zavallı deli kızına yuvarlak, şekerli yulaf çöreği aldı ve çocuğun bu yapışkan ve tatlı çöreği yerken duyduğu çocukça sevinçle avundu.

Tekrar Nilüfer'in odasına gittiği zaman da, ne Vang Lung, iki gün neden gelmediğinin nedenini anlattı, ne de kadın bunu sordu. Fakat Nilüfer, kocasını hoşnut etmek için özendi bezendi, elinden geleni yaptı. Vang Lung içeriye girdiği zaman, amcasının karısı oturmuş çay içmekteydi. Nilüfer, kocasını görünce, kadından özür diledi:

— Efendi geldi. Ona itaat etmeliyim. Zira, bu benim için bir zevktir!.. dedi ve kadın odadan dışarıya çıkıncaya kadar ayakta bekledi.

Sonra Vang Lung'un yanına giderek, elini tuttu, yüzüne doğru götürdü ve kocasına yaltaklandı. Cilvelendi. Vang Lung, onu sevmekle beraber, artık eskisi gibi tüm coşkunluğu ile sevmiyordu. Asla da sevemeyecekti.

Bir gün geldi ki, yaz sona erdi. Sonbaharın erken saatlerinde gök, deniz suyu gibi serin oldu. Parlaklaştı, mavileşti ve

bir sonbahar rüzgârı ülkede şiddetle esmeye başladı. Vang Lung da sanki bir uykudan uyanırmışcasına kendine geldi. Evinin kapısına çıktı ve tarlalarına baktı. Suların çekilmiş olduğunu ve toprağını kuru ve soğuk bir rüzgârla, yakıcı güneşin altında parıldadığını gördü.

Derken, içinden bir sesin, aşktan daha derin bir sesin yükseldiğini, onu toprağına çağırdığını duydu. Vang Lung bu sesi, ömründe duyduğu bütün seslerden üstün olarak dinledi. Giymekte olduğu uzun cübbeyi yırtarak, paramparça etti. Beyaz çoraplarını, kadife ayakkabılarını lime lime doğradı, pantolonunu dizlerine kadar sıvadı. Gürbüz ve istekli bir tavırla doğrularak:

— Çapa nerede?.. Sapan nerede?.. Buğday ekimi için tohumlar ne oldu?.. Gel dostum Çing, gel!.. Bütün adamları çağır... Toprağa, tarlaya çıkıyorum!.. dedi.

22

Vang Lung güney şehrinden dönüp de, oralarda çektiği acılıkları hatırlayıp avunarak manevî kalp hastalığından kurtulduğu gibi, şimdi de tarlanın iyi, bereketli kara toprağı ile yine aşk hastalığından iyileşmiş; ayaklarının altında, nemli ıslak toprağı hissediyor, buğday ekmek için altüst ettiği sapan yollarından yükselen topraklı havayı içine sindire sindire kokluyordu. Irgatlarını oraya buraya yolladı. Onlar da, şurasını burasını sürerek bir günde epeyce iş çıkardılar. Vang Lung, ilk önce öküzlerin arkasına geçti. Sırtlarında kırbacı şaklattı. Sapan toprağa batar, girerken derin bir toprak dalgasının yuvarlanıp dönüşünü seyretti. Sonra Çing'i çağırarak, ip dizginleri ona verdi. Kendisi de bir çapa alarak, kara şeker kadar yumuşak, buna rağmen üzerlerinin hâlâ nemli kalışından siyahlığını kaybetmemiş olan toprağı ince bir çamur tabakası haline getirdi. Bunu, gerektiğinden, lüzumu bulunduğundan değil de, sırf zevk, keyif duyduğu için yaptı. Yorulduğu zaman da toprağının üzerine uzandı ve uyudu. Toprağın sıhhati kanına işledi. Böylelikle Vang Lung, hastalığından kurtulmuş oldu.

Güneş, ışıklarını donuklaştıracak, loşlandıracak bir bulut

olmaksızın yana yana batıp da sular kararıp, gece bastırınca Vang Lung vücudu ağrıyıp sızlaya, yorgun argın, fakat galip bir duygu ile evine geldi. İç avluya bakan perdeyi yırtarcasına çekti. Avluda Nilüfer, ipekli giysileriyle gezinmekteydi. Vang Lung'un giysilerindeki toprak izlerini görünce haykırdı, kocası yanına yaklaşınca da ürperdi.

Fakat Vang Lung, güldü. Onun küçük, kıvrım kıvrım ellerini topraklı avuçlarının içine aldı. Tekrar güldü:

— Artık gördün ya!.. Efendin, bir çiftçiden başka bir şey değil!.. Sen de bir çiftçi karısı!..

Kadın heyecanla bağırdı:

— Ben bir çiftçi karısı değilim!.. Sen ne istersen ol!..

Vang Lung yine bir kahkaha attı ve Nilüfer'den sıkıntı çekmeden uzaklaştı.

Üstü başı hâlâ toz toprak içinde olduğu halde, akşam pilavını yedi. Uyumadan önce de istemeye istemeye yıkandı. Vücudunu yıkarken tekrar güldü. Zira, artık bir kadın için yıkanmıyordu. Özgür olduğu için de gülüyordu.

Vang Lung, sanki uzun süre yuvasından uzaklaşmış gibi olmuştu. Zira, aniden yapılacak bir sürü işler karşısında kalmıştı. Toprak sürülmek ve ekilmek istiyordu. Vang Lung günlerce tarlasında çalıştı, çabaladı. Aşk yazının uçuklaştırdığı benzi, teni, güneşin altında bakırlaştı; aşk avareliği sıralarında nasırları soyulmuş olan elleri, çapayı kavradığı yerlerde ve sapan kollarının izlerini bıraktığı kısımlarda yeniden sertleşti.

Öğle vakti ve akşam üzeri evine döndüğü zaman, O-lan'ın kendisine pişirdiği yemekleri, iyi pirinci, kapuskayı, fasulye ezmesini ve buğday ekmeğine sarılmış iyi sarımsağı iştihayla yiyordu. Nilüfer, onun gelişini görüp de küçük eliyle burnunu tıkadıkça ve saçtığı pis kokulara karşı ciyak ciyak bağırdıkça Vang Lung aldırmıyor, kahkahalarla karşılık veriyordu, gür nefesiyle onun yüzüne doğru hohluyordu. Kadın elinden geldiği kadar bu kokuya dayanmak zorundaydı. Zira, Vang Lung, canının dilediğini, keyfinin istediğini yapıyordu. Artık kanı, canı yerine geldiği ve aşk hastalığından kurtulduğu için de, canı çektiği zaman Nilüfer'in yanına gidiyor, zevkini, keyfini yapıyordu. Bundan böyle başka işlerine bakabilirdi.

Böylece iki kadın, Vang Lung'un evinde gerçek yerlerini aldılar. Nilüfer onun bir eğlencesi, zevki, keyfiydi. Güzel-

liğe, narinliğe karşı duyduğu tutkuyu tatmine yarayan, yalnız ve yalnız dişiliğinden hoşlandığı bir yaratıktı. O-lan ise, onun evini çeviren, kendisini, babasını ve çocuklarını besleyen iş kadını ve oğullarını doğuran anaydı. Köydeki erkeklerin iç avlusundaki kadınından gıptayla bahsetmelerinden Vang Lung zevk duyuyor, gururlanıyordu. Erkekler bu konuyu açtıkları zaman, sanki ender bulunan bir mücevherleri; ya da sadece giysi giymek, yemek yemek gibi basit ihtiyaçlara önem vermeyen ve bu ihtiyaçları epeyce geniş bir surette ortadan kaldıran, keyfi için de parasını dilediği gibi harcayabilen bir insanın «alâmeti farikası» gibi olan, lüzumsuz, fakat pahalı bir oyuncağı anlatırmış gibi konuşuyorlardı.

Köyde Vang Lung'un zenginliğini tefe koyan erkekler arasında en ileri giden amcasıydı. Zira adam, bugünlerde yaltaklanarak göze girmeyi arzu eden bir köpeğe benziyordu. Amcası şöyle diyordu:

— Yeğenim, zevki, keyfi için bizim gibi insanların ömürlerinde görmediği öyle bir kadın tutuyor ki, sormayın gitsin... Ben görmedim ama, karım anlattı: Vang Lung her gün, bir büyük evdeki hanımefendi gibi ipekten, satenden giysiler giyen kadınınla buluşuyormuş...

Adam durup dinlenmeden, söyleniyordu:

— Kardeşimin oğlu olan yeğenim, bir büyük ev kuruyor, oğulları da bir zengin adamın oğulları olacak ve ömürlerinin sonuna kadar çalışmak gereğini duymayacaklar...

Bu yüzden köyün erkekleri, Vang Lung'a gittikçe artan bir saygı gösterdiler. Ve artık onunla kendilerinden biri gibi değil de, bir büyük evde yaşayan bir insan gibi konuştular. Gelip ondan faizle para aldılar. Oğullarını, kızlarını evlendirirken akıl danıştılar. İki kişi arasında bir tarla sınırı yüzünden bir anlaşmazlık, bir kavga çıktı mı, bunu çözmeye Vang Lung'u çağırdılar ve ne kararı verirse versin, kabul ettiler.

Bir zamanlar aşkıyle ayağı bağlı bulunan Vang Lung, şimdi bu durumundan memnundu ve birçok işlerle oyalanıyordu. Yağmurlar, mevsiminde yağdı. Buğdaylar filiz verdi. Büyüdü. Kış geldi ve Vang Lung ürünü pazara götürdü. Zira, fiyatlar yükselinceye kadar ürünü saklamıştı. Bu kez en büyük oğlunu da yanına aldı.

İnsan, en büyük oğlunu, bir kâğıttaki harfleri yüksek sesle

okur ve fırçayı mürekkebe banarak, başkalarının okuyabileceği şeyleri bir kâğıda yazar görürse bu, insanın duyacağı bir iftihar, bir gururdur. İşte Vang Lung da bu gururu, iftiharı tattı. Azametli bir tavırla olduğu yerde durarak, oğlunun okuyuşunu, yazışını seyretti. Önceleri onu alaya almış, ona hakaret etmiş olan kâtiplerin, şimdi:

— Oğlan güzel yazıyor. Zeki bir çocuk!.. diye haykırışlarına karşı gülmek istemedi.

Hayır... Vang Lung, böyle bir oğula sahip oluşunu bir olağanüstülük saymıyor, buna bağlanmıyordu. Fakat oğlan, kâğıdı okurken, hiddetle:

— Bakınız... burada bir harf var... Su kökündeki harften olacağına odun kökünden yazılmış!.. dediği zaman Vang Lung'un kalbi iftihardan çatlayacak gibi oldu. Öyle ki, heyecanını beli etmemek için bir tarafa dönerek öksürmek ve yere tükürmek zorunda kaldı. Oğlunun bu zekâsına karşı kâtipler arasında bir hayret mırıltısı dalgalanınca da, yalnız:

— Öyle ise değiştir. Yanlış yazılmış herhangi bir şeye ismimizi koyanlardan değiliz!.. dedi.

Ayakta dimdik ve gururla bekleyerek, oğlunun fırçayı alıp, yazılı harfi düzeltişini, değiştirişini seyretti.

İşler bitip de oğlu, buğday satışı mukavelesinin altına babasının imzasını attıktan, paralar alındıktan sonra, baba-oğul birlikte evlerine yollandılar. Baba, oğlunun büyüdüğünü, adam olduğunu, en büyük oğluna gereken şeyleri yapmak gerektiğini; kendisinin artakalanlardan, artık istenmeyip de çırak çıkarılanlardan birisiyle evlendiği gibi, bir büyük eve giderek yalvarmak ihtiyacına düşmesin diye, ona bir kadın bulunarak evlendirilmesi, baş-göz edilmesinin zamanı geldiğini, zira oğlunun zengin ve elinde toprağı bulunan bir adamın çocuğu olduğunu içinden düşündü.

Dolayısıyle Vang Lung, oğluna eşlik edecek bir kız aramaya koyuldu. Bu, hiç de kolay bir iş değildi. Zira Vang Lung, halk tabakasından ve alelâde soydan bir kadın istemiyordu. Bir gece, Çing'le ikisi, orta odada oturup, bahar ekimi için satın alınması gereken tohumları ve ellerinde kalan tohumların miktarını hesaplamak için başbaşa kaldıkları zaman, ona bu düşüncesinden söz etti. Fakat bunu ondan fazla bir ümit, yardım göreceğini beklemeksizin anlattı. Zira, Çing'in pek sa-

de bir insan olduğunu bilirdi. Aynı zamanda, Çing'in kendisine sadık, bir köpek gibi sadık olduğunu da bilirdi. Bundan dolayı da düşündüklerini böyle bir adama söylemek, açmak da büyük bir teselli, bir boşalmaydı.

Vang Lung, masaya oturmuş konuşurken, Çing alçakgönüllü, saygı dolu bir tavırla ayakta bekledi. Zira, Vang Lung'un bütün ısrarlarına rağmen, hele zenginleştikten sonra, onunla kendisini bir tutmayarak, aynı seviyede görmeyerek, bir türlü huzurunda oturmazdı. Bu sebeple Vang Lung, oğlundan ve aradığı kızdan söz açınca, Çing engin bir dikkatle onu dinledi. Vang Lung sözünü bitirince de, içini çekti ve bir fısıltıdan pek az hızlı bir sesle, o duraksamalı sesiyle:

— Eğer zavallı kızım burada sağsalim bulunsaydı, hiç bir şey istemeden size verirdim. Aynı zamanda da minnetlerimi sunmuş olurdum. Fakat neredедir bilmiyorum. Belki de ölmüştür? Hiç haberim yok.

Bunun üzerine Vang Lung, ona teşekkür etti. Fakat içinden geçenleri; oğluna iyi bir adam olmakla beraber, bir başkasının toprağında çalışan basit bir çiftçiden başka bir kişiliği bulunmayan Çing'in kızından çok, daha çok yüksek bir kız istediğini söylemekten çekindi. Dolayısıyle Vang Lung, kendi fikrinden şaşmadı. Şurada burada konuşulanlara kulak vererek, çayhanelerde kızlardan sözedenleri ve kasabada evlenecek çağda kızları olan zengin adamlardan demvuranları dinledi. Aynı zamanda amcasının karısından düşüncesini, niyetini saklayarak, ona hiç bir şey açmadı. Zira bu kadın, Vang Lung'un canı bir kadın isteyince, böyle bir kadını ancak bir çayhaneden alıp getirmek için işe yarardı. Elverişliydi. Bu gibi işleri beceren bir kadındı. Büyük oğluna lâyık gördüğü gibi bir kızın nerelerde bulunabileceğini bilmeyen amcasının karısına böyle bir iş için başvuramazdı.

Yıl karlı oldu ve kış bütün acılığıyle hüküm sürdü. Yılbaşı bayramı geldi. Yediler. İçtiler. Yalnız köy çevresinden değil, kasabadan da Vang Lung'u görmeye ve ona iyi günler, saadetler dilemeye gelenler oldu, ona:

— Sana, sahibolduğun saadetten üstün dileyeceğimiz bir

mutluluk bilmiyoruz. Zira evinde oğulların, karıların, paran ve toprağın var!.. dediler.

Sırtında ipekli giysisiyle Vang Lung, her iki yanında temiz giysiler giymiş oğulları bulunduğu, masanın üzerinde de pastalar, tatlılar, karpuz, çekirdek ve fıstıklar olduğu halde, yeni yıl ile gelecek bolluk yıllarının şerefine kapıların üzerine yapıştırılmış kırmızı kâğıttan süsleri seyrederek şansının uğurlu gittiğini anladı.

Yıl, bahara çevirdi. Söğütler hafifçe yeşillendi. Şeftaliler pembe goncalar açtı ve Vang Lung hâlâ oğluna aradığı kızı bulamadı.

Bahar, çiçek açan kiraz ve eriklerin kokusuyla süslenmiş uzun ve sıcak günleriyle iyice geldi. Söğüt ağaçları yaprak verdi ve bu yapraklar tamamiyle açıldı. Ağaçlar yeşillendi. Toprak ürünle nemli, buğulu ve dopdoluydu. Vang Lung'un büyük oğlu birden değişti, artık çocukluktan çıktı. Huysuzluk, hırçınlık etmeye, düşünceli bir tavır almaya; şunu bunu yememeye başladı. Kitaplarından da yorulmuş, usanmıştı. Bunun üzerine Vang Lung telâşlandı. Buna ne anlam vereceğini bilemedi, bir doktora danıştı.

Çocuğu yola getirmek hiç olanaksızdı. Zira babası, ona yalvarırcasına bir yumuşaklıkla:

— Oğlum, şu şifalı etten ve pirinçten ye!.. dediği zaman, oğlan, derhal sertleşiyor, kederleniyordu. Eğer Vang Lung, kızacak olsa, birden hüngür hüngür ağlamaya başlıyor, odadan kaçıyordu.

Vang Lung hayretten donakalmıştı. Bu hallerden hiç bir şey anlamıyordu. Onun için, bir gün oğlunun arkasından gitti. Elinden geldiği kadar aşağıdan alarak, yumuşak bir sesle:

— Ben babanım, içinde ne varsa söyle!.. dedi. Fakat delikanlı hıçkırmaktan, şiddetle başını sallamaktan başka bir şey yapmadı.

Oğlan üstelik, yaşlı öğretmeninden nefret eder, Vang Lung üzerine kükremese, bağırmasa, hatta onu dövmese, sabahları okula gitmek üzere yatağından kalkmaz bile oldu. Fakat babasından bu hususta terslik görünce, istemeye istemeye okulun yolunu tuttu. Bazı günler kasabanın sokaklarında haylaz haylaz dolaştı ve bunu da Vang Lung, geceleyin küçük oğlan hain hain:

— Büyük ağabeyim bugün okula gitmedi, dediği zaman öğrendi.

O zaman Vang Lung, büyük oğluna kızdı, yüzüne karşı:

— Bereketli gümüş paraları boşuna mı harcayacağım!.. diye bağırdı.

Bu kızgınlıkla da, eline geçirdiği bir bambu değneğiyle çocuğun üzerine atıldı ve anası O-lan, gürültüyü duyar duymaz mutfaktan koşarak gelinceye kadar onu dövdü. O-lan, oğluyla babasının arasına girdi. Vang Lung'un oğlana yapıştırmak için sağa sola dönmesine rağmen, darbelerin birçoğu kadına geldi. İşin tuhafı şuydu ki, rasgele ufacık bir azarla hüngür hüngür ağlayan oğlan, bambu değneğinin bu darbelerine karşı hiç bir tepki göstermiyor, kül gibi bir benizle ses çıkarmadan dayanıyordu. Vang Lung gece gündüz düşündüğü halde buna bir türlü anlam veremedi.

Vang Lung bir gece, yemeğini yedikten sonra işte yine böyle düşünmekteydi. Zira o gün, okula gitmeyen büyük oğlunu dövmüştü.

Bu durumdayken, O-lan içeriye girdi. Sessizce ilerledi ve Vang Lung'un önünde durdu. O da karısının bir şey söylemek istediğini anladı:

— Söyle, oğlumun anası, ne var? dedi.

O-lan anlattı:

— Oğlanı, senin yaptığın gibi böyle dövmek yararsız. Ben bu gibi hallerin büyük evdeki genç efendilerin başına da geldiğini gördüm. Gelince de onları bir üzüntüdür aldıydı. O zaman, kendileri bulmamışsalar, büyük efendi onlara tutsak kadınlar tedarik etti ve bu durumları da pek kolaylıkla geçtiydi.

Vang Lung iddia edercesine:

— İyi ama, belki bizimkinin durumu bundan ileri gelmiyordur?.. Ben delikanlıyken, gam, keder nedir bilmezdim. Böyle ağlamalar, sızlamalar, huysuzluklarda bulunmadım. Üstelik tutsaklar da görmedim!.. dedi.

O-lan bekledi. Sonra ağır ağır cevap verdi:

— Evet... Ben de bu halleri genç efendilerden başka kimsede görmüş değilim. Sen toprakta çalıştın. Oysaki oğlumuz, tıpkı bir genç efendiye benzer. Evde de boş oturur.

Vang Lung bir ara düşündükten sonra, şaşırdı. Zira karısının söylediklerini haklı bulmuştu. Evet, kendi delikanlılık

çağında keder ve gamı düşünecek zamanı olmamıştı. Zira, o zamanlar sabahları öküzü gütmek için şafakla beraber kalkmak, sapanı, çapayı alıp dışarıya uğramak ve hasat zamanlarında da beli kırılıncaya kadar çalışmak zorunda kalmıştı. Canı istemiş olsaydı, ağlayabilirdi. Zira, kimse duymayacaktı. Oğlunun yaptığı gibi de okuldan kaçamazdı o zamanlar; zira kaçsaydı, eve döndüğü zaman yiyecek bulamayacaktı. Onun için de çalışmak zorunda kalmıştı. Vang Lung tüm bunları hatırladı ve içinden:

— Oğlum benim gibi değildir. O, benden daha nazlı büyümüştür. Ben zenginim. Oysa babam yoksuldu. Onun çalışmaya ihtiyacı yok. Zira tarlalarımda işleyenler çok... Üstelik insan, oğlum gibi bir okul görmüşü çekip alarak, sapana veremez!.. dedi, böyle bir oğul olduğundan ötürü gizliden gizliye gurur duydu. O-lan'a da:

— Mademki oğlum bir genç efendiye benzer. O zaman sorun değişir... Fakat ben ona bir tutsak alamam. Onu nişanlayacak ve tez elden evlendireceğim... Yapılacak iş de budur!.. dedi.

Sonra ayağa kalktı ve iç avluya geçti.

23

Nilüfer, Vang Lung'un yanındayken sıkıldığını, aklı başında olmadığını, güzelliğine aldırmadığını, daha başka şeyler düşündüğnü görünce, somurttu:

— Daha bir yıl dolmadan yüzüme bakıp da beni görmeyeceğini bilseydim, çayhanede kalır, oradan ayrılmazdım!.. dedi. Bunu söylerken de başını öteye çevirdi ve göz ucuyla kocasına baktı.

Vang Lung güldü. Nilüfer'in elini yüzüne götürdü ve mis gibi kokan bu eli kokladıktan sonra cevap verdi:

— İyi ama, insan daima giysisine diktiği mücevheri düşünemez. Ama, bu mücevher kaybolursa işte o zaman dayanamaz. Bugünlerde büyük oğlumu, şehvetten kanının kaynayışını düşünüyor ve onun evleneceği gibi bir kızı nasıl bulacağımı bilemiyorum. Köy çiftçilerinin kızlarından biriyle evlenmesini istemiyorum; aynı Vang ismini taşıdığımız için bunu lâ-

yık görmüyor, uygun da bulmuyorum. Böyle olmakla beraber de: «İşte oğlum, işte senin kızın!..» diyebilecek kadar da kasabada kimseyi tanımıyorum. Üstelik aptal veya çarpık çurpuk bir kızı olan bir kimseyle pazarlığa oturur diye de kılavuzluk eden çöpçatanlara gitmekten tiksiniyorum.

Büyüdüğü, boylandığını ve delikanlılık çağına bastığından dolayı da güzelleştiği için, büyük oğlandan hoşlanan Nilüfer, Vang Lung'un anlattığı şeylerden zevklendi ve gözleri dalarak konuştu:

— Vaktiyle büyük çayhanedeyken benimle görüşen bir adam vardı. Ekseriya bana kızından sözeder ve: «Tıpkı sana benziyor. O da senin gibi ufak tefek yapılıdır. Narindir. Ama daha çocuk... Onun için de, seni severken, seninle yatarken bir tuhaf oluyor, fenalaşıyorum. Zira, sanki öz kızımı severmiş gibi oluyorum. O kadar ona benziyorsun... Ben de meşru olmayan bir şey yaparmış gibi, üzülüyorum.» derdi. Beni canı gibi sevmesine rağmen, Nar Çiçeği adındaki kızıl saçlı bir kızı alırdı.

Vang Lung sordu:

— Nasıl bir adamdı bu?

— İyi bir adamdı. Gümüş parası da boldu. Veresiye iş görmez, parasını ödemeden vaitlerde bulunmazdı. Hepimiz ondan hoşlanırdık. Bazı kereler, kızlardan biri yorgun olursa, bazıları gibi, beni kandırdınız diye bağırıp çağırmazdı. Aksine, sanki soylu bir evdenmiş veya okumuş bir adam, ya da bir prensmiş gibi nezaketle, kibarca: «Âlâ... âlâ... İşte sana gümüş para. Aşkın goncalanıncaya kadar dinlen çocuğum!..» derdi. Gerçekten bu adam bize çok iyi davranır, bizimle efendi efendi konuşurdu...

Vang Lung, karısının eski yaşayışını tekrar hatırlamasını istemediği için, onu daldığı düşten telâşla uyandırmaya kalkışıncaya dek Nilüfer dalgın kaldı. Vang Lung sordu:

— Böyle gümüş paralara sahip olan bu adam ne iş yapardı?..

Kadın cevap verdi:

— Vallahi bilmem?.. Ama, bir zahire pazarının sahibi olacak... Bir kere de erkekleri ve paralarını pek iyi bilen Tutu'ya sorayım?.. dedi ve ellerini çırptı. Tutu, burnu ve çıkık

yanakları ateşten kızarmış bir halde mutfaktan koşarak geldi. Nilüfer sordu:

— Hani biri vardı. Hem bana, hem de Nar Çiçeği'ne gelirdi. Beni herkesten çok sevdiği halde, küçük kızına benzediğim için üzülen uzun boylu, levent yapılı iyi kalpli bir adamdı. Kimdi o?..

Tutu derhal cevap verdi:

— Ha!.. O mu?.. Zahire tüccarı Liu... Ah ne iyi bir insandı... Beni her ne zaman görse, avucuma gümüş paralar sıkıştırırdı...

Nihayet bir kadın gevezeliği olduğu ve bir sonuç vermemesi olanağı bulunduğu için, Vang Lung kayıtsızca sordu:

— Pazarı, dükkânı nerede bu zahirecinin?

Tutu anlattı:

— Taş köprü sokağında...

Tutu daha sözünü bitirmeden Vang Lung sevinçle ellerini şaklattı:

— Ne iyi... ne iyi!.. dedi. Buğdaylarımı sattığım dükkân, tam da sırasıdır. Eh... bu iş muhakkak olacak!..

İlk defa olarak da evlenme işini önemsedi. İlgisi arttı.

Buğdaylarını sattığı bir adamın kızını oğluna almak. Vang Lung'a uğurlu göründü.

Bir iş yapılacak oldu muydu, bu farenin donyağı kokusunu alması gibi, Tutu da paranın kokusunu alırdı. Onun için ellerini önlüğüne silerek aceleyle:

— Efendime hizmete hazırım! dedi.

Vang Lung, kuşku içindeydi. Kuşkulanıyordu. Kadının düzenbaz yüzüne baktı. Fakat Nilüfer neşeli neşeli:

— Tamam! Tutu gider, Liu'dan kızı ister. O zahireci, Tutu'yu çok iyi tanır. İş de olur biter. Zira Tutu, bu işleri becerecek kadar zekidir. Eğer başaracak olursa, kılavuzluk parasını ona verirsin... dedi.

Tutu candan:

— Ben yaparım bu işi!.. dedi. Ve avucuna sayılacak olan gümüş paraların hayaliyle güldü. Belinden önlüğünü çözdü, iş görmek isteyen bir insan tavrıyle:

— Hemen varayım gideyim... Zira et hazır. Bir pişirmesi kaldı. Zerzevatı da yıkadım!.. dedi.

Fakat Vang Lung, sorunu tamamiyle tartmış, düşünmüş,

taşınmış değildi, bu kadar çabuk da bir karar verilemezdi. Onun için seslendi:

— Hayır! Daha gitme!.. Daha bir karar vermiş değilim. Birkaç gün düşüneyim de, sonra sana söylerim.

Kadınlar sabırsızlanıyorlardı. Tutu alacağı gümüş paraların hayaliyle, yeni bir şeyle karşılaşacağı, eğleneceği, yeni yeni şeyler işiteceği için, işin bir an önce olup bitmesini istiyordu. Fakat Vang Lung:

— Hayır, oğlan benim oğlum!.. Bekleyeceğim!.. diyerek odadan dışarıya çıktı.

Eğer büyük oğlu bir şafak vakti şarap içmekten yüzü gözü kıpkırmızı ve yanarak, ayakları dolaşıp, nefesi kokarak eve gelmeseydi Vang Lung şunu bunu düşünerek günlerce bekleyecekti. Vang Lung, oğlunun avluda ayağı takılarak yere kapaklandığını duydu. Kim olduğunu anlamak için hemen dışarıya fırladı. Oğlan hastalanmıştı. Üstelik babasının önünde kustu. Zira, kendilerinin ekşiterek yaptıkları renksiz hafif pirinç şarabından başkasına alışık değildi. Delikanlı, kusarak bir köpek gibi yere yıkıldı kaldı.

Vang Lung, telâşlandı. O-lan'a seslendi. İkisi birlikte oğlanı kaldırdılar. O-lan, oğlunun yüzünü gözünü yıkadı ve kendi odasındaki karyolaya yatırdı. Daha üstünü örtmeden çocuk ölü gibi ağır bir uykuya daldı, sızdı. Babasının sorduğu şeylere cevap veremedi.

Bunun üzerine Vang Lung, iki erkek çocuğunun bir arada yattıkları odaya gitti. Küçük oğlan esnemekte, gerinmekte ve okula götürmek üzere kitaplarını katlanmış bir beze sarmaktaydı' Vang Lung, ona:

— Dün gece ağabeyin, seninle birlikte yatakta yatmadı mı? diye sordu.

Oğlan, istemeyerek cevap verdi:

— Hayır!..

Çocuk korkuyla bakıyordu. Bunu gören Vang Lung, sert bir tavırla oğluna bağırdı:

— Nereye gitmişti?..

Oğlan cevap vermeyince, ensesinden yakaladı ve tartaklayarak bağırdı:

— Söyle bakayım encik seni?..

Küçük oğlan korkmuştu. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya, arada sırada da kesik kesik anlatmaya başladı:

— Ağabeyim... Babama sakın bir şey söyleyeyim deme... Yoksa seni çimdikler ve kızgın bir iğneyle yakar, dağlarım... diye beni korkuttu. Eğer ağzını açmazsan, sana mangır veririm... dedi...

Bunu duyan Vang Lung kendinden geçer gibi oldu ve haykırdı:

— Neyi söylemeyecekmişsin, geberesi çocuk?..

Çocuk etrafına bakındı, eğer cevap vermezse babasının kendisini boğacağını anlayarak, çaresiz kalıp anlattı:

— Ağabeyim, topu topu üç gece dışarıda kaldı. Ne yapar, ne eder bilmem. Bildiğim bir şey varsa, o da şu: Yeğenimiz amcanın oğluyla geceleri sokağa çıkıyor...

Bunun üzerine Vang Lung, çocuğun ensesini kavramış olan elini gevşetti, oğlunu bir tarafa iterek fırlattı. Doğru amcasının oğlunun yanına gitti. Amcasının oğlunu tıpkı oğlu gibi şaraptan yüzü gözü mosmor kızarmış, fakat dengesini kaybetmemiş bir halde buldu. Zira delikanlı, Vang Lung'un oğlundan daha büyüktü ve bu gibi âlemlere alışıktı.

Vang Lung, amcasının oğlunun yüzüne bağırdı:

— Oğlumu nereye götürdün?..

Delikanlı, Vang Lung'a alay ederek baktı:

— Bizim amcazadenin kılavuza ihtiyacı yok... O, kendi başına pekâlâ gidebilir!.. dedi.

Fakat Vang Lung, sözünü tekrarladı. İçinden: «Şurada, şu dakikada, bu küstah, şebek suratlı oğlanı, amcamın oğlu olacak bu herifi öldürmek işten bile değil!..» diye düşündü. Sonra korkunç bir sesle bağırdı:

— Bu gece oğlum nerelerdeydi?..

O zaman delikanlı, Vang Lung'un sesinin dehşetinden korktu ve küstah gözlerini yere indirerek, ters ters, istemeyerek cevap verdi:

— Bir zamanlar büyük eve ait avluda oturan orospunun evindeydi... dedi.

Vang Lung bunu işitince derin bir ah! çekti. Zira bu orospu, birçok erkeklerin gittiği bir kadındı. Kadın, çoktan genç-

liğini kaybetmişti ve az bir para karşılığında kendini bolca vermeye hazır bulunuyordu.

Yemeği beklemiyerek evden çıktı, tarlalarından vurdu. İlk defa olarak da, oğlunun kendisine verdiği üzüntü, dertten topraklarında nelerin bittiğini, yetiştiğini görmedi. Başakların ne de dopdolu oluşlarını farketmedi. Gözleri kendi içine çevrik, yürüdü, kasabanın etrafındaki kapıdan geçti, bir zamanlar büyük olan eve vardı.

Bu evin ağır kapıları artık ardına kadar açık bulunmakta, hiç kimse de onları demirden menteşeleri üzerinde döndürerek kapatmamaktaydı. Zira, o günlerde, buraya her canı isteyen girer, çıkabilirdi. Vang Lung da içeriye girdi. Avlular ve odalar, her odada halktan bir aile olmak üzere, buraları kiralamış bulunan ayak takımından insanlarla dopdoluydu. İçerisi pislikten ahıra dönmüş ve ağır ağır kokuyordu. Köhne, yaşlı çam ağaçları yıkılmış, kesilmemiş olanlar da kurumaya yüz tutmuş, avlulardaki havuzlara ise, tıkabasa süprüntüler doldurulmuştu.

Fakat Vang Lung, bunların hiç birini görmedi. İlk evin avlusunda durdu ve seslendi:

— Orospu Yang denilen karı nerede?..

Üç ayaklı bir iskemleye oturmuş, bir ayakkabı tabanı yamamakla meşgul bir kadın başını kaldırdı, avluya açılan yan kapılardan birini işaret etti ve sanki erkekler tarafından aynı soruyla birçok kereler karşılaşmış gibi tekrar işine koyuldu.

Vang Lung bu kapıya gitti ve vurdu. Hırçın bir ses cevap verdi:

— Haydi defol! Bugünlük işim bitti artık!.. Uykum var. Bütün gece işliyorum yahu!..

Fakat Vang Lung, yine kapıya vurdu. Ses, tekrar yükseldi:

— Kim o?..

Vang Lung cevap vermedi. Yine kapıyı yumruklamaya devam etti. Zira, ne olursa olsun, içeriye girmeye azmetmişti. Nihayet yerde bir çift ayağın sürüklenişini duydu. Bir kadın, pek öyle genç olmayan; yorgun ve sarkık yüzlü, kalın dudaklı, alnında kalın, kabaca çekilmiş beyaz bir boya, dudaklarında ve yanaklarında hâlâ temizlenmemiş kırmızı allıklar bulunan bir kadın kapıyı açtı. Vang Lung'a baktı. Sonra sert bir sesle:

— Gece olmadan seni içeriye alamam! İstersen gel: Ama şimdi uyuyacağım!.. dedi.

Vang Lung, sözünü kabaca kesti kadının. Zira onu görünce sinirlenmişti. Sonra oğlunun bu kadınla oyalanması düşüncesine bile dayanamamıştı. Onun için de:

— Kendim için gelmedim! Senin gibilere ihtiyacım yok benim!.. Oğlum için geldim!.. dedi.

Birden boğazında oğlunun yüzünden ağlamak isteğinden doğan bir yumru peydahlandı.

O zaman kadın sordu:

— Ne... ne olmuş?.. Oğluna ne olmuş?..

Vang Lung sesi titreyerek cevap verdi:

— Dün gece buradaymış?..

— Dün gece birçoğunun oğulları buradaydı. Seninkisi hangisidir ne bileyim?..

— Bir düşün... Henüz daha erkeklik çağına basmamış, yaşına göre boyu çok uzun, zayıfça bir delikanlıyı belki hatırlarsın... Onun bir kadına gideceğini asla ummamıştım!..

Kadın, hatırlayarak sordu:

— İki kişi miydiler?.. Birisi burnu havaya kalkık ve gözlerinde «her şeyi ben bilirim» anlamı parlayan, şapkasını da bir kulağının üzerine düşüren, öteki de dediğin gibi, erkekliğe yeltenen uzun boylu bir genç miydi?..

Vang Lung cevap verdi:

— Evet... Evet... ta kendisi... Benim oğlum o...

— Peki ne olmuş bu oğluna?.. Ne istiyorsun?..

O zaman Vang Lung, ciddiyetle konuştu:

— Dinle: Bir daha buraya gelirse, kov onu!.. Ve ona, ben yalnız yetişkin erkekleri isterim, de —ne istersen de— oğlumu her kovuşunda, avucuna aldığın vizite parasının iki misli gümüş koyacağım...

Kadın umursamayan, kayıtsız bir tavırla güldü. Sonra birden neşelenerek:

— Kim çalışmadan para almaya eyvallah demez ki?.. İşte ben de peki kabul ediyorum... Hem, olgun erkeklerden hoşlandığım doğrudur... Küçük, toy oğlanlar daha az zevk verirler... dedi. Konuşurken de Vang Lung'a başıyle işaret etti ve cilvelenip kırıtarak göz ucuyla çapkın çapkın baktı. Vang Lung ise kadının kart yüzünden fena halde sıkıldı, telâşla:

— Öyleyse anlaştık... dedi.

Çabucak arkasına döndü ve evine yollandı. Yürürken de, kadını hatırlamaktan doğan tiksintiden, sıkıntıdan kurtulmak için yere tükürdü. Hemen o gün de Tutu'ya:

— Senin dediğin olsun. Zahire tüccarına git ve işi hallet. Eğer kız lâyıksa, elverişliyse ve olanağı varsa, çeyizin okkalı olmasına bak, ama pek fazla değil ha!.. dedi.

Vang Lung, Tutu'ya bunları anlattıktan sonra, odaya döndü. Uyumakta olan oğlunun yanına oturdu. Düşünmeye koyuldu. Zira gözleri orada, çocuğun saf ve körpecik yatışına, uyku halindeki gençliğinin ifadelendirdiği düzgün, sakin yüzüne ilişmişti. Sonra, kalın dudaklarıyle yorgun boyalı kadını hatırlayınca, hiddet ve sıkıntıdan yüreği kabardı, orada için için homurdanarak oturdu.

Bu sırada O-lan içeriye girdi, ayakta dikilerek oğluna bakmaya başladı. Çocuğun teni üzerinde biriken terleri gördü. Sıcak suya karıştırıp getirdiği sirkeyi, büyük evde, çok içtikleri zaman genç efendileri yıkadıkları gibi, oğlunun yüzüne hafif hafif sürerek terleri sildi. Oğlunun nazlı, çocuksu yüzüyle, yıkamanın bile ayıltmadığı sarhoşluktan sızmış halini gören Vang Lung, ayağa kalktı, hiddetle amcasının odasına gitti. Amcasının, babasının kardeşi olduğunu tamamiyle unuttu, onu kendi genç ve yakışıklı oğlunu azdıran, küstah, haylaz bir çocuğun babası gözüyle bakıp, hatırlayarak içeriye girdi, bağırdı:

— Kargayı besle de gözünü oysun!.. Ben, beni sokan nankör bir yılan yavrusunu evimde barındırmışım meğer!..

Amcası, bir masaya oturmuş, abanarak kahvaltısını etmekteydi. Zira, yapacak bir işi olmadığını bildiğinden, öğleye kadar asla yatağından çıkmazdı. Vang Lung'un bu sözlerini işitince, başını kaldırdı. Tembel tembel sordu:

— Ne olmuş ki?..

O zaman Vang Lung, âdeta boğulurcasına olup bitenleri anlattı. Amcası güldü:

— Eee... bir çocuğu erkekleşmekten menedebilir misin? Sonra, genç bir köpeğin, başıboş bir dişi köpeğin arkasından gitmesine engel olabilir misin?..

Vang Lung bu kahkahayı duyunca, hengamelerle dolu az bir zaman içinde amcası yüzünden çektiği şeyleri ansıladı. Amcasının eskiden, topraklarını satmaya onu nasıl zorlama-

ya çalıştığını ve karı-koca, oğul her üçünün burada, öz evinde nasıl yeyip içerek ve aylak aylak oturarak yaşadıklarını, Tutu'nun Nilüfer'e aldığı pahalı yiyecekleri amcasının karısının nasıl midesine indirdiğini, şimdi de yine bu amcasının oğlunun kendi saf, masum çocuğunu nasıl azdırdığını aklına getirdi, dilini ısıra dişleye, bağırdı:

— Defol evimden! Sen de, çocukların da defolunuz buradan!.. Bu saatten itibaren hiç birinize pirinç yok! Boş boş gezip oturduğunuz halde minnet bile beslemeyen, böyle bir his duymayan sizleri barındıracağıma, evi baştanbaşa yıkarım daha iyi!..

Fakat amcası, oturduğu yerden kımıldamadı. Kâh bu tastan, kâh ötesi tastan pilavını yemeğe devam etti. Vang Lung da kanı başına çıkarak, bekledi durdu. Amcasının kendisine kulak vermediğini görerek, kollarını havaya kaldırıp ilerledi. Bunun üzerine amcası döndü:

— Elindeyse ve cesaretin varsa, kov bakalım beni!.. dedi.

Vang Lung bu meydan okuyuşa bir anlam vermeksizin:

— Eee... neden cesaret edemezmişim?.. Niçin?.. Ne olmuş ki?.. diye kekeler ve sertçe söylenirken, amcası cübbesini açtı, astarına dikili duran bir şeyi gösterdi. O zaman Vang Lung olduğu yerde kaskatı kalakaldı. Zira, cübbenin astarında, sahte bir sakal, bir kırmızı saç ve bir de çuha parçası görmüştü.

Vang Lung bu şeylerden gözlerini ayırmadı. Hiddeti sabun köpüğü gibi eridi gitti. Bütün gücü kesildiğinden, titremeye başladı.

Bu kırmızı sakal, kırmızı çuha gibi şeyler, kuzeybatıda türeyen ve oraları basan, yağma eden bir hırsız, haydut çetesinin alem ve işaretleriydi. Bu çete, birçok evleri yakmış, birçok kadınları kaçırmış, birtakım iyi çiftçileri de kendi evlerinin eşiklerine iple bağlamıştı. Halk bu çiftçileri, olayın ertesi günü sağsalar çıldırmış; ölmüşseler kızarmış et gibi yanmış ve âdeta kavrulmuş, gevrekleşmiş bir halde bulmuşlardı. İşte Vang Lung, amcasının gösterdiği bu şeylere baktı, baktı. Gözleri büyüdü. Döndü, hiç bir şey söylemeden uzaklaştı oradan. Giderken de amcasının, pirinç tasına başını eğerken çıkardığı fısıltılı kahkahayı duydu.

Vang Lung, düşleyemediği bir kördüğüm içine girmişti. Amcası, seyrek ve dağınık kırçıl sakalının arasından hafifçe

sırıtarak, giysileri, her zamanki gibi baştan savma vücuduna dolanarak eskisi gibi eve girdi, çıktı. Vang Lung da onu görünce, soğuk soğuk terler döktü ama, amcasının kendisine bir şey yapmasından korkarak, onunla nezaketle konuşmaktan başka bir harekette bulunmaya cesaret edemedi.

Bütün o geçmiş mutlu yıllarında, hele ürünün hiç olmadığı ya da pek az çıktığı, başkalarının çocuklarıyle birlikte açlıktan öldüğü yıllarda, korkmasına ve geceleri kapıları sağlamca demir sürgülerle sürmelemesine rağmen, evine veya topraklarına hırsızların asla girmediği doğruydu.

Aşka tutulduğu yaz mevsimine kadar kaba giysiler giyinmiş ve zenginliğini saklamıştı; köylülerden yağma, baskın öykülerini dinleyince de evine dönmüş, deliksiz uyumuş; geceleri de sokaktan akseden seslere kulak vermişti.

Evet, evine hırsızlar hiç girmedi. Vang Lung da işi gevşetti. Bakımsızlığa uğradı, cesareti arttı, göklerin onu koruduğuna; ezelden, kaderden iyi talihli bir insan olduğuna inandı. Hiç bir şeye önem vermemeye başladı. Önlerine öd ağacı konmaksızın da tanrılar ona iyilikte bulunmasından cesaret alarak, bu görevini boşladı. Kendi işlerinden ve topraklarından başka hiç bir şeyi düşünmez oldu. İşte amcasıyle olan bu konuşmadan sonra, o ana kadar neden her şeyden masun ve başının selâmette kaldığını artık birdenbire anlamış ve amcasının üçüzlü ailesini beslediği süre de postunun elden gitmeyeceğine kanaat getirmişti. Bunu düşününce de soğuk soğuk terler döktü, amcasının koynunda neler sakladığını kimseye söylemeye cesaret edemedi.

Amcasına, evinden çıkıp gitmesi için de bir daha ağzını açmadı. Amcasının karısına ise, becerebildiği kadar ısrarda bulunarak:

— İç dairede ne istersen ye... Bu gümüşü al da harca!..

Amcasının oğluna da, boğazına yumrular tıkana tıkana:

— İşte, delikanlıların kumar eğlencesi için al sana bir gümüş para... dedi.

Fakat Vang Lung, öz oğlunu göz önünden ayırmadı, delikanlı kızdığı ve etrafına saldırıp yok yere, sırf huysuzluğundan, densizliğinden, küçük çocukları dövdüğü halde, güneş battıktan sonra, onun avlulardan dışarıya çıkmasına izin vermedi. İşte Vang Lung böylece dertleriyle kıskıvrak bağlandı kaldı.

İlk önce Vang Lung, başına gelen felâketleri, dertleri düşünmekten çalışamadı. Şu veya bu derdini kurdu durdu ve aklından:

— Amcamı evden kovar, hırsızlara karşı her gece büyük kapılarını kilitledikleri şehir surunun içine taşınırım!.. diye geçirdi. Fakat sonra, çalışmak, işlemek için her gün tarlalarına gitmek zorunda olduğunu ansıdı. İşte o zaman öz toprağında bile, bir başına savunmasız bir halde çalışırken başına gelecekleri kim ne bilirdi?.. Üstelik insan kilitlenmiş, hapsedilmiş bir halde bir kasabada, bu kasabadaki bir evde nasıl yaşayabilirdi?

Sonra, toprağından ayrılsa, buralardan uzaklaştırılsa dayanamaz, ölürdü. Dahası vardı: Muhakkak ki fena, bereketsiz bir yıl, kıtlık yılı olacaktı. O zaman, geçmişte büyük evin yıkıldığı zamanda olduğu gibi, kasaba bile hırsızlara karşı koyamayacak, duramayacaktı. Fakat kasabaya gider, hakimin bulunduğu mahkemeye varıp:

— Amcam, kızıl sakallılardan birisidir!.. diyebilirdi.

Bunu söylese bile, kim ona inanırdı? Kim öz babasının kardeşine böyle bir şey söyleyen, konduran adama inanırdı ki?.. Amcasının ceza görmesinden fazla, kendisinin bir evlâda yakışmayan bu hareketinden dolayı dayak yemesi olanağı çoktu. Nihayet Vang Lung, kendi canından korkmaya başladı. Zira, hırsızlar bunu işitseler, onu intikam almak için, her halde öldürürlerdi.

Derken, sanki bütün bu üzüntüleri yetmezmiş gibi, Tutu, her ne kadar nişanlanma işi yolunda gitmişse de, tacir Liu'nun şimdilik nişan kâğıtlarının verilip alınmasından başka bir hazırlık yapılmasını istemediği, zira kızın daha henüz on dört yaşında bulunmasından, evlenmek için çok küçük olduğunu, daha üç yıl beklemek gerektiği haberiyle çıkageldi.

Vang Lung, çocuğun daha üç yıl böyle soysuzluk, haylazlık edeceğinden ve dalgın dalgın bakacak olan gözlerinden korktu. Zira oğlan, on günde iki gün bile okula gitmez olmuştu. O gece Vang Lung, yemekte O-lan'a bağırdı:

— Öteki çocukları elimizden geldiği kadar çabuk nişanlayalım. Bu işi ne kadar çabuk yaparsak daha iyidir, kanatlanmaya, kadına heves duymaya başlar başlamaz da onları ev-

lendirelim. Zira, böyle bir durumla üç kez daha karşılaşmaya dayanamayacağım!..

Vang Lung, ertesi sabah, bütün gece pek az uyumuş bir halde kalktı. Ev işleri onu son derece üzdüğü zamanlarda yaptığı gibi, uzun giysilerini yırtarak çıkardı. Ayakkabılarını ayaklarından fırlattı. Bir çapa yakaladı. Tarlalarına yollandı. En büyük kızının gülümseyip parmaklarının arasındaki bez parçasını büke kıvıra ve yeniden düzelterek oturduğu dış avludan geçti, mırıldandı:

— Ne âlâ!.. Küçük budala kızım, diğer çocukların hepsinden daha fazla beni avutuyor!.. dedi. Ve birçok günler arka arkaya tarlasına, toprağına gitti.

İyi, bereketli toprak iyileştirici, çare bulucu ödevini yaptı, güneş üzerine ışıldadı. Ona çare buldu. Sıcak yaz rüzgârları onu huzur ve sükûnla sardılar. Bitip tükenmek bilmeyen kederlerini kökünden gidermek istermiş gibi de günün birinde güneyde, küçük ve ince bir bulut göründü. Rüzgârların diğer bulutları yerlerinden oynattığı zaman, onu da şuraya buraya sürmesi müstesna, bu bulut, ilk önce bir buhar gibi yumyumuşak ve küçücük bir halde ufukta asılı, havada bir yelpaze gibi açılınca, yayılıncaya kadar kımıldamadı, böyle kaldı.

Köyün erkekleri bu bulutu seyir ve onun sözünü ettiler. Sonra da korktular, telâşlandılar. Bu, çekirgelerin tarlalarındaki ürünleri yeyip yoketmek için güneyden gelmiş olmaları korkusuydu. Vang Lung da orada durarak bu buluta baktı ve hep birden gözlerini oraya diktiler. Nihayet bir rüzgâr esti, bir şeyi ayaklarına doğru getirdi. İçlerinden biri, telâşla eğildi, o şeyi yerden aldı. Bu, arkalarındaki canlı sürüden daha hafif olan bir çekirge ölüsüydü.

O zaman Vang Lung, tüm üzüntülerini unuttu. Karılarını, oğullarını ve amcasını, hepsini unuttu. Korkuya uğramış köylülerin arasına katılarak, onlara bağırdı:

— İyi topraklarımızın uğruna, bu göklerden gelen düşmanlarla savaşacağız!..

Daha başlangıçta ümitsizce başlarını sallayan birtakım kimseler ortaya çıktı:

— Hayır... Hiç bir şey fayda vermez. Gökler bu sene aç-

lık çekmemizi mukadder kılmış... Şu halde, böyle bir emre karşı savaşarak neden kendimizi harcayalım?.. Madem ki sonunda açlıktan öleceğimizi biliyoruz!.. dediler.

Kadınlar, küçük tapınaktaki toprak tanrıların önlerine dikecekleri ödağaçlarını, günlükleri almak için ağlayarak kasabaya indiler. Bazıları da, kasabada, gök tanrılarının bulunduğu büyük tapınağa gittiler. Böylelikle toprak ve göğe dua edildi.

Fakat çekirgeler hâlâ havada, memleket semasında yayılmış duruyorlardı.

O zaman Vang Lung, kendi işçilerini çağırdı. Çing de ses çıkarmadan, emre hazır, yanında yer aldı. Diğer genç çiftçiler de geldiler. Kendi elleriyle bazı tarlalara ateş verdiler; neredeyse, toplanacak, kesilecek kadar yetişmiş olan buğdayları yaktılar. Geniş hendekler kazarak, içlerine kuyulardan sular salıverdiler ve hiç uyumaksızın çalıştılar, çabaladılar. O-lan, onlara, kadınlar da kendi erkeklerine yemek getirdiler. Erkekler bu yemekleri tarladan çıkınayıp ayak üstünde hayvanlar gibi yediler. Zira, gece-gündüz çalışmaktaydılar.

Sonra, gök karardı; havayı, birbirine vuran birçok kanatların derin uğultusu, gürültüsü kapladı. Yere çekirgeler yağmaya başladı. Bunlar, ya hiç bir zararları dokunmadan bir tarlanın üstünden uçup gittiler, ya da bir başka tarlaya kona üşüşe, bütün ürünü yediler. burasını kışın çıplak görünümüne döndürüp benzettiler.

Erkekler, içlerini çekerek:

— Gökler böyle istedi!.. dediler. Fakat Vang Lung, müthiş öfkelenmiş, köpürmüştü. Çekirgelere habire vurdu. Onları ayaklarıyle ezdi. Çiğnedi. Adamları da el dövenleriyle dövdüler. Çekirgeler yakılan ateşlere düştüler ve kazılı hendeklerden akan suyun üstünde ölüleri yüzdü. Milyonlarcasının öldürülmüş olmasına rağmen, sayıları geride kalanlara oranla hemen hemen hiç bir şeydi.

Bundan böyle, bütün bu çabalara, didinmelerine karşı Vang Lung ödülünü almadı değil. Tarlalarının en bereketlilileri çekirge âfetinden kurtuldu. Çekirge bulutu uzaklaşıp da, yorgunluk alındığı zaman, Vang Lung daha biçilebilecek kadar buğdayı kaldığını, pirinç yataklarının da bu tehlikeden kurtulmuş olduğunu gördü, buna sevindi:

Halkın birçoğu kavrulmuş çekirgeleri yediler. Fakat Vang

Lung, ağzına koymadı. Zira onca çekirgeler, tarlalarına yaptığı zarar, fenalıklardan ötürü birer pis böcekten başka bir şey değildi. Fakat O-lan'ın çekirgeleri zeytinyağında kızarttığı, işçilerin dişleriyle ezip çıtırdatarak yediklerini, çocukların da, iri gözlerinden korkarak ölü böcekleri özenle ortalarından bölüp tadına baktıklarını görünce, bir şey söylemedi. Ama, kendisi yemedi.

Her ne hal ise, çekirgelerin Vang Lung'a büyük bir faydası dokundu. Yedi uzun gün, topraklarından başka bir şey düşünmedi. Keder, korku ve üzüntülerinden kurtuldu. Sükûnetle:

— Canım, herkesin kederi, üzüntüsü var. Ben de kendi kederlerim, üzüntülerimle yaşamaya alışmalıyım. Amcam benden yaşlı ve bir ayağı çukurda... Oğlum da üç sene beklesin... Ne yapayım?.. Kendimi öldürecek değilim ya?.. diye içinden söylendi.

Vang Lung, buğdaylarını biçti. Yağmurlar yağdı. Sel basmış tarlalara, taze pirinç filizleri ekildi. Ve yine yaz oldu.

24

Vang Lung kendi kendine:

— Artık evde dirlik düzenlik başgösterdi... dedikten bir gün sonra, öğle vakti, tarladan yeni dönmüştü ki, büyük oğlu geldi,:

— Baba, şayet ben bir bilgin olacaksam, kasabadaki yaşlı öğretmenin bana öğreteceği bir şey kalmadı!.. dedi.

Vang Lung, mutfaktaki kazandan bir bakraç kaynar su almıştı. Bunun içine batırdığı, burduğu bir havluyu, buharı tüte tüte yüzüne tutarak:

— Eee... Ne olmuş?.. dedi.

Oğlan duraksadı, sonra söze koyuldu:

— Yani, eğer bilgin çıkacaksam, güneye gitmek ve öğrenilmesi gereken şeylerin öğrenildiği bir büyük okula girmek istiyorum...

Vang Lung, havluyla yüzünü, gözlerini, kulaklarını sildi. Yüzünden buharlar tüterek, tarlalarda çalıştığı için vücudu ağrıyıp sızladığından, oğluna terslendi:

— O ne biçim konuşma öyle?.. Ne anlamsızlıktır bu? Gide...mez...sin!.. Bunun için de rahatsız edilmeye gelemem!.. Zira, gidemezsin!.. Okudukların buralara yeter!.. dedi ve havluyu tekrar suya batırarak sıktı, burdu.

Fakat delikanlı, olduğu yerde dikili kaldı. Nefretle babasına dik dik baktı, bir şeyler mırıldandı. Vang Lung, oğlunun ne dediğini duymadığı için kızdı ve bağırdı:

— Öyle kemküm etme. Çıkar dilinin altındaki baklayı!..

Delikanlı, babasının böyle bağırıp çağırmasına kızarak, parlayıverdi:

— Öyle ise gideceğim!.. Güneye gideceğim!.. Bu Allahlık evde kalarak çocuk gibi bakılacak, muamele görecek değilim! Geziye çıkacağım, bir şeyler öğrenecek ve başka yerleri de göreceğim! dedi.

Vang Lung bir oğluna, bir de kendine baktı. Oğlu, üzerinde yaz sıcağında serin tutan uçuk renkli, gümüşî ketenden yapılmış ince, uzun bir cübbeyle ayakta duruyordu. Dudaklarının üstünde ise erkeklik çağının ilk belirtileri olan siyah tüyler görünüyordu. Teni yumuşak, düzgün ve altın gibi sarıydı. Uzun yenlerinin altından çıkan elleri de bir kadın elleri kadar yumuşak ve inceydi. Sonra Vang Lung bir daha kendine baktı. Kendisi kaba, kalın kıyım bir şeydi. Toz toprağa bulanmıştı. Ayağında ancak dizlerine kadar gelen, lâcivert ketenden bir pantolon vardı. Beli ve vücudunun üst kısmı çırılçıplaktı. İnsan neredeyse onu, oğlunun babası değil de uşağı sanacaktı. Bu düşünce, Vang Lung'u oğlunun uzun boyu ve hoş çalımı karşısında âdeta küçülttü, adam kabalaştı. Kızdı. Bağırarak:

— Haydi bakalım... Öyle ise, erkeklerin seni kadın sanmamaları için tarlaya git de üzerine biraz iyi, verimli topraktan sür... Yediğin pirinç için de biraz çalış! dedi.

Vang Lung, oğlunun yazı yazmasıyle, kitaplara karşı gösterdiği zekâdan iftihar, gurur duyduğunu tamamiyle unuttu. Evden dışarıya çıktı. Çıkarken de çıplak ayaklarını hızla yere vurdu, kaba kaba odanın döşemesine tükürdü. Zira, o an, oğlunun yakışıklılığı, incelik ve zarifliği onu köpürtmüş, kudurtmuştu. Oğlan olduğu yerden kımıldamaksızın babasına nefretle bakıyordu. Fakat Vang Lung, oğlunun hal ve hareketlerini görmemek için başını arkaya bile çevirmedi.

Bununla beraber, o gece iç avluya gidip de yatağında uzanmış; Tutu'nun yelpazelemekte olduğu Nilüfer'in yanına oturduğu zaman, Nilüfer sanki önemsiz bir şeyden sözedermiş gibi, kayıtsızca:

— O senin büyük oğlun pek kahırlanıyor... Buradan da uzaklaşmak arzusunda!.. dedi.

Vang Lung, oğluna karşı olan kızgınlığını hatırlayarak sertçe söylendi:

— Peki, sana ne oluyor?.. Bana bak: Kazık gibi oğlanın buralara gelmesine izin veremem hani!..

Fakat Nilüfer, telâşla cevap verdi:

— Hayır... hayır!.. Tutu söylüyordu da!..

Tutu da derhal atıldı:

— Canım pek açık, ortada bir şey bu!.. Oğlan hani sevimli de... Sonra, haylazlık ve haşarılık çağı da çoktan geçti!.. dedi.

Vang Lung bunları duyunca kendinden geçti ve oğluna karşı beslediği hiddetten başka bir şey düşünmedi:

— Hayır... Gitmeyecek, buradan gitmeyecek!.. Paramı budalaca harcayacak değilim!.. dedi. Ve bir daha da bu konuyu açmadı.

Nilüfer, kocasının bir şeye kızıp huysuzlaştığını anladı. Tutu'yu odadan uzaklaştırarak, tek başına Vang Lung'un eziyetine, huysuzluklarına katlandı.

Ondan sonra, birçok günler ses seda çıkmadı; delikanlı birdenbire siner, başkaldırmaz gibi göründü. Fakat artık okula gitmiyordu. Vang Lung da buna göz yumdu. Zira çocuk, neredeyse on sekizine basacaktı. Anası gibi de iri kemikliydi. Eve döndüğü zamanlarda, onu odasında okumakla meşgul bulan Vang Lung, buna sevindi, kendi kendine:

— Yaptıkları, gençliğinin, cahilliğinin bir esinti, özentisiydi. Oğlan, ne istediğini bilmiyor ki... Bekleyeceği de topu topu üç yıl... Biraz fazla gümüş para versek bu süre iki yıla, gümüş para bolca olacak olsa, belki bir yıla bile iner ya!.. Hele, hasat işleri bir bitsin, kışlık buğdaylar ekilsin ve fasulyeler çapalansın, bugünlerde şu işe bir bakayım!.. diye düşündü.

Derken Vang Lung, oğlunu aklından çıkardı. Unuttu. Çekirgelerin yeyip bitirdikleri dışında, ürün oldukça iyi çıktı ve

o ana kadar da Nilüfer kadına harcadığı parayı, ettiği masrafları bir kere daha çıkardı. Gümüşleri, altınları bir kere daha gözünde değerlendi. Arada sırada:

— Yahu bir kadına bu kadar bolca, su gibi para harcanır mıymış? diye de içinden gizliden gizliye şaştı.

Yine de, kadının ilk zamanlardaki kuvvet ve şiddetle değilse de, onu tatlı tatlı heyecana düşürdüğü anlar oldu. Vang Lung, her ne kadar amcasının karısına hak verip dediklerinin doğru çıktığını kabul etmek; kadının çelimsizliğine, ufak tefekliğine rağmen, pek de genç olmadığını, ona bir çocuk doğurmak için de gebe kalamadığını pekâlâ anlamakla beraber, böyle bir kadına sahip olduğundan gurur duydu. Fakat çoluk çocuk sahibi olduğu ve Nilüfer'i de bir zevk aracı olarak görmek istediği için, onun gebe kalmayışına önem vermedi.

Nilüfer'e gelince, yaşı olgunlaştıkça güzelleşiyor, sevimli bir hal alıyordu. Önceleri göze batan bir kusuru var gibi görünüyorsa, bu da yüzünün çizgilerini bir kat daha keskinleştiren ve şakaklarını son derece çökerten kuş gibi zayıflığından ileri gelmişti. Oysa, şimdi Tutu'nun ona pişirdiği iyi yemekler sayesinde, sonra yalnız bir adamla yaşayarak, aylak bir yaşam sürüşünden tombullaştı. Yüzü doldu. Şakak kısımları yumuşacık oldu. Geniş gözleri, küçük ağzıyle her zamankinden fazla tombul, bir kediye benzedi. Nilüfer uyudu, yedi ve vücudu, yumuşak, düzgün bir et tuttu. Artık ona Nilüfer Goncası denmeseydi bile, tam olgun bir Çiçek de denemezdi. Zira, genç değilse de, yaşlı da görünmüyor, gençlik, yaşlılık ondan ayrı derecede uzak bulunuyordu.

Yaşamı yine rahata kavuştuğu, oğlunun da halinden memnun göründüğünü anlayan Vang Lung'un keyfine artık diyecek yoktu. Fakat bir gece, geç vakit, yalnız başına oturmuş, buğdaylarından, pirinçlerinden ne kadarını satacağını parmaklarıyle hesaplarken, O-lan sessizce odaya girdi. O-lan, yılların akıp gitmesiyle zayıflamış, kupkuru, yüzünün kalın kemikleri ileriye doğru fırlamış, gözleri de çukura batmıştı. Nasıl olduğunu soranlara:

— Karnımda ateş var, yanıyor... Sözünden başka bir şey söylemiyordu. Son üç yıl zarfında, karnı, sanki gebeymiş gibi büyüdü, davul gibi şişti. Ama doğurmadı. Her sabah şafakla beraber kalktı. İşlerini gördü.

Vang Lung ona bir masa iskemlesi, ya da avludaki bir ağaç gözüyle baktı. Hatta keyifsizlenerek başını aşağıya sarkıtan bir öküze, yem yemeyen bir domuza karşı duyduğu o derin özeni karısına göstermedi. Ve O-lan, yalnız başına, işlerini gördü, Tutu ile hiç konuşmadı. Vang Lung'un amcasının karısıyle de, birkaç kelime konuşarak yasak savdı. Bir kerecik olsun iç avluya gitmedi; Nilüfer kendi avlusundan başka bir avluda gezinmek üzere pek seyrek dışarı çıktığı zaman, O-lan kendi odasına kapandı ve biri tutup:

— Gitti artık!.. deyinceye kadar da içeride oturdu. Fakat hiç ağzını açmadı. Yemeklerini pişirdi, hatta kışın suların buz kesip de kırmak gerektiği sıralarda bile, havuz başında çamaşır yıkamakla uğraştı.

Vang Lung ise, asla akıl edip de:

— Elimdeki bol gümüş paralarla neden bir hizmetçi tutmak veya bir tutsak almak istemiyorsun!.. demedi.

Vang Lung böyle bir şeye, yani karısına yardım edecek bir adama ihtiyaçları olduğunu düşünmedi ama, tarlalarında çalışmak, öküzlerine, eşeklerine ve domuzlarına bakmak üzere işçiler tuttu. Yazları da, nehirler taştığı, etrafı su bastığı zamanlarda ise, beslediği kazları, ördekleri güdecek adamlar aldı.

İşte Vang Lung, o gece, maden şamdanlar içinde yanan kırmızı kandillerin aydınlattığı odada yalnız başına otururken, O-lan önüne dikildi, bir o yana, bir bu yana baktı, sonunda:

— Sana söyleyeceklerim var!.. dedi.

O zaman Vang Lung, hayretle karısına baktı:

— Pekâlâ... Söyle bakalım!..

Sonra tekrar gözlerini karısına ve gölgeli küçük yüzüne dikti, hiç güzelliği olmadığını, kaç yıldır onu arzulamamış bulunduğunu geçirdi içinden.

Kadın, haşin, sert bir fısıltıyla:

— Büyük oğlan, sık sık iç avluya gidiyor... dedi.

Vang Lung, ilk önce, karısının böyle fısıldayarak söylediklerini kavrayamadı. Ağzı açık kalarak öne eğilerek:

— Ne diyorsun kadın!.. diye söylendi.

O-lan konuşmadan, oğlunun odasını işaret etti ve büzdüğü kalın, kuru dudaklarıyle de iç avlunun kapısını gösterdi. Fakat Vang Lung, kabaca, inanmayarak gözlerini karısına dikti, sonunda:

— Sen düş görüyorsun!.. dedi.

Kadın başını salladı. Ağzından zor çıkan kelimeler dudaklarına takılarak sözüne devam etti:

— Pekâlâ efendi... O halde eve bir gün apansız, haber vermeden dön!.. dedi. Bir süre sustu, sonra: Onu buradan uzaklaştırmak, hatta güneye bile göndermek daha iyi...

Sonra masaya gitti, kocasının çay tasını eline aldı. Yokladı. İlk çayı tuğla döşemeye döktü. Sıcak çaydanlıktan yeniden doldurdu, Vang Lung'u oturduğu yerde ağzı açık bir halde bırakarak, geldiği gibi sessizce çıktı, gitti.

Vang Lung, kendi kendine:

— Kıskanıyor bu kadın!.. diye söylendi.

Oğlu, durumundan memnun bir halde her gün odasında oturup okuduğu için, karısının bu sözlerini dert edinecek değildi. Ayağa kalktı, güldü ve kadınların dar görüşlülükleriyle alay ederek, karısının verdiği haberi aklından sildi.

Fakat geceleyin, Nilüfer'in yanında yatmak üzere odaya varıp yatağa girdiği zaman, kadın yakınmaya başladı. Huysuzlanarak:

— Sıcak... Sen de pis pis kokuyorsun. Gelip yanımda yatmadan önce yıkanmalıydın... diyerek onu yanından itti.

Kadın sonra doğruldu, yatakta oturdu. Yüzündeki saçlarını hırçın hırçın arkaya silkeledi. Vang Lung, onu göğsüne çekmek isteyince de, omuzlarını kaldırdı; kocasının okşamalarına, yalvarmalarına kulak asmadı. O zaman Vang Lung, uslu durdu ve Nilüfer'in son gecelerde kendini istemeyerek verdiğini; bütün bunların da, karısının esinti, kaprislerinden, onu halsiz bırakan, son bulmakta olan yaz sıcaklarından ileri geldiğini sanmış olduğunu hatırladı. Birden, O-lan'ın sözleri kulaklarında yankılandı. Hırsla ayağa fırlayarak:

— Öyleyse... kuru başına yat! Umuruma gelirse boynumu kes!.. dedi.

Vang Lung, odadan dışarıya fırladı, kendi evinin orta odasına girdi. İki iskemleyi yanyana koyarak, üzerine uzandı. Fakat uyuyamadı. Kalktı. Kapıdan çıkarak, evinin duvarının bitişiğindeki bambuların arasında gezindi. Sıcak vücudunda, serin gece rüzgârının değişini duydu. Bu rüzgârda, yaklaşmakta olan sonbaharın serinliği vardı.

Derken Nilüfer'in, oğlunun evden uzaklaşmak niyetinden

haberi olduğu, bunu nasıl bilebildiği aklına geldi. Yine oğlunun son zamanlarda gitmekten hiç sözetmediğini ve halinden memnun göründüğünü hatırladı. Peki, oğlu neden böyle sesini çıkarmaz olmuştu?.. Vang Lung içinden şiddetle söylendi:

— Bu işi ben kendim çözeceğim!..

Sonra, toprağının üzerinden doğan kıpkırmızı şafağı seyretti. Şafak sona erip de güneş, tarlaların ucundan altın ucunu gösterince, evine girdi. Yemeğini yedi. Tekrar çıkarak, hasat ve ekim zamanlarındaki yeni alışkanlığı üzere, adamlarını kontrola gitti. Tarlaların şurasında burasında dolaştı. Sonra da, evden duyulabilecek kadar hızlı ve yüksek bir sesle:

— Kasabanın kale hendeği yakınındaki araziye gidiyorum. Geç döneceğim!.. diye bağırdı ve kasabanın yolunu tuttu. Fakat yarı yolu gidip de, küçük tapınağa varınca, yol kenarında, aslında bir mezar olup, artık tamamiyle unutulmuş bulunan bir yeşillik tümseğinin üstüne oturdu. Bir ot kopardı. Parmaklarıyle burarak düşünmeye koyuldu. Küçük tanrıların karşısına oturmuştu. Bu tanrıların boş gözlerle ona nasıl baktıklarını farketti ve vaktiyle onlardan nasıl korktuğu aklına geldi.

Şimdi ise... zenginleştiği, onlara ihtiyacı kalmadığı için, artık umursamıyor, onları pek seyrek görüyordu. Bunları düşünürken de, içinden tekrar tekrar:

— Acaba geri dönsem mi?.. diye söylendi durdu.

Birdenbire Nilüfer'in onu itip uzaklaştırdığı bir gece öncesini hatırladı ve bu kadar çalışmasına, bu kadar şeyler yapmasına rağmen, kadının bu durumuna kızdı, kendi kendine:

— Karının çayhanede uzun bir süre dikiş tutturamayacağını, yaşayamayacağını biliyordum. Oysa, benim evimde beslendi, bol bol giyindi... dedi.

Bu kızgınlıkla kalktı, başka bir yoldan evine döndü. Gizlice içeriye girdi. İç avlunun kapısına açılan perdenin önünde durdu. Dinledi. Bir erkek sesinin mırıltısını duydu. Bu, öz evlâdının, oğlunun sesiydi.

İşleri yolunda gidip de servete kavuşunca, hernekadar eski köylü çekingenliğini bırakarak yeni yeni huylar, ani hiddetlenmeler, yavaştan köpürmeler peydahlamasına ve bu huyundan kasabada bile itfihar duymasına rağmen, o anda Vang Lung'un kalbinde tutuşan, yükselen kızgınlık ömründe hiç tatmadığı, bilmediği bir kızgınlıktı. Bu hiddet, bir erkeğin, sev-

diği bir kadının, başka erkeğe ilgisine karşı beslediği bir hiddetti. Ve Vang Lung bu hırsızlığı yapan erkeğin, kendi oğlu olduğunu hatırlayınca da sinirinden, asabiyetinden kusacakmış gibi oldu.

O zaman, dişlerini sıktı. Dışarı çıktı. Korudan ince bir bambu dalı kopardı. Yapraklarını yoldu. Yalnız ucundaki sicim gibi ince ve sert olan bir yaprak kümesini bıraktı. Daldaki yeni süren filizleri de kopardı, attı. Sonra yavaş yavaş içeriye girdi, birden perdeyi çekip açtı: Avluda, oğlu ayakta durmuş, havuzun kenarında küçük bir iskemleye oturmuş olan Nilüfer'e bakıyordu. Nilüfer, kayısı rengi ipek tuvaletini giymişti. Vang Lung, onun gündüzleri bu şekilde giyinişine hiç rastlamış değildi.

Oğlu ile karısı konuşmaktaydılar. Kadın hafifçe güldü, başı yan tarafa dönük bir halde, gözünün ucuyla delikanlıya baktı. Her ikisi de Vang Lung'un geldiğini duymamışlardı. Vang Lung, olduğu yerde, yüzü kireç gibi bembeyaz kesilerek, dudakları kıvrılıp ve dişleri arasından hırıltılar çıkararak, parmakları, bambu dalını şiddetle sıkarak, onlara gözlerini dikti. Onlar hâlâ onun orada bulunduğunun farkında olmamışlardı. Eğer Tutu çıkıp gelmese, Vang Lung'u görüp de bir çığlık koparmasaydı, daha da farkında olmayacaklardı. Tutu çığlığı basınca Vang Lung'u gördüler.

Onun üzerine Vang Lung ileriye atıldı. Oğlunun üzerine çullandı, sopayla dövmeye başladı. Hernekadar çocuğu kendinden uzun boylu idiyse de, Vang Lung, tarlalarda çalışmaktan ve olgun vücudunun dinçliği sayesinde daha güçlü kuvvetliydi. Bu yüzden delikanlıdan kan boşanıncaya kadar onu dövdü. Nilüfer feryat ederek koluna yapışınca, onu silkeledi ve yere itti. Kadın tekrar çığlıklar koyvererek koluna asılmakta devam edince de bu sefer ona saldırdı. Yanından kaçırıncaya kadar sopaları indirdi, onu da dövdü. Oğluna, delikanlı yere çömelip hırpalanmış, yaralı bereli yüzünü elleriyle kapayıncaya kadar dayak attı.

Sonra, dayağı kesti. Nefesi, aralık dudaklarından bir ıslık gibi çıkıyordu.

Terden sırılsıklam olan Vang Lung, sanki hastalanmış gibi birdenbire halsizleşti. Bambu dalını yere attı. Soluyarak oğlana fısıldadı:

— Haydi odana defol!.. Senden kurtuluncaya kadar gözüme görünmeye kalkışma!.. Yoksa öldürürüm seni!.. dedi.

Oğlan, sesini çıkarmadan kalktı ve avludan dışarıya çıktı.

Vang Lung, biraz önce Nilüfer'in oturmuş olduğu iskemleye çöktü, başını ellerinin arasına aldı, gözlerini kapadı, derinden derine soludu. Kimse yanına yaklaşmadı. Vang Lung böylece, sakinleşinceye, hiddeti geçinceye kadar orada yalnız başına oturdu.

Sonra bitkin, güçsüz bir durumda ayağa kalktı. İçeriye, odaya girdi. Odada Nilüfer yatağına yatmış, yüksek sesle ağlıyordu. Vang Lung kadının yanına gitti. Onu sırtüstü çevirdi. Kadın, uzandığı yerden ağlayarak ona baktı. Yüzünde de yediği sopaların mor izleri, şiş yerleri vardı. Vang Lung, kadına derin bir kederle:

— Demek sen, orospuluğundan vazgeçmeyecek ve oğullarımla orospuluk edeceksin ha!.. dedi.

Nilüfer bu sözlere karşı ağlamayı büsbütün arttırarak:

— Hayır... Hayır!.. Ben orospuluk etmiyorum!.. Çocuk pek yalnız kalmıştı da, odama geldiydi. İstersen Tutu'ya sor!.. Bak, bakalım... oğlan hiç yatağımın yanına gelmiş mi, avludan başka yere adım atmış mı?.. diye itiraz etti. Sonra, korkak, ürkek, kendisine acındırmak isteyen bir tavırla Vang Lung'a baktı. Uzanarak kocasının elini tuttu, yüzündeki dayak yerlerine dokundurdu ve sızlanarak söylendi:

— Goncana bak neler yaptın? Dünyada senden başka erkeğim yok benim... O, senin oğlunsa, bundan bana ne?.. dedi ve yaşlarla pırıl pırıl yanan güzel gözlerini Vang Lung'a dikti.

Vang Lung inledi. Zira, bu kadının güzelliğine bir türlü dayanamıyor, onu istemediği halde, elinde olmadan seviyordu. Birden oğluyla karısı arasında geçenleri öğrenmeye katlanamayacak gibi oldu. Bilmeyi, anlamayı da istemedi. Buna başvurmaması daha yeğ ve hayırlıydı. Onun için bir kere daha inledi, homurdandı, bu hiddetle dışarıya çıktı. Oğlunun odasının önünden geçti. İçeriye girmeden seslendi:

— Haydi, eşyalarını sandığa doldur ve yarın güneye, istediğin yere git ve ben seni çağırıncaya dek gelme!.. dedi.

Hırsla yoluna devam etti. Biraz ileride oturmuş, onun giysilerini diken O-lan'a rastladı. Yanından geçerken karısı, hiç bir şey söylemedi. Dayağı, feryatları duyup duymadığını an-

latan bir harekette, işarette bulunmadı. Vang Lung yürüdü. Evden çıktı. Tarlalarına doğru gitti.

Artık epeyce yükselmiş olan öğle güneşinin altında dolaştı. Sanki bütün gün çalışmış kadar yorgun düşmüştü.

25

En büyük oğlan, evden gidince, Vang Lung yuvasının fazla ağır basan bir huzursuzluktan kurtulduğunu, temizlendiğini hissetti. Bu da ona bir teselli oldu. Kendi kendine: «Çocuğun gittiği iyi oldu. Artık öteki çocuklarımla uğraşabilirim!..» diye düşündü. Nitekim, kendi dertleri, uğraşıları ve başka yerlerde neler dönerse dönsün, mevsiminde hasat edilmek, ekilmek isteyen toprakları yüzünden, bu en büyük oğlundan başka diğer çocuklarını doğru dürüst tanımış değildi. Bir de tez elden ortanca oğlunu okuldan çıkarıp bir işe çırak vermeyi kararlaştırdı. Böylelikle çocuk, delikanlılık çağına gelip de azıncaya, büyük oğlan gibi, o da bir belâ haline gelinceye kadar beklemiş olmayacaktı.

Vang Lung'un ortanca oğlu hiç de ağabeyisine benzemedi. Büyük oğlan, kuzey erkekleri gibi uzun boylu, iri kemikli ve kırmızı yüzlüydü. Tıpkı annesini andırırdı. Ortanca oğlan ise, kısa boylu, ufak tefek yapılı ve saz benizliydi. Çocuğun Vang Lung'a kendi babasını hatırlatan bazı noktaları vardı. Keskin, alaycı ve hileci gözleri, fırsat bulur bulmaz kötülüğe, hiyanete karşı olan eğilimi bunu gösteriyordu.

Vang Lung:

— Eh!.. Bu çocuk iyi bir esnaf, tüccar yetişecek, onu okuldan alır ve zahire pazarında çıraklığa veririm. Ürünlerimi sattığım bu pazarda insanın bir oğlunun bulunması yararlıdır. Kantara dikkat eder, az buçuk benim lehime tartar, dedi.

Onun için de bir gün Tutu'ya:

— Haydi, kalk büyük oğlumun nişanlısının babasına git, onunla konuşmak istediğimi söyle. Mademki, onun kanıyle benim kanım yakında bir çanağa dökülecektir, birlikte birer bardak şarap içmemiz gerek!.. dedi.

Tutu gitti. Sonra dönerek:

— Dilediğiniz zaman sizinle görüşmeye hazır. Şayet, bu-

gün öğle vakti şarap içmeye ona giderseniz memnun kalacak, ya da isterseniz o, buraya gelecekmiş... diye haber getirdi.

Fakat Vang Lung, bir şehirli tacirin, evine gelmesini istemiyordu. Zira, şunu bunu hazırlamak zorunda kalacağından korktu. Onun için, yıkandı. İpek giysilerini giydi. Tarlalarından vurarak yola çıktı. Tutu'nun salık verdiği gibi, ilk önce köprüler sokağına gitti, orada üzerinde «Liu» diye yazılı bir kapının önünde durdu. Bunu da Liu ismini okuduğundan, nasıl yazıldığını bildiğinden yapmadı. Fakat, kapıyı tahminleyerek buldu. Ona, köprünün sağ tarafında iki kapı vardır, demişlerdi. Oradan geçenlerden birinden de kapının üzerindeki yazıyı sormuş, harfin Liu olduğunu anlamıştı. Bu kapı, sade tahtadan yapılmış, azametli bir kapıydı. Vang Lung elinin yüzüyle vurdu.

Kapı derhal açıldı ve bir kadın hizmetçi göründü. Kadın, kim olduğunu sorarken, ıslak ellerini önlüğüne sildi. Vang Lung, ismini söyleyince, hizmetçi ona uzun uzun baktı, sonra öne düşüp onu erkeklerin bulunduğu birinci avluya götürdü. Bir odaya çıkardı, oturmasını rica etti. Arkasında, gelenin evin kızının nişanlısının babası olduğunu tanıyarak, tekrar Vang Lung'a baktı ve efendisini çağırmak üzere dışarıya çıktı.

Vang Lung dikkatle, etrafına bakındı. Ayağa kalktı. Kapıdaki perdelerin kumaşlarını yokladı, dümdüz masanın tahtasını muayene etti ve memnun oldu. Zira bu sayede, ailenin pek öyle çok zengin olmayan, fakat iyi yaşayan bir aile olduğunu gösteren delilller elde etmiş bulunuyordu.

Vang Lung, mağrur, küstah ve asi olur, şu veya bu giysi, yiyecek için devamlı sızlanır, ağlar; oğlunu kendilerinden soğutur diye zengin bir gelin almak taraflısı değildi. Tekrar yerine oturdu ve bekledi.

Birden hızlı bir ayak sesi duyuldu, yaşlı, şişman bir adam odaya girdi.

Vang Lung, ayağa kalktı ve eğildi. Her ikisi de birbirlerini gizliden gizliye süzerek, karşılıklı eğildiler. Kendilerinin servet sahibi, zengin birer insan olduklarını anlayıp, karşılıklı saygı hissi duyarak birbirlerinden hoşlandılar. Sonra oturdular, hizmetçi kadının döktüğü sıcak şaraptan içtiler. Ağır ağır şundan bundan, ürünlerden, pirinçlerden, hasat iyi çıkar-

sa o sene pirincin kaça satılacağından konuştular, sonunda Vang Lung:

— Evet... dedi, bir iş için geldim. Ama bunu açmamı istemezseniz, başka şeylerden konuşalım? Fakat büyük pazarınızda bir çırağa, uşağa ihtiyacınız varsa, ortanca oğlumu söyleyecektim. Zeki bir oğlandır hani... Bununla beraber, gereği yoksa, başka şeylerden bahsedelim.

O zaman tüccar, içten bir güleryüzlülükle:

— Eğer okuması, yazması varsa böyle keskin, zeki bir delikanlıya ihtiyacım var... dedi.

Vang Lung, koltukları kabara, böbürlene cevap verdi:

— Oğullarımın ikisi de okumuşturlar ve her biri yanlış yazılan bir harfi bilir ve su ya da odun köklerinin doğru olduğunu söylerler...

Liu:

— Âlâ!.. dedi. Şu halde, ne zaman isterse gelsin. Aylığına gelince, işi öğreninceye kadar yalnız boğaz tokluğuna çalışacak, bir yıl sonra işinde başarıya ulaşınca, her ay sonunda bir gümüş parçası, üç yıl sonunda da üç gümüş parçası aylık alacak... Ondan sonra artık çıraklığı bitmiş olur. Fakat aksata işinde kabiliyet gösterdikçe, yükselir... Bu maaştan başka, alıcıdan, satıcıdan koparacağı para da vardır. Bunu da becerirse, bir şey söylemem, göz yumarım ve ailelerimiz birleştiği için sizden teminat akçesi isteyecek değilim.

Vang Lung pek memnun kalarak ayağa kalktı. Gülerek:

— Mademki dost olduk, ortanca kızımı alacak bir oğlunuz yok mu?.. dedi.

O zaman tüccar, kahkahalarla güldü. Zira şişmandı ve iyi beslenmişti.

— Daha nişanlamadığım on yaşında bir oğlum var. Kız kaç yaşında?.. diye sordu.

Vang Lung, tekrar güldü ve cevap verdi:

— Gelecek doğum yılında on yaşına basacak... Güzel bir çiçektir, hani!..

İki adam birlikte güldüler. Tüccar sordu:

— Kendimizi çifte bir iple bağlayalım mı ha, ne dersiniz?

Vang Lung bu teklife karşı bir şey söylemedi. Zira, bu iş yüz yüze bundan fazla tartışılacak cinsten değildi. Fakat ev sahibinin önünde eğilip, son derecede memnun bir halde ev-

den uzaklaştıktan sonra, içinden: «Bu iş olmaz değil!..» diye düşündü. Evine gelince de küçük kızına alıcı gözüyle baktı. Kızı güzeldi. Annesi de ayaklarını iyice bağladığı için evde, küçük ve zarif ayaklarıyle gezinip duruyordu. Fakat Vang Lung, kızını böyle dikkatle ve yakından seyrederken gözleri, yanaklarındaki yaşlara ilişti. Çocuğun yüzü pek solgundu, yaşına göre de pek asıktı. Ciddiydi. Kızını, küçücük elinden tutarak yanına çekerek:

— Niye ağladın kızım?..

O zaman kız, başını eğdi, ceketindeki bir düğmeyle oynayarak, utangaç ve yarı mırıldanarak:

— Annem her gün ayağıma yeni bir çuha daha sıkı sıkı bağlıyor, ben de geceleri uyuyaınıyorum da ondan... dedi.

Vang Lung, şaşırarak sordu:

— Peki ama, ben senin ağladığını hiç duymadım ki?..

Kız safça cevap verdi:

— Hayır, duymadın. Annem de bana, sakın yüksek sesle ağlama, diye uyardı. Güya, sen çok yufka yürekliymişsin... Acıya dayanamazmışsın. Onun için de, beni kendi halime bırakmalarını söyleyebilirmişsin. O zaman da, senin annemi sevmediğin gibi, ileride kocam da beni sevmezmiş...

Kız bunları, masal anlatan bir çocuk saflığıyle söyledi. Vang Lung da, çocuğun anası olan karısı O-lan'ın kızına, babasının kendisini sevmediğini açıkladığını anlayınca, kalbine hançer yemiş gibi oldu ve çarçabuk:

— Bugün senin için güzel bir kocayı salık verdiler... Bakalım Tutu, bu işi becerecek, ayarlayabilecek mi?.. dedi.

Çocuk gülümsedi ve birden artık çocukluğundan çıkmış bir genç kız tavrıyle başını eğdi. Hemen o akşam Vang Lung iç avluya gittiği zaman, Tutu'yu bularak:

— Haydi, bu sefer de, git bu işi yoluna koy!.. dedi.

O gece, Nilüfer'in yanında pek sıkıntılı bir uyku geçirdi. Uyudu uyandı. Yaşamını, O-lan'ı düşündü. Onun, yaşamında ilk kadın olduğunu, karısının nasıl kendisine saçını süpürge ettiğini, sadık bir hizmetçi gibi nasıl çalıştığını hatırladı. Sonra çocuğun sözleri aklına geldi. Üzüldü. Zira, bütün o durgun-

luğuna rağmen O-lan, onun içyüzünü çok iyi görmüş, onu iyi tanımıştı.

Bu olaydan birkaç gün sonra Vang Lung, ortanca oğlunu kasabaya gönderdi. İkinci kızının nişanlılık kâğıtlarını imzaladı. Çehiz miktarı, yeni gelinin mücevherleri, gelinlikleri, hilatları ve düğün günü kararlaştırıldı. O zaman Vang Lung'un gönlü rahat etti. İçinden de: «Artık çocuklarımın hepsini baş-göz ettim. Yaşamlarını yoluna koydum. Bundan böyle, zavallı budala çocuğum, elindeki çuha parçasıyle güneşte dinlenmekten, oturmaktan başka bir şey yapmaz. En küçük oğlumu da tarlada çalıştırmak üzere yetiştireceğim. Mademki ikisi okumasını biliyor, onu okula göndermeyeceğim. Onlar işime yarar!..» dedi.

Biri bilgin, ortancası tüccar, en küçüğü de çiftçi olan üç oğlu bulunuşundan fazlasıyle göğsü kabarmaktaydı. Onun için de haline şükretti, artık çocuklarını düşünmekten vazgeçti. Fakat bu çocukları doğuran kadını arzusuna rağmen, düşündü. İkide birde hep onu hatırladı.

Vang Lung, karısıyle geçirdiği bunca yılda ilk defadır ki, O-lan'ı düşünmeye başladı. Hatta yeni geldiği zamanlarda bile O-lan'ı sırf bir dişiden, ilk tanıdığı, harimine girdiği bir kadından fazla bir şey olarak saymamış, onun kişiliğini asla aklına getirmemişti.

Vang Lung, şu işle, bu işle uğraştı, başını kaşımaya bile vakti olmadığı için, karısıyle ilgilenmediğini sanmıştı. Ancak şimdi çocukları yetiştiği, tarlaları bakıldığı ve kışın yaklaşmasıyle de boş kaldığı, sonra Nilüfer'le yaşamı bu düzene girdiği, dövdüğünden beri de ikinci karısını kendisine kuzu gibi itaat ettiğini gördüğü için Vang Lung'a artık istediği gibi düşünmeye vakit bulacakmış gibi geldi ve O-lan'ı aklından geçirdi. Bu sefer karısına bir kadın olduğu, sarı, saz benizli, sarı tenli, benli, çirkin ve sıska olduğu için değil de, ona garip bir vicdan azabıyle baktı; onun zayıflamış, cildinin sararmış ve pörsümüş olduğunu gördü. O-lan doğuştan esmerdi. Tarlalarda çalıştığı zamanlarda ise derisi bakırlaşmıştı. Fakat O-lan artık yıllardır, belki de hasat zamanları müstesna, tarlaya çıkmış değildi. Hele son iki yılda hiç gitmemişti. Zira Vang Lung, başkalarının:

— Karın hâlâ tarlada çalışıyor mu, bir de zengin olacaksın?.. demeye kalkışmalarından hoşlanmıyordu.

Bununla beraber Vang Lung, karısının neden dışarı çıkmak istemediğini, hep evde kalmayı arzu ettiğini, neden gittikçe artan bir ağırlıkla odalarda gezindiğini hiç bir zaman düşünmemişti. Aklına gelince de, karısının sabahları yataktan inleyerek kalktığını, sobayı yakmak için eğildiği zamanlarda ahlayıp ofladığını, «Neyin var kadın?» diye sorduğu zaman da, sesini çıkarmayıp, sustuğunu hatırladı.

Karısına bakarken, vücudundaki garip şişkinliklere gözleri takılınca, neden ve nasıl olduğunu anlamadan, garip bir vicdan azabı duydu. Kendi kendine tartışarak: «Ne yapayım, onu bir odalığı sever gibi sevmedimse, kabahat benim değil. Zira erkekler, kadınlarını sevmezler!..» dedi ve kendini savunmak için de içinden söylendi: «Hiç değilse, onu dövmedim. Her istedikçe de gümüş para verdim...»

Fakat böyle olmakla beraber, bir türlü kızının söylediklerini unutamadı. Bu sözlere üzüldü durdu, sorunu incelediği zaman, O-lan'a daima iyi bir koca, birçoklarından bin kat daha üstün bir koca olduğu kanısına varmasına rağmen, bu üzüntüsünün nedenini anlamadı.

Karısına karşı duyduğu huzursuzluk, üzüntüden kurtulamadığı için de O-lan, yemeği getirdiği veya etrafta dolaştığı sıralarda onu seyretmeye koyuldu. Bir gün yemeklerini yedikten sonra, O-lan, tuğla döşemeyi süpürmek üzere yere eğilince, sancısından yüzü kül gibi oldu. Ağzını açtı, dudaklarını araladı ve hafifçe soludu. Sanki yeri süpürmek istermiş gibi hâlâ eğik bir durumda olduğu halde, elleriyle karnını tuttu. Vang Lung, sert bir tavırla sordu:

— Neyin var?.. Ne oluyorsun?..

Fakat O-lan, yüzünü sakladı ve cılız, mahçup bir sesle cevap verdi:

— Hiç, böğrümdeki eski ağrılar...

O zaman, Vang Lung, karısına uzun uzun baktı. Sonra küçük kızına dönerek:

— Haydi süpürgeyi al da süpür, annen hasta!.. dedi.

O-lan'a ise, birçok yıllardır konuştuğundan daha fazla bir şefkatle:

— Odana git ve yatağına yat! Kıza da sana sıcak su getirmesini emredeceğim. Sakın kalkma!.. dedi.

O-lan ağır ağır, hiç bir cevap vermeden, kocasına itaat etti ve odasına girdi.

Vang Lung, karısının odanın içinde gezindiğini, nihayet yatağa girerek yavaşça inlediğini duydu. Oturdu, O-lan'ın iniltilerine kulak verdi. Sonunda dayanamadı, ayağa kalktı. Dışarıya çıktı, bir doktorun dükkânını salık almak üzere kasabaya indi.

Ortanca oğlunun çalıştığı zahire pazarındaki bir kâtibin salık verdiği bir dükkânı buldu ve girdi. Doktor, bir çay tasının karşısına geçmiş, işsiz işsiz pinekliyordu. Doktor, uzun kırçıl sakallı, burnunun üzerindeki baykuş gözü kadar kocaman pirinç gözlükleriyle yaşlı bir adamdı. Ellerini tamamiyle gizleyen, örten, uzun kollu, kirli ve gümüşî bir giysisi vardı. Vang Lung, karısının hastalığını anlatıp, arazını söyleyince, adam dudaklarını büzdü. Oturduğu masanın bir gözünü çekti, siyah bir çıkın çıkardı:

— Geliyorum!.. dedi.

O-lan'ın odasına girip, yatağına yaklaştıkları zaman, hasta hafif bir uykuya dalmıştı. Üst dudağıyle, alnında çiğe benzer terler birikmişti. Yaşlı doktor, bunları görebilmek için başını salladı. Bir maymun eli gibi kupkuru ve sapsarı elini uzatarak kadının nabzını tuttu. Uzun bir süre bu halde kaldıktan sonra, başını yine ciddî bir tavırla sallayarak:

— Dalak büyümüş. Karaciğer iltihap yapmış, karnında da bir insan başı büyüklüğünde bir kaya var. Mide ise dağılmış, sarkmış, kalp pek belirsiz bir surette atıyor. İçinde kurt olduğu muhakkak... dedi.

Bu sözler Vang Lung'un kalbini durduracaktı. Korktu ve hiddetle bağırdı:

— İlâç versene!.. Ne duruyorsun?..

Vang Lung, konuşurken O-lan gözlerini açtı. Acıdan, ıstıraptan uykulu, sersem bir halde, anlamayarak onlara baktı.

Yaşlı doktor yine konuştu:

— Bu, gayet zor ve önemli bir olaydır. Eğer benden hastanın iyileşmesi teminatını istemezseniz, on gümüş sikke ücret alır ve otlardan, kendi içinde kurumuş bir kaplan kalbinden, bir köpek dişinden hazırlanmış bir reçete yazarım. Bun-

ları kaynatır, suyunu hastaya içirirsiniz... Yok eğer, hastanın tamamiyle iyileşmesini ve bunu temin etmemi istiyorsanız, o zaman beş yüz gümüş alırım!..

O-lan, «Beş yüz gümüş alırım!..» sözünü duyar duymaz, birden dalgınlığından uyandı, baygın ve halsiz bir sesle:

— Hayır... istemem. Benim canım, yaşamım bu kadar etmez. Bu parayla epeyce bir toprak satın alınabilir!.. dedi.

Vang Lung, karısının bu sözlerini duyunca, bütün o eski vicdan azaplarını yeniden duydu, şiddetle ona cevap verdi:

— Evimde ölüm istemem! Sonra, bu parayı verebilecek durumdayım!..

Yaşlı doktor, Vang Lung'un, «Bu parayı verebilirim!..» dediğini duyunca, açgözlülükle gözleri parladı, ama sözünü tutamaz da kadın ölürse, kanunun vereceği cezayı pek iyi bildiğinden, kederle söze karıştı:

— Hayır... dedi. Hastanın gözlerinin akının rengine bakınca, yanıldığımı anladım. Hastayı tamamiyle iyi etmeyi kabul edecek olursam, o vakit beş bin gümüş isterim!

O zaman Vang Lung, konuşmadan ve durumu acı acı anlayarak doktora baktı. Dünyada bu kadar gümüş parası yoktu. Topraklarını satsa, belki bu parayı sağlayacaktı. Fakat bunu yapmış olsa bile, yine de fayda vermeyeceğini, zira doktorun düpedüz: «Kadın ölecektir!..» demek istediğini anlamıştı. Buna rağmen, doktorla beraber dışarıya çıktı ve on gümüş sikke ücretini eline sıkıştırdı. Doktor gidince de, O-lan'ın çoğu zaman ömrünün geçtiği, artık orada olamayacağı için de, kimsenin kendisini göremeyeceği mutfağa girdi... Yüzünü kararmış duvara çevirdi ve ağladı.

26

Fakat O-lan'ın vücudundan hayat pek kolaylıkla ve çabuk çekilmedi. O-lan orta yaşını geçeli henüz olmuştu. Onun için de canı pek öyle kolaylıkla çıkmadı, birçok aylar can çekişerek yatakta kaldı. Uzun kış ayları süresince ölümle pençeleşerek yattı. İlk defa olarak da, Vang Lung'la çocukları, bu kadının evdeki kıymetini anladılar. O ana kadar nasıl on-

ları rahat ettirdiğini, bundan nasıl da zerrece haberleri olmadığını kavradılar.

Sanki evde hiç kimse otu tutuşturup, ocakta yanar bir halde bırakmasını; tencerede bir balığı parçalamadan, bir tarafı henüz pişmemişken, öbür tarafını yakıp karartmadan çevirmesini beceremiyor; şu veya bu zerzevatı kızartmak için susam veya fasulye yağı mı kullanmak gerektiğini bilmiyordu.

Ekmek kırıntıları, yere, masanın altına düşmüş olan yemek artıkları olduğu gibi kalıyor, hiç kimse de ortalığı süpürmüyordu. Sonunda, bu artıkların kokusuna dayanamayan Vang Lung, ya avludan bir köpek çağırarak bunları yalattı, ya da toplayıp, dışarıya atması için küçük kızına seslendi. En küçük oğlan da, annesinin yerini tutmaya çalışarak, artık küçük bir çocuk haline gelmiş, pelteleşmiş olan büyükbabasına baktı. Vang Lung ise bir türlü yaşlı babasına anlatamadı ki, artık O-lan kendisine çay ya da sıcak su getiremeyecek, yatıp kalkarken ona yardım edemeyecekti. Onun için de yaşlı adam, O-lan'a seslendi durdu. Kadın gelmeyince de, huysuz bir çocuk gibi, çay tasını yere fırlattı.

Nihayet Vang Lung, babasını O-lan'ın odasına götürdü, kadının yattığı yatağı gösterdi. Yaşlı adam perdeli ve yarı kör gözleriyle uzun uzun baktı ve işin içinde bir felâket olduğunu anlayarak bir şeyler mırıldanarak durumu kavradı.

Yalnız zavallı budala kızın hiç bir şeyden haberi yoktu. Sadece gülümsüyor, elindeki paçavrayı burarak, gülümsüyordu. Buna rağmen, birisinin onunla ilgilenmesi, onu geceleri yatırmaya götürmesi, beslemesi, gündüzleri güneşe çıkarması, yağmur yağdığı zamanlar da içeriye alması gerekiyordu. Bütün bunları içlerinden birisinin hatırlaması gerekti. Fakat Vang Lung bile bunu unuttu, bir keresinde budala kızı bütün bir gece dışarda unuttular.

Ertesi gün de, sabahın alaca karanlığında zavallı yaratığın titreyerek ağladığı duyuldu. Vang Lung kızdı ve kardeşleri olan zavallı budala kızı dışarıda unuttukları için oğluna ve kızına küfürleri yağdırdı. Fakat, karşısındakilerin annelerinin yerini tutmaya çabalayan birer çocuk olduğunu, kardeşlerine bakmayı beceremediklerini görünce, sustu. Ondan sonra da budala kızıyla gece-gündüz hep kendisi ilgilendi. Yağmur, kar

yağdığı; şiddetli, acı bir rüzgâr estiği zaman çocuğu içeri aldı ve mutfaktaki ocaktan dökülen sıcak küllerin içine oturttu.

O-lan'ın can çekişerek yattığı o karanlık kış ayları boyunla Vang Lung, toprakla uğraşmadı. Kışlık işleri ve ırgatları Çing'in idaresine bıraktı. Çing de sadakatle çalıştı. Gece-gündüz O-lan'ın yattığı odanın kapısına gelerek, o ıslık gibi fısıldayısıyle, günde iki defa hanımının sıhhatini sordu. Sonunda Vang Lung bu hale dayanamadı. Zira, her Tanrının günü ve gecesi:

— Bugün bir parça piliç çorbası içti... Bugün bir parça sulu lapa yedi...'den başka bir şey söyleyemedi. Onun için de, Çing'e bir daha gelip böyle şeyler sormamasını emretti. İşine bakarsa daha iyi edeceğini bildirdi.

Bütün o soğuk, karanlık kışta, Vang Lung, ekseriya O-lan'ın yatağının yanında oturdu. Karısı üşüyünce bir maltızda kömür yakarak, ısınsın diye yatağının yanına koydu. O-lan da her seferinde, halsiz halsiz:

— Canım, çok masraf ediyorsun! Pahalı şey bu!.. diye mırıldandı. Fakat bir gün kadın, yine böyle söyleyince, Vang Lung, dayanamadı, patladı:

— Ben bu duruma katlanamıyorum!.. Seni iyi edeceğimi bilsem, bütün toprağımı satarım!.. dedi.

Kadın gülümsedi, soluk alarak fısıldadı:

— Hayır!.. Buna izin vermem!.. Zira, nasıl olsa bir gün öle... ceğim... Fakat, ben... öldükten sonra... toprak yine kalır...

Lâkin Vang Lung, karısının ölüm sözünü ağzına almasını istemiyordu. Onun için, O-lan'ın bu sözü üzerine ayağa kalktı ve dışarıya çıktı.

Bununla beraber Vang Lung, karısının öleceğini ve görevini hatırlaması, yapması icabettiğini bildiğinden, bir gün kasabaya inerek bir tabutçuya gitti, satılık hazır tabutların hepsine ayrı ayrı baktı, ağır ve sert keresteden yapılmış siyah bir tabut seçti. O zamana kadar Vang Lung'un tabut seçmesini beklemiş olan marangoz, kurnaz bir tavırla:

— Eğer iki tane alırsan daha aşağıya veririm. Meselâ fiyatının üçte birini eksik alırım. Neden bir tane kendin için almıyor ve hazırlıklı bulunmuyorsun?.. dedi.

Vang Lung:

— Hayır... Oğullarım tabutumu yaparlar!.. diye cevap ver-

di. Sonra babasını hatırladı. Ona henüz bir tabut ısmarlamış değildi.

— Benim yaşlı bir babam var. İki bacağı üzerinde durabilmesine rağmen, pek zayıf. Üstelik sağır ve yarı da kör olduğu için, günün birinde ve pek yakında ölecek. Onun için iki tane tabut satın alacağım!.. dedi.

Tabutçu, mallarına bir kat daha siyah boya çekip, Vang Lung'un evine göndermeye söz verdi. Vang Lung da O-lan'a bu olayı anlattı. Kadın haberden memnun oldu. Zira, kocası onun ölümü için iyi tedbir amış, hazırlamıştı.

İşte Vang Lung, günün birçok saatlerinde karısının yanında oturdu. Çokluk konuşmadılar. Zira O-lan, pek zayıf, halsiz düşmüştü. Zaten şimdiye kadar asla birbiriyle uzun boylu konuşmuş da değildiler. O-lan, kocası böyle susup, sessizliğe gömülerek yanında oturduğu zaman, ekseriya bulunduğu yeri unuttu ve ara sıra mırıltayla çocukluğunu anlattı. İşte o zaman Vang Lung, ilk defa olarak karısının gerçek varlığını tanıyabildi, içini gördü. O-lan:

— Ben etleri yalnız kapıya kadar getireceğim... Çirkin olduğumu ve büyük efendinin huzuruna çıkamayacağımı biliyorum ve birden: Dövme, vurma bana!.. Bu yemekten asla bir daha yemem!.. diye soludukça, babam... annem... babacığım... anneciğim... diye tekrarladıkça... Evet, evet çirkin olduğunu ve sevilmeyeceğimi biliyorum!.. diye sayıkladıkça, Vang Lung bir tuhaf oldu. Bu sözlere dayanamadı ve karısının sanki çoktan canlılığını yitirmiş gibi kurumuş olan kocaman ve sertleşmiş elini avucuna alarak okşadı. O-lan'ın söylediği şeylerin hepsi gerçeğin ifadesi olduğu için Vang Lung büsbütün hayretler içinde kaldı ve kederlendi. Hatta ona karşı beslediği şefkati içten, candan duyurmak arzusuyla karısının elini tutunca da, Nilüfer'in bir dudak büküşüyle kolayca hissettiği o şefkati, gönül akıcı iç erimesini benliğinde duyamadığı için utandı. Bu kupkuru, sert, can çekişen eli tuttuğu zaman, onu sevemedi ve bu ele karşı hissettiği soğukluk yüzünden de acıma duygusu haraboldu.

Dolayısıyle O-lan'a daha şefkatli davrandı. Ona özel yiyecekler aldı. Beyaz balıktan ve körpe lahanaların göbeğinden nefis çorbalar pişirtti. Üstelik, Nilüfer'den zevk almamaya başladı. Bu uzun süren can çekişme yüzünden duyduğu ıstırabı

unutmak, yorulan beynini dinlendirmek için Nilüfer'in yanına gittiği zaman bile, O-lan'ı unutamadı. Hatta, sırf O-lan'ı hatırladığı için Nilüfer'i kucaklamışken, kolları gevşedi ve onu serbest bıraktı.

O-lan'ın kendi kendisine uyandığı, etrafıyle ilgilendiği zamanlar oldu. Bir keresinde de Tutu'yu çağırttı. Vang Lung, büyük bir hayret içinde kalarak kadını çağırdığı zaman, O-lan, titreye sarsıla kolunun üzerinde doğruldu ve oldukça dobra bir sesle:

— Sen, dedi, yaşlı efendinin dairesinde yaşamış ve güzel sayılmış olabilirsin... Ama, ben bir erkeğin karısı oldum. Ona oğlanlar doğurdum... Fakat sen, daha bir tutsaksın!.. dedi.

Tutu bu sözlere karşı hiddetle cevap vermek isteyince Vang Lung ona yalvardı:

— Kadın, ne söylediğini, sarfettiği kelimelerin anlamını bilmiyor!.. diyerek onu dışarıya çıkardı.

Tekrar odaya döndüğü zaman da O-lan.ı hâlâ, aynı durumda buldu. Başı koluna dayalı duruyordu. Vang Lung'a:

— Ben öldükten sonra ne bu kadın, ne de hanımı, hiç biri odama girmeyecek veya eşyalarıma dokunmayacak! Eğer, girer ve eşyama dokunurlarsa, ruhumu geri yollayarak onları lânetleyeceğim!.. dedi. Sonra tekrar daldı. Başı yastığa düştü.

Fakat yeni yıldan bir gün önce, O-lan dibine doğru biten bir kandilin ürperip parlaması gibi, birdenbire her zamankinden daha fazla iyileşti. Kendisine geldi. Yatağında oturdu. Kendi kendisine saçlarını ördü. Çay içmek istedi. Vang Lung gelince de:

— Yılbaşı yaklaşıyor. Ne pasta, ne de yiyecekler hazır değil... Ben bir şey düşündüm: O tutsağın mutfağa inmesini istemiyorum. En büyük oğlumuza nişanlanmış olan gelinimi çağırmanı isterdim. Onu şimdiye dek görmüş değilim. Ama gelirse, ne yapacağını gösteririm... dedi.

Vang Lung, hernekadar o yıl şenliğe falan özenmiyor, aldırış etmiyor idiyse de, karısının canlanışına sevindi. Durumun ne derece endişe verici olduğunu görerek, Tutu'yu zahire tüccarı Liu'ya ricacı yolladı. Bir süre sonra da Liu, O-lan'ın belki de kışı çıkaramayacağını, öleceğini duyarak, üstelik kızın on altı yaşında bulunuşundan ve kocalarının evlerine giden bazı kızlardan daha yaşlı oluşundan, bu ricayı kabul etti.

O-lan'ın hastalığı yüzünden şenlik yapılmadı. Genç kız, annesi ve ihtiyar bir hizmetçisiyle birlikte kapalı bir tahtıravanla damadın evine geldi. Annesi, kızı O-lan'a teslim ettikten sonra, döndü. Fakat hizmetçi kadın, genç kızın işlerini görmek üzere kaldı.

Çocuklar yattıkları odadan çıkarılmış, burası yeni geline verilmiş ve her şey gerektiği gibi hazırlanmıştı.

Vang Lung usulden olmadığı, münasebet almadığı için gelinle konuşmadı. Fakat genç kız, önünde eğilince, gururla başını eğdi ve gelininden hoşlandı. Zira genç kız, görevini biliyor ve evin içinde gözleri yerde olarak dolaşıyordu. Üstelik, oldukça güzel, iyi, uysal bir kızdı. Böyle olmakla beraber, ona ahım şahım bir kız da denemezdi. Bütün hal ve tavırlarında, hareketlerinde dikkatli, ihtimamlı ve kusursuzdu. O-lan'ın odasına gidiyor, ona bakıyordu. Bu da, Vang Lung'un, karısına karşı duyduğu ıstırabı hafifletiyordu. Zira, artık karısının başucunda ona bakacak bir kadın vardı. O-lan da halinden memnundu.

O-lan üç gün kadar halinden böyle hoşnut yaşadı. Sonra geceyi nasıl geçirdiğini anlamak için odasına girdiği zaman, ona:

— Ölmeden önce bir şey daha istiyorum... dedi.

Buna karşı Vang Lung, hiddetle cevap verdi:

— Sen ölümden bahsederek beni sevindiremezsin! dedi.

O zaman O-lan, daha gözlerine varmadan sönüp, kaybolan o ağır gülümsemesiyle gülümsedi ve cevap verdi:

— Ölmesine öleceğim. Zira, böğürlerimde bunu hissediyorum. Yalnız, en büyük oğlum eve dönmeden ve gelinim olan bu iyi kızla evlenmeden önce ölmeyeceğim, ölmek istemiyorum. Gelinim bana çok iyi bakıyor. Sıcak su leğenimi daima hazır tutup, acı, ıstırapla terleyince, yüzümü yıkayacak zamanı biliyor, oğlumun evine gelmesini istiyorum. Zira, öleceğim. İlk önce de bu kızla evlenmesini istiyorum ki, senin torununun ve büyükbabanın da torununun torununu dünyaya katıldığını bilerek rahatça ölebileyim...

İyilik zamanında bile O-lan bu kadar çok lâkırdı etmiş değildi. Bu sözleri, birçok aylardır konuştuğundan daha fazla bir metanet, bir sebatla söylemişti. Vang Lung, karısının sesinin böyle güçlü çıkışından ve oğlunun gelmesini bu kadar

candan arzu edişinden pek sevindi. Büyük oğluna büyük, şahane bir düğün yapmak için daha fazla zamana ihtiyaç olmakla beraber, onu darıltmak istemedi. Bundan ötürü de karısına içtenlik ve heyecanla:

— Pekâlâ... dediklerini yapacağız... dedi. Bugünden tezi yok güneye bir adam yollayacak, oğlumu aratıp bulduracak ve düğün için eve getirteceğim. O zaman, sen de, bütün güç ve iradeni toplayacağına, ölmekten vazgeçeceğine, iyileşeceğine söz ver... Zira, bu ev, sensiz bir hayvan inine döner.

Vang Lung bunları, karısını memnun etmek için söyledi. O-lan da memnun oldu. Fakat bir daha konuşmadı. Sırtüstü yattı, hafifçe gülümseyerek gözlerini kapadı.

Vang Lung, adamını, şu sözlerle derhal yola çıkardı:

— Genç efendine söyle ki; annesi ölüm döşeğindedir. Onu tekrar görmeden ve evlendirmeden ölürse, öbür dünyada ruhu rahat etmeyecek, şâd olmayacaktır. Eğer beni, anasını ve burasını seviyor, bizlere bir değer veriyorsa, derhal, «ikinci bir nefes almadan» evine dönmelidir. Zira üç gün sonra şenlikleri, şölenleri hazırlatacak, konukları çağıracağım. O da evlenecek...

Vang Lung dediği gibi de yaptı. Tutu'dan elinden geldiği kadar dörtbaşı mamur bir şölen hazırlamasını rica etti. Tutu, kendisine yardım etmek üzere kasabadaki çayhaneden aşçılar getirtecekti.

Vang Lung, kadının avucuna gümüş paraları boşaltarak:

— Böyle zamanlarda büyük evde yaptıkları gibi hazırlan, parayı düşünme. Bundan daha çok fazlası var... dedi.

Sonra köye giderek, tanıdığı kadın ve erkekleri düğüne davet etti. Oradan kasabaya indi. Çayhanelerde ve zahire pazarlarında tanıdığı herkesi şölene çağırdı. Amcasına da:

— Oğlumun düğününe, kimi istersen, arkadaşlarını ya da oğlunun arkadaşlarını getir... dedi.

Bunu sırf amcasının ne biçim bir adam olduğunu bildiği için söylemişti. Vang Lung, amcasına nezaket ve saygıyla davranıyor, onu en saygılı bir konuk gibi ağırlıyor, onun gerçek kimliğini, mesleğini öğrendiği günden beri de bu usulünden şaşmıyordu.

Vang Lung'un en büyük oğlu, düğününün arifesinde evine döndü. Uzun adımlarla ilerleyerek odaya girdi. Vang Lung da

onun tekrar yuvasına döndüğünü görünce, kendisine çektirdiği bütün eziyet, üzüntüleri unuttu. Oğlunu görmeyeli iki yıl olmuştu. Oğlan, çocukluk çağını çoktan geride bırakmış, uzun boylu, gürbüz vücutlu, çıkık kırmızı yanaklı, pırıl pırıl yanan ve yağlanmış olan, kısa, fakat simsiyah saçlı, yakışıklı bir erkek halini almıştı. Üzerinde, güney dükkânlarında bulunan koyu kırmızı satenden bir giysi, bir de kolsuz siyah kadifeden bir ceket vardı. Vang Lung, oğlunu gördüğü zaman, göğsü gurur ve iftiharla kabardı. Yakışıklı oğlundan başka, her şeyini unuttu, onu annesinin odasına götürdü.

Delikanlı, annesinin yatağının kenarına oturdu. Onu bu halde görünce, gözüne yaşlar doldu. Fakat:

— Sen, anlattıklarından iki kat daha iyisin ve ölümden yıllarca uzak bulunuyorsun... gibi cesaret verici, neşeli sözlerden başka bir şey söylemedi; ama O-lan, sadece:

— Seni evlendirecek, düğününü görecek, ondan sonra da öleceğim... dedi.

Öte yandan, delikanlının, evleneceği genç kızı görmemesi gerektiğinden, Nilüfer onu düğüne hazırlamak üzere iç avluya aldı. Gerçekten bu işi Nilüfer'den, Tutu ve Vang Lung'un amcasının karısından başka hiç kimse daha iyi beceremezdi. Üç kadın, genç kızla ilgilendiler ve düğün sabahı saçından tırnağına kadar onu temizce yıkadılar. Ayaklarını yeni çoraplarının altından, yenibaştan ve yepyeni, hiç kullanılmamış beyaz bezle bağladılar. Nilüfer, genç kızın vücuduna kendi kokulu badem yağından sürdü. Sonra, kızın evinden getirdiği giysilerini giydirdiler. İlk önce, bakir ve güzel tenine beyaz çiçekli ipekliyi, üstüne en ince, en çok kıvrılan cins koyun yününden yapılma bir zıbını, onun üzerine de kırmızı saten gelinliğini giydirdiler. Arkasından, genç kızın alnına kireç sürdüler; ustalıkla bükülmüş, bağlanmış bir sicimle, kaşlarının üstündeki kısımda bulunan bekâret tüylerini yoldular, yeni yaşamı, durumuna uygun bir tarzda alnını açtılar ve temizlediler. Sonra genç kızın yüzüne pudra ve kırmızı boya sürdüler, bir fırçayla da kaşlarını iki ince ve uzun çizgi halinde uzattılar. Başına gelinlik tacını, boncuklu duvağını taktılar; küçük ayaklarına işlemeli ayakkabılarını giydirdiler. Parmak uçlarına levanta döktüler. İşte gelini böylece düğüne hazırla-

dılar. Yeni gelin, bir genç kıza yakışacak bir tavırla utanarak, sanki istemeye istemeye bütün bu yapılanlara rıza gösterdi.

Sonra Vang Lung, amcası, babası ve davetliler orta odada beklediler. Genç kız, kendi tutsağıyle Vang Lung'un amcasının karısına dayanarak, omuzları üzerinde başı aşağıya eğik ve alçakgönüllü bir tavırla içeriye girdi. Sanki bir erkekle evlenmek istemiyormuş da, korunmaya muhtaçmış gibi yürüyerek ilerledi. Bu, genç kızın büyük hoşgörüsünü gösterdiğinden, Vang Lung'un hoşuna gitti ve içinden: «İşte, tam bize lâyık bir kız!..» dedi.

Bundan sonra Vang Lung'un oğlu, kırmızı giysisini, siyah ceketini giymiş; saçlarını taramış ve henüz yeni tıraş olmuş bir durumda içeriye girdi. Arkasından iki kardeşi geldi. Bunları gören Vang Lung, böyle yetişkin çocuklara, kendisinden sonra dölünü devam ettirecek olan çocuklara sahip olduğundan dolayı göğsü övünçle kabardı.

Tüm olup bitenlerin tekini bile anlamayan, kulağına bağırılan sözlerin bazı kısımlarını duyan yaşlı babaları, birden durumu kavradı, çatlak ve titrek kahkahalarla gülerek, o düdük gibi sesiyle, biteviye:

— Bir düğün var. Düğün de çocuklar ve torunların doğması, vücut bulması demektir!.. dedi durdu.

Ve o kadar içinden gelerek, katıla katıla güldü ki, onun bu neşesini. sevincini gören konukların hepsi de güldüler. Vang Lung da kendi kendisine, «Ah, bugün O-lan yataktan kalkmış olsaydı, en sevinçli günümüz olacaktı!..» diye düşündü.

Bütün bu sıralarda Vang Lung, oğlunun kıza bakıp bakmadığını anlamak için, gizliden gizliye ve pek dikkatle onu göz hapsine aldı. Oğlan bir kere gizlice, gözünün ucuyla kızı süzdü. Bir daha bakmadı. Zira, gelinden hoşlanmış ve kendi âlemince neşelenmişti.

Vang Lung da, kendi kendine, iftiharla: «Çok şükür, oğluma istediği, hoşlandığı gibisini seçmişim!..» diye söylendi.

Sonra, delikanlıyla kız birlikte yaşlı adamla, Vang Lung'un önünde eğildiler. Arkasından O-lan'ın yattığı odaya girdiler. O-lan'a bugünün şerefine, en iyi siyah giysisini giydirmişlerdi. Oğlu ile gelini odaya girince doğruldu, yatağında oturdu ve yüzünde bir kızartı belirdi. Yanaklarında alevden iki

kırmızı gül açtı. Vang Lung bu kızartıyı sağlık, dirilik işareti olarak anladı ve yüksek sesle:

— Artık O-lan iyileşecek!.. dedi.

İki genç, O-lan'ın yanına vardılar, önünde eğildiler. O-lan eliyle yatağa hafifçe dokunarak:

— Burada oturunuz, düğününüzün pilavını yeyiniz, şarabını içiniz. Çünkü gönlüm bütün bunları görmeyi istiyor. Bu yatak da sizin zifaf yatağınız olacak; zira yakında benim bu yatakla ilişiğim kalmayacak ve beni götürecekler... dedi.

O-lan'ın bu sözleri karşısında kimse cevap vermedi. Fakat delikanlıyla genç kız birbirinden utanarak sessizce yanyana yatağın üstüne oturdular ve düğün nedeniyle büsbütün tombullaşmış, azametlenmiş, hindi gibi kabarmış olan Vang Lung'un amcasının karısı, elinde iki tas sıcak şarapla odaya girdi. Delikanlıyla genç kız, önce ayrı ayrı bu taslardan şarap içtiler, sonra her iki tasın şarabını bir tasa boşalttılar, artık, birleşmiş olduklarını temsil ederek, aynı kaptan içtiler. Pilavdan yediler, sonra ayrı ayrı sahanların pilavlarını birbirine karıştırarak tekrar yediler. Böylelikle de, birvücut olduklarını anlattılar ve evlenmiş oldular. Tekrar O-lan'ın ve Vang Lung'un önünde eğildiler. Dışarıya çıktılar, davetlilerin önünde de birlikte boyun kırdılar.

Arkasından şölen başladı. Odalar, avlular, masalar yemek kokuları ve kahkahalarla doldu, taştı. Zira, konukların çoğu uzaklardan gelmişti. Bunların arasında Vang Lung'un çağırdıkları, bu konukların birlikte getirdikleri ve Vang Lung'un asla görmediği düğün seyircileri de vardı. Zira Vang Lung'un zengin diye adı çıkmıştı. Böyle bir zamanda evindeki yemeğin hesabı sorulmaz, boşuna gittiği sanılmazdı. Tutu da şöleni, yemekleri hazırlamak için şehirden aşçılar getirmişti. Zira, bu şölende bir çiftçinin evinde pişirelemeyecek kadar çok ve çeşitli yiyecekler bulunacaktı. Onun için de şehirli aşçılar, pişirilmiş, kotarılmış, yalnız bir ısıtmaya bakan yemeklerle dolu büyük sepetleriyle birlikte geldiler. Etrafa kendilerini göstermek, caka satmak kaygısıyla, kirli, yağlı önlüklerini savurarak, o yana bu yana seğirtip durdular. Bütün konuklar tıka basa yediler; içtikçe içtiler ve tümü de fazlasıyla neşelendiler.

O-lan, yemeklerin kokusunu alabilsin, bütün neşeli gürültüleri, kahkahaları duyabilsin diye bütün kapıları, perdeleri

açtırmıştı; kendisini sık sık yoklamaya gelen Vang Lung'a tekrar tekrar:

— Herkese şarap dağıtıldı mı?.. Şölenin ortasında verilecek olan tatlı muhallebi çok sıcak mı ve içine bolca şeker, yağ ve meyve kondu muydu? diye sordu.

Vang Lung, her şeyin dilediği gibi olduğuna, yapıldığına karısını inandırınca O-lan, memnun oldu ve sırtüstü uzanarak etrafını dinlemeye koyuldu.

Şölen bitti. Konuklar evlerine gittiler ve gece bastırdı. Eve çöken sessizlik, neşe, güç ve kudretinin vücudundan çekilmesi, kaybolması, O-lan'ı yorgun ve zayıf düşürdü. Bunun üzerine O-lan, o gün evlenen iki genci yanına çağırdı:

— Artık mutluyum, memnunum; içimdeki bu şey varsın istediği gibi oynasın, umurunda değil... Oğlum, babana ve büyükbabana iyi bak, kızım sen de, kocana kocanın babasına, büyükbabasına ve işte bak orada avluda duran zavallı aptala bağlı ol... Başka kimseye yapılacak diğer bir görevin yoktur kızım, dedi.

Kadın, bu sözüyle, asla konuşmadığı Nilüfer'i kasdetmişti. O-lan bundan sonra sanki derin bir uykuya dalar gibi oldu. Bununla birlikte damatla gelin, O-lan'ın sözlerine devam etmesini beklediler. O-lan da konuşmak üzere bir kere daha doğruldu. Fakat konuşmaya başlayınca da, sanki çocuklarının orada durduklarını, hatta kendisinin bile nerede olduğunu bilmiyormuş gibi bir hal alarak gözleri kapalı, başını bir o yana, bir bu yana döndürerek mırıldandı:

— Eh!.. Çirkinsem, bir oğul dünyaya getirdim. Hernekadar bir tutsaksam da evimde bir oğul var... dedi. Sonra yine birden homurdandı: O, benim ona baktığım gibi nasıl bakabilir, onu beslediğim gibi nasıl besleyebilir?.. Sade güzellik, bir erkeğe oğullar doğuramaz...

Ve O-lan, odasında bulunanları büsbütün unuttu, yattığı yerde mırıldandı durdu. Bunun üzerine Vang Lung, çocuklarına uzaklaşmalarını işaret etti. Kendisi de, bir uyanıp, bir uyuyan karısının yanına oturdu, gözlerini ona dikti. Kendi kendisinden nefret etti. Zira, karısı orada can çekişerek, Azrail'le pençeleşirken o, hâlâ karısının morarmış dudaklarının yayılıp, sarararak gerildiğine ve dişlerini meydanda bıraktığına dikkat ediyordu. Bu sırada karısı, gözlerini iri iri açtı, Vang Lung'a

sanki üzerlerinde buğulu bir perde varmış gibi geldi. O-lan, kocasına uzun uzun baktı, bir daha baktı, onun kim olduğunu araştırırmış, tanımazmış gibi, hayretle gözlerini üzerine dikti. Birden başı, dayandığı yuvarlak yastıktan kayarak, sarktı. Vücudu ispazmoza tutulmuş gibi titredi. O-lan ölmüştü.

O-lan'ı orada öyle ölü yatarken görünce Vang Lung, karısının yanında kalmaya katlanamayacağını anladı ve amcasının karısını çağırdı, gömmek için cesedi yıkamasını söyledi. Bu iş bitince, yine odaya girmedi, fakat amcasının karısıyle büyük oğlu ve gelinin, cesedi yataktan kaldırıp, satın almış olduğu büyük tabuta yerleştirmelerine izin verdi. Avunmak için de kasabaya inmek usulden olduğundan, tabutu mühürleyecek adamları çağırınakla meşgul oldu. Sonra gidip bir remilci buldu ve ondan gömme töreni için uğurlu bir gün seçmesini istedi. Adam da, bu uğurlu günü üç ay sonraki ilk uğurlu gün olarak seçti. Vang Lung, remilcinin parasını ödedi. Kasabadaki tapınağa giderek, papazla pazarlığa girişti. Tabuta üç aylığına bir yer kiraladı. O-lan'ın tabutu gömülünceye dek kalmak üzere tapınağa getirildi. Zira Vang Lung, evin içinde, gözlerinin önünde bu tabutu görmeye dayanamayacağını anlamıştı.

Vang Lung, ölüsü olan bir insan için yapılması gereken şeyleri yapmakta kılı kırk yararcasına özenle davrandı. Oğulları ve kendisi yasa girdiler. Yas rengi olan, beyaz kaba kumaştan ayakkabı diktirdiler, aşık kemiklerinin üstüne beyaz bezler sardılar, evdeki kadınlar saçlarının etrafına beyaz kurdeleler bağladılar.

Bu olaydan sonra O-lan'ın öldüğü odada yatmayı Vang Lung'un içi götürmedi, eşyalarını aldı, bütün bütüne Nilüfer'in bulunduğu iç avluya taşındı ve en büyük oğluna da:

— Karınla birlikte annenin yaşadığı ve öldüğü, sana gebe kaldığı, seni doğurduğu odaya yerleş, kendi oğullarını dünyaya getir... dedi.

Böylelikle yeni evliler o odaya yerleştiler ve bu durumdan memnun oldular.

Arkasından, sanki ölüm, bir kere yerleşmiş olduğu evden kolaylıkla çıkmak istemezmiş gibi, O-lan'ın kaskatı cesedinin tabuta konuluşunu gördüğünden beri deliye dönen, hastalanan Vang Lung'un babası, bir gece, uyumak üzere yatağına gir-

di. Ertesi sabah, ortanca kız, dedesinin odasına çay getirdiği zaman, onu seyrek sakalı havaya dikilmiş, cansız başı arkaya kaymış, düşmüş bir halde yatağında ölü buldu. Bu manzarayı gören kız, bir çığlık kopardı ve ağlayarak babasına koştu. Vang Lung odaya girdi ve babasının ölüsüyle karşılaştı. Yaşlı adamın çelimsiz, kaskatı, çökmüş cesedi, yamru yumru bir çam ağacı gibi kurumuş, soğumuş ve sertleşmişti. Adam saatlerce önce, belki de yatağına girer girmez ölmüştü. Bunun üzerine Vang Lung, yaşlı babasını kendi eliyle yıkadı, özenle onun için satın almış olduğu tabuta yerleştirdi. Tabutu mühürletti ve:

— Evimizden çıkan bu iki ölüyü aynı günde gömeceğiz, toprağımdan uygun bir kısmını ayıracak ve onları buraya gömeceğiz. Ben de öldüğüm zaman oraya bırakılacağım... dedi.

Dediği gibi de yaptı, toprağından uygun yer ayırdı. Yaşlı adamın tabutunu mühürlettikten sonra bu tabutu orta odadaki iki tahta sıranın üstüne yerleştirdi; gömülünceye dek ceset orada kaldı. Vang Lung, babası ölmüş olmakla birlikte, onun evde bulunuşundan âdeta teselli duyduğunu sanır gibi oldu. Zira Vang Lung, böylelikle tabutta yatan babasının yanında, yakınında bulunduğunu hissetti. Çünkü Vang Lung, babasının ölümüne değil, kendisine acıyordu. Çünkü babası, çok yaşlanmıştı, yaşını yaşamış ve yıllardan beri de yarı ölü bir ömür sürmüştü.

Remilcinin remilini attığı yılın bir uğurlu baharlı gününde Vang Lung, Tao mezhebine ait bir tapınaktan papazlar çağırdı. Onlar da sarı cübbeleri ve başlarında düğümlenmiş saçlarıyle geldiler. Buddha mezhebine bağlı tapınaklarından davet ettiği papazlar da uzun gümüşî cübbeleriyle geldiler.

Başları tıraşlı ve dokuz kutsal çizikle çizilmiş olan bu papazlar, tefler, dümbelekler çaldılar ve bütün gece sabaha kadar, iki ölünün ruhuna dinî şarkılar okudular, ilâhiler söylediler. İlâhileri bitince Vang Lung, avuçlarına gümüş paraları doldurdu. Onlar da yenibaştan soluk alarak okudular, okudular ve şafak sökünceye kadar susmadılar.

Vang Lung, tarlalarında mezarlık olarak kullanılmaya elverişli, tepede bir hurma ağacının altında çok güzel bir yer seçmişti. Çing, mezarları kazıp hazırlatmış, etraflarına da topraktan bir duvar çevirtmişti. Duvarın iç tarafında, Vang Lung

ile oğullarına ayrı ayrı, onların karıları ve torunlarının torunu için de yerler ayrılmıştı.

Mezarların bulunduğu bu toprağı, Vang Lung, çok para ettiği ve buğdaya elverişli olduğu zamanlarda bile ektirmemiş, kullanmamıştı. Zira burası, ailesinin öz topraklarında kuruluşunu, yerleşmesini temsil ediyordu. Ölü veya diri, bütün aile kendi topraklarında bulunacaklar, dinleneceklerdi.

Kararlaştırılan günde, papazlar ilâhilerini bitirdikten sonra, Vang Lung, beyaz çul giysiler giydi. Amcasına ve amcasının oğluna, kendi oğullarına, oğlunun karısına, kendi iki kızına aynı kumaştan giysiler diktirdi. Kasabadan kendilerini taşımak üzere tahtıravanlar ısmarladı. Zira, sanki yoksulmuş, halk tabakasındanmış gibi mezarlığa yaya gitmeleri yakışık almazdı. Böylece Vang Lung, ömründe ilk defa olarak, insan omuzunda taşındı.

O-lan'ın tabutu arkasından kendi; babasının tabutu arkasından da ilk olarak amcası yürüdü. O-lan'ın sağlığında, zavallının karşısına çıkmaya cesaret edemeyen Nilüfer bile, başkalarına, kocasının ilk karısına karşı görevini yaptığını göstermek çabasıyla, bir tahtıravanla cenazeleri izledi. Vang Lung, amcasının karısına, oğluna da tahtıravan tuttu. Hepsine çul giysiler aldı, hatta küçük aptal kızına da bir tahtıravan kiraladı ve giysi giydirdi. Fakat, zavallı aptal kız, ağlaması gereken yerde, pek fena şaşırdı kaldı, gevrek kahkahalar attı. Bütün kafile, ayaklarında beyaz ayakkabılarıyle, arkalarından yaya gelen Çing ve işçiler olduğu halde ağlaya ağlaya ve yas tutup dövüne, mezarlığa vardı. Vang Lung iki mezarın yanında durdu.

Vang Lung, O-lan'ın tabutunu tapınaktan getirtmiş ve yere koydurmuştu. Zira, ilk önce babası gömülecekti. Vang Lung ayakta durarak babasının gömülüğünü gözledi. Derince, içinde gözyaşı olmayan sesizce bir acıya kederli görülmüştü. Başkaları gibi yüksek sesle ağlayamadı. Gözlerinden yaş gelmiyordu. Çünkü doğaya karşı gelinemeyeceğini, talih neyse, onun olacağını biliyordu. Hem, elinden geleni yapmıştı. Bundan fazla da hiç bir şey yapılamazdı.

Fakat topraklar örtülüp de, mezarlar yamyassı bir hale getirilince, ses çıkarmadan uzaklaştı. Tahtıravanı savdı. Ve kendi içine dalarak tek başına evine döndü. Bütün o iç sıkıntısının

arasında, bir şey, bir düşünce, billurlaşarak garip bir halde meydana çıkıyor ve kendisine ıstırap veriyor, varlığını acıtıyordu. Bu garip düşünce de şuydu:

Keşke, O-lan'ın havuz kenarında giysilerini yıkadığı gün, o iki inciyi ondan almamış olsaydı. Artık bir daha bu incileri Nilüfer'in kulaklarında görmeye dayanamayacaktı.

İşte böyle ağır ağır, düşünerek tek başına yoluna devam etti, içinden:

— Şu toprağımda yaşamın ilk ve belki de daha fazla yarısı gömülmüş bulunuyor. Sanki benim yarım orada gömülmüş gibi geliyor bana... Artık evimde yeni bir yaşam başlayacak... dedi.

Ve birden bir parça ağladı. Bir çocuk gibi elinin tersiyle gözlerini sildi, kuruladı.

27

Bütün bu sıralarda Vang Lung, ürün durumunu az da olsa düşünemedi bile. Düğün şölenleri, şenlikler ve evinden çıkan cenazelerle başı o kadar karışmıştı. Fakat günün birinde Çing geldi ve:

— Artık neşe ve keder de sona erdiği için, sana topraktan bahsedebilirim, dedi.

Vang Lung cevap verdi:

— Söyle öyleyse, ben bugünlerde ölülerimi gömmekten başka hiç bir şey düşünmedim. Toprağım var mı, yok mu pek ender aklıma geldi.

Vang Lung, böyle konuşurken, Çing birkaç dakika saygı ile susarak bekledi. Sonra yumuşak bir sesle:

— Hemen Tanrı saklasın, bu yıl, şimdiye kadar asla görmediğimiz bir sele uğrayacağız gibi geliyor bana... Zira, sular kabarıyor ve yaz değilken, böyle yükselmesi için de daha vakit pek erken olduğu halde, toprağın üstünden aşıyorlar, dedi.

Fakat Vang Lung, metanetle konuştu:

— Gökteki koca adamdan şimdiye kadar bir iyilik görmedim. İster ödağacı ada, ister adama... Mübarek, fenalık et-

mek konusunda hiç değişmez. Gidip toprağı görelim... diyerek ayağa kalktı.

Çing korkak ve çekingen bir adamdı. Zamanlar ne kadar fena olursa olsun, Vang Lung gibi göğün aleyhinde bulunmaya cesaret edemezdi. Sadece, «Gökler böyle istedi!..» dedi ve kuraklık ile seli aynı çaresizlik, düşkünlükle sineye çekti. Fakat Vang Lung, hiç o taraflı olmadı. Toprağının ötesinde berisinde dolaştı ve Çing'in haklı çıktığını, dediklerinin de doğru olduğunu anladı. Hvang'ın evinin yaşlı efendisinden satın almış olduğu su yolları boyunca uzanan hendeğin hizasındaki topraklar, dipten yukarıya doğru çıkan, sızan sulardan ıslak ve vıcık vıcıktı. Öyle ki, buralarda ekili olgun buğdaylar sararmış ve hastalanmıştı.

Hendek ise bir göl halini almış, kanallar da küçük anaforlar, girdaplar şeklinde dönerek hızla akan nehirlere benzemişti. Hatta Allahın herhangi bir ahmağı bile, henüz başlamamış olan yaz yağmurlarının bastırmasıyle, o yıl müthiş ve muazzam bir selin kopacağını; erkeklerin, kadınların, çoluk, çocuğun açlıktan kırılacağını anlardı. Vang Lung da arazisinde telâşla şuraya buraya koştu. Çing ise bir gölge gibi sessizce onu izledi; birlikte hangi toprağa pirinç ekilebileceğini, hangisinin daha pirinç filizlerinin ekilmeden su altında kalabileceğini hesapladılar, tahmin ettiler.

Daha şimdiden yataklarının kenarlarından taşmaya başlayan kanallara bakarak Vang Lung, sövgüler, lânetler savurdu:

— Eh, artık gökteki bunak, keyif çatacak! Zira, aşağıya bakacak, ahalinin boğuluşunu ve açlıktan ölüşünü, kırılışını seyredecek. İşte melûnun hoşlandığı da bunlardır!.. dedi.

Vang Lung bu sözleri yüksek sesle ve hiddetle söylemişti. Çing korkudan titreyerek:

— Öyle olsa bile, o hepimizden, her birimizden daha büyüktür. Böyle konuşma patron!.. dedi.

Fakat Vang Lung, zengin olduğu için, hiç bir şeyi umursamıyordu. Onun için de keyfince kızdı, köpürdü. Toprağını ve bereketli buğdaylarını kaplayacak derecede kabaran suları düşünmek üzere evine doğru yollanırken, için için homurdandı.

Her şey Vang Lung'un önceden gördüğü, tahmin ettiği gibi cereyan etti. Kuzeydeki nehir, bentlerini yıktı. İlk önce,

en uzaktaki bentlerden taştı. Adamlar, olup biteni görünce, bu bendi onarmak için para toplamak üzere şuraya buraya baş vurdular, herkes elinden geldiği kadar para yardımında bulundu. Zira nehri kendi sınırında hapsetmek, bentlerden dışarıya taşmasını önlemek herkesin lehineydi, çıkarı gereğindendi. Toplanan para, bölgeye henüz gelmiş olan yeni yargıca teslim edildi. Bu yargıç, yoksul bir adamdı; oğluna bu yeri satın almak için bütün parasını harcayan ve böylelikle de aileye birazcık olsun servet temin etmek isteyen babasının cömertliği sayesinde bu yere yükseldiğinden, herif ömründe bu kadar parayı bir arada görmemişti. Nehir, yine taşıp bentleri yıkınca, köylüler köpek gibi uluyarak ve bağırıp çağırışarak bu yargıcın evine gittiler. Zira yargıç, verdiği sözü yerine getirmemiş, bentleri tamir ettirmemişti. Bunun üzerine evinden kaçtı ve bir yere saklandı. Çünkü kendisine emanet edilen parayı, üç bin gümüş paranın hepsini kendi evine harcamıştı. Halk haykırarak adamın evine baskın verip, içeriye daldılar ve «Yaptıklarını canıyla ödesin!..» diye bağrıştılar. Yargıç öldürüleceğini anlayarak kaçtı, suya atladı. Boğuldu. Halk sakinleşti.

Fakat ne de olsa para uçup gitmişti. Nehir, kapladığı sahadan memnun kalıncaya kadar bir bent, bir bent daha yıktı ve aştı. Sonra, bütün ülkede sanki vaktiyle hiç bir bent yokmuş gibi, bütün toprak duvarları silip süpürerek taştı kabardı; bütün verimli ekim arazisinin üstünden bir deniz gibi yuvarlanarak aktı ve buğdaylar, yeni yetişen pirinçler bu denizin altında kaldılar.

Köyler birer ada halini aldı ve erkekler suyun yükselişini seyrettiler; sular kapılarının iki ayak ötesine vardığı zaman, masalariyle karyolalarını bir araya bağladılar ve evlerinin kapılarını bu denklerin üstüne koyarak birer sal yaptılar. Ellerine geçen her şeyi yatak döşeklerini, giysilerini bu salların üstüne yığdılar, kadınlar ve çocukları da bunlara bindirdiler. Sular yükselerek evlerinin içine girdi. Duvarları yumuşattı. Ortalarından çatlayan duvarlar, eriye ufalana sulara döküldü ve sanki aslında hiç meydanda yokmuşlarcasına selde kaybolup gittiler. Daha sonra, sanki yerdeki su, gökten su getirilmiş ve toprakta da kuraklık varmış gibi, yağmur yağdı. Günlerce yağmur yağdı.

Vang Lung, kapısının eşiğinde oturarak, yüksek ve geniş

bir tepenin üstüne kurulmuş olan evinden daha epeyce uzakta bulunan sularda gözlerini gezdirdi. Bu suların arazisine yayılmakta olduğunu gördü, acaba sular yeni kazılan mezarları da örtecek mi?.. diye merakla bekledi, fakat sarı çamurlu dalgalar, ölülerin etrafında aç bir şekilde dolandılarsa da, mezarları kaplamadılar.

O yıl, hiç bir hasat olmadı. Ürün alınamadı ve her yerde halk, açlıktan kırıldı. Yine başlarına gelenlere kızdılar. Bazıları güneye gitti. Kızgın, cesur ve bildiklerini okuyanlardan bir kısmı da, ülkenin her yerinde türeyen hırsız çetelerine katıldılar. Bunlar, hatta kasabayı çevirmeye kuşatmaya savaştılar. Kasabalılar da büyük sur kapılarını hep kilitli tuttular. Yalnız «Batı Suyu Kapısı» ismini verdikleri bir küçük kapıyı açtılar. Burası da gündüzleri askerler tarafından korunmakta, geceleri de kilitlenmekteydi. Hırsızlık edenlerden vaktiyle yaşlı babası, karısı ve çocuklarıyle birlikte Vang Lung'un yolunu teptiği, güneye çalışmak veya dilenmek için gidenlerden başka, yaşlı, yorgun ve çekingen olanlar, Çing gibi oğulları bulunmayanlar vardı ki, bunlar, memleketlerinde kaldılar. Açlık çektiler. Ot ve yüksek yerlerde bulabildikleri yaprakları yediler. Birçokları da karada öldüler veya suda boğuldular.

Vang Lung, toprağına ömründe asla görmediği bir kıtlığın çöktüğüne tanık oldu. Zira, kış buğdayını ekebilmek için, sular zamanında çekilmedi. Bu da, gelecek yılda ürün olmayacak, hasat yapılamayacak demekti. Vang Lung bunun üzerine evini, yiyeceği içeceği, para harcamayı iyiden iyiye idareye koyuldu. Uzun süreden beri, kasabada hâlâ et aldığı için, Tutu ile adamakıllı kavga etti. Seller daha çekilmediğinden, kasaba ile evinin arası su kaplı bulunduğu cihetle, kadının artık her istedikçe kasabaya inemeyeceğinden fazlasiyle memnun oldu. Çünkü, kendisi emretmedikçe, kayıkların suya indirilmesine izin vermiyordu. Çing de, bütün o zehir gibi diline rağmen Tutu'yu değil, Vang Lung'u dinliyordu.

Kış bastırdıktan sonra Vang Lung, kendi dediklerinden başka hiç bir şeyin alınmasına veya satılmasına izin vermedi, elindeki ürünü özenle idare ederek, kullandı. Her gün için eve gereken yiyeceği gelinine verdi. Çing'e de işçilerin ihtiyaçlarına göre teslim etti.

Buna rağmen, çalışmayan, aylak duran adamları beslemek

gücüne gidiyordu. O kadar gücüne gidiyordu ki, nihayet kış soğukları çatıp, sular da donunca, adamlara, bahar gelinceye kadar dilenmek veya çalışmak üzere güneye gitmelerini emretti. «O zaman tekrar bana döner, gelirsiniz!..» dedi. Yalnız Nilüfer'e gizlice şeker ve zeytinyağı verdi. Zira, Nilüfer böyle şeyler görmüş, darlığa, güçlüğe alışmış değildi. Sene başında bile kendilerinin gölden yakaladıkları bir balıkla, çiftlikte öldürdükleri bir domuzu yediler.

Bununla beraber Vang Lung, görünmek istediği kadar değildi. Zira, haberleri olmamakla beraber, oğlunun karısıyle yattığı odanın duvarlarının içinde gümüş paraları gizliydi. En yakın tarlasındaki gölün dibinde de bir testinin içinde gümüş para, hatta bazı altınlar saklamıştı. Bambu ağaçlarının diplerinde ise gizli gümüşleri, pazarda satmadığı ve bir yıl evvelinden kalma zahiresi vardı, dolayısıyle de öz evinde açlık çekmek gibi bir tehlike sözkonusu olamazdı.

Fakat etrafında açlık çeken insanlar vardı. Bir keresinde önünden geçtiği büyük evin dış kapısında yükselen feryatları hatırladı. Hâlâ kendi yiyeceği ve çocuklarını besleyecek kadar erzağı olduğu için, ondan iyice nefret eden birçoklarının bulunduğunu biliyordu. Bundan dolayı, kapılarını kilitledi; tanımadığı kimseyi hiç içeriye almadı. Ve yine de şunu biliyordu ki, eğer amcası olmasaydı, bu hırsızlık ve kanunsuzluk zamanlarında, aldığı bu gibi tedbirler kendini asla koruyamaz, kurtaramazdı. Vang Lung, şunu da pek iyi anlıyor, takdir ediyordu ki, amcasının nüfuzu olmasa, evindeki kadınlarından, parasından ve yiyeceğinden olacak, soyulacak, yağmaya uğrayacaktı. Onun için de amcasına, oğluna, amcasının karısına nezaketle, saygıyle davrandı. Her üçü, evde konuk gibi ağırlandılar; başkalarından önce çay içtiler, yemeklerde ilk önce tahta çatallarını taslara daldırdılar.

Bu üç insan, Vang Lung'un kendilerinden korktuğunu apaçık anladıklarından, küstahlaştılar. Şunu bunu istemeye, yediklerinden, içtiklerinden yakındılar. Hele Vang Lung'un amcasının karısı, yakınmada özellikle daha ileri gitti. Zira, iç avluda yediği güzel yemeklerden yoksun kalmıştı. İşi kocasına anlattı; sonra her üçü birden Vang Lung'a yakındılar.

Vang Lung, amcasının rahat bırakılsa, yakınmalara falan aldırmayacak kadar yaşlandığını, tembelleştiğini ve kayıtsız-

laştığını; oysa, delikanlı oğlu ile karısının onu kışkırttıklarını anladı. Bir gün kapıda dururken, ikisinin, adamı teşvik ettiklerini, kışkırttıklarını ve:

— Vang Lung'un parası ve yiyeceği var. Haydi ondan gümüş para isteyelim!.. diye söylendiklerini; kadının da:

— Elimize bir daha böyle fırsatlar geçmez. Onun amcası, babasının kardeşi olmasaydın, çoktan soyulacağı ve yağmaya uğrayacağını, evinin tamtakır edilip bir harabeye döndürüleceğini; bunun da kızıl sakallılar çetesi başkanından sonra senin isminin okunduğundan ileri geldiğini pek iyi biliyor!.. dediğini duydu.

Orada görünmeden, saklanarak duran ve bunları duyan Vang Lung, öyle kızdı ki, vücudundan sanki ateşler fışkırdı; ama büyük bir güç harcayarak kendini ve dilini tuttu. Bu üçüyle nasıl başa çıkabilirim? diye tasarılar yaptı. Lâkin yapacağı şeyi bulamadı. Bundan ötürü de ertesi gün amcası gelip ona:

— Ey benim iyi yeğenim, bana bir avuç gümüş para ver de kendime bir çubuk, biraz tütün alayım. Karımın da giysileri pejmürdeleşti. Yeni bir giysi istiyor... dediği zaman, ağzını açmadı ve gizlice dişlerini gıcırdattı ise de, kuşağından beş gümüş sikke çıkararak yaşlı adama verdi; eski günlerde pek az gümüş parası olduğu zamanlarda bile, bu paranın böyle rızası olmadan asla elinden çıkmadığını hatırladı. Aradan daha iki gün geçmeden amcası, tekrar göründü. Yeniden para istedi. Vang Lung da sonunda bağırdı:

— Eee!.. Ne oluyor! Yoksa hepimiz yakında açlıktan geberecek miyiz?..

Amcası güldü ve umursamadan, kayıtsızca konuştu:

— İyi bir göğün altında yaşıyorsun. Senden daha az zengin insanlar var ki, evlerinin kirişlerinde asılmış duruyorlar.

Vang Lung bunu duyunca vücudunu soğuk terler kapladı ve bir kelime söylemeden adamın istediği parayı verdi. Böylece evde bütün aile efradı ağızlarına et koymazken, amcası, amcasının karısı ve oğlu her gün et yemeden duramadılar ve Vang Lung, pek ender olarak içtiği halde, amcası durmadan çubuğunu yaktı, tüttürüp ocak gibi dumanını savurdu.

Vang Lung'un yeni evlilik yaşamına iyi dalmış olan büyük oğlu, etrafında olup bitenleri ancak görebiliyordu. Yalnız, ka-

rısını büyük bir kıskançlıkla amcasının oğlunun bakışlarından saklıyor, koruyordu. Öyle ki, iki delikanlı artık dost değil, birbirlerine düşman kesilmişlerdi.

Vang Lung'un öteki delikanlının babasiyle birlikte evden dışarı çıktıkları akşamlardan başka, karısının odalarından dışarıya kımıldamasına pek seyrek izin veriyor, gündüzleri ise, onu odasında kapalı oturmaya zorluyordu. Fakat delikanlı bu üç akrabasının babasına yaptıklarını, onu istedikleri gibi oynattıklarını görünce, kızdı. Zira, çabucak hiddetlenen bir yaradılışı vardı, babasına:

— Eğer bu üç kaplana, oğlunla, torunlarının anası olan karısından daha fazla önem veriyor, itibar ediyorsan, çok garip şey doğrusu!.. Biz de iyisi mi başımızın çaresine bakalım, kendi evimizi başka bir yerde kuralım!.. dedi.

O zaman Vang Lung, kimseye açmadığı şeyi oğluna açık açık anlattı:

— Bu kişiler, yaşamımda en fazla nefret ettiğim kimselerdir. Bir yolunu, çaresini bulsam derhal yapacağım!.. Fakat amcam gözü dönmüş bir hırsız çetesinin başıdır. Eğer onu besler ve kendi suyuna gidersem, selâmette kalırız. Ve hiç bir kimse de onlara karşı hiddetlenemez, isyan edemez!.. dedi.

Büyük oğlan bunları işitince, gözlerin yuvalarından fırlayacak kadar babasından gözlerini ayırmadı. Ama sorunu bir süre düşününce, büsbütün ayranı kabardı ve:

— Buna ne dersin baba?.. dedi. Bir gece, tümünü birden suya yuvarlayalım. Kadın şişman, bıngıl bıngıl ve güçsüz olduğu için Çing onu suya atabilir. Ben de karımı gözetlediği için müthiş bir şekilde tiksindiğim yeğenim denilen delikanlıyı atarım, sen de amcanın hakkından gelirsin!..

Fakat Vang Lung, öküzünü boğazlamaktansa, amcasını öldürmeyi tercih etmekle birlikte, yine de bu işi yapamayacaktı. Nefret ettiği halde onu öldürmek elinden gelmiyordu. Onun için de:

— Hayır!.. diye cevap verdi. Babamın kardeşini suya yuvarlayabilir, böyle bir işi yapabilirsem de, yapmayacağım. Zira, öteki hırsızlar işi haber alırlarsa, sonra halimiz nice olur? Amcam sağ oldukça, kılımıza dokunamazlar, yaşamımız güvenlik içinde olur. Eğer ölürse, az buçuk dünyalığı olan ve

böyle zamanlarda tehlikeyle karşı karşıya diğer insanlara benzeriz!..

Bunun üzerine, ikisi de sustular. Her biri ne yapılması gerektiğini derin derin düşündü ve delikanlı, babasının haklı olduğunu, akrabalarını bu suretle öldürmenin zahmetine değmeyeceğini anladı; başka bir yol, bir çare bulunması gerektiğini geçirdi.

Sonunda Vang Lung, dalgın dalgın, yüksek sesle konuştu:

— Ah, bir çare olsa da, onları yine bu evde alıkoysak, fakat zararsız bir hale getirsek, ne iyi olur?.. Ama, böyle bir büyü nerede bulunur ki?..

O zaman delikanlı, ellerini birbirine çarptı ve haykırdı:

— Âlâ... Yapılacak şeyi sen söyledin baba!.. dedi. Eğlensinler, keyif çatsınlar diye onlara afyon, çok çok afyon alıp verelim. Ve zenginler gibi afyon içerek heveslerini alsınlar. Ben de yine yeğenimle dost, arkadaş olmuş görünecek ve onu kandırıp, kasabadaki çayhaneye götüreceğim. Orada afyon içilir. Amcama ve karısına da satın almak olanaklı!..

Fakat Vang Lung, bunu ilk önce kendi akıl edemediği için kuşkulandı, duraksadı. Yavaşça:

— Pahalıya oturacak!.. Çünkü afyon balgam taşı gibi pahalıdır!.. dedi.

Delikanlı horozlandı:

— İyi ama, onların böyle bize yük olması da balgam taşından pahalıya geliyor! Üstelik, bir de mübareklerin küstahlıklarına ve delikanlının da karıma balta olmasına katlanamayacağız değil mi?

Vang Lung, bu fikri derhal kabul etmek istemedi. Zira, sorun öyle kolaylıkla çözümlenir cinsten değildi ve başarmak için de bir torba gümüş harcamak gerekecekti.

Eğer bir olay patlak vermemiş olsaydı, sular çekilinceye dek Vang Lung ile oğlunun verdiği kararın uygulanacağı kuşkuluydu. Ve durum da olduğu gibi devam edip gidecekti.

Olay da Vang Lung'un amcasının oğlunun aynı kandan olması dolayısıyle kızkardeşi sayılan Vang Lung'un kızına sataşmış olması keyfiyetiydi. Vang Lung'un ortanca kızı, fevkalâde güzel bir kızdı. Bir tüccar olan ortanca ağabeyine benziyordu. Ufak tefekliği, narinliği onu andırıyorsa da, kardeşinin sarı teni onda yoktu. Kızın cildi, badem çiçekleri gi-

bi mat ve çok renkliydi. Küçük bir burnu, ince kırmızı dudakları vardı. Ayakları da küçüktü.

Kız bir gece, mutfaktan çıkıp yalnız başına avludan geçerken amcasının oğlu, onu yakaladı. Oğlan, kaba bir tavırla onu tuttu ve elini göğsüne, memelerine daldırdı. Genç kız bir çığlık kopardı. Vang Lung derhal dışarıya fırladı, delikanlının üstüne çullanarak başına vurdu. Fakat herif, hırsızladığı bir et parçasını bir türlü ağzından bırakmak istemeyen bir köpek gibi, kızı yakalamıştı. Bunun üzerine Vang Lung, kızını zorla delikanlının elinden kurtardı. O zaman delikanlı, kaba kaba güldü:

— Şaka yapıyorum be!.. Hem bu benim kız kardeşim değil mi? İnsan hiç kız kardeşine fenalık eder mi?.. dedi. Fakat böyle derken de gözleri tutkudan, şehvetten çakmak çakmak oldu. Vang Lung homurdandı, kızını alıp götürdü, kendi odasına gönderdi.

Vang Lung o gece bu sorunu oğluna anlattı. Delikanlı, düşünceli bir hal aldı ve:

— Kızı kasabaya, nişanlısının evine göndermeliyiz!.. Tüccar Liu, bu yıl düğün için çok uğursuz, fena bir zamandır, dese de yine göndermeliyiz. Yoksa bu azgın kaplan varken, kızı koruyamayacağız. Kızlığı elinden gidecek!.. dedi.

Vang Lung da bu fikri benimsedi. Ertesi gün kasabaya indi. Tüccarın evine gitti.

— Kızım on üç yaşına bastı. Artık çocukluk çağı geçti. Evlenecek çağa yetişti... dedi.

Fakat Liu, duraksıyordu. Cevap verdi:

— Bu yıl!.. Evimde yeni bir yuva kuracak kadar para kazanamadım... dedi.

Vang Lung: «Evimde bir kaplan, kana susamış amcaının oğlu var!..» demeye utandı. Sadece:

— Kızın üzüntüsü, derdini çekmek istemiyorum. Çünkü annesi öldü. Kendi de güzel, akça pakçadır. Üstelik, doğurabilecek bir yaştadır. Evim ise büyük ve şu bu insanlarla dolmuş, kalabalık bir haldedir; her saat başında onu gözleyecek halim yok. Mademki o sizin ailenize girecek; öyleyse, bekâreti burada korunsun ve her istediğiniz zaman, ister şimdi, ister sonra da düğünü yapılsın!.. diye karşılık verdi.

İyi kalpli ve uysal bir insan olan tüccar, cevap verdi:

— Mademki hal ve keyfiyet böyledir, kız gelsin öyleyse... Ben de oğlumun anasıyle görüşeceğim. Kız buraya gelebilir ve kaynanasının yanında, avlularda güven altında bulunur. Gelecek hasatta falan da düğün yapılır.

Sorun böylece çözümlenmiş oldu. Vang Lung son derece memnun oldu bundan.

Fakat, surun iç tarafında Çing'in bir kayıkla onu beklediği kapıya giderken Vang Lung, içinde tütün ve afyon satılan bir dükkânın önünden geçti. Akşamları içtiği nargilesi için biraz didilmiş tütün almak fikriyle dükkâna girdi.

Tezgâhtar, tütün tarttığı sırada, yarı istemeyerek, adama:

— Afyon var mı?.. Varsa kaça? diye sordu.

Tezgâhtar cevap verdi:

— Bugünlerde, tezgâh başında afyon satmak yasak. Biz de bu şekilde satmıyoruz, ama satın almak istersen, sonra gümüşün de varsa, şu arka odada tartılır ve verilir... Bir avansı (1) bir gümüş sikkedir.

O zaman Vang Lung, artık ne yaptığını fazla düşünemedi, acele acele:

— Bana altı avans afyon ver!.. dedi.

28

Ortanca kız evden uzaklaştırıldıktan, Vang Lung da merak ve kuşkularından kurtulduktan sonra, bir gün amcasına:

— Babamın kardeşi olduğun için sana bir parça daha iyice bir tütün buldum... dedi.

Ve afyon şişesinin ağzını açtı. Afyon, yapışkan yapışkandı, tatlı bir kokusu vardı. Vang Lung'un amcası şişeyi eline aldı, kokladı. Güldü. Memnun kalmıştı:

— Ben bundan vaktiyle içmiştim. Fakat her zaman değil ha!.. Çünkü çok pahalıdır!.. Ama, pek hoşuma gider!.. dedi.

Vang Lung da önem vermezmiş gibi görünmeye çalışarak cevap verdi:

— Çok bir şey değil... Vaktiyle babama almıştım. Yaşlılığından geceleri uyuyamıyordu da... Bugün elime geçti. Hiç

(1) 28 gram.

içilmemiş... Kendi kendime; babamın kardeşi burada... Ben ki ondan daha gencim ve böyle şeye henüz muhtaç da değilim; neden o bunu içmesin? diye düşündüm. Buyur, ne zaman canın çekerse, yahut hafif bir ıstırabın olursa iç!.. dedi.

O zaman Vang Lung'un amcası, güzel koktuğu ve ancak zengin adamların kullandığı bir nesne olduğu için, afyonu hırsla kaptı. Evine götürdü. Bir çubuk satın alarak bütün gün yatağına uzanıp afyon çekti. Bunun üzerine Vang Lung, çubuklar satın aldırarak, evin şurasına burasına yerleştirdi. Kendini de afyon kullanır gibi gösterdi. Fakat çubuğunu odasına götürdü, bir köşeye içi boş olarak koydu. Çok pahalı olduğunu bahane ederek, evindeki iki oğluyla Nilüfer'in afyona el sürmelerini yasak etti. Fakat amcasını ve oğullarını daima içmeye teşvik etti. Avlular tatlı kokulu afyon dumanıyle doldu.

Vang Lung bunun için de gümüş paralarını harcamaktan çekinmedi. Zira, böylelikle huzur ve rahatını satın almış oluyordu.

Kız uzaklaşıp, sular çekilmeye başlayınca Vang Lung da artık toprağında enine boyuna gezebildi. Ve bir gün, büyük oğlu arkasından geldi, göğsü kabararak, gururla ona:

— Yakında evimizde yeni bir ağız peydahlanacak, bu da torununun ağzıdır... dedi.

Vang Lung bunu duyunca olduğu yerde fırıldak gibi döndü. Güldü. Ellerini oğuşturarak:

— İşte, iyi, uğurlu bir gün bugün!.. dedi.

Sonra tekrar güldü ve Çing'e gitti. Onu kasabaya göndererek biraz balık ve iyi yiyecekler aldırdı. Bunları oğlunun karısına yolladı:

— Ye, iç ve torunumun vücudunu besle, güçlendir!.. dedi.

Artık bütün bahar mevsimince ileride onu rahata kavuşturacak bu doğum düşüncesiyle yaşadı. Başka şeylerle uğraştığı zamanlar bile hep bunu düşündü. Canı sıkıldığı anlarda da, torununun doğumunu aklına getirdi ve ferahladı.

Bahardan yaza geçilince, sellerden kaçanlar birer birer, takım takım, kış yüzünden yorgun ve bitkin bir halde, evlerinin yerlerinde yeller esmesine, su kaplamış sarı çamurlu topraktan başka bir şey kalmamasına rağmen, geri gelebildiklerinden dolayı memnun, tekrar yurtlarına döndüler. Fakat bu

çamurdan yeniden evler yapılır, kurulabilir ve örtmek için şilteler bulunabilirdi. Birçokları Vang Lung'a gelerek, borç para aldılar. O da para isteyenlerin çok olduğunu görünce, yüksek faizlerle borç verdi.

Ve her seferinde, toprağın karşılık gösterilmesini şart koştu. Güneyden gelenler, aldıkları borç parayla suyun çekilmesiyle zenginliği kabarmış, şişmiş olan toprağa tohum ektiler. Öküze, tohuma ve sapanlara ihtiyaçları olduğu, artık başka para da borç edemedikleri zaman, bazıları, ellerinde kalan yerleri ekebilmek için toprak veya tarlalarının bir kısmını sattı. Vang Lung bu adamlardan, paraya sıkıntıları olduğu için, ucuz ucuz topraklar satın alıp durdu.

Fakat topraklarını satmak istemeyenler de vardı. Bunlar tohum alacak, öküz veya sapan sağlayacak bir şeyleri kalmayınca, kızlarını sattılar. İyi kalpli, nüfuzlu ve zengin bir adam olarak tanındığından, kızlarını elden çıkarmak için Vang Lung'a başvuranlar oldu.

Vang Lung da doğacak olan torununu ve oğulları da evlendikleri zaman meydana getirecekleri çocukları düşünerek beş tutsak kız satın aldı. Bunlardan ikisi, gürbüz vücutla büyük ayaklı on iki yaşlarında kadar görünen kızlardı. Daha küçük yaşta olan diğer ikisi, şunu bunu getirmek için kendilerine hizmet edecekti. Bir tanesi de Nilüfer'e iş görecekti. Zira Tutu artık pek yaşlanmıştı. Ortanca kızı evden gideliden beri ise evde iş görecek başka kimse kalmamıştı. Vang Lung bu beş tutsağı aynı günde satın aldı. Zira, karar verdiği şeyi yapacak derecede zengin bir kimse olmuştu.

Aradan epeyce günler geçti. Bir gün bir adam, yedi yaşlarında zayıf, narin bir kızla birlikte Vang Lung'a geldi ve onu satmak istediğini söyledi. Vang Lung, kızın küçük ve zayıf olduğunu öne sürerek ilk önce almak istemedi. Fakat Nilüfer, kızı gördü ve ona âdeta vuruldu. Kırıtarak, yalancıktan küskün bir tavırla:

— Ben bu kızı istiyorum. Çünkü güzel, cici bir kız; ötekisi ise ham halatın biri ve keçi eti gibi kokuyor. Onu hiç sevmiyorum!.. dedi.

Vang Lung, küçük kıza, zavallının korkak, fakat güzel gözlerine, acınacak zayıflığına baktı; kısmen Nilüfer'i memnun

etmek, kısmen de çocuğu beslenmiş ve şişmanlamış görmeyi arzulayarak:

— Pekâlâ... Mademki istiyorsun, alalım!.. dedi.

Çocuğu yirmi gümüş sikkeye satın aldı. Kızcağız iç dairelerde yaşadı ve Nilüfer'in yattığı karyolanın ayak ucunda uyudu.

Vang Lung, artık evinde huzura kavuştuğunu görür gibi oluyordu. Sular çekilip de yaz bastırınca, toprağın iyi, olgun tohumla ekilme sırası geldiği zaman, köşe bucağı dolaştı. Her toprak parçasını gözden geçirdi. Bunların türünü ve toprağın verimliliğini sağlamak için hangi tohumların değiştirilmesi gerekeceğini Çing ile konuştu. Ve tarlalarına her gittiğinde, kendisinden sonra toprağa bakacak olan küçük çocuğunu, işi öğrensin diye yanına aldı. Fakat çocuğun sözlerine kulak verip vermediğine asla dikkat etmedi, aldırmadı. Zira çocuk, her seferinde başını eğerek, asık bir yüzle gezdi, dolaştı. Kimse de onun aklından neler geçtiğini anlayamadı.

Vang Lung, oğlunun bu halini görmedi. Sadece, onun arkasından sessizce yürüdüğünü sandı. Evet, her iş yoluna konup da Vang Lung memnuniyetinden etekleri zil çalarak evine döndüğü zaman, içinden şöyle dedi:

— Artık genç değilim. Toprağımda adamlarım, oğullarım ve evimde de huzur ve sükûnum olduktan sonra ellerimle çalışmaya ihtiyacım yok...

Bununla beraber, evine girince de umduğu huzuru bulamadı. Hernekadar oğluna bir kadın almış, hepsine iş görecek kadar tutsaklar bulmuş; bütün gün amcasına ve amcasının karısına zevkleri için yeter derecede afyon verilmiş ise de, evde yine de huzurdan iz yoktu. Bu da, amcasının oğluyla kendi en büyük oğlunun arasındaki anlaşmazlıktan, geçimsizlikten ileri geliyordu.

Vang Lung'un büyük oğlu, amca oğluna karşı duyduğu, beslediği nefretten ya da onun fenalıkta bulunacağından kuvvetle kuşkulanmaktan asla vazgeçmez gibi görünüyordu. Delikanlı, daha çocukken bu amca oğlunun her türlü fenalıklar kumkuması olduğunu kendi gözleriyle görmüştü. İşler öyle bir hale geldi ki, Vang Lung'un oğlu evinden çıkıp çayhaneye gidemez oldu, veyahut da yeğeni evden uzaklaştığı zaman buralara gitti. O, evden ayrılınca sokağa çıktı, adamın tutsaklar-

la, hatta iç avluda Nilüfer ile de fena işler yaptığından kuşkulandı. Fakat Nilüfer'e böyle bir hali yormak boştu. Zira Nilüfer, günden güne şişmanlıyor, yaşlanıyordu. Çoktan beri de canına düşmüştü. Yemekten, iyi şarap içmekten başka bir şeye aldırdığı yoktu. Delikanlı, yanına yaklaşsa bile, dönüp bakmak zahmetine dahi katlanmıyordu. Hatta Vang Lung'un yaşlandıkça, kendisiyle olan ilişkisini gitgide azaltmasından memnun bile oluyordu.

Vang Lung, günün birinde en küçük oğluyla tarlalarından evine dönünce büyük oğlu, onu bir kenara çekerek:

— Artık amcamın oğlunun evde, bir çatı altında bulunmasına, üstelik etrafı gözetlemesine, kolaçan etmesine ve evin içinde giysilerinin düğmeleri çözük bir halde gözleri tutsaklarda olarak dolaşmasına katlanamayacağım!.. dedi. Delikanlı, aklından geçirdiği halde, «Hatta, iç avluda senin karına bile bakıyor» demeye cesaret edemedi. Zira, bir zamanlar kendisinin de bu kadının, babasının karısının etrafında dolaştığını kalbinde derin bir sızıyla ansıladı. Şimdi analığının şişmanladığını ve yaşlandığını gördükçe, böyle bir şey yapmış olduğuna asla inanmak istemedi, fena halde utandı bundan. Hiç bir nedenle de, olayı babasının aklına getirmek istemedi. Dolayısıyle yalnız tutsakları öne sürerek avlu konusunu açmadı.

Vang Lung, canlı, dinç bir halde ve neşeyle tarlalarından dönmüştü. Zira topraktan sular çekilmişti. Hava kupkuru ve sıcaktı. Üstelik tarlaya birlikte gittikleri için de memnundu. Evinde kopan bu yeni huzursuzluktan ötürü kızarak cevap verdi:

— Eee!.. Ne olmuş? Sen aptalsın be!.. Böyle şeyleri düşünecek kadar budalanın birisin!.. Sen karına âşık, hem de çok... çok... âşık olmuşsun!.. Bu da hiç doğru değil, zira bir insan ana-babasının kendisine verdiği karısını dünyada her şeyden üstün tutmamalı, sevmemelidir. Karısını sanki bir orospuymuş, bir orta malıymış gibi aptalca ve bilinçsiz bir sevgiyle sevmek bir erkeğe yakışmaz!..

Delikanlı, babasının böyle başına kakışından, onu azarlayışından üzüldü, müteessir oldu. Kalbi burkuldu. Zira, her şeyden önce sanki halk ve cahil bir insanmış gibi, yakışık almayan, yanlış tavır ve hareketlerde bulunmakla suçlanmaktan korkardı. Onun için de hemen cevap verdi:

— Bunu karım için söylemiyorum. Bu halleri babamın evine yakıştıramıyorum da...

— Erkeklerle kadınlar arasında durmadan sürüp giden bu dırıltılardan kurtulamayacak mıyım yahu!.. Yaşlanmaya yüztutmuşum! Kanım eski hızını kaybetmiş. En nihayet tutkularımdan, şehvet arzularımdan yakamı kurtarmış bulunuyorum!.. Eh... Artık biraz huzura, sükûna kavuşurum, diyorum... Bir de bakıyorum ki, bir gürültüdür, bir patırtıdır gidiyor... Oğullarıının bu kıskançlıklarına, densizlik, şımarıklıklarına boyuna katlanacak mıyım?.. dedi. Ve biraz sonra da tekrar yüksek sesle, bağırdı:

— Eee, söyle bakalım, ne yapmamı istiyorsun?..

Delikanlı, babasının kızgınlığının geçmesini epeyce bir sabırla beklemişti. Zira, dökecek derdi vardı. Vang Lung:

— Nasıl davranmaını istiyorsun, ne yapmamı istiyorsun?.. diye bağırdığı zaman da eşref saatin geldiğini anladı. O zaman sabırla cevap verdi:

— Bu evden çıkıp, kasabaya giderek orada yaşayabilseydik diyorum... Burada köyde yanaşmalar gibi yaşam sürmemiz hiç yakışık almıyor. Biz kasabaya taşınır, amcamı, karısını ve yeğenimi de burada bırakırız. Kendimiz ise kasabada surların içinde rahatça ve selâmetle yaşarız...

Oğlunun bu sözlerini duyan Vang Lung, kısa ve acı bir kahkaha attı, delikanlının arzusunu önemsiz ve üzerinde düşünmeye değmez buldu.

— Burası benim evim... dedi. Sonra masaya oturdu. Çubuğunun bulunduğu yerden kendi tarafına doğru çekerek devam etti:

— Sen istersen otur, istemezsen oturma... Burası benim evim ve benim toprağımdır... Toprağım olmasaydı, hepimiz açlıktan ölürdük, sen de böyle bir bilgin gibi başıboş, aylak aylak süslü püslü giysilerinle buralarda dolaşamazdın. Seni bir çiftçi çocuğundan daha üstün yapan şu verimli, iyi topraktır, dedi.

Sonra, ayağa kalktı, ayaklarını hızlı hızlı yere vurarak orta odaya geçti. Etrafına kaba davrandı, yere tükürdü ve bir çiftçi gibi tavırlar takındı. Zira, göğsünün yarısı oğlunun nezaketi, inceliğiyle iftiharla kabarırken, öbür yarısı da, onu küçük görüyordu. Gizliden gizliye oğluyla iftihar duyduğunu bil-

mekle beraber. Bu duygu da oğlunu görenlerden hiç kimsenin, onun topraktan ancak uzaklaşmış olduğunu asla sanamadıklarından ileri geliyordu.

Fakat büyük oğlan, kolay kolay pabuç bırakır takımından değildi. Babasına karşılık verdi:

— Âlâ... Orada da Hvangların büyük evi var. Ön tarafı şu bu halkla dolu. Fakat iç avlular kilitli ve bombuşturlar. Sessizdir. Burayı kiralar, huzur içinde yaşarız. Sen kardeşimle tarlaya gidip gelirsin. Ben de bu yeğenim denilen köpek yüzünden sinirlenmem, dedi.

Ve böylelikle babasının aklını çeldi. Yalancıktan ağladı. Gözlerine yaşları biriktirdi, bunları zorla yanaklarına akıttı. Üstelik silmedi de, sözüne devam ederek:

— İyi bir oğul olmaya çalışıyor, kumar oynamıyor, afyon içmiyorum. Bana aldığın kadından hoşnudum ve bütün senden istediğim de küçücük bir lütuf... dedi.

Vang Lung, sırf bu gözyaşlarından üzüntü duyup duymadığını kestiremedi. Ancak oğlu, Hvangların büyük evi deyince heyecanlandı.

Vang Lung, bir kere bu büyük eve sürünerek gittiğini, orada bulunanların huzurunda utangaç bir halde dikilip kaldığını, kapıcıdan bile korkmuş olduğunu asla unutmamış ve bu olayı tüm yaşamınca utanarak ansılamış, nefretle anmıştı. Başkalarının gözünde, kasabada yaşayanlardan biraz daha adi görüldüğü duygusu her zaman varlığında yer etmiş: Büyük evin yaşlı hanımının huzuruna çıktığı zaman da bu duygusu bir buhran halini almıştı. İşte oğlu:

— Büyük evde oturabiliriz, dediği zaman sanki gözleriyle gerçekten görüyormuş gibi, o yaşlı kadının oturduğu ve bir köle gibi ayakta durmamı emrettiği yere şimdi ben oturur ve başkasını huzuruma çağırtabilirim... düşüncesi kafasında canlandı, dalgın dalgın düşündü, içinden de: «Bunu istesem yapabilirim!..» diye geçirdi. Ve bu fikri kurdukça kurdu. Tek bir kelime söylemeden oturmaya devam etti. Oğluna cevap vermedi. Çubuğunu doldurdu, elinin altında duran bir çakmakla yaktı. Tüttürdü. Hvang'ın evinde oturacak olursa ne yapacağını düşündü ve Hvang'ın evinde bunu oğlunun isteğinden veya amcasının oğlunun kötülüğünden kurtulmak için değil de,

burasını sırf ve daima (büyük ev) diye saydığı için oturmak istediğini anladı.

Vang Lung, bu nedenle her ne kadar önceleri o eve taşınacağını bir değişiklik yapacağını söylemek taraflısı olmadıysa da, bu olaydan sonra, amcasının oğlunun haylazlığından gittikçe hoşlanmamaya başladı ve delikanlıyı sıkı sıkı kolladı. Sonunda, onun gerçekten kızlara baktığını anladı. Homurdanarak:

— Evimde bu azgın köpekle bir arada oturamam artık!.. dedi.

Vang Lung bir de amcasına baktı. Adam, afyon içtikçe zayıflamış, teni sapsarı kesilmişti. Kamburu çıkmış, yaşlanmış, öksürürken de kan tükürmekteydi. Amcasının karısına gelince; o da kadınlar kusuru haline gelmişti. Ya da bir lahanadan farklı değildi. Kadın büyük bir tutkuyla afyon çubuğuna dalmış, düşmüş; yarı dalgın, uykulu ve memnun bir yaşam sürmekteydi. Artık bu ikisi, herhangi bir maraza çıkarmaktan uzaktılar. Afyon, Vang Lung'un istediği etkiyi yapmaya başlamıştı.

Fakat, hâlâ evlenmemiş olan ve şehveti uğrunda yabani bir hayvandan farksız bulunan amcasının oğlu, anası, babası kadar kolay kolay afyona kapılmıyor ve onlar gibi zevklerini, hayal dünyasında aramıyordu. Vang Lung da, onun meydana getireceği piçlerden, üstelik onun gibi bir tanesinin yetip de artacağı kanısında bulunduğu için, delikanlının, kendi evinde evlenmesini kasden istemiyordu. Gerekmediği ve hiç kimse de onu zorlamadığı için, delikanlı, geceleri dışarıda oyalandığı saatlere çalışmak şayet denmezse, çalışmıyordu da... Herif artık geceleri dışarıda kalmayı seyrekleştirdi. Zira, köylüler güneyden dönünce, kasabada ve köylerde asayiş tekrar düzeldi, hırsızlar kuzaybatıda dağlara çekildiler. Delikanlı, Vang Lung'un sayesinde hazıra konup, yaşamayı tercih ederek, onlarla birlikte dağa çıkmadı. Böylece adam, evde müthiş bir dert, bir diken halini aldı. Esneyerek, gevezelik ederek, hatta öğleleri bile yarı giyinik bir halde haylaz dolaşarak, her tarafa balta oldu. Dolayısıyle Vang Lung, günün birinde zahire pazarındaki ortanca oğlunu görmek üzere kasabaya indi ve ona sordu:

— Ağabeyin kasabaya taşınarak, bir kısmını kiralayabil-

diğimiz takdirde büyük evde oturmamızı istiyor, ne dersin oğlum?..

Vang Lung'un ortanca oğlu, büyümüş, gelişmiş ve bir delikanlı olmuştu. Ufak tefek boyuna, sarı derisine ve şeytan gibi bakan gözlerine rağmen, dükkândaki diğer kâtipler, tezgâhtarlar gibi, ince yapılı ve temiz bir insan halini almıştı. Yumuşak, terbiyeli bir sesle cevap verdi:

— Fevkalâde bir fikir: Benim de işime pek iyi gelir. Zira o zaman ben de evlenir, karımı oraya getiririm. Böylelikle büyük bir aile gibi, hepimiz bir çatı altında bulunuruz, dedi.

Vang Lung şimdiye dek bu ortanca oğlunu evlendirmek konusunda hiç bir şey yapmış, hiç bir teşebbüste bulunmuş değildi. Zira delikanlı, soğukkanlı, yumuşak bir çocuktu. O ana kadar en ufak bir azgınlık eseri göstermemişti. Vang Lung'un da uğraşacağı daha başka işleri çıkmıştı. Dolayısıyle oğlunun bu sözlerini duyunca esasen ona karşı şimdiye kadar hiç bir iyilikte bulunmadığını bildiğinden, âdeta utanarak:

— Evet oğlum, dedi, günlerdir hep senin düğününü düşündüm. Ama gel gör ki, şu; bu işler çıktı. Zamanım olmadı. Hele bu son kıtlık yüzünden bütün şenlik ve şölenleri de ortadan kaldırınca, hiç olmadı. Ama artık o günler geçti. Halkı şölene yine çağırabiliriz. Düğünün olacaktır oğlum!..

Gizliden gizliye de ona göre uygun bir kız nereden bulabilirim?.. diye aklından geçirdi. Bunun üzerine, ortanca oğlu:

— Peki, o halde ben de evleneceğim... Zira evlenmek iyi şeydir ve gerekince parayı bir balgam taşına harcamaktan bin kat daha iyidir. Hem bir erkeğin oğul sahibi olması da hakkıdır. Yalnız, bana ağabeyimin karısı gibi, bir kasaba evinden kadın alma, çünkü böyle bir kadın hep babasının evindeki şeylerden sözedecek, bana da boşuna para harcatacak... Bu da beni öfkelendirecek... dedi.

Vang Lung bu sözleri şaşkınlıkla dinledi. Zira tavır ve hareketlerinde bir yanlışlık yapmamaya dikkat eden, görünürde de olanağınca ağırbaşlı, uysal bir kadın olduğunu sandığı gelininin böyle çıktığını bilmiyordu. Oğlunun para biriktirmek konusunda pek titiz ve zeki olduğunu görerek, sevindi ve onun pek akıllıca konuştuğu kanısına vardı.

Vang Lung, bu oğlunu gerçekten pek az tanımıştı. Zira, o, ağabeyisinin zorbalığı, şiddet ve hiddeti yanında pek sessiz

ve çelimsiz olarak büyümüş, ona pek önem verilmeyen bir çocuk veya büyücek bir oğlan gözüyle bakılmıştı. Öyle ki, çocukcağız, zahire dükkânına çırak gidince, Vang Lung, onu gün geçtikçe unutmuş, âdeta aklından çıkarmış ve ancak kaç tane oğlu bulunduğu sorulduğu zaman:

— Üç oğlum var!.. diye cevap vermiş, o zaman ortanca oğlunu hatırlamıştı...

İşte şimdi bu ortanca oğluna bakıp da, dümdüz, yağlı ve hafifçe alınarak kesilmiş saçlarını, kurşunî iplikten dikilmiş küçük desenli temiz giysisini; onun ustalıklı tavırlarını ve içten pazarlıklı, durgun gözlerini görünce, kendi kendine hayretle: «İşte bu da benim oğlum!..» diye söylendi, sonra yüksek sesle devam etti:

— Peki, ne biçim bir kız istiyorsun öyleyse?..

O zaman delikanlı, sanki önceden karar vermiş gibi, yumuşak ve kesin bir sesle cevap verdi:

— Ben, hali vakti yerinde olan, yoksul akrabaları bulunmayan iyi toprak sahibi bir aileden iyi ve çokça bir çeyiz getirebilecek bir köy kızı istiyorum. Ne güzel, ne de çirkin olmalı. İyi yemek pişirmesini öğrenmiş olmalıdır ki, evde hizmetçiler bulunsa bile, mutfakta onları kullanmasını bilmeli. Sonra yine öyle bir kız olmalı ki, örneğin pirinci yetecek ve bir avuç bile fazla gelmeyecek kadar satın almasını bilmeli. Kumaş da alsa, giysisi, artan kumaş kırpıntıları avuç içi büyüklüğünde kalacak kadar iyi kesilmeli, biçilmeli. Ben böyle bir kız istiyorum.

Vang Lung bunları duyunca büsbütün şaşırdı. Zira, karşısında, kendi oğlu da olsa, iç karekterini asla tanımadığı, yaşayışını bilmediği, görmediği bir genç adam duruyordu. Bu gencin kanı, ne kendi gençliğindeki şehvetle dolu vücudundan akan, damarlarında dolaşan; ne de en büyük oğlunun vücudundaki kana benziyordu. Bununla birlikte delikanlının zekâsını, akıllılığını beğendi, gülerek:

— Pekâlâ!.. Sana böyle bir kız bulacağım! Çing de köylere gidip arayacak!.. dedi.

Yine hâlâ gülerek oğlundan ayrıldı ve büyük evin bulunduğu sokaktan aşağıya doğru yürüdü. Taştan aslanların bulunduğu aralığa gelince bir duraksama anı geçirdi. Ortalıkta kendisini önleyecek kimse görünmediğinden, içeriye daldı. Vak-

tiyle, oğlu sebebiyle korktuğu orospuyu aramak için gelmiş olduğu ön avlular eskisi gibiydi. Ağaçlara, kurumakta olan çamaşırlar asılmıştı. Kadınlar, her tarafta oturmuş, ellerindeki büyük iğneleri diktikleri ayakkabılarına sokup çıkararak, dedikodu kaynatıyor, çıplak ve kirli pasaklı çocuklar da avlunun taşları üzerinde yuvarlanıp duruyordu. Binayı, büyükler çıkıp gittikleri zaman avlularına üşüşen halk tabakasının kokusu kaplamıştı. Vang Lung, vaktiyle orospunun oturmuş olduğu odaya baktı. Kapısı şimdi yarı aralıktı ve içeride başka biri, yaşlı bir adam bulunuyordu. Vang Lung, bunu görünce sevindi ve yoluna devam etti.

Büyük ailenin yaşadığı eski devirlerde olsaydı Vang Lung da kendisini bu halk tabakasının bir parçası ve büyük efendilerin aleyhine baş kaldıran bir insan olarak sayacak, bütün aileye karşı da yarı nefret, yarı korku duyacaktı. Oysa, o anda, toprağı; emin bir yerde saklı duran altınları ve gümüş paraları olduğu için, bu her tarafa üşüşmüş olan halktan tiksindi, kendi kendine:

— Ne kadar da kirli, pis kokan insanlar bunlar!.. dedi. Fena kokular saçtıkları için de aralarından geçerken burnunu yukarıya kaldırdı ve gayet hafif nefes aldı. Sanki kendisi ezelden büyük evde bulunuyormuş gibi, bu halk tabakasından tiksindi. Onlara düşman kesildi.

Bir şeye karar vermiş olduğu için değil de, sırf gereksiz bir merak güdüsüyle avludan geçerek geri döndü. Buna rağmen yine yoluna devam etti; ve dipte bir avluya açılan, kilitli duran bir kapı buldu. Bu kapının yanı başında bir kadın uyuklamaktaydı. Dikkatle bakınca bunun, vaktiyle buranın kapıcılığını eden adamın çiçek bozuğu karısı olduğunu anladı. Şaştı. Orta yaşlı, güçlü kuvvetli, şen ve şuh olarak hatırladığı kadına tekrar gözünü dikti. Kadının saçları sahibi gibi ağarmış bembeyaz olmuştu. Yüzü gözü kırışıklıklarla dolmuş, betibenzi solmuştu. Dişleri de, çenesinden sarkan sarı yılanları andırıyordu.

Vang Lung ona bakınca, bir anda, kucağında ilk çocuğuyla ve henüz toy bir delikanlıyken buraya geldiği andan beri kaç yıl ve bu yılların ne kadar da çabuk geçmiş olduğunu anladı. Ömründe ilk defa, yaşlılığın yavaş yavaş üzerine çökmek-

te olduğunu hissetti. O zaman hemen hemen kederli bir sesle kadına bağırdı:

— Uyan, kapıdan içeriye geçeyim!.. dedi.

Yaşlı kadın gözlerini kırpıştırıp, kurumuş dudaklarını yalayarak, yattığı yerden fırladı:

— Burayı bütün iç avluları kiralayacak olanlardan başka hiç kimseye açmaya iznim yok!.. dedi.

Vang Lung da ani bir kararla:

— Pekâlâ... yer hoşuma giderse, belki kiralarım!.. diye cevap verdi.

Fakat kadına kendini tanıtmadı. Arkasından içeriye girdi. Yolu tamamiyle hatırladı ve kadını izledi. Avlularda derin bir sessizlik hüküm sürüyordu. İşte şurası ilk geldiği odaydı. Şurada da, kırmızı cilâlı ince sütunların tuttuğu uzun taraçalar uzayıp gidiyordu. Kadının arkasından asıl büyük salona girdi ve geçmişi hatırlayarak burada, evin bir tutsağıyla evlenmek için beklediği zamandan beri yılların ne kadar çabuk geçmiş olduğunu düşündü. İşte yaşlı hanımın gümüş gibi pırıl pırıl parlayan ipekli giysilerle bezeli ince, pörsük vücuduyla oturduğu oymalı taht karşısındaydı.

Vang Lung, garip bir hisle sarsılarak, öne doğru ilerledi, vaktiyle kadının oturduğu yere oturdu. Elini masaya koydu ve bu durumun yarattığı bir gurur, azametle, ona gözlerini kırpıştırarak bakan, verilecek emirleri sessizce bekleyen yaşlı cadının kıpkırmızı yüzünü, gözlerini aşağıya doğru eğerek süzdü ve içinden, bilmeden bütün ömrünce özlemini çektiği tuhaf bir sevinç, bir mutluluk duygusu kabardı, çağladı. Sonra eliyle masaya vurarak, birden:

— Bu evi alacağım!.. dedi.

29

Bu sıralarda Vang Lung, bir şeye karar verdi miydi, sonunu artık eskisi kadar çabucak alamıyordu. Yaşlandıkça, işlerini bir an önce bitirip, günün geri kalan saatlerinde huzur ve istirahat içinde boşuna oturup, akşam güneşini seyretmek ve toprağında dolaştıktan sonra azıcık uyku kestirmek için sabırsızlanıyordu. Dolayısıyle, verdiği kararı büyük oğluna açtı ve

ona işi bitirmesini emretti. Sonra ortanca oğluna haber saldı; eşya taşınırken yardımda bulunmasını bildirdi; her şeyin hazır olduğu bir günde de taşındılar. İlk önce Nilüfer, Tutu, onların tutsak hizmetçileri ve eşyalar gitti. Onlardan sonra da Vang Lung'un oğlu, karısı, hizmetçileri, tutsakları taşındılar.

Fakat Vang Lung, hemen evden çıkmadı. Ortanca oğluyla birlikte orada kaldı. Doğduğu topraktan ayrılma zamanı gelince, bunu sandığı kadar çabuk ve kolaylıkla yapamadı; oğulları ısrar ve teşvikte bulununca da, onlara:

— Peki öyle ise, bana tek başıma kalacağım bir daire hazırlayınız... Günün birinde evde canım istediği zaman gelirim... Bugün de torunumun doğumundan bir önceki güne düşecek. Ha... ne zaman canım çekerse, durmam, toprağıma dönerim... iyi bilmiş olun!.. dedi.

Oğulları yeniden ısrar ettikleri zaman da:

— Pekâlâ... Yalnız, bir de zavallı aptalım var benim. Onu birlikte getireyim mi, getirmeyeyim mi, bilmiyorum?.. Zira, ben bakmasam, hiç kimse onu beslemez, yiyeceğiyle ilgilenmez!.. cevabını verdi.

Bu sözleri sırf büyük oğlunun karısına sitem etmek, onu azarlamak için söylemişti. Zira kadın, zavallı aptalın yanına gelmesine asla dayanamıyor, titizleşiyor ve tiksinerek:

— Böyle bir insanın yaşaması caiz değildir! Ona bakmak, karnımdaki çocuğun düşmesine birebir!.. diyordu.

Vang Lung'un büyük oğlu, karısının, bu çocuktan hoşlanmadığını hatırlayınca, sustu, bir daha da ağzını açmadı. O zaman Vang Lung, bu sitem edici, azarlayıcı sözlerinden pişman oldu ve usulca:

— Ortanca oğlumla evlenecek kızı bulunca gelirim. Zira, işler tamamlanıncaya dek Çing'in bulunduğu yerde oturmak daha elverişlidir... dedi.

Dolayısıyle ortanca oğlan da babasına ısrardan vazgeçti.

Artık evde, Vang Lung ile en küçük oğlu ve aptal kızından başka, amcası, karısı, oğlu, Çing ve yanaşmalardan başka hiç kimse kalmamıştı. Amca ile karısı ve oğlu, vaktiyle Nilüfer'in oturduğu iç avlulara geçtiler, buralarını kabullendiler. Bu durum ise Vang Lung'u üzmedi bile. Zira, amcasının günlerinin sayılı olduğunu, pek öyle fazla yaşayamayacağını apaçık anlamıştı. Ve işi gücü olmayan yaşlı adam ölünce de, Vang

Lung'un uşağa söylenenleri dinlemediği için amcasının delikanlı oğlunu kapı dışarı ettiğinden dolayı da hiç kimse onu ayıplayamayacaktı. Çing dış odalara taşınınca, işçiler de oraya götürüldüler. Vang Lung, oğul ve aptal kızıyla orta odalarda kaldı. Kendilerine hizmet etmek üzere de güçlü kuvvetli bir kadın tuttu.

Vang Lung uyudu. Vücudunu dinlendirdi. Hiç bir şeye kulak asmadı, hiç bir şeyle uğraşmadı. Zira, birdenbire yorgun düşmüştü. Artık evde derin bir sessizliğe gömülmüştü. Kendisini rahatsız edecek kimse kalmamıştı. Zira, en küçük oğlu, sakin ve babasıyle pek az karşılaşan bir çocuktu. Vang Lung da bu oğlunun ne biçim bir insan olduğunu pek bilmezdi. O kadar sakin, kuzu gibi bir yaratıktı, bu oğlan...

Sonunda Vang Lung, canlandı, dirildi ve ortanca oğluyla nikâhlanacak bir kız arayıp bulması için Çing'e emir verdi.

Çing yaşlanmış, bir kamış gibi kurumuş ve cılızlaşmışsa da, ruhunda hâlâ yaşlanmış ve sadık bir köpeğin kuvveti, kudreti vardı. Vang Lung da artık onun çapa sallamasına, veya sapan sürerek öküzlerin ardından gitmesine izin vermiyordu. Bununla beraber, yine de yararı oluyordu. Diğer işçileri gözetliyor, buğdaylar tartılır ya da ölçeklenirken malların başında duruyordu. Bu nedenle Vang Lung'un ondan yapmasını istediği şeyi duyunca, yıkandı. Temiz lâcivert pamukludan giysisini giydi. Şu köye, bu köye, oraya buraya gitti. Birçok kızlara baktı. Görücü gitti ve tekrar eve dönerek, anlattı:

— Oğlundan çok kendime seve seve bir eş seçmek isterdim. Eğer bu işi kendime yapsaydım, kendim de genç olsaydım, üç köy ötede iyi; etine dolgun, kendine bakan, o dikkatli ve daima gülmekten başka bir kusuru olmayan bir kız var. Onu alırdım. Babası da, kızı dolayısıyle ailenize bağlanmayı arzuluyor, bundan sevinç duyuyor. Çeyiz de bugünlerde yabana atılacak gibi değil. İyidir. Sonra adam toprak sahibi. Fakat ona sizden bir söz alıncaya dek bir cevap vermedim, bir sözde bulunmadım... dedi.

Vang Lung, bu teklifi uygun buldu. İşin bir an önce bitirilmesini istedi ve Çing'e kabul ettiğini söyledi. Kâğıtlar gelince de, mühürünü bastı, gönlü ferahladı:

— Artık bir oğlum daha kaldı. O zaman bu nikâhlar, dü-

günlerden kurtulacağım. Huzura, sükûna yaklaştığımdan dolayı memnunum... dedi.

Bütün bu işler bittikten sonra, nikâh günü kararlaşınca, Vang Lung, rahat etti; hatta, önceleri babasının yaptığı gibi, güneşte uyku bile kestirdi.

Vang Lung, Çing'in yaşlılıktan kuvvetten düştüğü, kendisinin ise yaşlılıktan ve yemeklerden hantallaştığı, uykucu; üçüncü oğlunun da henüz sorumluluk nedir bilemeyecek kadar küçük olduğu için, en uzak tarlalarından bir kısmını köydekilere kiralamanın iyi olacağı fikrine kapıldı, bu fikrini uyguladı da. Çevre köylerdeki insanlardan birçoğu, Vang Lung'un toprağını kiralamak ve kiracısı olmak için ona başvurdular. Kirada şu şekilde uyuştular: Ürünün yarısı, toprağın sahibi bulunduğu için Vang Lung'a ait olacak; diğer yarısı da, emek karşılığı araziyi kiralayana kalacaktı. Bundan başka, her iki tarafın da bulmak zorunda olduğu bazı şeyler vardı. Vang Lung gübre, fasulye ezmesi kalıplarını; zeytinyağı değirmeninde susamlar öğütüldükten sonra, arta kalan süprüntüleri kiracı da Vang Lung'un evinin belirli zahiresini sağlayacaktı.

Bundan sonra, vaktiyle yaptığı gibi, artık tarlalarını yönetmeye gerek olmadığından, Vang Lung arada sırada kasabaya indi. Kendine hazırlattığı avluda uyudu. Fakat gündüz olunca da, şafak söker sökmez açılan kale kapısından geçerek, toprağına döndü. Tarlaların taze kokusunu kokladı ve kendi topraklarına varınca da neşelendi. Sevinç duydu. Sanki tanrılar bir kerecik olsun şefkatli, merhametli davranmışlar; Vang Lung'un yaşlılığında huzur ve sükûnunu hazırlamışlarmış gibi; vaktiyle bütün ev halkını tedirgin eden, şimdi ise durulmuş bulunan, işçilerden birinin karısı olan hizmetçi kadından başka hiç bir kadına bakmayan amcasının oğlu, kuzeyde patlayan bir savaşı duydu. Vang Lung'a gelerek:

— Kuzeyimizde savaş olduğunu söylüyorlar. Ben de bir şeyler yapmak, görmek için oraya gidecek ve bu savaşa katılacağım. Eğer daha fazla giysi, yatak, yorgan ve omuzuma vuracak bir de yabancı malı baston satın alacak kadar gümüş para verirsen gideceğim dedi.

Vang Lung'un kalbi sevinçten yerinden fırlayacakmış gibi oldu. Fakat bu sevincini ustalıkla sakladı, yalancıktan duraksar gibi davrandı:

— Sen ki, amcanın biricik oğlusun, ölümünden sonra onun varlığını sürdürecek başka kimse yoktur. Sen de savaşa gidersen, işler neye varır?.. dedi.

Fakat delikanlı gülerek cevap verdi:

— Ben aptal değilim ya!.. Yaşamımın tehlikeye düşebileceği bir noktada, bir yerde bulunmayacak, durmayacağım. Bir savaş olsa, bitinceye kadar savaş alanından uzaklaşacağım. Bir hava değiştirmesini, şöyle küçük bir geziye çıkmak, yaşlanmadan önce yabancı memleketleri görmek istiyorum...

Vang Lung canı gönülden delikanlıya gümüş paralar verdi. Bu kez de bu para vermek sorunu, ona hiç güç gelmedi, delikanlının avucuna paraları boşalttı, kendi kendine de:

— Eh oğlan, bu maceradan hoşlanırsa, melundan kurtulacağız. Zira, memleketin bir yerinde daima bir savaş vardır... dedi, sonra yine ekledi: Eğer şansım yardım ederse, ölebilir de... Zira savaşta bazen ölenler bulunabilir!..

O zaman pek keyiflendi, ama belli etmedi. Oğlunun gideceğini duyup da hafifçe ağlayan amcasının karısını teselli etti, ona daha fazla afyon verdi. Çubuğunu yaktı:

— Hiç kuşkulanma ki, oğlun subay olacak, biz de sayesinde şerefleneceğiz!.. dedi.

Artık nihayet evde dirlik düzenlik yer etmişti. Yazlıktaki evde, kendinden başka uyuyan iki kişi kalmış, kasabada da Vang Lung'un torununun doğum saatleri yaklaşmıştı.

Artık Vang Lung, bu doğum saati yaklaştıkça, kasabadaki evde gitgide daha fazla kaldı, avlularda dolaştı durdu. Dolaşırken de, olup bitenleri dalgın dalgın düşünmekten kendini alamadı. Öyle ya, zamanında büyük Hvang ailesinin yaşadığı bu avlularda, şimdi kendi, karısı, oğulları ve onların karılarıyle birlikte ömür sürüyor; üçüncü kuşağın da bir çocuğu doğmak üzere bulunuyordu.

Bütün bunlardan Vang Lung'un kalbi coştu. Öyle ki, ne satın aldıysa memnun kalmadı. Ailede hepsine arşın arşın satenler, ipekliler aldı, zira güneyin kara ağacından yapılma oymalı masalar, oymalı iskemlelerin arasında hemen hemen, yalnız pamuklu giysiler pek fena duruyordu. Tutsaklar da yırtık pırtık giysiler giymesinler diye onlara metrelerce lâcivert ve siyah pamuklu kumaşlar satın aldı. Büyük oğlunun kasabada

tanıştığı arkadaşları avluya gelip bütün bu şeyleri görecekler diye de sevindi.

Vang Lung'un canı iyi, nefis yemekleri çekti. Bir zamanlar, bir sarımsak sapına sarılı buğday ekmeğiyle sevinirken, gündüzleri geç vakte kadar uyuduğu, toprakta bedenen çalışmasından, teke yumurtasından, güney balığından ve kuzey denizlerinden gelen istiridyelerden, ördek yumurtalarından, zengin adamların körleşen iştihalarını açmak için kullandıkları bütün şeylerden yedi. Oğulları ve Nilüfer de bunlardan yedi. Bütün bu olup bitenleri gören Tutu güldü:

— Tıpkı eski günlerde bu avlulardan sürdüğüm yaşamı yaşıyor gibiyim. Yalnız şimdi, bu vücudum kurumuş, pörsümüş ve yaşlı bir «sahip» e bile lâyık değil... dedi.

Bunları söylerken de şeytanca bir bakışla Vang Lung'a baktı, bir daha güldü. Vang Lung ise onun bu anlamlı, âdeta davet edici sözlerini duymamazlıktan geldi: Buna rağmen, kadının onu «yaşlı efendi» yle ölçmesinden hoşlandı.

İşte, böyle canları istediği zaman yatıp kalkarak, zevk ve safa içinde yaşayarak, Vang Lung torununun doğumunu bekledi. Bir sabah bir kadının inlediğini duydu. Büyük oğlunun dairesine gitti. Oğlu, karşısına çıktı:

— Doğum saati yaklaştı. Fakat Tutu, doğumun uzun süreceğini söylüyor. Zira kadınım zayıf yapılı. Onun için de doğum güç oluyor... dedi.

Bunun üzerine Vang Lung, kendi dairesine döndü. Oturarak çığlıkları dinlemeye koyuldu. Yıllardan beri de ilk defa olarak korktu, ürktü; bazı ruhların yardımına muhtaç olduğunu hissetti. Kalktı, bir aktara gitti, günlük satın aldı ve merhamet tanrıçasının yaldızlı hücrelerinde yer tuttuğu kasabadaki tapınağa gitti. Oralarda işsiz güçsüz dolaşan bir papazı çağırdı. Ona para vererek, günlüğü, tanrıçanın önüne yerleştirmesini ve huzurunda: «Sana bir erkek olarak, böyle günlük getirmek benim için uğursuz gelecek. Fakat, neredeyse ilk erkek torunum dünyaya gelecek, bir kasaba kadını ve çok dar, zayıf yapılı bir ana için, bu pek güç bir doğum... Üstelik oğlumun anası da ölmüştür, bu günlüğü sana verecek başka bir kadın yoktur...» diye dua etmesi emrinde bulundu. Sonra, papazın tanrıçanın önündeki vazoda bulunan küllerin içine günlüğü atışını seyrederken ani bir korku ve dehşetle:

— Ya bir erkek torun yerine, kız doğarsa?.. diye düşündü ve telâşla seslendi:

— Eğer bir erkek torunum olursa, tanrıçaya yeni ve kırmızı bir giysi adağım olsun. Eğer kız doğarsa, hiç bir şey vermeyeceğim!.. dedi.

Bir erkek torun değil de, bir kız olması olanağını düşünmemiş bulunduğu için, heyecanla tapınaktan çıktı, ortalık pek sıcak ve sokaklarda bir karış toz olmasına rağmen, oradan ayrıldı ve bir miktar daha günlük satın aldı. Sonra oturdukları yerden toprağı, tarlaları seyreden iki tanrının bulunduğu köy tapınağına vardı, günlüğü tapınağın içerisine attı. Yaktı ve çifte tanrıya mırıldandı:

— Bizler; yani babam, ben ve oğlum, şimdiye kadar sizlere baktık... Oğlumun, bedeninin ürünü dünyaya gelmek üzeredir. Eğer bu ürün bir oğlan şeklinde görünmezse, bundan sonra ikinize hiç bir şey yapılmayacak!.. dedi.

Elinden gelen her şeyi yapmış olarak, son derece yorgun ve bitkin bir halde dairesine döndü. Masasına oturdu. Bir tutsağından çay, ötekisinden de yüzünü silmeye, kaynamış suya batırılıp sıkılmış bir havlu isteyecek oldu. Ellerini çırptığı halde, tutsaklardan hiç biri görünmedi. Hiç kimse ona aldırmadı. Şuraya buraya koşuşmalar oluyordu. Fakat Vang Lung, bebeğin doğup doğmadığını, oğlan mı ya da kız mı olduğunu sormak için tutsaklardan birini durdurmaya cesaret edemedi. Orada, yorgun argın ve üstü başı toz toprak içinde oturdu, hiç kimse de onunla konuşmadı.

Sonunda, bu kadar uzun bekleyip de, artık neredeyse gece bastırırken, Nilüfer, müthiş ağırlığından dolayı küçücük ayaklarının üzerinde yalpalana yalpalana ve Tutu'ya yaslanarak içeriye girdi. Güldü, yüksek sesle de:

— Evde, oğlunun bir oğlu oldu. Anne ve çocuk da sağ. Bebeği gördüm. Güzel ve sıhhati yerinde... dedi.

O zaman Vang Lung da güldü. Ayağa kalktı. Ellerini şaklattı. Tekrar gülerek:

— Âlâ... Ben de ilk oğlu doğmak üzere bulunan bir insan gibi, ne yapacağımı şaşırmış ve her şeyden korkarak burada oturuyordum!.. dedi.

Nilüfer, kendi odasına yollanınca, Vang Lung tekrar iskemlesine çöktü, içinden:

— Ötekisi, ilk çocuğunu, oğlumu doğurduğu zaman bu kadar korkmamıştım... diye düşündü. Ve sessizce, dalgın dalgın oturmaya devam etti; o günü: O-lan'ın yalnız başına küçük, karanlık odaya girişini, kendi kendine kimsenin yardımı olmaksızın, sesi sedası çıkmadan oğul oğul üstüne doğuruşunu, kızlarını dünyaya getirişini, sonra da tarlaya gelerek tekrar yanıbaşında çalışmaya koyuluşunu hatırladı.

Yine, çok eski bir düşü anarmış gibi, O-lan'ın bir ara işini bırakarak çocuğunu bol bol besleyişini, emzirişini ve gür beyaz sütün memelerinden fışkırarak yere damlayışını hatırladı. Bu anı, sanki hiç olmamış gibi, ona çok uzak bir olay şeklinde göründü.

Derken oğlu, azametli bir tavırla gülümseyerek içeriye girdi ve yüksek sesle:

— Erkek çocuk doğdu, baba!.. dedi ve artık onu memeleriyle besleyecek, onu emzirecek bir kadın bulmalıyız. Zira karımın çocuğa süt vererek güzelliğinin bozulmasını, kuvvetinin çökmesini istemiyorum. Kasabadaki, şehirdeki mevki sahibi kadınların hiç bir çocuğunu emzirmiyor.

Vang Lung, üzüntüsünün nedenini anlayamadan, bilmeden; kederli bir sesle:

— Mademki karın çocuğunu emziremiyor ve böyle gerekiyor... O halde dediğin gibi olsun!.. dedi.

Çocuk bir aylık olunca, Vang Lung'un oğlu olan babası bir doğum şöleni verdi. Bu şölene kasaba ve şehirden konuklar, karısının anası, babası ve şehrin büyüklerini çağırdı. Yüzlerce tavuk yumurtasını kırmızıya boyattı, bunları her konuğa ya da konuklar gönderen herkese dağıttı. Bütün ev baştanbaşa neşe ve sevinçle çalkandı. Zira çocuk, tombul ve gürbüz bir oğlandı. Onuncu gününü geçirmiş, yaşamıştı. Bu ise bir korkunun, tehlikenin atlatıldığına işaretti. Onun için de evde bulunanların tümü de neşelendiler.

Doğum şöleni bitince Vang Lung'un oğlu, babasına gelerek:

— Mademki, evimizde üç kuşak yerleşmiş bulunuyor, şu halde, büyük ailelerde olduğu gibi, bizim de bir soy yazıtımız, şeceremiz olmalı ve bayram günlerinde tapınılmak, dua edilmek üzere de bu yazıtları hazırlamalıyız. Zira, artık kökleşmiş bir aileyiz... dedi.

Bu fikir Vang Lung'un çok hoşuna gitti. Yazıtları ısmarladı. Bunları büyük avluya sıraladı. Bir tanesinde büyükbabasının, diğerinde babasının adı vardı. Vang Lung'la oğullarının öldükleri zaman yazılacak olan isimleri için de açık yerler bırakılmıştı. Vang Lung'un oğlu bir günlük testisi satın aldı ve yazıtların önüne yerleştirdi.

Bu iş olup bitince Vang Lung, merhamet tanrıçasına adamış olduğu kırmızı giysiyi hatırladı ve parasını vermek üzere tapınağa gitti.

Sonra tapınaktan dönüşte, sanki tanrılar gönülden vermeye ve hediyenin içinde herhangi bir yerinde bir acı, ıstırap dikeni saklamadan yapamazlarmış gibi, hasat tarlalarından biri koşup gelerek Vang Lung'a Çing'in birdenbire fenalaştığını, ölüm halinde yattığını, onu ölürken görmeye gelmesi için kendisinden ricada bulunduğunu söyledi. Vang Lung, hâlâ solumakta olan adamın sözlerini duyunca, öfkeyle haykırdı:

— Anlaşılan tapınaktaki melun çift, bir şehir tanrıçasına bir kırmızı giysi verdim diye kıskançlık gösteriyor ve kendilerinin çocuk doğumu üzerinde hiç bir etki, nüfuz ve istemleri olmadığını, yalnız toprağa karışacaklarını bilmiyor!.. dedi.

Hernekadar, öğle yemeği hazırlanmışsa da, tahta çatalları eline almadı ve Nilüfer'in yüksek sesle: «Akşam güneşi çıkıncaya kadar bekle!..» diye bağırmasına rağmen, aldırmadı ve evden dışarıya çıktı.

Nilüfer, kocasının bu hareketini görünce, bir tutsakla arkasından yağlı kâğıttan yapılma bir şemsiye koşturdu. Fakat Vang Lung, o kadar hızlı yol aldı, koştu ki, tıknaz hizmetçi kadın, şemsiyeyi, efendisinin başı üzerinde tutmakta epeyce güçlük çekti.

Vang Lung, derhal Çing'in yatırıldığı odaya girdi, orada bulunan kimseye, yüksek sesle seslendi:

— Peki nasıl, neden oldu böyle?..

Oda, oraya birikmiş olan işçilerle doluydu. Hepsi birden telâşla ve karmakarışık cevap verdiler:

— Harmanda bizzat kendi çalışmak istedi. Biz: «Yapma... iyi değil. Hele bu yaştan sonra yaramaz!..» diyecek olduk. Yeni tutulmuş bir ırgat, işçi vardı. El dövenini iyi tutamıyordu. Çing ona göstermeye, öğretmeye kalkıştı... Eh!.. Bu, yaşlı bir insan için oldukça ağır bir iştir!.. dediler.

Onun üzerine Vang Lung, müthiş bir sesle bağırdı:

— Getirin bakayım o işçiyi bana!..

Irgatlar, yeni tutulan adamı Vang Lung'un önüne ittiler. Adam titreyip, çıplak dizleri birbirine vurarak olduğu yerde dikildi kaldı. Bu, yuvarlak, durgun gözleri öküz gözüne benzeyen, dişleri alt dudağının üstünden âdeta küçük bir raf gibi iri yarı, kaba saba, hantal, kıpkırmızı suratlı bön bir köy çocuğuydu. Fakat Vang Lung ona hiç acımadı. Ve onun her iki yanağını da şamarladı. Sonra tutsağın elinden şemsiyeyi aldı, köylü çocuğun başına, yüzüne, gözüne indirdi. Hiç kimse de, kızgınlıkla kanının coşup, o yaşta onu zehirlemesinden korkarak durdurmaya cesaret edemediler. Salak oğlan da kabahatli kabahatli, dişlerini sıka, kenetleye, azbuçuk ağladıysa da bu dayaklara katlandı.

Derken Çing yattığı yerden inledi. Vang Lung şemsiyeyi yere attı ve bağırdı:

— Yahu burada herif ölüyor, ben de tutmuş bir budalayı dövmekle oyalanıyorum!.. dedi.

Çing'in yatağına oturdu. Elini avucuna aldı. Tuttu. Bu el, kurumuş, solmuş meşe yaprağı gibi hafif ve kavruktu. Bir deri bir kemik kalmıştı. O kadar kuru, hafif ve ılıktı ki, içinden kanın dolaştığına inanmak olanaksızdı. Fakat her zaman uçuk ve sarı olan Çing'in yüzü, şimdi azıcık kanıyle kararmış, morarmış ve leke leke olmuştu. Nefesi ise bir kasırga gibi ağzından çıkıyordu. Vang Lung ona doğru eğildi ve yüksek sesle kulağına bağırdı:

— İşte geldim ve sana babamınkiyle eş bir tabut alacağım!.. dedi. Fakat Çing'in kulakları, kendi kanıyle dolmuş, tıkanmıştı. İşitmiş olsa bile, hiç bir hareket ve işarette bulunamadı. Yalnız, bulunduğu yerde cançekişe çekişe yattı. Böyle de öldü.

Artık bir hayat eseri görünmeyince de Vang Lung, Çing' in üzerine eğildi ve ağladı. Vang Lung öz babası öldüğü zaman bile böyle ağlamamıştı. Çing'e en iyi cinsten bir tabut ısmarladı. Cenazesine rahipler getirtti. Kendi de beyaz yas giysileri giyerek tabutun arkasından yürüdü. Hatta, ölen sanki bir akrabasıymışcasına, büyük oğluna da, ayak bileklerine beyaz bezler sardırttı. Oğlan her ne kadar yakınarak:

— Çing, nihayet yanaşmaların başıydı. Bir uşağa yas tut-

mak yakışmaz!.. dediyse de Vang Lung, oğluna üç gün zorla yas tutturdu. Vang Lung'a kalsaydı o, Çing'i babasıyle karısı O-lan'ın yattıkları etrafı duvarla çevrili mezarlığa gömecekti. Fakat oğulları, istemediler, yakındılar buna:

— Anamız ve büyükbabamız, bir uşakla yanyana mı yatacak?.. Biz de aynı âkıbete mi uğrayacağız o yaşta?.. dediler.

O zaman Vang Lung, onlarla başedemediği, yaşlandığından evinde huzur ve sükûn istediği için, sesini çıkarmadı ve Çing'i duvarın dibine gömdürdü. Böyle yapışına da fazlasıyle sevindi:

— Burası ona yaraşır. Zira, bütün ömründe, fenalıklara karşı beni koruyan oydu... dedi. Sonra kendi ölünce de, onu Çing'in, mümkün olduğu kadar yakınına gömmelerini oğullarına vasiyet etti.

Artık Vang Lung eskisinden daha az topraklarını görmeye, kontrola gitti. Zira Çing öleli oralarda yalnız başına dolaşmak ona acı geliyor, onu sanki hançerliyordu. Sonra çalışmaktan da bezmiş, usanmıştı. Tek başına sert topraklarda yürürken kemikleri sızlıyordu. Onun için de elinden geldiği kadar bütün tarlalarını kiraya verdi, köylüler de buralarını, iyi, verimli toprak olduğunu bildiklerinden, can ve gönülden kiraladılar. Fakat Vang Lung, arazisinden bir karış yer bile satmaya yanaşmadı, her seferinde, buralarını, uyuşulan bir ücret üzerine, ancak yıllığına kiraladı. Bu suretle bu toprakların hâlâ öz malı olduğu ve kendi elinde bulunduğu hissiyle yaşadı.

Bir işçisiyle karısı ve çocuklarını, kasabadaki evde yaşayan bir afyonkeşe bakmaya, onların hizmetlerini görmeye memur etti. En küçük oğlunun heyecanlı, istekli bakışlarını görünce de:

— İstersen, sen de benimle köydeki evime gelebilirsin? Aptal kızımı yanıma alacağım. O da benim bulunduğum avluda barınabilir. Çing'in ölümüyle çok yalnız kaldık. Bunun için de zavallı aptal kızıma iyi davranıp davranmayacaklarını, acımayla bakıp bakmayacaklarını bilmiyorum. Zira, çocuğu dövüp dövmediklerini ya da iyi besleyip beslemediklerini söyleyecek başka kimse kalmadı bana. Hem bundan böyle sana toprağı öğretecek başka insan da yok... dedi.

Ve Vang Lung, en küçük oğluyla aptal kızını yanına aldı, ondan sonra da uzun bir süre arazisindeki eve pek seyrek olarak gitti.

30

Vang Lung için, artık durumundan yakınacak, hatta istediği, beklediği başka bir şey kalmamış gibiydi. Zira, toprağına bakıldığı ve paraları da yorulmadan doğrudan doğruya eline geldiği için, bundan böyle güneşte aptal kızının yanında iskemlesine oturur, çubuğunu tüttürür, tokurdatır ve huzur içinde yaşayabilirdi.

Vang Lung bu emeline ulaşacaktı ama, eğer hiç bir şeyden hoşnut kalmayan, kendi halinden asla memnun olmayan ve daima fazla şeyler elde etmek hırsıyle etrafa saldıran en büyük oğlu bulunmasaydı... İşte bu oğlu, günün birinde babasına gelerek:

— Bu evde şuna buna ihtiyacımız var. Sadece bu iç avlularda yaşamakla büyük bir aile olabiliriz, diyerek kendimizi aldatmayalım!.. Bak altı ay sonra küçük kardeşimin düğünü olacak, oysa ne konukları oturtacak kadar iskemlemiz, şölen vermeye yetecek kadar taslarımız, masalarımız, ne de odalarda yeter derecede eşyamız var. Hem, konukları büyük kapılardan ve adi halkın üşüştüğü, kapladığı, kokuttuğu, gürültü ve şamataya boğduğu avlulardan geçirmek ayıp. Üstelik, kardeşim evlenecek, çocukları olacak; benim de çocuklarım olacak. O zaman şimdiki yerimiz bize dar gelecek. Onun için bu avluları da tutmalıyız!.. dedi.

Vang Lung temiz ve şık giysileriyle karşısında duran oğluna baktı. Gözlerini kapadı. Nargilesini hızlı hızlı tokurdattı ve homurdandı:

— Eee!.. Yine ne var, ne istiyorsun?..

Delikanlı, babasının kendisinden bezmiş olduğunu anladı, fakat inadına sözüne devam etti. Sesini biraz daha yükselterek:

— Diyorum ki, dış avluları da tutalım, böylelikle bizim gibi, bu kadar çok parası ve verimli toprağı olan bir aileye yaraşan, yakışan şeyi yapalım...

O zaman Vang Lung, nargilesinin marpucu ağzında, mırıldandı:

— İyi ama, toprak benim. Ve sen bir kerecik olsun bu toprağa elini sürmüş değilsin!..

Bu söze karşı delikanlı hiddetlenerek:

— Fakat babacığım, benim bir bilgin, okumuş olmamı isteyen sendin! Toprak sahibi bir adamın oğlu olmaya çalışınca beni küçük görüyor, karımla beni birer yanaşma yapmak istiyorsun!.. dedi ve kızgınlıkla geri döndü. Oradan bir kasırga gibi uzaklaştı, hızından sanki kafasını, avludaki burula burula yükselen çam ağacına çarpacakmış gibi fırladı, gitti.

Vang Lung, daima çatık kaşlı, kızgınlığı burnunda olan delikanlının, kendisine bir fenalık yapmasından endişelenerek, ona seslendi:

— Bildiğin gibi yap!.. Keyfin nasıl isterse öyle yap!.. Yalnız beni rahatsız etme!..

Bunu duyan delikanlı, babası belki bu fikrinden vazgeçer korkusuyle hızla avludan uzaklaşarak, sonsuz bir mutlulukla evine gitti. Derhal Şusov'dan oymalı ve işlemeli masalar, sandalyeler, kapı aralıklarına asmaya kırmızı ipek perdeler; büyük küçük vazolar ve elde edebildiği kadar güzel kadın resimleriyle dolu kâğıt tablolar, güney kısımlarında gördüğü gibi avlularda yapma kayalıklar meydana getirmek için türlü türlü ve acayip kayalar satın aldı, bunlarla da günlerce uğraştı.

Bütün bu şuraya buraya gidip gelmeler yüzünden, birçok kereler, hatta her gün dış avlulardan geçmek zorunda kaldı. Buralarda yaşayan ayak takımı arasından burnunu tıkamadan bir türlü geçemedi. Onlara dayanamıyordu. Öyle ki, bu avlularda oturanlar, o gittikten sonra arkasından güldüler:

— Vaktiyle babasının çiftliğinde yığılı duran gübrelerin kokusunu unutmuş galiba!.. dediler.

Yine de hiç birisi, o geçerken bu sözleri onun yüzüne karşı söylemek cesaretini kendinde bulamadı. Çünkü, zengin bir adamın oğluydu. Yılbaşı gelip de, kira sorunları ortaya çıkınca, bu avlularda yaşayan avam halk, oda ve avlu kiralarının artırılmış olduğunu, zira başkalarının daha fazla verdiğini öğrendiler ve eşyalarını toplayıp, sırtlayarak yerlerinden taşınmak zorunda kaldılar.

Hernekadar Vang Lung'un oğlu zeki davranmış, bu hususta kimseye bir şey çıtlatmamış, bütün işini yabancı diyarlarda bulunan eski sahibi yaşlı Hvang'ın oğluna mektuplar yazarak görmüşse de, halk, avluları onun kiraladığını derhal anladı. Yaşlı Hvang'ın oğlu da, eski evine nereden ve ne şekilde

olursa olsun, en çok para temin etmekten başka bir şey düşünmezdi.

Bunun üzerine kiracılar oradan taşınmak zorunda kaldı ve zengin bir adamın isteklerine kurban edildikleri için de küfürler yağdırıp, yakınarak, yırtık pırtık eşyalarını toplayıp sırtlayarak odalarından çıktılar. Hiddetleri coşa kabara, zenginler çok zenginleşseler bile, yoksulların daima eski yuvalarına döndüğü gerçek olduğuna göre, günün birinde muhakkak buralara tekrar geleceklerini homurdanarak uzaklaştılar.

Fakat Vang Lung, bütün bu tehditleri duymadı bile... Zira daima iç avlularda yaşıyor, pek nadir olarak dışarıya çıkıyordu. Yaşlandıkça rahatına düşkünlüğü daha fazla artıyor, yiyip içiyor, uyuyordu. Bütün işleri büyük oğlunun eline bırakmıştı. Büyük oğlu, doğramacıları, ve usta marangozları çağırdı. Onlar da, adi halkın kaba, savruk kullanışları yüzünden viraneye çevirdikleri odaları ve avluları arasındaki kemerleri, kapıları onardılar. Vang Lung'un oğlu, havuzları yeniden yaptırdı ve içine mercan balıkları, alabalıkları satın aldı. Her şeyi tamamladıktan, güzellikten anladığı kadar da her yeri süsledikten, dekora ettikten sonra, havuzlara nilüferler, zambaklar, Hindistan'ın kızıl yemişli bambularını ve güney kısımlarında görüp de hatırlayabildiği her şeyi dikti. Karısı da, kocasının neler yaptığını görmek için, dışarıya çıktı: birlikte, her oda ve avluyu gezdiler. Kadın, hâlâ birtakım şeylerin, öte berinin eksik olduğunu anladı, delikanlı da bunları almak için karısını büyük bir dikkatle dinledi.

Kasaba sokaklarındaki halk, Vang Lung'un yaptırdığı şeyleri duydu ve etrafta tekrar zengin bir adamın oturmakta olduğu büyük evde olup bitenlerin dedikodusu aldı yürüdü. Vaktiyle Vang Lung'u çiftçi Vang diye ananlar, şimdi onu *Büyük Adam Vang,* ya da *Zengin Vang* diye çağırmaya başladılar.

Bütün bu yapılan işler için harcanan para, Vang Lung'un elinden azar azar çıktı. O kadar ki, Vang Lung bu paraların ne zaman harcandığını anlamadı bile. Zira, büyük oğlan her seferinde, gelerek:

— Şurası için yüz gümüş sikke gerek.

— Azıcık bir parayla onarabilecek ve yepyeni olacak bir kapı var... ya da: Ta, şuraya bir masa ister!.. dedi.

Vang Lung ise, avlusunda dinlenerek, oturup çubuğunu tüttürerek azar azar gümüşleri oğluna verdi. Zira, her hasat mevsiminde toprağından bolca para geliyordu. Bunun için de oğlu, her para istediğinde, reddetmedi onu ve kolaylıkla çıkarıp verdi.

Bir sabah, güneş henüz duvarı aştığı sırada, ortanca oğlu onun avlusuna gelip de:

— Baba, böyle oluk gibi para akıtılmasının, harcanmasının bir sonu gelmeyecek mi?.. Bizim bir sarayda oturmamıza olanak var mı?.. Bu kadar parayı yüzde yirmi ile faize yatırsak, şu kadar gümüş para kazanırız. Hem, bütün bu havuzların, meyve bile vermeyen çiçekli ağaçların ve bu anlamsız gonca açmış zambakların yararı ne?.. demeseydi Vang Lung, o ana kadar harcadığı paranın miktarından haberi bile olmayacaktı.

Vang Lung, iki kardeşin bu yüzden kavgaya tutuşacaklarını anladı ve huzuru bozulacağından korkarak, telâşla cevap verdi:

— Bütün bunlar, sırf senin düğünün şerefine!.. dedi.

O zaman genç adam, hırçın bir tavırla gülümseyerek, hiç de memnuniyet, sevinç ifade etmeyen bir sesle, babasının bu sözlerine karşılık:

— Bir düğünün gelinden on kat fazlaya mal olması garip!.. Öldüğün zaman aramızda bölünecek olan mirasımız, sırf ağabeyimin lüzumsuz bir hevesi yüzünden çarçur ediliyor, savrulup gidiyor!.. dedi.

Vang Lung, bu oğlunun Nuh deyip de peygamber demediğini, onunla tartışmaya kalkarsa asla başa çıkamayacağını bildiği için de derhal cevap verdi:

— Âlâ... âlâ!.. Bu işe bir son vereceğim. Ağabeyinle konuşacağım ve kesenin ağzını da kapayacağım. Artık yeter!.. Haklısın...

Delikanlı, içinde ağabeyisinin harcadığı bütün paraları yazan bir kâğıt getirmişti. Vang Lung, bu kâğıdın uzunluğuna baktı ve acele acele:

— Daha yemek yemedim. Bu yaşta sabahları yemek yemezsem içim bayılıyor. Buna bir başka zaman bakarız!.. dedi ve geri dönerek kendi odasına girdi. Böylelikle de ortanca oğlunu savdı.

O akşam büyük oğluyla konuştu. Ona:

— Artık bütün bu boyatma, temizleme işlerini bitir. Bu kadarı yeter. Biz nihayet köylü insanlarız!.. dedi.

Fakat delikanlı, gururla cevâp verdi:

— Hayır, biz köylü değiliz!.. Kasabadakiler bizi büyük Vang ailesi diye anmaya başlamış bulunuyorlar. Bu isme değer bir şekilde yaşamamız yerindedir. Buna değer de. Eğer kardeşim, gümüşün anlamını yalnız gümüş olarak değerlendiriyor, ondan ilerisini görmüyor ve bu yetenekte de değilse, karımla ben ismimizin şerefini yükseltecek ve koruyacağız!..

Vang Lung, o ana kadar kasabalıların kendi evine bu ismi verdiklerinden haberi olmamıştı. Zira, yaşlandıkça pek nadir çayhanelere gidiyor, hele kendi işini görecek ortanca oğlu olduğu için de zahire pazarına hiç uğramıyordu. Bunun için de bu haberden gizlice memnun oldu:

— Pekâlâ... dedi. Büyük aileler de topraktan yetişmedir ve toprağa bağlıdırlar...

Fakat oğlan, ukalâca cevap verdi:

— Öyle ama, onlar toprakta kalmazlar. Dal budak salar, çiçek ve meyve verirler.

Vang Lung, oğlunun kendisine böyle çabucak ve kolayca cevap vermesinden hoşlanmayarak:

— Ben ne söylüyorsam o olacak!.. dedi. Artık oluk gibi para akıtmayı bırak!.. Ve eğer köklerin de meyve vermeleri isteniyorsa, iyice toprağın içinde kalmalıdırlar!..

Akşam yaklaşmakta olduğundan Vang Lung, oğlunun avludan çıkıp kendi dairesine gitmesini, yanından uzaklaşıp, sular kararırken onu huzur ve sükûn içinde yalnız başına bırakmasını diledi. Fakat bu oğlu, başına bir dert olmuştu. Delikanlı, artık ona itaat etmek zorundaydı. Zira, hiç değilse şimdilik içinde oturduğu odalardan ve avlulardan memnun görünüyordu. Sonra, istediklerini de yaptırmıştı. Ama yine de:

— Pekâlâ baba... Ama bir sorun daha var...

O zaman Vang Lung, çubuğunu yere fırlattı ve bağırdı:

— Sizlerden hiç rahatım olmayacak mı yahu?..

Delikanlı inatla sözüne devam etti:

— Bu sözettiğim sorun, ne benim, ne de oğlumla ilgili. Bu, senin oğlun olan en küçük kardeşime ait bir iş... Onun

böyle cahil büyümesi doğru değil, ona bir şeyler öğretilmelidir.

Vang Lung, bunun üzerine bakakaldı. Zira, yeni bir teklif karşısında bulunuyordu. En küçük oğlunun yaşayışını çoktan düzenlemiş, onun ne olacağını kararlaştırmıştı.

— Bu evde daha fazla işkembe dolusu harflere ihtiyaç yok artık! İki tane yeter! Ben öldüğüm zaman, küçük kardeşin toprağa bakacak!.. dedi.

Büyük oğlan bunun üzerine:

— Evet... İşte onun için de, kardeşim geceleri ağlıyor ve yine bunun için de beti benzi solmuş, düdük gibi kalmış zavallı!..

Vang Lung, oğullarından bir tanesinin toprakta çalışmasına karar vermiş bulunduğundan, küçük oğlundan hayatında ne olmak istediğini asla sormamıştı. Büyük oğlunun bu sözlerini işitince, beyninden vurulmuşa döndü, fakat sesini çıkarmadı. Yerden ağır ağır nargilesini kaldırdı ve üçüncü oğlunu düşündü. En küçük oğlu, kardeşlerinden hiç birine benzemezdi. Annesi gibi sessizdi, ağzı var dili yoktu. Böyle olduğu için de kimse ona gereken ilgiyi göstermezdi.

Vang Lung, ne yapacağını bilemeyen, âdeta işittiklerine inanamayan bir tavırla, büyük oğluna sordu:

— Sen onun böyle dediğini duydun mu?

Delikanlı cevap verdi:

— İstersen kendin sor baba!..

Vang Lung, birden karşı koymaya kalktı ve sesi pek fazla dikleşerek:

— İçinizden biri mutlaka toprakta kalmalıdır!.. dedi.

Delikanlı ısrar etti:

— Neden kalmalı baba?.. Sen, oğullarını köle gibi kullanmak ihtiyacında olmayan bir adamsın. Hem yakışık da almaz. Halk o zaman senin alçak kalpli bir insan olduğunu söyleyecek; kendi prensler gibi yaşarken, oğlunu bir yanaşma gibi kullanıyor, diyecek!..

Delikanlı kurnazca davranıyor, ustalıklı konuşuyordu. Zira, babasının, etrafın kendisi için ne düşündüğüne fazlasıyle önem verirdi, bunu biliyordu. Konuşmasına devam etti:

— Bir öğretmen tutar, kardeşimize ders verdirtiriz. Sonra bir güney okuluna yollarız. Orada okur. Mademki bu evde

sana yardım edecek ben varım. Ortanca kardeşimin ise işi yetkin. O halde izin ver de, küçük kardeşimiz istediği işe girsin!.. dedi.

Vang Lung sonunda razı oldu:

— Oğlanı bana gönder!.. dedi.

Biraz sonra Vang Lung'un en küçük oğlu geldi, babasının önünde durdu. Vang Lung, onu inceledi bir süre. Bu oğlu uzun boylu ve narin bir delikanlı olmuştu. Anasının sessizliği ve vekarından başka hiç bir tarafı, kendine ya da anasına benzemiyordu. Fakat şimdi, kocasının evine gitmiş olan ve artık Vang Lung'un eviyle ilgisi kalmamış bulunan kızı müstesna, öteki çocuklarından daha üstündü. Yalnız, delikanlının alnının iki tarafında, güzelliğini âdeta bozacak, taze fakat kansız yüzüne pek kaba düşen çaprazvari iki kalın ve siyah kaş vardı. Öyle ki, delikanlı, kaşlarını çattığı zaman (ki bu kaş çatışları pek kolay olurdu) bu siyah ve kalın çizgiler birbirine yaklaşırdı.

Vang Lung, oğluna baktı, baktı. Onu epeyce seyrettikten sonra:

— Büyük ağabeyin, okuma ve yazmayı öğrenmek istediğini söylüyor!.. dedi.

Çocuk, dudaklarını âdeta kımıldatmaksızın cevap verdi:

— Evet...

Vang Lung, çubuğundaki külleri silkti, içine başparmağıyle ağır ağır tütün bastı:

— Âlâ... Bu şu demektir ki, sen toprakta çalışmak istemiyorsun. Ve ben de bu kadar evlâdım varken, öz toprağımda bir oğlumu bulunduramayacağım!..

Vang Lung bu sözleri, derin bir acı ile söyledi. Fakat oğlu ağzını açmadı. Babasının karşısında, yaz keteninden beyaz giysisiyle, sesini çıkarmadan dimdik durdu.

En sonunda Vang Lung, oğlunun bu dilsizliğine kızdı, ona bağırdı:

— Neye konuşmuyorsun?.. Toprakta kalmak istemediğin doğru mu?

— Evet...

Bunun üzerine Vang Lung çubuğuna bakarak, oğullarının kendisini üzdüğünü, bu yaşlılığında başına bir dert, bir yük teşkil ettiklerini içinden geçirdi ve onlarla nasıl başa çıka-

cağını bilemedi bir türlü, kötü muamele gördüğü hissine kapılarak, yine bağırdı:

— Ne halin varsa gör!.. Bana ne?.. Beni rahat bırak, yıkıl karşımdan!.. dedi.

Bunun üzerine çocuk, derhal uzaklaştı. Vang Lung da tek başına bir iskemleye çöktü kaldı. İçinden ne de olsa iki kızının, oğullarından daha iyi olduklarını aklından geçirdi. Bu kızlardan bir tanesi, oynadığı bez parçasıyle bir parça yiyecekten başka hiç bir şey istemeyen aptal kızıydı. Ötekisi de, evlenmiş gitmişti.

Sular karardı. Akşam karanlığı avluya indi ve onu da sardı. Böyle titiz olmakla beraber, Vang Lung, kızgınlığı geçince, daima yaptığı gibi, oğullarının arzularını yerine getirdi. En büyük oğlunu çağırarak:

— Eğer hâlâ okumaya gönlü varsa, küçük kardeşine bir öğretmen tut. Bırak keyfi ne isterse yapsın. Yalnız beni rahatsız etme!.. dedi.

Sonra ortanca oğlunu çağırdı. Ona da:

— Mademki toprağımda çalışacak bir oğlum kalmadı. Şu halde, kiralara bakmak, her hasat mevsiminde araziden gelen gümüş paraları toplamak senin görevin... Sen bu paraları tartacak ve gereken yerleri de ölçeceksin... Yani sen, benim kâhyam olacaksın!.. dedi.

Ortanca oğlan bu haberden sevindi. Zira bu, hiç olmazsa, bütün paraların kendi elinden geçmesi demekti. Böylelikle topraklardan gelen paranın hesabını bilecek ve gereğinden çok harcandığı zaman babasına yakınabilecekti.

Vang Lung, ortanca oğlunu, öteki çocuklarından daha garip buluyordu. Zira, düğün gelip çattığı zaman delikanlı, ete ve şaraba harcanan paraları büyük bir cimrilikle ödedi. Masaları dikkatle bölerek, etlerin en iyi parçalarını yemeklerin kaça çıktığını, değerini bilen kasabadaki arkadaşlarına sakladı; düğüne davet edilmesi gereken kiracılarla köylülere, avluda sofralar hazırlattı. Bunlara da, her gün katıksız karınlarını doyurdukları için, orta karar et ve şarap verdi, bu da onlara yeterdi.

Ortanca oğlan gelen ve gönderilen para ve ödüllere göz-kulak oldu. Uşaklar, tutsaklara ne kadar az verilmek mümkünse, o kadar az para verdi. Öyle ki, Tutu'nun avucuna lafı bi-

le edilemeyecek kadar, iki gümüş sikke sıkıştırınca kadın, alaycı alaycı gülümsedi ve birçoklarının duyabileceği derecede yüksek bir sesle:

— Gerçek büyük bir aile, parasını böyle kıskanmaz. Bu da bu ailenin bu avlulara hakkıyle lâyık olmadığını, yakışmadığını gösteriyor!.. dedi.

En büyük oğlan bu sözleri duydu. Utandı ve kadının dilinden korkarak, ona gizlice para verdi. Ortanca kardeşine de kızdı. Böylece, kardeşinin düğününde, konukların masalarda oturduğu ve gelinin tahtıravanı avludan içeriye getirildiği bir sırada bile aralarında ayrılık başgösterdi.

Büyük oğlan, en az saydığı, itibar gösterdiği arkadaşlarından ancak birkaçını şölene çağırdı. Zira, kardeşinin cimriliğinden utanıyordu. Gelin de basit bir köylü kızından başka bir şey değildi. Büyük oğlan, küçümseyen bir davranışla hiç bir işe karışmadı. Salonda bir kenara çekilerek:

— Kardeşim, babamın bugünkü durumuyla yeşimtaşı dolusu bir bardak alabilmek elindeyken, bir toprak testide karar kıldı... dedi.

Gelin ile güvey, büyük ağabeyleri ve kızkardeşleri olmak sıfatıyle, karısıyle onun önüne gelip eğildikleri zaman, dimdik onları küçümseyerek süzdü. Karısı ise, görgü kurallarına uygun düşen ve durumunun gerektirdiği bir biçimde azametli davrandı, başını hafifçe eğdi.

Bu avlularda yaşayan Vang Lung ailesinin içinde, Vang Lung'un erkek torunundan başka hiç kimse rahat ve huzur içinde görünmüyordu. Hatta, Nilüfer'in dairesine bitişik kendi odasında, yattığı oymalı yatağın gölgeleri içinde uyanan Vang Lung bile rahat değildi. Yaşlı Vang Lung, bazı kereler, düşünde kendini bir insanın soğuk çayını yere dökebildiği, bir adımda öz tarlalarına varabildiği ve oymalı bir tahta parçasını su sıçratıp lekelemediği basit, karanlık, toprak duvarlı eski evine dönmüş görerek uyanmıştı.

Vang Lung'un oğullarına gelince, onlarda da devamlı sürüp giden bir huzursuzluk, bir üzüntü vardı. En büyük oğlan bile, yeterince para harcayamadıkları için başkalarının gözünde küçülecekleri korkusu, kasabadan onları ziyarete gelmiş biri avludayken, köylülerin sallana sallana büyük kapıdan içeriye girerek onları utandırması kaygısıyla sıkılıyor; ortanca

oğlan israf olacak ve çok para harcanacak kaygısıyla üzülüyordu.

En küçük oğlan da, bir çiftçi oğlu olarak geçirdiği yılları telâfi etmeye uğraşıyordu.

Fakat şuraya buraya düşe kalka koşuşan ve yaşamından memnun olan biri vardı ki, o da Vang Lung'un torunu, büyük oğlunun oğluydu. Bu küçük insanın gözü, kendi büyük evinden başka bir yeri görmüyordu. Bu ev ona ne büyük, ne de küçük geliyordu. O, yalnız babasının kendi öz evi olduğunu biliyordu. Burada anası, babası, büyükbabası ve kendine hizmet etmekten ayrı bir şey için yaşamayan başkaları vardı. Vang Lung da torunuyla neşeleniyor, zevk duyuyor, sükûn buluyor; yaptıklarına gülmeye, yere düştüğü zaman kaldırmaya ve onu seyretmeye doyamıyordu. Vang Lung, babasının yaptığı, başvurduğu usulü de hatırladı ve bir kuşak buldu. Çocuğun beline bağladı, onu, yere düşmesine engel olarak torununu gezdirdi. Avludan avluya götürdü. Çocuk, havuzlardaki kaçışan balıkları gösterdi. Anlaşılmaz kelimelerle tatlı tatlı konuştu. Bir çiçeği yoldu. Etrafında olup bitenlerden habersiz, hiç bir şeyi umursamadı. Vang Lung da işte sadece böylelikle rahata kavuştu.

Evde yalnız bir çocukla yetinilmedi. Büyük oğlunun karısı, sadık bir kadındı. Muntazaman, sadakatle gebe kaldı ve doğurdu. Her doğan çocuğa da bir tutsak alındı. Böylece Vang Lung, avlularında her yıl gitgide artan çocuk ve tutsak gördü; biri çıkıp da ona:

— Büyük oğlanın avlusunda yine yeni bir «boğaz», bir çocuk dünyaya gelecek... dediği zaman, ancak gülerek:

— Âlâ... âlâ... Pirinç var, hepimize de yeter. Verimli, iyi toprağımız var olsun!.. dedi.

Ortanca oğlunun karısı da zamanı gelip doğurunca, Vang Lung'un keyfi büsbütün arttı. Gelin, usulü ve kaidesince, ilk önce bir kız doğurdu. Eğer kız doğurmamış olsaydı, görümcesine saygısızlık etmiş sayılacaktı. Vang Lung beş yılın içinde dört erkek ve üç kız torun sahibi oldu. Avlular da bunların kahkahaları ve ağlamalarıyle doldu, taştı.

Bir insanın hayatında beş yıl, hiç bir şeydir. Meğer ki, ya çok genç, ya da çok yaşlı ola... Vang Lung bu beş yıl zarfında bir yandan torun sahibi oldu, beri yandan da, âdeta tama-

miyle aklından çıkmış olan, yalnız karısıyle birlikte yiyeceğine, giyeceğine ve afyon ihtiyacına baktığı uykuzan yaşlı amcasını kaybetti.

Beşinci yılın kışı pek soğuk oldu. Otuz yıldan beri bu kadar soğuk bir kış yaptığı görülmemişti. Öyle ki Vang Lung, yaşamında ilk defa olarak kasaba duvarlarının çevresindeki hendeklerin donduğunu gördü ve kasabalılar buradan gidip geldiler. Kuzeydoğudan durmadan dondurucu, buz gibi bir rüzgâr esti, insanı ısıtacak bir şey, keçi derisinden falan bir giysi, gocuk misali şeyler de yoktu. Büyük evin her odasında mangallarla kömür yaktılar, fakat yine de üşüdüler ve odalar, insanın dışarıya hohladığı nefesini göstermeyecek derecede ısınamadı.

Vang Lung'un amcasıyle karısı çoktandır afyon içe içe vücutlarını zehirlemiş, bir deri bir kemik kalmışlardı. İki kuru değnek gibi gece-gündüz yataktan çıkmıyorlardı. Vücutlarında ise, canlılık adına her şey tükenmişti. Vang Lung, amcasının artık yatakta bile oturamadığını, her kımıldanışında da kan tükürdüğünü haber aldı, ihtiyarı görmeye gitti. Amcasının pek az ve birkaç saatlik ömrü kalmış olduğunu anladı. Bunun üzerine iyice, fakat pek de iyi olmayan iki tahta tabut satın aldı, bunları, görüp de kemiklerinin dinleneceği bir yer bulunduğunu bilerek, huzur ve sükûn içinde canını versin diye amcasının odasına taşıttı. Amcası; titrek, fısıltı halini alan bir sesle:

— Sen benim oğlumsun, benim serseri oğlumdan daha üstün ve yakınsın... dedi.

Sesi, kocasınınkinden daha canlı çıkan yaşlı kadın da:

— Oğlum evine dönmeden önce ölürsem, bizim için oğullar vücuda getirsin diye, ona iyi bir kız bulacağına söz ver... dedi. Vang Lung da söz verdi.

Vang Lung, amcasının ne zaman, hangi saatte öldüğünü bilemedi. Hizmetçi kadın bir akşam, bir tas çorba götürmek üzere ihtiyarın odasına girdiği zaman, onu yatağında ölü buldu; Vang Lung, zehir gibi gayet soğuk bir günde, rüzgâr karları bulut kümeleri halinde savururken, amcasını gömdü ve tabutu, aile mezarlığında babasının mezarının yakınına, fakat biraz daha aşağısında, kendi mezarının da yukarısında bir yere yerleştirdi.

Sonra bütün aileye yas tutturdu. Aile bir yıl yas içinde kalarak, işaretlerini taşıdılar. Bunu, ailede kendilerine yükten başka bir şey olmayan yaşlı adama gerçekten acıdıklarından değil de, sırf büyük bir ailede akrabadan biri öldüğü zaman böyle davranılması gerektiğinden, yakışık aldığından dolayı yaptılar.

Vang Lung, amcasının karısını yalnız kalmayacağı kasabadaki evine gönderdi. Ona, uzak avlulardan birinin dibinde bir oda verdi. Tutu'ya da yengesinin hizmetine bakacak bir tutsak bulmasını söyledi. Yaşlı kadın da afyon çubuğunu tüttürdü, derin bir mutluluk ve memnunlukla yatağında yattı... Günlerce uyudu, uyandı. Yürek ferahlığıyle bakacağı tabutu da yanıbaşında, gözünün önündeydi.

Vang Lung, artık orada, yatağında kayıplara karışmış olan Hvang'ın evinin yaşlı sahibesi gibi sapsarı zayıflamış ve sessiz bir halde uzanmış yatan, oysa vaktiyle çaçaron, tembel, kanlı canlı ve levent yapılı şişman olan bu köylü yengesinden nasıl olup da korkmuş olduğuna şaştı.

31

Vang Lung, bütün yaşamı boyunca, şuradan buradan, savaşın ne demek olduğunu duymuş, öğrenmiş, fakat gençliğinde güney şehrinde kışladığı sıralarda böyle bir olayı ancak bir kereden başka yakından görmemişti. Bununla birlikte, çocukluğundan beri erkeklerin çoğu zaman:

— Bu yıl batıda savaş var!.. ya da:

— Doğuda veya kuzeydoğuda savaş oluyor!.. diye söylendiklerini duymuştu.

Vang Lung'a göre de savaş; yer, gök ve su gibi bir şeydi. Neydi, neden oluyordu, kimse bilmezdi ama, daima olurdu. Arada sırada, erkeklerin:

— Savaşa gideceğiz!.. dediklerini duyardı. Erkekler bunu açlık çekmeye başladıkları, dilencilik etmektense, asker olmak istedikleri zaman söylerlerdi. Bazen de, amcasının oğlunun yaptığı gibi, evlerinden sıkılınca bu lafı ortaya atarlardı. Bununla birlikte, bu savaşlar daima uzakta kalır, uzak yerlerde yapılırdı.

Vang Lung bu sefer, bu savaş sözünü ilk defa öğle yemeğinde, pazardan evine dönen ortanca oğlundan duydu. Oğlu, ona:

— Buğday fiyatları birden yükseldi. Zira savaş, şimdi güneyimizdedir ve günden güne yaklaşmaktadır!.. Zahire ambarlarımızı ilerisi için saklamalıyız!.. Zira ordular bize yaklaştıkça fiyatlar da artacak. O zaman biz de mallarımızı iyi fiyata satarız... dedi.

Vang Lung dinledi. Yemeğini yedikten sonra:

— Âlâ... Çok garip bir şey ama, bir savaş görmeyi pek isterdim. Âdeta sevineceğim de. Zira, bu yaşa kadar sadece lafını işittim, ama nedir, nasıl şeydir görmedim!.. diye cevap verdi.

Sonra kendi kendine; vaktiyle istemediği halde askere alınacağından, yakalanacağından korkmuş olduğunu hatırladı. Oysaki şimdi ise, işe yaramayacak kadar yaşlanmıştı. Üstelik de zengindi. Zenginlerin hiç bir şeyden korkmaya olanakları yoktu. Bunun için de Vang Lung, bu savaş sözünü pek fazla önemsemedi, buna basit bir meraktan fazla bir ilgi göstermedi. Ortanca oğluna dönerek:

— Zahireleri nasıl uygun bulursan öyle kullan!.. Emir senindir!.. dedi.

Bunu izleyen günler de, keyifli zamanlarında torunlarıyle oynayarak oyalandı... Uyudu, yemeğini yedi ve çubuğunu tüttürdü, arada sırada da avlusunun uzak bir köşesinde oturan zavallı aptal kızını görmeye gitti.

Günün birinde, yaz başlangıcında, başıboş bir insan kalabalığı, bir çekirge sürüsü gibi kuzeybatıdan kopup akarak geldiler. Vang Lung'un torunu, ilkbaharın güzel, güneşli bir sabahında olup bitenleri seyretmek için bir uşakla beraber kapıda durmuştu. Uzanıp giden kül renkli giysili insan kalabalığını görünce, büyükbabasına koşarak:

— Dede, bak kimler geliyor!.. diye bağırdı.

Bunun üzerine Vang Lung, çocuğu memnun etmek için onunla birlikte kapıya çıktı. Adamlar sokakları doldurmuştu. Kasabayı da dolduruyorlardı. Vang Lung, ayaklarını şiddetle yere vurarak, hep birlikte kasabadan geçen kül renkli insanların çokluğundan sanki havanın birden kesildiğini, gün ışığının azaldığını hisseder gibi oldu. Sonra bu adamlara dikkatle

baktı ve her birinin elinde, ucuna birer bıçak bağlanmış olan türlü türlü aletler bulunduğunu gördü. Bu adamların hepsinin yüzleri kaba, vahşi ve korkunçtu. Hatta çocuk denecek olanların yüzleri de böyleydi. Vang Lung, bu suratları görünce torununu derhal yanına çekti ve mırıldandı:

— Haydi gidelim ve kapıyı kilitleyelim. Bunlar seyredilecek iyi insanlar değil, küçük kalbim!.. dedi.

Fakat birden, daha dönmeye zaman bulamadan, içlerinden biri onu gördü ve bağırarak seslendi:

— Hey!.. Bana bak!.. Yaşlı babamın yeğeni, bana bak!..

Vang Lung bu sesi duyunca başını kaldırdı ve amcasının oğlunu gördü. O da ötekiler gibi giyinmişti. Üstü başı toz toprak içindeydi ve kül rengi olmuştu. Lâkin yüzü, öteki adamlarınkinden daha vahşi, daha korkunçtu. Delikanlı sert sert güldü, arkadaşlarına seslendi:

— Arkadaşlar, burada mola verebiliriz!.. Zira, bu zengin bir adamdır ve benim akrabamdır!..

Vang Lung dehşet içinde kaldı ve kımıldamaya vakit bulamadan, bu insan sürüsü yanından akıp geçerek, kapılardan içeriye daldılar. Kendisi ise aralarında, ortalarında çaresiz ve ne yapacağını bilemez bir halde kaldı. Adamlar, kirli, pis sular gibi her köşe bucak ve çatlağı tıkayarak avlularına doldular, yerlere yayılarak uzandılar, ellerini havuzlara daldırarak suyundan içtiler. Oymalı masaların üstünde bıçaklarını takırdattılar, canları istediği, dilediği yerlere tükürdüler, birbirlerine seslendiler.

O zaman Vang Lung, başına gelenlerin etki ve kederiyle ümitsizlik içinde torunuyla birlikte en büyük oğluna koştu. Avlularına girdi. Oğlu orada oturmuş, kitap okuyordu. Babası içeri girince ayağa kalktı. Vang Lung'un soluya soluya anlattıklarını duyunca, homurdanmaya başladı, dışarıya çıktı.

Fakat yeğenini görünce, ona sövmek ya da aşağıdan alarak saygı göstermek mi gerektiğini ilk önce kestiremedi. Kalabalığa baktı ve arkasında duran babasına:

— Adamların ellerinde de birer bıçak var!.. dedi.

Sonra saygılı bir tavır takınarak, yeğenine:

— Evine tekrar hoş geldin yeğenim!.. dedi.

Amcasının oğlu, alabildiğine sırıttı ve cevap verdi:

— Birkaç konuk getirdim... dedi.

Vang Lung'un oğlu:

— Senin konukların olduğu için hoş geldiler. Yollarına devam etmeden önce yesinler diye, kendilerine yemek hazırlayacağız!.. dedi.

Delikanlı, yine o pis sırıtmasıyla:

— Pekâlâ, hazırla; ama sonrası için aceleye lüzum yok. Zira, birkaç gün, veya bir ay, ya da bir yıl burada dinlenerek mola vereceğiz. Zira, savaş başlayıncaya kadar kasabada konaklayacağız!..

Vang Lung ile oğlu bu sözleri duyunca, üzüntü ve hayal kırıklıklarını saklamakta güçlük çektiler. Fakat her yerde, bütün avlularda parıldayan bıçakları görerek bu hislerini gizlemek zorunda kaldılar. Ellerinden geldiği, becerebildikleri kadar zavallı bir gülümsemeyle:

— Memnun olduk!.. Memnun olduk!. dediler.

Ve büyük oğlan, yemeği hazırlatmak bahanesiyle gitmeye davrandı, babasının elinden tuttu. Her ikisi iç avluya kaçtılar. Büyük oğlan kapıyı kapadı. Ondan sonra da baba ile oğul, kaygı ve düşünceyle birbirlerinin yüzlerine baktılar. Hiç biri ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemedi.

Derken ortanca oğlan koşarak geldi, kapıyı çaldı. Kapı açıldığı zaman delikanlı, aceleyle içeri girdi, telâşından da yere yuvarlanmaktan kendini tutamadı, soluyarak:

— Her yere, her eve, hatta yoksulların evlerine de asker dolmuş... Ve ben, sakın itirazda bulunayım, onlara kafa tutayım demiyesiniz diye koşarak geldim. Zira, bugün bizim dükkândaki tezgâhtarlardan, kâtiplerden biri, ki her gün yanımda, tezgâhta olurdu, askerlerin geldiğini duyunca evine gitmiş, kendi karısının hasta yattığı odada askerleri görmüş, çıkışacak olmuş. Askerler zavallı adama, sanki yağ tulumuymuş gibi, o kadar kolaylıkla bıçak saplamışlar ki, bir tarafından girmiş, öbür tarafından çıkmış. Herifler ne isterlerse vermeliyiz. Yalnız dua edelim de savaş, çok geçmeden başka taraflara sıçrasın!.. dedi.

Sonra her üçü birbirlerine ağır ağır ve kederle bakıştılar; kadınlarıyle, bu azgın, şehvetlerine düşkün ve aç adamları düşündüler. En büyük oğlan, iyi, iffetli, namuslu karısını aklından geçirerek:

— Kadınları en iç avlulara taşımalı, oraları gece-gündüz

beklemeli, kapıları kapalı tutmalı ve arka «Huzur kapısı» nı da aralık, iğreti bırakmalıyız!.. dedi.

Delikanlının dediği gibi de yaptılar. Kadınlar ve çocukları alarak Nilüfer'in tek başına Tutu ve hizmetçileriyle birlikte oturduğu iç avlulara taşıdılar. Onlar da burada, hiç rahatsız edilmeden, fakat sıkışık bir halde oturdular.

En büyük oğlanla Vang Lung, gece-gündüz kapıyı kolladılar. Ortanca oğlan da eli değdiği zaman geldi ve üçü birlikte gündüzün olduğu gibi, aynı dikkatle nöbet beklediler. Fakat ortada biri vardı ki, akrabaları olduğu için kanun yönünden onu kapı dışarı edemiyorlardı. Bu da, amcalarının oğlu olan yeğenleriydi. Delikanlı gelip kapıyı vuruyor, içeriye giriyor, parıl parıl ve ışıldayan bıçağını elinde açık gezdirerek istediği yerde, dilediği gibi dolaşıyordu. En büyük oğlan ise, her seferinde acı bir yüzle onu izliyor, fakat bir türlü ağzını açmaya cesaret edemiyordu. Zira, yeğeninin elinde açık ve ışıldayan bir bıçak vardı. Haydut, gözünü dikip ona buna baktı ve her kadına ayrı ayrı paha biçti. En büyük oğlanın karısını gördü, kaba gülüşüyle gülerek:

— Nefis, nazlı bir parçan var yeğenim!.. dedi. Tıpkı bir şehir hanımı. Ayakları da nilüfer koncaları kadar küçük!..

Ortanca oğlanın karısı için de:

— İşte bu da, köyden gelme, tombul, kırmızı bir turp!.. Kanlı, güçlü, kırmızı bir et parçası!.. dedi.

Herif bunu, kadının şişman, kırmızı suratlı, kalın kemikli olduğu, buna rağmen de çirkin görünmediği için söylemişti. Haydut yeğen, yengesine gözünü diktiği zaman, büyük oğlanın karısı titreyerek uzaklaştığı ve yüzünü koluyla sakladığı halde, dinç ve neşeli olan ortanca oğlanın karısı ise kahkahalarla güldü, arsızca karşılık verdi:

— Ne yapalım. Bazıları sıcak turp lezzetinden, ya da bir parça kırmızı etten hoşlanırlar!.. dedi.

Haydut yeğen de derhal karşılık verdi:

— Ben de hoşlanırım... dedi ve kadının elini tutmak istermiş gibi bir harekette bulundu.

Bütün bunlar olup biterken büyük oğlan, birbirleriyle konuşmaları bile gerekmeyen kadınla erkeğin arasındaki bu oynaşmadan fena halde utanarak, yerin dibine geçti. Ecel terleri döktü, karısına baktı. Zira amcasının oğlundan daha nazik

ve kibar büyümüş olan karısının yanında ondan ve yeğeninden utandı. Haydut delikanlı onun bu çekingenliğini farketti, hain hain:

— Şöyle tatsız balık gibi bir parça yemektense, her gün kırmızı et yemeği tercih ederim!.. dedi.

Bu söz üzerine büyük oğlanın karısı hiddetle ayağa kalktı ve dipteki odalardan birine çekildi. O zaman haydut yeğen, kabaca güldü, oturmuş, nargilesini içen Nilüfer'e:

— Büyük hanımefendi, şu kasaba kadınları pek titiz, sinirli şeyler, değil mi?.. dedi. Sonra Nilüfer'e dikkatle gözlerini dikerek devam etti: Gerçekten de hanımefendisin hani!.. Yeğenim Vang Lung'un zengin olduğunu bilmeseydim, sana bakar bakmaz anlardım... Amma da et yığını olmuşsun!.. Ve ne de bol ve çok yiyerek beslenmişsin!.. Ancak zengin adamların karıları senin gibi olurlar!..

Nilüfer, delikanlının kendisine hanımefendi demesinden fevkalâde memnun oldu. Zira, bu büyük ailelere mensup kadınlara verilen bir unvandı. Onun için de şişman, yağ bağlamış boğazından derinden çıkan gulgulalı bir sesle güldü. Nargilesinin küllerini üfledi ve tekrar doldurması için bir tutsağa uzattı. Tutu'ya dönerek:

— Kaba oğlanın şaka damarları kabarmış!.. dedi.

Bunu derken de, artık şişman yanaklarının küçülttüğü gözleri eskisi gibi iriliklerini korumamak, kayısı biçimlerini ve parlaklığını kaybetmiş bulunmakla birlikte, yine de göz ucuyla delikanlı haydudu fettan fettan süzdü. Kadının bu bakışını farkeden amca oğlu, kahkahalarla gülerek bağırdı:

— Ulan, hâlâ dişiliğinden, kancıklığından vazgeçmemiş!.. dedi... Güldü, güldü.

Bütün bu esnada büyük oğlan, orada sesini çıkarmadan, hiddetle bekledi. Amcaoğlu her şeyi görüp öğrendikten sonra, annesini ziyarete gitti. Vang Lung da yattığı yeri göstermek için yanında beraber gitti. Kadın, yatağına uzanmış, uyuyordu. Delikanlı, annesini uyandırmakta güçlük çekmekle beraber, tüfeğinin kalın dipçiğini başucunda yere vurarak gene de onu uyandırdı. O zaman kadın uyandı, daldığı bir düşten ayrılarak oğluna gözlerini dikti. Bunun üzerine oğlu, sabırsızca söylendi:

— Oğlun gelmiş de sen hâlâ uyuyorsun!..

Kadın yattığı yerden doğruldu, oğluna bir daha baktı ve şaşkınlık içinde kalarak konuştu:

— Oğlum... Benim oğlum!.. dedi ve uzun bir süre onun yüzüne baktı. En sonunda sanki ne yapacağını bilemezmiş, şaşırmış ve bundan başka büyük bir ikramda bulunamazmış gibi, delikanlıya afyon çubuğunu uzattı, hizmetini gören tutsağa da:

— Ona bir çubuk hazırla!.. dedi.

Delikanlı, annesine baktı:

— Hayır, dedi. İçmeyeceğim.

Vang Lung yatağın yanıbaşında durmuştu, birden adamın:

— Anneme ne yaptın ki, böyle sapsarı sararmış, bir deri bir kemik kalmış!.. diye üzerine saldırmasından korktu. Onun için de derhal atılarak:

— Daha azla kanaat etse memnun olurum. Zira afyonuna her gün bir avuç dolusu gümüş para veriyorum. Fakat bu yaşında onu darıltmaya, öfkelendirmeye cesaret edemiyoruz. Üstelik hep hep istiyor... dedi. Konuşurken de içini çekti ve gizlice amcasının oğluna baktı. Fakat adam ağzını açmadı. Sadece annesinin ne hale gelmiş olduğuna baktı, kadın tekrar sırtüstü düşüp uykuya dalınca, ayağa kalktı ve tüfeğini bir baston gibi kullanıp takırdata takırdata odadan çıktı.

Vang Lung ile ailesi, bu amcaoğullarından tiksindikleri kadar, dış avlularda bulunan başıboş insan sürüsünün hiç birisinden tiksinmiyorlardı. Evet, hernekadar bu insanların, ağaçlara saldırmalarına, çiçek açmış badem, erik dallarını istedikleri gibi kırmalarına ve yine hantal postallarıyle iskemlelerin ince oymalarını harap etmelerine, alabalıkların, mercanların bulunduğu havuzları kendi kirli çamaşırları ile pisletmelerine, bu yüzden de bütün balıkların ölerek, sırtüstü, beyaz karınları havada suyun üstünde yüzüp kokmasına rağmen, onlardan bu kadar nefret etmiyorlardı.

Zira amcaoğlu, her canı istedikçe içeriye girip çıkıyor, tutsaklara sataşıyor, Vang Lung ile oğulları da, geceleri uyumaya cesaret edemedikleri için, içeriye çökmüş yorgun ve fersiz gözleriyle birbirlerine bakıyorlardı. Sonunda Tutu, sorunu anladı ve:

— Yapılacak bir şey var... dedi. O da, burada kaldığı sü-

rece, eğlenmesi, keyfetmesi için ona bir tutsak vermek. Yoksa başka yerlere el atacak!..

Vang Lung, Tutu'nun bu fikrini can-ı gönülden beğendi. Zira artık evindeki cehennem azabına dayanamayacak bir hale gelmişti. Bunun için de:

— Bu çok iyi bir fikir!.. dedi.

Tutu'ya, gidip amcaoğlunu bulmasını ve hepsini gördüğü tutsaklardan hangisini beğendiğini sormasını emretti. Tutu da bu emri yerine getirdi. Geri gelerek, efendisine:

— Hanımefendinin yatağının üstünde yatan küçük, soluk benizli kızı isterim, diyor... dedi.

Bu kireç yüzlü tutsağa, Armut Goncası ismi takılmıştı. Vang Lung onu bir kıtlık yılında, daha küçük, yarı aç ve acınacak bir haldeyken satın almıştı. Narin bir şey olduğu için de ona daima nazla bakmışlar, yalnız Tutu'ya yardım etmeye ve Nilüfer'in az yorucu işlerini görmeye, çubuğunu doldurmaya, çayını vermeye izin vermişlerdi. İşte amcaoğlu da onu bu nedenle görmüştü.

Armut Goncası bunu duyunca, Nilüfer'e çay boşaltırken ağladı, feryatlar kopardı. Zira Tutu, olup biten her şeyi, oturdukları iç avluda, uluorta anlatmıştı. Zavallı kız, ibriği elinden düşürdü. İbrik paramparça oldu. İçindeki çaylar etrafa yayılıp aktı. Fakat kız, yaptığı kazayı görmedi. Görecek bir halde değildi çünkü. Nilüfer'in ayaklarına kapandı. Başını yerdeki çinilere vura vura inledi:

— Hanımcığım, hanımcığım!.. İstemem, istemem... Ondan korkuyorum!.. Canımdan korkuyorum!.. dedi.

Nilüfer, kıza sinirlendi ve hırçın bir sesle cevap verdi:

— O bir erkek. Bir erkek de bir kızla olur. Hepsi de birbirine benzer, ayrı gayrısı yoktur!.. dedi ve Tutu'ya dönerek buyurdu: Al bu tutsağı ona ver!..

O zaman genç kız yalvararak ellerini kenetledi, ağlaya ağlaya, ölecekmiş gibi korkusundan çığlıkları bastırdı ve narin vücudu zangır zangır titredi. Ağlayıp yalvararak bir onun, bir ötekilerin yüzüne baktı.

Vang Lung'un oğulları, üvey annelerine karşı ağızlarını açamadılar; kendileri bir yana, karıları da kaynanalarına karşı gelmediler. Ne de en küçük oğlan bir şey söyleyebildi. O, sadece, elleri göğsüne kenetli, kaşları simsiyah ve dümdüz bir

şerit gibi gözlerinin üstüne düşmüş bir halde, genç kıza gözlerini dikerek olduğu yerde kalakaldı. Fakat konuşmadı. Çocuklar ve tutsaklar etraflarına bakındılar, seslerini çıkarmadılar. Odada yalnız genç kızın müthiş ve korkusunu belli eden ağlaması duyuldu.

Fakat Vang Lung bu halden sıkıldı; üzüldü. Oldum olası yufka yürekliliğinden, Nilüfer'i kızdırmaktan çekinmeden, fakat yine de üzülerek genç kıza kuşkuyla baktı. Genç kız, Vang Lung'un kalbinden geçenleri efendisinin yüzünde okudu. Koştu, elleriyle onun ayaklarına kapandı ve üzerlerine başını eğerek hüngür hüngür ağlamaya devam etti. Vang Lung kıza baktı; omuzlarının ne kadar dar, küçük olduğunu, nasıl da titrediklerini gördü. Sonra gençliğini çoktan aşmış olan amcaoğlunun iri kıyım, hantal ve kaba vücudunu hatırladı, onun bu ahlâksızlığına karşı bir nefret hissiyle irkildi. Yumuşak bir sesle Tutu'ya:

— Genç kızı böyle hırpalamak, zorlamak hoş bir şey değil... dedi.

Vang Lung bu sözü oldukça tatlı bir sesle söylemişti. Oysaki Nilüfer bağırdı:

— Ona ne emredilirse, onu yapmalı ve ergeç her kadının başından geçecek olan böyle önemsiz bir şey için de bütün bu ağlamalar, sızlamalar abes!..

Fakat Vang Lung, işi aşağıdan almak, uysallık göstermek istedi. Nilüfer'e:

— Bakalım başka ne çare bulurum? Önce onu düşünelim... İstersen sana yeni bir tutsak veya gönlünün çektiği bir şeyi alayım... Fakat bırak da bir yol, çare bulayım!.. dedi.

O zaman, çoktandır bir Avrupa saatiyle yeni bir yakut yüzük almayı tasarlayan, Nilüfer, birden tavrını değiştirdi, sustu. Vang Lung da Tutu'ya emir verdi:

— Git amcaoğluna anlat ki, istediği kızda iğrenç ve şifa bulmaz bir hastalık vardır. Bu haliyle kabul ederse ne âlâ... O zaman kızı kendisine göndeririz... Fakat bizim hepimiz gibi o da korkar çekinirse; o zaman başka ve sağlam bir tutsağımız daha var, onu yollarız... dedi.

Ve orada bulunan tutsaklara göz gezdirdi. Hizmetçi kadınlar da yüzlerini öte yana çevirdiler, fıkırdadılar, fıkırdayarak güldüler, çoktan yirmi birine basmış olan kanlı canlı, fettan

bir kızdan başkası sanki utanmış gibi yaptılar. Bu kız güleç bir yüzle:

— Ben bu işlere dair epeyce şeyler dinledim. Eğer o beni arzu eder, isterse bir kere denemek isterim. Hem, bazıları kadar da çirkin bir adam değil!.. dedi.

O zaman Vang Lung, gönlü ferahlayarak cevap verdi:

— Pekâlâ... Git öyleyse!..

Tutu da:

— Peşimden ayrılma! Zira, onun en yakınında duran yemişi kapacağını biliyorum!.. dedi ve ikisi birlikte dışarıya çıktılar.

Küçük kız, hâlâ Vang Lung'un ayaklarına sarılmış, duruyordu. Yalnız ağlamayı bırakmış, uzandığı yerden olup bitenleri dinliyor, seyrediyordu. Nilüfer'in ona karşı beslediği kızgınlık hâlâ geçmemişti. Kadın ayağa kalktı ve tek kelime söylemeden kendi odasına geçti. Ondan sonra Vang Lung, genç tutsağı usulca yerden kaldırdı, beti benzi kül gibi olmuş ve baygın bir halde karşısında duran genç kıza baktı. Onun pek narin, kansız, küçücük, yumuşak ve yumurta şeklinde bir yüzü ve minik, açık kırmızı bir ağzı olduğunu gördü. Sonra şefkatle:

— Hanımının hiddeti geçinceye kadar birkaç gün gözüne görünme çocuğum... Ve eğer öteki herif de buraya gelecek olursa, seni tekrar istememesi için, saklan... dedi.

Genç kız gözlerini kaldırdı. Vang Lung'a bütün tutku ve isteğiyle baktı, bir gölge gibi sessizce yanından geçerek, uzaklaştı.

Amcaoğlu, Vang Lung'un evinde birbuçuk ay kaldı ve keyfi her istedikçe de orospu hizmetçiyle gönül eğlendirdi. Kadın, adamdan gebe kaldı, avlularda caka, kurum sattı. Derken savaş patladı ve çapulcu sürüsü, rüzgâra savrulan samanlar gibi palas pandıras defolup gittiler. Arkalarında da, bıraktıkları yıkım ve pislikten başka bir şey kalmadı. Vang Lung'un amcasının oğlu ise, bıçağı kuşağına sokulu, tüfeği omuzunda asılı olduğu halde onlara gelmiş ve alay ederek:

— Eh, eğer tekrar dönmeyecek olursam, size ikinci yarımı, anneme de bir torun bırakıyor, emanet ediyorum. Her er-

kek için bir veya iki ay kaldığı bir yerde bir oğlan peydahlamak kolay değildir. Üstelik de bu, askerlik hayatının faydalarından biridir. Arkada bıraktığı tohum yetişir, büyür... Bundan dolayı başkaları da bu tohuma bakmadılar!.. demiş ve orada bulunanların yüzüne karşı gülerek, arkadaşlarıyle birlikte uzaklaşmıştı.

32

Askerler gidince Vang Lung ile iki büyük oğlu bir kerecik olsun bir noktada uyuştular. Bu da, askerlerin bıraktığı bütün izleri silip süpürmek, ortadan kaldırmak sorunuydu. Bundan dolayı tekrar dülgerleri ve marangozları çağırdılar. Uşaklar avluları temizledi. Marangozlar kırılan oymaları ve masaları ustalıkla onardılar; havuzların kirleri, çamurları boşaltıldı. İçlerine yeniden taze ve temiz su dolduruldu. En büyük oğlan yeniden alacalı balıklar, mercan balıkları satın aldı. Bir kere daha çiçek veren ağaçlar dikti ve sağlam kalan ağaçların dallarını budadı. Daha yılı olmadan her taraf yeniden güzelleşti, güllük gülistanlık oldu. Her oğul kendi avlusuna taşındı. Her köşe yeniden düzene sokuldu.

Vang Lung'un amcasının oğlundan gebe kalmış olan tutsak kadına, yaşadığı sürece amcasının karısına —ki yaşamı artık sonuna gelmişti— bakması, ölünce de onu tabutuna koyması emredildi. Bu tutsak, bir kız doğurunca, Vang Lung'un keyfine diyecek olmadı. Zira kadın, bir erkek çocuk dünyaya getirdiği takdirde böbürlenecek, o zaman ailenin içine karışmayı ve Vang Lung'un ailesinden sayılmayı isteyecekti. Oysaki kız doğurduğu için, durumda bir değişiklik olmadı. Sonunda, bir tutsak, bir tutsak kız doğurmuştu. Buna rağmen, kadın yine tutsak kaldı.

Bununla birlikte Vang Lung, ona da diğerleri gibi adil davrandı. Kadına, isterse amcasının karısı ölünce onun odasını, hatta yatağını bile alabileceğini söyledi. Altmış odalı bir evde, bir odayla bir yatağın lafı mı olurdu? Üstelik tutsağa bir miktar da gümüş para verdi. Kadın, efendisinin bu hareketinden hoşnut kaldı. Yalnız içinde bir dert kalmıştı. Vang Lung, ona gümüş paraları verirken bunu da ona açıkladı:

— Efendi, dedi, bu gümüş paraları benim çeyiz param olarak sakla. Eğer zahmet olmazsa da beni bir çiftçi veya iyi kalpli bir adamla evlendir. Erkekle yaşamaya alıştığım için yalnız başıma yatağıma girmek güç olacak...

Vang Lung ise kolayca söz verdi. Söz verirken de bir şeyi hatırlayıverdi. İşte bir kadına onu yoksul bir insanla evlendirmek sözünü veriyordu. Kendi de vaktiyle yoksul olarak evlenmek üzere bu avlulara gelmişti. Ve yarı yaşamında bile karısı O-lan'ı düşünmemişti. Şimdi ise keder, ifade edilemeyecek bir acıma anlamıyle ve çoktan geçmiş şeylerin ağır hatırasıyle onu hatırladı, karısından öylesine uzaklardaydı; ağır, durgun bir sesle:

— Yaşlı afyonkeş ölünce sana bir koca bulacağım. Bu da uzun sürmez!.. dedi.

Vang Lung sözünü tuttu, kadın bir sabah ona geldi ve:

— Efendi, dedi, sözünü yerine getir. Zira yaşlı kadın hiç uyanmadan sabahın erken vaktinde öldü. Ben de onu tabutuna koydum.

Vang Lung, arazisinde çalışan adamları aklından geçirdi. Çing'in ölümüne sebep olan dişleri de alt dudağının üstünden fırlayan sulu gözlü delikanlıyı hatırladı:

— Her halde o, bu işi isteyerek yapmış değildir. Her halde ötekiler kadar iyi bir çocuktur. Aklıma da tek ondan başka gelen yok... dedi ve delikanlıyı çağırttı. O da geldi. Delikanlı olgunlaşmıştı. Fakat yine eski hantallığını koruyor, dişleri de eskisi gibi alt dudağının üstünden fırlamış duruyordu. Büyük salonda yükseğe kurulmuş tahta oturarak kadınla erkeği huzuruna çağırıp, bu garip anı bütün zevkiyle tatmak için, ağır ağır:

— İşte delikanlı, bu kadın istersen senin olacak, onu öz amcanın oğlundan başka kimse görmedi!.. diyebilmek Vang Lung'un en büyük sevincini, tutkusunu teşkil etti.

Erkek, tutsağı minnetle kabul etti. Zira kadın, güçlü kuvvetli ve iyi huylu bir dişiydi. Kendi de bundan başka biriyle evlenemeyecek kadar yoksul bir insandı.

Vang Lung, tahttan indi; artık yaşamını temiz bir şekilde tamamlamış, ömründe yapmayı dilediği şeylerin hepsini, hatta kendince, hayalinde düşlediklerinden de fazlasını yapmış olduğu duygusu sindi içine ve tüm bunların da nasıl olduğu-

nu kestiremedi. Yalnız artık huzur ve sükûna tamamiyle kavuşurmuş, bundan böyle güneşte yatıp uyuyabilecekmiş gibi geldi ona. Zaten bu huzur ve dinlenmenin zamanı gelmişti de. Zira altmış beşine merdiven dayamıştı. En büyük oğlunun, en kabası on yaşına kadar olan üç çocuğuyla, ortanca oğlunun iki oğlundan ibaret torunları çevredeki yeni yetişen bambu ağaçlarını andırıyorlardı. Eh!.. Yakında, günün birinde en küçük oğlu da evlenecekti. Bu suretle yaşamında onu üzecek başka bir dert kalmayacak, kendi de rahatına kavuşacaktı.

Fakat dünyada rahat yoktu. Olamazdı. Askerlerin gelişi, tıpkı, elleri değdikçe, nerede olanak ve fırsat bulurlarsa arkalarında iğnelerini bırakan yabani arı sürülerinin akınına benzemişti. Bir avlu içinde bir arada yaşamaya başlayıncaya kadar birbirlerine oldukça kibar, saygılı davranan, hoşça geçinen en büyük oğlunun karısıyle ortanca oğlunun karısı, birbirlerinden büyük bir nefretle tiksinmeyi öğrenmişlerdi. Bu nefret, kopan, yüzlerce kavgadan; ister istemez bir arada yaşayan, oynayan ve kedi köpek gibi kavgaya tutuşan çocukların analarının cenkleşmesinden yeşermişti. Her iki kardeş karısı kendi çocuğunun savunmasına koşmuş, onu koruyarak eltisininkini can-ı ve gönülden tokatlamıştı. Yine her iki elti de kendi çocuğunun haklı olduğunu ileri sürmüş, böylelikle birbirlerine düşman kesilmişlerdi.

Amcaoğlunun köylü gelini övüp de, şehirli gelini alaya alarak güldüğü gün, geçen şeyler asla unutulmuş ve bağışlanmış değildi. En büyük oğlunun karısı, eltisinin yanından geçerken, azametle başını kaldırmaya başlamıştı. Bir gün yine böyle onun yanından geçerken, yüksek sesle kocasına:

— Bir erkeğin kırmızı et diye laf attığı ve ötekinin de düpedüz gülerek karşılık verdiği fena terbiye görmüş, kaba ve küstah bir kadının aile içinde bulunması ağrıma gidiyor!.. dedi.

Ortanca oğlunun karısı susmadı ve derhal yüksekten cevap verdi:

— Bir erkek ona, soğuk bir balık parçası dediği için eltim kıskanıyor!..

İşte böylece iki kadın, birbirlerini dargın bakışlar ve nefretle süzdüler. Bununla birlikte doğruluğundan ve namuslu oluşundan dolayı, kurum kurum kurumlanan en büyük oğlanın karısı, ötekinin varlığından sanki habersizmiş gibi davranma-

ya özellikle dikkat ederek, eltisine sinsice hareketlerde bulundu. Çocukları, kendi avlularından dışarıya çıkmak istedikleri zaman:

— O terbiyesiz afacanlardan uzak durunuz çocuklarım!.. diye seslendi. Bunu da öteki avluda bulunan eltisinin duyabileceği gibi yüksek sesle söyledi. Beriki de kendi çocuklarına bağırarak:

— O yılanlar'la, yumurcaklarla oynamayınız ha!.. Yoksa sizi döverim!.. dedi.

Bu suretle iki kadın birbirlerinden gitgide tiksindiler. İşler daha fazla acılaştı, çatallaştı. Zira, iki kardeşin de birbirlerine karşı o derece sevgileri yoktu, kalmamıştı. En büyük oğlan, kasabada, şehirde büyümüş, kendinden daha iyi yetişmiş olan karısının gözünde, kendi ve ailesinin küçük görüneceğinden; ortanca oğlan da, ağabeyinin toprak almak ve israfta bulunmak arzusundan dolayı babalarından kalacak mirasın daha bölünmeden dağılacağından korkuyorlardı.

Üstelik ortanca oğlanın, babalarının elindeki parasının miktarını, ne kadarının harcandığını bilmesi, büyük oğlanın arına gidiyordu. Zira, bütün paralar kardeşinin elinden geçiyordu. Her ne kadar Vang Lung tarlalarından gelen bütün paraları alıyor ve harcıyorsa da, buna rağmen giren çıkan miktarı bilen ortanca oğluydu. Büyük oğlanın bunlardan zerrece haberi yoktu. Şunu bunu almak için de babasına gidip bir çocuk gibi para istemesi gerekti. Dolayısıyle iki kadın birbirlerinden nefret edince, bu nefretleri kocalarına da bulaştı, her iki delikanlının avlusu hiddet kumkuması halini aldı. Vang Lung da evinde huzur ve sükûn yokluğundan homurdandı durdu.

Vang Lung, Nilüfer'in tutsağını amcasının oğluna karşı koruduğu günden beri de, kendi karısıyle gizliden gizliye başı dertteydi. O günden beri genç kız, Nilüfer'in gözünden düşmüştü. Her ne kadar sessizce ve bir köle gibi hanımının işlerini görüyor; şunu bunu alıp götürerek, nargilesini hazırlayarak, bütün gün onun yanında kalıyor, bekliyor; geceleri Nilüfer uyuyamadığından yakınınca kalkarak, onun sinirlerini yatıştırmak kaygısıyla vücudunu ve bacaklarını ovuyorsa da, hanımını yine memnun edemiyordu.

Nilüfer, üstelik genç kızı kıskanıyordu. Vang Lung odaya girdiği zamanlar genç hizmetçiyi dışarıya yolluyor, Vang

Lung'u kıza bakınakla suçluyordu. Oysa Vang Lung, genç kıza, o ana kadar korkak, ürkek zavallı küçük bir kız gözüyle bakmış ve kendi zavallı aptal kızıyle nasıl ilgilenirse, onunla da öyle ilgilenmişti. Fakat Nilüfer, onu böyle yerince, kıza bakmak aklına geldi ve genç tutsağın gerçekten çok güzel ve bir armut goncası gibi uçuk benizli bir kız olduğunu gördü. Görünce de, son on yıl içinde tamamiyle uyuşmuş duran, yaşlanmış olan vücudunda garip bir depreşme, kanında bir hareket duydu.

Cinsî işlerden başka her şeyin cahili olan Nilüfer, kadınlarla erkekler arasındaki ilişkilerin hocası olmuştu ve erkeklerin yaşlanınca, kısa bir zaman için yeniden bir çeşit gençlik duygularını bilirdi. Bundan dolayı da genç kıza öfkelendi ve onu çayhaneye satacağından dem vurdu. Fakat buna rağmen Nilüfer, rahatını seviyordu. Tutu da yaşlanmış ve tembelleşmişti. Genç kız ise eline ayağına çabuktu. Nilüfer'e epeyce yardımı dokunuyor, hanımının ihtiyaçlarını, daha o farkına varmadan keşfediyordu. Onun için de ondan ayrılmak Nilüfer'e zor geliyor, yine de kızı başından savmak istiyordu. İşte bu alışmadığı, bilmediği tedirginlikten ve rahatı kaçtığından dolayı Nilüfer kızdıkça kızıyor, gitgide, büsbütün çekilmez bir hal alıyordu. Vang Lung, karısının bu sinirliliği yüzünden günlerce onun avlusuna uğramadı. Kendi kendine, «Neredeyse geçer!..» diye düşünerek beklemeye karar verdi. Fakat aynı zamanda uçuk benizli, genç ve güzel kızı umduğundan fazla hayalinde canlandırdı durdu.

Arkasından, sanki evdeki kadınların bütün o densizlikleri, derdi, uğraşısı yetmiyormuş gibi, bir de Vang Lung'un en küçük oğlunun sorunu patlak verdi. Delikanlı o ana kadar öyle dilsiz ve sessiz, geç okumaya başladığı kitaplarıyla o derece ilgilenmişti ki, hiç kimse ona, bir köpek gibi peşisıra gelen yaşlı öğretmeniyle koltuğunda daima kitaplar, çevrede dolaşan, kamış gibi narin, ince yapılı bir delikanlıdan başka türlü bir varlık gözüyle bakmamıştı.

Fakat delikanlı, askerler evlerini bastığı zaman, onlarla haşır neşir olmuş; ballandıra ballandıra anlattıkları savaş, yağma, vuruşma ve çatışma öykülerini ağzını açmaksızın, lâkin derin bir gururla dinlemişti. Onun üzerine öğretmeninden romanlar, üç krallık masallarını, eski zamanlarda Svay gölü ta-

raflarında yaşamış olan haramilerin öykülerini bulup getirmesini rica etmiş, bunları okumuş ve kafası binbir türlü masallar, düşlerle dolmuştu.

İşte bu oğlan, o sıralarda babasına geldi:

— Ben yapacağımı biliyorum. Bir er olacak, savaşlara gideceğim!.. dedi.

Vang Lung bunu duyunca, başına gelenlerin en fenasına, en sunturlusuna çattığını kederle düşündü ve gürleyerek bağırdı:

— Bu ne deliliktir!.. Oğullarımdan hiç rahat yüzü görmeyecek miyim, yahu?.. dedi ve oğluna çıkıştı. Fakat delikanlının kapkara kaşlarının çatılarak düz bir çizgi haline geldiğini görünce ,aşağıdan aldı. Nazik ve yumuşak davranmaya çalıştı:

— Oğlum, eskiden beri derler ki, çivi yapmak için iyi demir kullanılmaz; iyi bir insan da asker olmaz. Sen ise benim en küçük oğlumsun, en iyi küçük oğlumsun. Eğer sen de savaşlarda, şurada burada gezecek olursan, geceleri ben nasıl uyuyabilirim?.. dedi.

Fakat çocuk, kararını vermişti. Babasına baktı. Kaşlarını indirerek, sadece:

— Gideceğim!.. dedi.

O zaman Vang Lung, oğlunu bu düşüncesinden caydırmak için:

— Şimdi hangi okula istersen git. Sonra ben seni güneydeki büyük okullara, hatta garip, meraklı şeyler öğrenesin diye de bir yabancı okuluna yollarım. Asker olmazsan, gönlünün çektiği, dilediği yerlerde okuyabilirsin. Benim gibi, gümüş parası ve toprağı olan bir kimsenin, asker evlâdı olması ayıptır, şerefsizliktir... dedi.

Oğlunun hâlâ konuşmadığını, sessiz sedasız durduğunu görünce, kandırmaya devam etti:

— Söyle yaşlı babana bakayım... Neden er olmak istiyorsun?..

O zaman çocuk, kaşlarının altındaki gözleri parlayarak hemen cevap verdi:

— Şimdiye dek hiç duymadığımız bir savaş; ve şimdiye kadar asla görülmemiş bir devrim, bir muharebe, bir vuruşma olacak, toprağımız özgürlüğe kavuşacak...

Vang Lung, oğlunun bu sözlerini hiç bir oğlunda olmadığı kadar büyük bir şaşkınlıkla dinledi; şaşkın bir halde:

— Bu saçma fikirler de ne demek oluyormuş? Anlamadım! dedi. Toprağım zaten özgürdür. Bütün arazimiz serbesttir. Her kime istersem kiralıyor ve buralardan epeyce gümüş paralar, bereketli buğdaylar alıyorum. Sizler de bu sayede besleniyor, yiyor, içiyor ve giyiniyorsunuz. Bu özgürlükten daha başka ne gibi bir şey istiyorsunuz, anlayamıyorum?..

Fakat çocuk sadece acı acı mırıldanmakla karşılık verdi:

— Sen anlamazsın, sen çok yaşlısın, hiç bir şey anlamazsın!..

Vang Lung, dalgın dalgın düşündü ve oğluna baktı. Onun ıstırapla kıvranan yüzünü gördü. İçinden: «Bu oğluma her şeyi verdim. Hatta yaşamını bile sağladım. Benden her istediği şeyi aldı. Topraktan ayrılmasına razı oldum. O kadar ki, ben öldükten sonra toprağa bakacak hiç bir oğlum yok. Ailemde iki tane okumuş varken, gerekmediği halde ona okuma-yazma öğrettim...» diye düşündü. Sonra çocuğuna bakmaya devamla yine içinden: «Bu çocuk her şeye sayemde ulaştı...» diye söylendi.

Oğluna tekrar dikkatle ve bu sefer de yakından baktı. Onun, gençliğinden kamış gibi ince, narin olmasına rağmen, daha şimdiden serpilmiş, uzun boylu bir adam haline geldiğini gördü. Çocukta, şehvet belirtileri görmediği için, kuşku içinde, yarı işitilir bir sesle mırıldandı:

— Belki bir şeye daha ihtiyacı var?.. Sonra yüksek sesle ve ağır ağır:

— Seni yakında evlendiririz öyleyse oğlum!.. dedi.

Çocuk, gür, çatık kaşlarının altından hışımla babasına baktı, ağır başlılıkla cevap verdi:

— O halde, artık kaçmak gerçekten zorunlu oldu... dedi. Zira büyük ağabeyim gibi, kadın benim her derdime çare olacak bir nesne değildir.

Vang Lung yanıldığını, yanlış kapı çaldığını hemen anladı, onun için de kendini mazur göstermek isteyerek atıldı:

— Hayır... hayır... Seni evlendirecek değiliz. Fakat demek istedim ki, arzuladığın bir tutsak falan varsa...

Delikanlı, kollarını göğsüne çaprazlayarak, azametle baktı ve vakarla cevap verdi:

— Ben alelâde bir genç değilim. Benim —kendime göre— düşünce ve düşlerim var. Ben zafer, başarı istiyorum. Her yerde kadın bulunur... dedi. Sonra sanki unutmuş olduğu bir şeyi hatırlamış gibi, gururlu tavrını bırakıp, kollarını göğsünden çözerek her zamanki sesiyle devam etti: Hem bizim evdeki kadar çirkin bir tutsak kafilesi asla görülmemiştir. Onlarla ilgilenmedim bile. İlgilenmiş olsam da —ki değilim— diyeceğim ki, iç avluda oturan kadına hizmet eden, kireç yüzlü, küçük kızdan başka avlularda tek bir güzel yok, belki...

O zaman Vang Lung, oğlunun, Armut Goncası'ndan sözettiğini anladı ve garip bir kıskançlıkla, vuruldu. Kendini olduğundan fazla yaşlı, tükenmiş hissetti. Bir kendi aksaçları, kalın gövdesi, göbeği ile yaşlı haline, bir de genç ve narin endamlı oğluna baktı; o anda çocuğuyla artık baba-oğul olarak değil de, biri yaşlı diğeri genç iki erkek gibi karşılaştıklarını anladı, hiddetle:

— Bana bak!.. Tutsaklara dokunma!.. Evimde ileri gelenlerin çocuklarının yaptıkları kepazelikleri görmek istemem!.. Bizler, özü, sözü düzgün, sapına kadar toprak adamıyız! Köylüyüz ve evimizde bu gibi şeylere izin vermeyiz!.. dedi.

Bunun üzerine oğlan, gözlerini açtı, kalın kaşlarını kaldırdı, omuzlarını silkti ve babasına:

— Bundan ilk önce sen bahsettin... diye cevap verdi. Sonra dönüp uzaklaştı, odadan dışarı çıktı.

Vang Lung da odasında, masanın başında tek başına oturdu. Kendini kupkuru ve yalnız hissetti. İçinden: «Ooof!.. Evimin hiç bir yerinde huzur ve sükûn bulamıyor, rahat edemiyorum!..» diye geçirdi.

Zengin çiftçi, birtakım garip duygulardan, birçok anlaşılmaz öfkelerden etkilenmişti. Fakat bu öfkelenmelerinden bir tanesi, özellikle daha güçlü kendini duyuruyor. Van Lung da bir türlü bunun nedenini anlayamıyordu; oğlu, evdeki uçuk benizli, küçük kıza bakmış ve onu güzel bulmuştu...

33

Vang Lung, en küçük oğlunun Armut Goncası için söylediklerini bir türlü aklından çıkaramadı ve genç kız oraya bu-

raya gidip gelirken, gözlerini üzerinden ayırmadı. Farkında olmadan da hep onu düşünmeye, çılgınca bir istek duymaya başladı. Lâkin kimseye bir şey çıtlatmadı, söylemedi.

O yılın ilk yazında, sıcağın ve yaz kokularının buğularıyle havanın ağırlaşıp durgunlaştığı ve pelteleştiği bir gecede Vang Lung, tek başına kendi avlusunda çiçek açmış bir tarçın ağacının altında oturmuştu. Tarçın çiçeklerinin ağır ve tatlı kokusu genzine doluyordu. Oturduğu yerden kanının coştuğunu, çağladığını ve bir delikanlı gibi köpürmeyle kaynadığını hissediyordu. Bütün gün aynı halleri geçirmiş; arazisine giderek ayaklarının altında bu verimli toprağın varlığını, hatta daha ileriye giderek, ayakkabılarını, çoraplarını çıkararak bu varlığı teninde duymak ister gibi olmuştu. Böyle de yapmak için coşkun bir istek duymuştu ama, kasaba kapıları içinde artık bir çiftçi değil de, toprak sahibi, zengin diye sayılan bir adam olarak, bu halde görürler diye utanmış, çekinmişti.

Onun için, bunalıp avluda gezinmiş; gölgede oturmuş nargilesini tokurdatan Nilüfer'in bulunduğu avlunun semtine yaklaşmaktan, ona görünmekten kaçınmıştı. Zira Nilüfer, bir erkeğin ne zamanlar ve neden sıkıldığını bilirdi. İşin içinde nelerin döndüğünü pek çabuk gören keskin bir zekâsı vardı. Onun için Vang Lung, tek başına gezindi; kavgacı gelinlerini, hatta çoğu kere zevk duyduğu, neşelendiği torunlarını bile gözü görmek istemedi.

Dolayısıyle de gün bir türlü bitmek bilmedi; Vang Lung kendini pek yalnız hissetti. Derisinin altındaki kanı da devamlı kaynadı, durdu. En küçük oğlunu, gençliğinin ağırbaşlılığıyla, siyah ve kalın kaşları birbirine çatılmış bir halde dinç ve sağlam vücuduyla karşısında duruşunu, sonra genç kızı bir türlü aklından çıkaramadı, kendi kendine:

— İkisi de aynı yaşta olacaklar... Oğlan on sekizini çoktan geçmiş, kız da on sekizinden fazla değildir... dedi.

Sonra kendisinin daha birçok yıllara varmadan yetmiş yaşına basacağını hatırladı ve kanının böyle kaynayışından utandı: ««Kızı, oğlana vermek iyi olacak...» diye düşündü. Bu fikrini birkaç kere içinden tekrarladı. Her seferinde, yaralı bir vücuda bıçak saplanırmış gibi acı duydu. Yine de elinde olmadan bıçağını saplamaktan ve acısını tatmaktan kendini alamadı.

İşte Vang Lung'un günü böyle yalnızca ve upuzun geçti.

Sular kararırken de hâlâ avlusunda yalnız başına oturmaktaydı. Bütün evinde bir dost gibi yanına gideceği tek bir canlı yaratık yoktu. Gece, tarçın çiçeklerinin saçtığı ıtırlı koku ile sıcak, ağır ve pelteleşmişti.

Hâlâ karanlıkta, yalnız başına ağacın altında oturmakta olan Vang Lung, ağacın bulunduğu yere düşen kapının yanından birinin geçtiğini gördü, hemen baktı. Bu, Armut Goncası'ydı.

— Armut Goncası!.. diye fısıltı ile seslendi.

Kız, birden irkildi, olduğu yerde durdu. Başını eğerek kulak verdi.

Vang Lung, boğulurcasına tekrar etti:

— Buraya, yanıma gel!..

Genç kız, efendisinin sesini duyarak, korka korka kapıdan süzüldü ve önünde dikildi durdu.

Vang Lung, karanlıkta, genç kızın orada durduğunu göremedi, fakat hissetti. Elini uzattı, kızın küçük ceketini tuttu. yarı boğulur bir sesle:

— Yavrum!.. dedi.

Ağzından bu kelime çıkar çıkmaz da sustu. İçinden: «Yaşlı bir adamım, bu çocukla yaşıt erkek ve kız torun sahibine bu haller yakışmaz!..» diye söylendi, kızın küçücük ceketiyle oynadı.

O zaman bulunduğu yerde durup beklemekte olan genç kız, Vang Lung'un coşan, kaynayan kanının sıcaklığıyla tutuşarak iki büklüm oldu ve sapında kıvrılan bir çiçek gibi, yere kaydı, Vang Lung'un ayaklarını yakaladı; orada uzanıp kaldı. Vang Lung, yavaşça:

— Yavrum... dedi. Ben yaşlı bir adamım... Çok yaşlı bir adamım...

Genç kız, sesi karanlıkta tıpkı tarçın ağacının nefesi gibi çıkarak cevap verdi:

— Ben yaşlı erkeklerden hoşlanırım... yaşlılardan hoşlanırım... Onlar o kadar iyi olurlar ki...

Vang Lung, tekrar kızın üzerine doğru azıcık eğilerek ve şefkatle:

— Senin gibi küçük bir kız, uzun boylu dimdik bir erkeğe sahip olmalıdır... Senin gibi küçük bir kız...

Sonra içinden de, «Benim oğlum gibi bir erkek!..» diye ek-

ledi. Fakat bu düşüncesini yüksek sesle söylemedi. Zira, bu fikrin kızın hoşuna gitmesinden korktu. Oysa, böyle bir şeye dayanamazdı.

Fakat genç kız:

— Gençler nazik, müşfik olmazlar; onlar sadece hoyrattırlar!..

Vang Lung, ayaklarının dibinde, genç kızın ince çocuk sesinin titrediğini duyunca, ona karşı kalbinde büyük bir sevgi dalgası çalkandı ve onu elinden tutarak yavaş yavaş ayağa kaldırdı. Kendi avlusuna götürdü.

Vang Lung, kıza erişince, bu yaşında tutulduğu aşka, vaktiyle başından geçen diğer sevgilerden daha çok şaştı... Zira Armut Goncası'nı bütün benliğiyle sevmesine rağmen, diğer tanıdığı kadınlara saldırdığı gibi, ona saldırmamıştı.

Hayır, onu örselemeden, hırpalamadan kucakladı. Genç kızın taptaze gençliğini, hantal, pörsümüş etinde hissetmekten büyük bir heyecan ve istek duydu. Gündüzleri, onu seyretmek, rüzgârdan uçuşan ceketine parmaklarıyle dokunmaktan ve geceleri de genç kızın dinlendirici vücudunun, kendi vücudunun yanında olduğunu, etine değdiğini bilmekten hoşlandı, memnun kaldı. Yaşlılıkta gelen öylesine sevgi dolu, o nisbette kolayca mutlu kılınan bu aşkına şaştı kaldı.

Genç kız ise, durgun, heyecansız, tutkusuz bir varlıktı. Vang Lung'a bir baba gibi sarıldı. Vang Lung için de genç kız, âdeta üvey evlâttan daha fazla bir şeydi. Bir kadın değildi sanki...

Vang Lung'un bu ustalığı pek öyle çabucak meydana çıkmadı. Çünkü hiç kimseye bir şey söylemiş değildi. Hem, öz evinin efendisi olarak, bu sırrını etrafa açmaya ne zorunluğu vardı sanki?..

Fakat sorunu ilk anlayan Tutu, olayı ilk gören Tutu'nun gözleri oldu. Tutu, genç kızı sabahları, şafak vakti, Vang Lung'un avlusundan dışarıya süzülürken gördü, yakaladı. Güldü. Pörsümüş, yaşlanmış şahin gözleri parıldadı:

— Ya!.. dedi. Demek döndün dolaştın, yine yaşlı efendiye kancayı taktın ha!.. dedi.

Vang Lung, odasından Tutu'nun bu sözlerini duyunca, ace-

le giysisini sırtına geçirdi, dışarıya çıktı. Yarı gururlu ve yarı da şaşkın bir tavırla gülümsedi. Mırıldanarak:

— Ona, daha iyisi, bir delikanlı ile düşüp kalkmasını söyledim. Fakat dinlemedi. Ben yaşlı erkeklerden hoşlanırım cevabını verdi... dedi.

O zaman Tutu:

— Bunu hanıma yetiştirmek, anlatmak hoş kaçacak!.. dedi ve gözleri haince parladı.

Vang Lung, ağır ağır karşılık verdi:

— Bu iş nasıl oldu, ben de bilmiyorum. Avlularıma başka bir kadın daha getirmek niyetinde değilim. Fakat kendi kendine oldu işte...

Tutu, «Öyle ise hanıma söylemeliyim!..» deyince de, Nilüfer'in öfkesinden, hışmından her şeyden fazla korkan, çekinen Vang Lung, Tutu'ya yalvardı:

— İstersen karıma söyle, eğer bu işi onu küplere bindirmeden ve bana kızdırmadan becerebilirsen, sana bir avuç dolusu para veririm... dedi.

Tutu da gülmekte devam edip, başını sallayarak söz verdi. Vang Lung kendi avlusuna çekildi. Tutu gelinceye kadar da dışarıya adımını atmadı. Kadın:

— Sorunu Nilüfer'e açtım. Ona uzun zamandan beri bir yabancı malı saat almak istediğini hatırlatıncaya kadar fena halde kızdı. Şimdi de parmağına bir yüzük istiyor. Her eline bir tane takabilsin diye her iki yüzük eş olsun, diyor. Başka şeyleri sonra alacakmış. Bir de Armut Goncası'nın yerine başka bir tutsak istiyor. Armut Goncası bir daha gözüne görünmesin!.. Sen de bu yakınlarda yanına gitmeyeceksin. Zira, seni görünce de sıkılıyor, bunalıyormuş... dedi.

Vang Lung bu istekleri can-ı gönülden kabul etti:

— Ne isterse al; parayı esirgemiyeceksin!.. dedi ve Nilüfer'i bu yakınlarda, istediklerini yerine getirerek öfkesi geçinceye kadar görmeyeceği için de sevindi.

Şimdi ortada üç oğlu kalıyordu. Vang Lung onlardan utanıyordu. Kendi kendine:

— Kendi evimin sahibi değil miyim? Kendi paramla satın aldığım öz tutsağımı kullanamaz mıyım?.. diye söylendi.

Fakat utanıyor, aynı zamanda, başkaları ona sadece bir büyükbaba gözüyle bakarlarken, kendini hâlâ sıcak tutkulu,

arzulu, kaynayan bir adam, tam bir erkek gibi hissederek, bundan gurur da duyuyordu. Bunun üzerine oğullarının, avlusuna gelmesini bekledi.

Oğulları teker teker geldiler. İlk gelen ortanca oğlu oldu. Fakat bu oğlu gelince topraktan, hasattan ve bu yıl ürünü üçü bire indirecek olan yaz kuraklığından sözetti. «Evet, babası Vang Lung'un bugünlerde yağmurları veya kıtlığı falan düşündüğü yoktu. Zira, o yılın ürününden gelecek para gayet az da olsa, bir yıl önce biriktirdiği paraları hâlâ duruyordu. Avuçlarına kum gibi gümüş paralar yağıyordu. Hububat pazarlarında çok alacağı vardı. Dışarıda, kârlarını ikinci oğlunun topladığı birçok paraları yüksek faizlerle işliyordu. Babası, artık başını havaya kaldırıp göklerin ne halde olduğuna bakmaktan vazgeçmiş bulunuyordu...»

Ortanca oğlan bu minval üzerine konuştu. Konuşurken de, araştırdı.

Vang Lung, oğlunun kulağına gelen şeylerin doğru olup olmadığını anlamak için kızı aradığını, ona baktığını sezerek, yatak odasına saklanmış olan Armut Goncası'na seslendi:

— Yavrum, bana bir çay getir!.. dedi.

Genç kız odadan çıktı. Narin, ince ve uçuk yüzü bir şeftali gibi pembeleşmişti. Başını eğdi, küçük, sessiz ayaklarıyle etrafta dolaştı. Ortanca oğlan, övgüsünü duymuş da o ana kadar inanmamış gibi, kızın arkasından bakakaldı. Fakat bu hissini belli etmemeye çalışarak, toprak durumunu anlattı. Yıl sonunda şu veya bu kiracının çıkarılması gerektiğinden, bir başkasının afyon çektiği, araziden ürünleri toplamak istemediği için kovulması gerektiğinden başka hiç bir şey söylemedi.

Vang Lung, ortanca oğluna, çocuklarını sordu. Oğlu da yüz günlük öksürüğe tutulduklarını, fakat havaların ısınmasıyle hastalıklarının hafiflediğini bildirdi.

Böylece, baba-oğul çay içerek, şuradan buradan konuştular ve ortanca oğlan, gördüklerini yeter buldu. Babasından izin alarak çıktı, gitti. Vang Lung da ondan kurtulmuş oldu.

Günün yarısı daha sona ermeden büyük oğlan, olgunluk çağıyle gururlu, uzun boyu ve yakışıklı endamıyle odaya girdi. Vang Lung, oğlunun bu gururundan ürktü ve ilk önce Armut Goncası'nı çağırmadı. Bekledi, nargilesini tokurdatmaya devam etti. Büyük oğlan da, gurur ve vakarının verdiği bir

ciddiyetle, baston yutmuş gibi dimdik durdu, hiç bir yerini oynatmaksızın, bir iskemleye oturdu, yol yordamıyle babasının hatırını, sağlığını sordu. Vang Lung, çabuk ve sükûnetle cevap vererek, iyi olduğunu söyledi. Oğluna bakarken de, korkusu geçti. Zira, oğlunu bütün çıplaklığıyle görür gibi oldu. Delikanlı, iri yapılı bir erkek olmakla birlikte, kasabalı karısından çekinmekte ve her şeyden fazla soylu olarak doğmamış görünmekten korkmaktaydı. Vang Lung'un, hatta farkında olmadan, benliğinde bütün canlılığıyle yaşayan toprak gücü tekrar depreşti. Eskisi gibi yine de bu büyük oğluna önem vermedi. Onun varlığından kaygılanmadı. Ani bir karar ve gönül rahatlığıyle Armut Goncası'na seslendi:

— Gel çocuğum, öteki oğluma çay getir!.. dedi.

Genç kız bu sefer, pek soğuk, durgun bir tavırla ve yumurtayı andıran yüzü, kendi ismi gibi uçuk bir halde göründü. Odaya girerken gözlerini yere indirdi. Pek sessizce dolaştı, buyrulanları yaptıktan sonra, aceleyle dışarıya çıktı.

Genç kız, çayı boşaltırken iki erkek hiç konuşmadan oturmakta devam ettiler. Kız dışarı çıkıp, her ikisi de taslarını ellerine aldıkları zaman Vang Lung, oğlunun gözlerinin tâ içine dikkatle baktı, bu gözlerde apaçık bir beğenme ifadesini okudu. Oğlunun bu bakışlarında bir başkasını gizliden gizliye kıskanan bir adamın ifadesi çağlıyordu. Sonra çaylarını içtiler ve oğlu en sonunda, kalın, çatlak bir sesle:

— Böyle bir şeye inanmamış, olanak vermemiştim!.. dedi.

Vang Lung aldırmadan, sessizce cevap verdi:

— Neden?.. Burası kendi evim.

O zaman oğlan içini çekti ve bir süre sonra konuştu:

— Sen zenginsin, istediğini de yapabilirsin... Arkasından tekrar içini çekti ve devam etti: Evet, bir kadın, bir erkeğe her zaman yetmez; bir gün olur ki...

Büyük oğlan birden sustu, fakat bakışlarında, arzusuna rağmen, başka adamı kıskanan bir insanın parıltıları, renkleri vardı. Vang Lung da oğluna baktı ve için için güldü: Zira, onun şehvetli huyunu ve dizginlerini elinde tuttuğu kendi köylü kadınıyle sonuna kadar yaşayamayacağını, günün birinde de oğlanın tekrar ocağına düşeceğini biliyordu.

Büyük oğlan başka şey konuşmadı, fakat aklına bir şey koymuş insan tavrıyla babasından ayrıldı. Vang Lung, oturup

çubuğunu içmekte devam etti; yaşlı olduğu halde istediğini yaptığından ve bunu da başardığı için, gururlandı.

En küçük oğlan, gece bastırırken geldi. Vang Lung, avlusunun orta odasına geçmişti. Masanın üstünde kırmızı mumlar yanmaktaydı. Vang Lung çubuğunu içmekte, Armut Goncası da sessizce ellerini dizlerinde kavuşturmuş, masanın öbür ucunda oturmaktaydı. Arasıra, bütün ruhu, fakat bir çocuk saflığıyla, cilvelenmeden Vang Lung'a bakıyor, Vang Lung da onu seyrediyor, yaptıklarından gurur duyuyordu.

Birden, avlunun karanlığından çıkagelen en küçük oğlu, karşısına dikildi. Kimse onun içeriye girdiğini görmemişti. Küçük oğlan olduğu yerde garip bir şekilde çömelik olarak durmaktaydı. Vang Lung, belleğinde ani bir kararla, vaktiyle köylülerin dağda yakalanıp getirdikleri bir kaplanı hatırladı. Hayvanın, bağlı olmasına rağmen, ileriye doğru sıçramak için çömelişi ve gözlerinin pırıl pırıl yanışı belleğinde canlandı. Çocuğun da gözleri parlıyor ve babasının yüzüne dikilmiş, bakıyorlardı. Yaşına göre pek gür ve siyah olan kaşları, gözlerinin üzerinde simsiyah ve öfke dolu bir ifadeyle inmişti. Oğlan işte bu halde babasının karşısına dikildi, dopdolu, boğuk sesle:

— Artık askere gideceğim!.. Artık askere gideceğim!.. dedi.

Oğlan, Armut Goncası'na bakmadı. Yalnız babasına gözlerini dikti. En büyük ve ortanca oğlundan hiç ürkmemiş bulunan Vang Lung, doğduğu günden beri pek ender ilgilendiği bu en küçük oğlundan birden ürktü. Kekeledi. Mırıldandı. Bir şeyler konuşmak... söylemek istedi. Çubuğunu ağzından çekince, sesi çıkmadı. Uzun uzun oğluna baktı. Oğlu da tekrar:

— Artık gideceğim!.. Artık gideceğim!.. dedi.

Birden dönerek, kıza baktı. Kız da ürpererek ona baktı ve görmesin diye iki eliyle yüzünü sakladı. O zaman delikanlı, bakışlarını zorla genç kızdan ayırdı, bir sıçrayışta odadan dışarıya fırladı.

Vang Lung, kapkara yaz gecesine açılan kapının kapkaranlık siluetine baktı. En küçük oğlu gitmişti. Her yerde derin bir sessizlik hüküm sürmekteydi.

Vang Lung nihayet genç kıza dönerek, gururu kırılmış bir halde, büyük bir keder, aynı zamanda okşayıcı ve utangaç bir sesle:

— Yavrum... dedi. Ben senin için pek, pek yaşlıyım. Bunu gayet iyi biliyorum. Ben yaşlı, başlı bir adamım...

Fakat kız, ellerini yüzünden çekti, Vang Lung'un asla işitmediği kadar tutkulu bir sesle, ağlayarak:

— Gençler öyle zalimdirler ki!.. Ben yaşlı adamları daha fazla severim... dedi.

Ertesi sabah, Vang Lung'un en küçük oğlunun başını alıp gitmiş olduğu anlaşıldı. Fakat nereye gittiğini kimse bilemedi.

Kışa varıp sönmeden önce, sahte yaz sıcağıyle alevlenen sonbahar gibi, Vang Lung'un Armut Goncası'na karşı beslediği aşk da böyle çabucak tükendi. Bu aşkının kısa, süreksiz sıcaklığı geçti ve tutkusu söndü. Kıza bayılıyordu ama, artık bu sevgisinde tutku ve şehvetten iz kalmamıştı.

Bu tutku alevi vücudundan çekilince de Vang Lung yaşlılığından hareketsiz kaldı ve eni konu yaşlandı. Bununla birlikte, kıza tutkundu. Avlusunda bulunduğu, kendine sadakatle ve yaşından beklenmeyen bir sabırla hizmet ettiği için de teselli buldu; ona büyük bir tatlılıkla, anlayışlı bir şekilde davrandı, gitgide bir babanın öz kızına karşı duyduğu sevgiyi beslemeye başladı.

Genç kız da Vang Lung'un hatırı için zavallı aptal kızına iyi baktı. Bu hal, Vang Lung'a teselli kaynağı oldu ve günün birinde uzun bir süredir aklından geçirdiği bir şeyi genç kıza açtı. Vang Lung birçok kereler, hayata gözlerini kapadığı zaman, zavallı aptal kızının ne hale geleceğini; arkasından onun yaşaması veya açlıktan ölmesiyle ilgilenecek hiç bir kimsenin bulunmayacağını düşünmüş ve bir eczacıdan zehirli beyaz bir madde satın alarak kendi kendine: «Ölümüm yaklaştığı zaman bu zehiri kızıma yediririm...» demişti. Ama yine de bu anı hatırladıkça kendi ölümünden daha fazla korkmuş, dehşete düşmüştü. Onun için de Armut Goncası'nın sadakatini gördükçe avunuyordu.

İşte bir gün Armut Goncası'nı yanına çağırdı:

— Öldüğüm zaman, bu aptal kızımı emanet edecek senden başka kimsem yok. Kızım da beynini yoracak bir şeyi olmadığı, onu öldürecek, üzecek bir kederi, tasası bulunmadığı için, benden sonra daha uzun süre yaşayacak. Şurasını çok iyi biliyorum ki, ben ölünce kimse ona yemek vermek, onu yağmurdan, kış soğuğundan koruyup içeriye almak veya yaz güneşin-

de güneşlendirmek zahmetine katlanmayacak. Ömrü boyunca benim ve anasının dikkat ve özeniyle yetişen zavallı kızı belki de sokağa bırakacaklar... İşte bu pakette onun için bir selâmet kapısı var. Ben öldükten sonra, bu pakettekileri onun pirincine karıştırır ve arkamdan benim bulunduğum yere gelsin diye de ona yedirirsin. Bu suretle gözlerim arkamda kalmaz...

Fakat Armut Goncası elinde tuttuğu paketten irkildi ve o uysal tavrıyle:

— Ben bir karıncayı bile zor öldürürüm, nasıl olur da bir cana kıyabilirim?.. Hayır, efendiciğim... Fakat bana ömrümde herkesten daha fazla iyilik ettiğin, şefkat gösterdiğin ve gerçekte dünyada bana tek iyilik eden insan olduğun için, bu zavallı aptalı yanıma alacağım... dedi.

Vang Lung, genç kızın bu sözlerinden ağlamaklı oldu. Zira o ana kadar hiç kimse onu böyle sevindirmemiş, başını göğe erdirmemişti... Genç kıza büsbütün bağlandı:

— Her ne hal ise kızım, dedi. Bu paketi al. Zira sana olduğu kadar hiç kimseye güvenim, itimadım yok. Fakat —her ne kadar bunları söylemeye dilim varmıyorsa da— sen bile bir gün öleceksin. Senden sonra da kimse kalmayacak... Hayır, hiç kimse onunla uğraşmayacak. Oğullarımın karılarının çocuklarından, kavgalarından baş alamadıkları, oğullarının da erkek oldukları için bu gibi şeylerle uğraşamayacaklarını biliyorum, dedi.

Armut Goncası, efendisinin ereğini anlayınca paketi aldı. Başka tek bir kelime söylemedi. Vang Lung da ona inandı, zavallı aptal kızının sonundan emin oldu.

Ondan sonra, Vang Lung'un yaşı gitgide ilerledi ve çoğunlukla tek başına bir yaşam sürmeye başladı; avlusunda Armut Goncası ile zavallı aptal kızından başka hiç bir kimseyle görüşmedi. Ara sıra, biraz canlanıp gayrete geldi. Armut Goncası'na baktı, üzülerek:

— Bu, senin için pek durgun bir yaşayış yavrum, dedi.

Fakat genç kız, daima derin bir nezaket ve büyük bir minnetle:

— Böylesi daha iyi... Sakin ve emin bir yaşamdır bu!.. diye cevap verdi.

Vang Lung bazen de:

— Ben sana göre pek yaşlıyım. Ateşim de kül oldu... diyecek oldu. Fakat genç kız daima büyük bir şükranla cevap verdi:

— Sen bana şefkat gösteriyor, bağrına basıyorsun beni, herhangi bir erkekten de daha fazlasını istemiyorum... dedi.

Bir keresinde kadın bu cevabı verince, Vang Lung, merak ederek sordu:

— Seni böyle erkeklerden korkutacak kadar, tatlı yaşamında neler geçti acaba?.. dedi.

Bir cevap almak için de genç kızın yüzüne baktı, onun gözlerinde büyük bir korkunun belirtilerini gördü. Genç kız, elleriyle gözlerini kapadı, fısıldar gibi:

— Senden başka her erkekten tiksiniyorum. Ben her erkekten, hatta beni satan babamdan bile tiksindim. Ben onların yalnız kötülüklerini duydum ve hepsinden de tiksiniyorum.

Vang Lung şaşırarak:

— Ben de senin avlularımda huzur ve sükûn içinde yaşadığını sanmıştım... dedi.

Genç kız öteye bakarak:

— Ben onlardan tepemden tırnağıma kadar tiksiniyorum. Tiksiniyor ve tümünden nefret ediyorum. Bütün genç erkeklerden nefret ediyorum!.. dedi.

Başka hiç bir şey söylemedi. Vang Lung da düşündü durdu. Nilüfer'in kendi başından geçenleri anlatarak genç kızın kulaklarını doldurup doldurmadığını, bu suretle korkutarak tehdit edip etmediğini, Tutu'nun da onu fuhşa dair açık saçık öykülerle irkilerek şaşırtıp şaşırtmadığını, ya da genç kızın başına kendisine açmak istemediği gizli bir şeyin gelip gelmemiş olduğunu bir türlü bilemedi, kestiremedi. Yalnız, içini çekti ve sorgularından caydı. Zira, her şeyden çok huzurunu, rahatını arıyor ve avluda yalnız bu iki insanın yanında oturmayı arzuluyordu. İşte Vang Lung böylece avlusunda yaşamını sürdürdü. Günden güne, yıldan yıla yaşlandı. Babası gibi o da güneşte sereserpe uykusunu çekti. Kendi kendine, «Artık hayattan kâm aldım. Yaşamım sona ermekte ve memnunum!..» diye söylendi.

Bazı kereler, o da pek seyrek olarak diğer avlulara çıktı. Arada sırada ve daha çok seyrekçesine Nilüfer'e gitti. Nilüfer, kocasının aldığı genç kızın ismini asla anmadı, onu oldukça

iyi bir şekilde karşıladı. Zira, çok yaşlanmıştı ve yediği yemekten, sevdiği şaraptan, kocasından her istediği zaman aldığı gümüş paralardan fazlasıyle hoşlanıyordu. Nilüfer, bunca yıllardır bir arada yaşadığı Tutu ile artık bir hanım ve tutsak gibi değil de, bir arkadaş olarak oturup konuşuyordu. Dertleşerek şundan bundan bahsediyor, hepsinden çok, zamanında erkeklerle geçirdikleri mutlu günleri anıyorlardı. Yüksek sesle söyleyemedikleri şeyleri, fısıldaşarak birbirlerine anlatıyorlar; yiyor, içiyor, uyuyor ve yemekten, içmekten önce dedikodu kaynatmak için uyanıyorlardı.

Vang Lung pek ender olarak, oğullarının avlusuna gidince, oğulları onu saygı, nezaketle karşıladılar. Ona çay getirmek için koşuştular. Vang Lung da en son doğan çocuğu görmek istedi. Kolayca unuttuğu için, birçok kereler:

— Şimdi kaç tane torunum oldu? diye sordu.

Oğullarından biri, hemen ona cevap verdi:

— Oğullarının topu topu on bir oğlan ve sekiz kızı vardır.

Vang Lung, gülerek, kesik kesik kahkahalarla:

— Her yıl iki tane ekleyiniz. O zaman sayısını bulurum, değil mi? dedi.

Sonra bir süre oğullarının dairesinde oturdu. Çevresini alan ve kendisinden gözlerini ayırmayan çocuklara baktı. Torunları artık boylanmışlardı. Neye, kime benzediklerini anlamak için gizlice onları inceleyen Vang Lung, kendi kendine mırıldandı:

— Bu, dedesine benziyor... Şu da, tüccar Lui'nin küçüğü, şu da benim gençliğimi andırıyor.

Ve torunlarına sordu:

— Okula gidiyor musunuz?

Çocuklar, dağınık bir koro halinde:

— Evet, büyükbaba!.. diye cevap verdiler. Vang Lung tekrar:

— Dört kitabı öğreniyor musunuz? dedi.

O zaman çocuklar, yaşlarının icabı, saklamasını bilemedikleri, toy bir küçümsemeyle böylesine yaşlı bir adama güldüler ve:

— Hayır, büyükbaba... dediler. Devrimden beri hiç kimse dört kitabı okumuyor.

Vang Lung dalgın dalgın düşünerek cevap verdi:

— Ha, evet... Bir devrimden sözedildiğini duydum. Fakat

böyle bir devrime kulak vermeyecek kadar işim başımdan aşkındı. Benim için daima toprak esastı.

Fakat çocuklar, büyükbabalarının bu sözleriyle alay ettiler. Vang Lung, oğullarının avlusunda sonunda konuktan başka bir şey olmadığını hissederek, ayağa kalktı.

Bir süre sonra da oğullarını görmeye hiç gitmedi. Fakat arada sırada Tutu'dan:

— Bunca yıldan sonra, iki gelinim de iyi geçiniyorlar ya?.. diye sordu.

Tutu yere tükürerek:

— Onlar mı?.. Onlar, birbirlerini gözetleyen iki kedi gibi, iyi geçiniyorlar... Fakat büyük oğlan, karısının şundan bundan yakınmalarından pek bezgin... Kadın, bir erkek için çok nazlı ve kibirli bir şey... Vira, babasının evinde gördüğü, yaptığı şeylerden sözedip duruyor... E, böyle bir kadın, erkeği bıktırır, usandırır. Büyük oğlanın başka bir kadın aldığı söyleniyor. Çoğu zaman çayhanelere gidiyormuş...

Vang Lung:

— Ya, öyle mi?.. diye cevap verdi.

Fakat bu sorunu düşünmek istediği zaman, olaya eskisi gibi ve o kadar merak duymadığını anladı. Farkında olmadan da çayını ve taze bahar rüzgârının omuzlarını üşüttüğünü düşünmeye koyuldu.

Bir başka sefer de Tutu'ya:

— En küçük oğlumun hanidir nerelerde olduğunu içinizde bilen var mı? diye sordu.

Tutu, avlularda geçen her şeyi bildiği ve hiç bir şeyden habersiz bulunmadığı için, cevap verdi:

— Mektup falan yazmıyor ama, arada sırada güneyden gelenler oluyor... Onun askerî bir memur olduğu, devrim mi nedir, işte böyle bir şeyde önemli bir yer aldığı söyleniyor. Ama nedir, bilmiyorum, belki bir ticaret işi filandır?..

Vang Lung, tekrar:

— Yaa, öyle mi?.. dedi.

Ve bu sorunu düşünmek istedi. Fakat sular kararmak üzereydi. Güneş çekilince, soğuyan, nemli havada kemikleri sızladı. Artık beyni eskisi gibi işlemiyor, herhangi bir konuyu uzun bir süre inceleyemiyordu. Köhne vücudunun sıcak çaya ve yemeğe karşı olan özlem ve ihtiyacı, herhangi bir şeyden

daha fazla ve üstündü. Geceleri üşüdüğü zamanlar, Armut Goncası, gençliğinin bütün sıcaklığını, tazeliğini saçarak yanında yatıyor, Vang Lung da bu yaşında, yatağında onun sıcaklığı ile rahat ediyordu.

Böylece baharlar geldi, geçti. Bu yıllar sürüp gittikçe Vang Lung baharların goncalanışını gitgide belirsiz bir surette anlamaya başladı. Lâkin, içinde tek bir şey, canlılığını hâlâ korumaktaydı. Bu da, toprağına karşı olan sevgisi, aşkıydı. Kendisi bu topraktan uzaklara gitmiş, bir kasabada evini, yuvasını kurmuş, zengin olmuştu. Fakat kökü hâlâ toprağındaydı. Her yılın baharında toprağına çıkmadan edememekle birlikte, işte aylar vardı ki, onu tamamiyle unutmuş bulunuyordu. Her ne kadar şimdi artık sapan tutacak hali kalmamış veya sapanı hiç başkasının toprakta sürmesini seyretmekten başka elinden bir şey gelmemekte ise de, yine de toprağını mutlaka gidip görmek özlemini duymaya başlamıştı, işte bu duygu ile toprağını görmeye gitti. Bazı kereler yanına bir uşağıyle bir döşek aldı, tekrar eski toprak evde, çocuklarını peydahladığı ve O-lan'ın öldüğü yatakta yattı, uyudu. Şafakta uyanınca da, dışarıya çıktı. Uzanarak titrek elleriyle, henüz yapraklanan bir söğüt filizi ve çiçekli bir şeftali dalı kopardı. Bunları bütün gün elinde tuttu.

İşte bahar sonunda, yaza yaklaştığımız sıralarda Vang Lung, bir gün böylece dolaşarak, tarlalarından biraz ileriye doğru yürdü, alçak bir tepede ölülerini gömdüğü etrafı çevrili yere geldi. Titreyerek, bastonuna dayandı. Mezarlara baktı, içindekileri ayrı ayrı, birer birer hatırladı. Bu ölüler, öz evinde yaşayan oğullarından fazla, zavallı aptal kızıyle Armut Goncası'ndan başka herkesten fazla canlı göründüler ona. Vang Lung'un gözleri geçmişe çevrildi ve bu geçen yılları tekrar, bütün anlarıyle yaşadı. Hatta, uzun zamandan beri hatırlamadığı ortanca kızını bile gördü, onu eskiden olduğu gibi bir ipek çilesini andıran ince ve kırmızı dudaklarıyle güzel bir kız olarak gözlerinin önünde canlandırdı... Ve burada, toprakta yatan iki vücutla bir tuttu. Sonra dalgın dalgın düşündü, birden:

— Eh, artık sıra benim!.. dedi. Sonra, mezarlığa girdi. Kendi gömüleceği yere, babasıyle amcasının mezarlarının aşağısına, Çing'in üst tarafına düşen ve O-lan'dan da pek uzakta olmayan yerine dikkatle baktı. Yatacağı toprak parçasına göz-

lerini dikti. Kendini daima burada, tekrar toprağına dönmüş bir halde görür gibi oldu. Mırıldandı:

— Tabutun gereğine bakmalı...

Bu düşüncesini acı duyarak, sımsıkı aklında tuttu, şehre döndü. Büyük oğlunu çağırttı:

Sana söyleyecek sözüm var... dedi.

Oğlu:

— Öyle ise buyur!.. İşte geldim!.. dedi.

Fakat Vang Lung, söze nereden başlamak istediği zaman, birden ne söyleyeceğini unuttu, hatırlayamadı. Zira, sorunu o kadar acı duyarak unutmamaya alıştığı halde, şimdi inadına aklından çıkmış, gitmişti. Bunun üzerine Armut Goncası'nı çağırdı, ona:

— Yavrum... dedi. Ben bir şey söyleyecektim... Neydi acaba?..

Armut Goncast şefkatle sordu:

— Bugün neredeydiniz, nerelere gittinizdi?..

Vang Lung, genç kızın yüzüne bakarak, bir şeyler düşünürmüş gibi cevap verdi:

— Araziye çıkmıştım...

Genç kız yine yumuşak bir sesle sordu:

— Arazinin neresinde?..

O zaman Vang Lung, unuttuğu şeyi yeniden hatırladı ve ıslak gözleriyle, gülerek bağırdı:

— Hatırladım!.. Hatırladım, oğlum!.. Topraktaki yerimi hatırladım! Burası, babamla, kardeşimin bulunduğu yerin aşağısına, ananın mezarının üst tarafına ve Çing'in de yanına düşüyor... Ölmeden önce de tabutumu sağlamak isterim.

O zaman Vang Lung'un en büyük oğlu, kuralınca ve görevini bilen bir insan gibi:

— Böyle sözler söyleme baba... dedi. Fakat emrini yerine getireceğim.

Bunun üzerine Vang Lung'un oğlu, büyük ve kokulu bir ağaç kütüğünden yapılma, oymalı bir tabut satın aldı. Bu tabutlar sırf içindeki cesetle birlikte toprağa gömülürdü. Başka bir işe kullanılmazdı. Zira kerestesi, demir kadar sağlam, insan kemiklerinden kat kat dayanıklıydı. Vang Lung'un da gönlü böylece rahat ve sükûn buldu.

Arkasından yaşlı Vang Lung birden, başka bir şey hatırladı:

— Tabutun, toprak evime taşınmasını istiyorum. Son günlerimi orada geçirecek ve orada öleceğim... dedi.

Bu firkine ne derece bağlandığını görünce oğulları, babalarının arzusunu yerine getirdiler. Vang Lung, yanında Armut Goncası, zavallı aptal kızı ve gerekli yardımcılarla tarlasındaki evine döndü. Vang Lung, tekrar öz toprağına yerleşti, kasabada kurduğu evi de ailesine bıraktı.

Bahar geçti, yaz da geçti. Hasat mevsimi erişti. Kış gelmeden önceki sonbaharın kızgın güneşinin altında Vang Lung önceleri babasının arkasını duvara dayayarak oturduğu yerde oturdu. Artık kendi toprağından, suyundan ve yiyeceğinden başka hiç bir şeyi düşünmedi. Artık toprağın ne ürün getireceğini, ya da hangi tohumların ekileceği işiyle ilgilenmedi. Yalnız toprağını düşündü, arada sırada eğilerek, avucuna toprak doldurdu. Bu halde oturarak, toprağı sımsıkı elinde tuttu ve parmaklarının arasından tüm bir yaşamın çağladığını sandı. Toprağı böyle elinde tutmakla da derin bir mutluluk duydu. Orada bulunan tabutuyla bu toprağı özlemle düşündü, andı. İyi, şefkatli toprak da, Vang Lung ona gidinceye kadar acele etmeden bekledi.

Oğulları, babalarına yeterlikle saygı gösterdiler, saygılı davrandılar. Her gün, ya da hiç olmazsa iki günde bir ziyaretine geldiler. Vang Lung'a yaşlı halinde yiyebileceği hafif yemekler gönderdiler. Fakat Vang Lung, en fazla, pirinci sıcak suda kaynatıp, babası gibi yemesini seviyordu.

Oğulları her gün gelip görünmeyince de, bazen onlardan yakındı ve bir an yanından ayrılmayan Armut Goncası'na:

— Peki... Bu kadar uğraşacak ne işleri var?.. diye sordu. Armut Goncası:

— Onlar, yaşamlarının en hareketli çağlarını sürdürüyorlar, birçok da işleri var. En büyük oğlunuz şehirde varlıklı kişiler arasında subay seçildi. Yeni bir karısı da var. Ortanca oğlunuz, kendi başına büyük bir zahire pazarı açıyor... dediği zaman Vang Lung dinledi, dinledi. Fakat bütün bu söylenen

şeyleri gerektiği gibi kavrayamadı, anlayamadı; gözlerini çevirip, toprağına baktığı zaman da, büsbütün unuttu.

Fakat bir gün Vang Lung, kısa bir süre her şeyi bütün açıklığı ile gördü ve anladı. İki oğlunun da ziyaretine geldiği bir gündü. Çocuklar onu saygı ile selâmladıktan sonra, dışarı çıktılar, evi dolaşıp araziye yollandılar. Vang Lung da onları sessizce izledi. Oğlanlar bir yerde durdular. Vang Lung, çocuklarına yavaş yavaş yaklaştı. Onlar ne babalarının ayak seslerini, ne de sopasının yumuşak topraktaki yankısını duymadılar. Vang Lung, ortanca oğlunun o ince, gevrek sesiyle şöyle dediğini duydu:

— Bu tarlayı, şurasını da satarız. Parasını aramızda yarı yarıya bölüşürüz. Senin payına düşeni de iyi bir faizle ödünç olarak alırım. Zira baştanbaşa çekilen yeni demiryoluyla denize pirinç gönderebileceğim... Ve ben...

Fakat yaşlı adam ancak, «toprağı satarız!» kelimelerini duydu, hemen bağırarak seslendi. Kızgınlığından sesinin titrek ve kesik kesik çıkmasını önleyemedi:

— Sizi gidi melun, haylaz oğullar!.. dedi. Toprağı satmak ha!..

Vang Lung, hemen hemen boğulur gibi oldu. Neredeyse düşecekti. Oğulları tutup onu ayağa kaldırdılar. Adamcağız ağlamaya başladı. Bunun üzerine oğulları, onu yatıştırdılar ve kandırmaya çalışarak:

— Hayır... hayır... Toprağı hiç satar mıyız?.. Asla satacak değiliz!.. dedi.

Vang Lung, öfkeyle:

— Toprak satılmaya başlandı mı, bu ailenin sonunun gelmesi demektir. Biz topraktan geldik. Topraktan çıktık ve yine de oraya ulaşmalıyız. Eğer toprağınızı saklarsanız, yaşayabilirsiniz. Kimse sizi toprağınızdan yoksun etmez. Hiç kimse toprağınızı elinizden alamaz!.. dedi.

Yaşlı adam zaten zorla dökülen gözyaşlarını yanaklarında kuruttu. Bu yaşlar, orada tuzlu lekeler halinde kaldı. Vang Lung yere eğildi, bir avuç toprak aldı. Uzattı ve mırıldandı:

— Toprağı satarsanız, yok olursunuz!.. dedi.

İki oğlu, her biri bir yanına geçerek, babalarının kolları-

na girdiler. Vang Lung da, sıcak ve yumuşak toprağı elinde sımsıkı tuttu. Çocuklar, Vang Lung'u avuttular. En büyük oğlan, ortanca oğlan tekrar:

— Emin ol baba... İçiniz rahat olsun. Toprak satılmayacak!.. dediler.

Fakat yaşlı Vang Lung'un başının üzerinden birbirlerine bakışarak gülümsediler.

S o n

Pearl S. Buck'dan
kitabevimizce yayınlanan diğer çeviriler:

HAK YOLCUSU

Çeviren: İbrahim HOYİ
228 sayfa, 5.— TL.

PEKİN'DEN MEKTUP

Çeviren: İbrahim HOYİ
182 sayfa, 5.— TL.

ANA (5. Baskı)

Çeviren: Mebrure ALEVOK
249 sayfa, 7.50 TL.

BU MAĞRUR KALP (2. Baskı)

Çeviren: Mebrure ALEVOK
462 sayfa, 15.— TL.

Fiyatı 10 Lira